

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

A 3. S. o. m.
0
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926:10
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG

ANGÅENDE

GYMNASTISKA CENTRALINSTITUTETS VERKSAMHET

OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE FRÅGOR

AVGIVET AV

SAKKUNNIGA, TILLKALLADE INOM
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

S T O C K H O L M

1 9 2 6

Statens offentliga utredningar 1926

Kronologisk förteckning

1. Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens begränsning i vissa främmande länder av John Nordin jämte uppgifter angående arbetstiden i vissa länder, som sakna allmän lagstiftning rörande arbetstidens begränsning, sammanställda inom socialstyrelsen. Bihang 2 till socialstyrelsens den 2 november 1925 avgivna betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd. Norstedt. (4), 211 s. S.
2. Betänkande angående de icke rättsbildade domsagobiträdernas avlösningsförhållanden och anställningsvillkor. Norstedt. 32 s. Ju.
3. 1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Betänkande med nytt förslag till militär tjänstepensionslag. Idun. 51 s. Fö.
4. Postverket. Kort översikt av dess historia, rörelse och organisation. Av M. Marcus. Tiden. (8), 68 s. Fl.
5. Utredning angående det svenska skolväsendets organisation. Norstedt. vj, 462, 151 s. E.
6. P. M. angående tätare tingssammanträden i häradsrättarna. Norstedt. 28 s. Ju.
7. Betänkande och förslag, avgivet den 12 maj 1926 av de jämlikt kungl. brev den 18 juni 1925 tillkallade sakkunniga för förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns högre och lägre trappförband. Norstedt. vj, 222 s. Fö.
8. Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom. Norstedt. 346 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till lag om behandling av vissa arbetsvilliga och samhällsvådliga m. fl. författningar. Norstedt. x, 184 s. S.
10. Betänkande med förslag angående gymnastiska centralinstitutets verksamhet och därmed sammanhängande frågor. Norstedt. vj, 141 s. E.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklestiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926: 10
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG

ANGÅENDE

GYMNASTISKA CENTRALINSTITUTETS VERKSAMHET

OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE FRÅGOR

AVGIVET AV SAKKUNNIGA, TILLKALLADE INOM
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

STOCKHOLM 1926

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

261476

STAVAGE BILKINN...
...
...

BETÄNKANDE

...
...

GYNNA...
...

...
...

OCH...
...

...
...

...
...

...

...

INNEHÅLL.

	Sid.
Skrivelse till departementschefen	1
Kap. I. Inledning	10
Kap. II. Allmänna grunder för gymnastiska centralinstitutets organisation	25
Kap. III. Behovet av lärare i allmän gymnastik. Gymnastiklärarnas ställning. Gymnastik- konsulenter	48
Kap. IV. Behovet av högre utbildade gymnaster vid krigsmakten	50
Kap. V. Behovet av sjukgymnaster	52
Kap. VI. Gymnastiska centralinstitutets omfattning i en blivande organisation. Några slut- satser med stöd av innehållet i Kap. III, IV och V	60
Kap. VII. Gymnastik såsom ämne i filosofisk ämbetsexamen	60
Kap. VIII. Utbildningen vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet A. Utbildningstidens längd 60. — B. Inträdesfordringar 63. — C. Enhetlighet och linjedelning 67. — D. Undervisningsämnen 69. — E. Examen 84. — F. Sär- skilda kurser 85.	87
Kap. IX. Lärarkrafter	95
Kap. X. Anslagsbehov A. Årsanslag 95. — B. Engångsanslag 106.	114
Kap. XI. Övergångsordningar 1. Årsanslag 115. — 2. Engångsanslag 119.	121
Kap. XII. Stadgar Bilagor	136

INDEX

Handbook of the ...

Cap. I. ...

Cap. II. ...

Cap. III. ...

Cap. IV. ...

Cap. V. ...

Cap. VI. ...

Cap. VII. ...

Cap. VIII. ...

Cap. IX. ...

Cap. X. ...

Cap. XI. ...

Cap. XII. ...

Cap. XIII. ...

Till Herr Statsrådet och Chefen för ecklesiastikdepartementet.

Genom beslut den 31 december 1923 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att dels tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågor om verksamheten vid gymnastiska centralinstitutet och vad därmed ägde sammanhang, dels anmoda en av de sakkunniga att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar, dels, om så skulle visa sig erforderligt, tillkalla särskild sekreterare åt de sakkunniga eller uppdraga åt en av de sakkunniga att tillika tjänstgöra såsom sekreterare, dels ock, då de sakkunniga anmälde sig i särskilda fall för kortare tider behöva förstärkning för behandling av förekommande frågor, för ändamålet tillkalla ytterligare sakkunniga.

Den 10 januari 1924 tillkallade dåvarande departementschefen såsom sakkunniga för ifrågavarande ändamål undertecknade, ledamoten av riksdagens andra kammare numera generalkrigskommissarien K. V. Rydén, föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet överstelöjtnanten S. A. Drakenberg och överläkaren vid Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm medicine licentiaten O. S. Hybinette. Åt Rydén uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Såsom sekreterare hos de sakkunniga har jämlikt departementschefens förordnande tjänstgjort kanslirådet N. T. Löwbeer.

De sakkunniga sammanträdde första gången den 18 januari 1924.

Med vederbörligt tillstånd hava samtliga sakkunniga företagit två studieresor dels i september 1924 under omkring två veckor till Danmark, dels ock i november månad samma år under fem dagar i södra Sverige, varjämte Drakenberg sommaren 1925, likaledes med vederbörligt medgivande, företagit en resa i studiesyfte till det under nämnda sommar hållna gymnastiklägret å Ljungbyhed. Härutöver hava de sakkunniga avlagt studiebesök vid olika läroanstalter i huvudstaden.

Jämlikt bemyndigande i förenämnda nådiga brev samt på framställning av de sakkunniga hava följande personer av chefen för ecklesiastikdepartementet varit tillkallade för överläggningar med de sakkunniga rörande särskilda spörsmål, nämligen gymnastikläraren vid högre realläroverket i Göteborg G. O. V. Aurell, gymnastikdirektören Louise von Bahr, Stockholm, gymnastikinspektören, kaptenen vid Vendes artilleriregemente K. A. W. Berg von Linde, redaktören för den av Svenska sjukgymnastiksällskapet »Ling» utgivna tidskriften »Svenska gymnastiken i in- och utlandet», fru Ester Bernhard, Herserud, Lidingön, gymnastikinspektisen Elin Falk, Stockholm, gymnastikdirektören Ivar Forssling, Stockholm, professorerna Hjalmar Forssner och Patrik Haglund, Stockholm, telegrafkontrollören Anton Johansson, Stockholm, docenten G. Liljestränd, Stockholm, rektorn vid högre allmänna läroverket i Uppsala A. Nordfelt, översten och chefen för Älvsborgs regemente K. A. Rignell, dåvarande löjtnanten, numera kaptenen vid Svea livgarde Bertil G:son Uggla, professorerna vid universitetet i Uppsala O. von Friesen och L. Ramberg samt professorerna vid universitetet i Lund H. E. H. Löfstedt och H. T. S. Wallengren. Sammanträdena med nämnda personer hava ägt rum under olika dagar i oktober och november 1924.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 13 februari 1925 har arkitekten Torben Grut biträtt de sakkunniga med utarbetande av förslag till nybyggnad m. m. vid centralinstitutet.

På grund av särskilda remisser hava de sakkunniga avgivit följande utlåtanden till Kungl. Maj:t, respektive chefen för ecklesiastikdepartementet:

den 20 maj 1924 angående ifrågasatt omläggning av gymnastikinspektionen;

den 30 oktober 1924 angående vissa av direktionen över gymnastiska centralinstitutet framlagda anslagsäskanden;

den 5 november 1924 angående anslag till gymnastik för Stockholms studenter;

den 12 december 1924 angående ifrågasatt ändring i direktiven för de sakkunnigas arbete;

den 10 oktober 1925 angående ordnande av undervisning i medicinsk rörelsebehandling vid karolinska institutet;

den 5 november 1925 angående ifrågasatt lönerreglering för befattningshavarna vid gymnastiska centralinstitutet; samt

den 14 januari 1926 angående ifrågasatt ändring i bestämmelserna om rese- och traktamentsersättning åt gymnastikinspektörerna.

Till de sakkunniga hava, för att tagas under övervägande vid fullgörande av deras uppdrag, från ecklesiastikdepartementet överlämnats följande ärenden:

den 13 juni 1924 en framställning av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollära-förening angående rätt för folkskollärare och folkskollärarinnor att vinna inträde vid centralinstitutet;

den 3 november 1924 en framställning från direktionen för centralinstitutet angående inrättande vid institutet av en lärarbefattning i rörelsefysiologi;

den 6 november 1925 en framställning från Svenska livräddningssällskapet rörande åtgärder för befrämjande av den elementära simundervisningen vid rikets folkskoleseminarier m. m.; samt

den 1 mars 1926 en framställning från Svenska gymnastiklärarsällskapets centralstyrelse angående gymnastikinspektion vid de kvinnliga seminarierna.

Vidare hava de sakkunniga genom remiss den 11 november 1925 anbefallts avgiva utlåtande, i vad angår gymnastikinspektionen, rörande en framställning från styrelsen för Sveriges folkskolläraryrkeförbund om avskaffande av fackinspektion vid folkskolorna.

Sedan de sakkunniga numera avslutat sitt arbete, få de härmed vördsamt överlämna betänkande och förslag angående gymnastiska centralinstitutets verksamhet och därmed sammanhängande frågor. I detta betänkande hava jämväl beaktats förenämnda till de sakkunniga överlämnade särskilda ärenden. Betänkandets kap. III innefattar utlåtande och förslag i frågan om fackinspektion vid folkskolorna, såvitt angår ämnet gymnastik, och utgör alltså de sakkunnigas svar å ovan omtalade remiss av den 11 november 1925.

Till betänkandet fogas dels däri återopade bilagor och andra handlingar, dels ock ett antal till de sakkunniga inkomna framställningar från föreningar och enskilda rörande olika ämnen, som äga samband med den föreliggande utredningen.

Stockholm den 12 augusti 1926.

Vördsamt:

VÄRNER RYDÉN.

STEN DRAKENBERG.

S. HYBINETTE.

Nils Löwbeer.

Kap. I. Inledning.

Per Henrik Lings skapelse, gymnastiska centralinstitutet, kan sägas räkna sin tillkomst från den 5 maj 1813, då Ling genom ett kungl. brev erhöi uppdrag att i huvudstaden inrätta en anstalt för undervisning i gymnastik. Redan förut hade i ett kungl. brev av den 29 april 1813 till 1812 års uppfostringskommitté såsom denna undervisningsanstalts uppgift angivits: danandet av sådana personer, vilka kunde bliva skickliga att i landsorterna införa gymnastiska övningar, i synnerhet vid gymnasier och skolor. Institutet skulle alltså hava karaktären av en centralhård för befrämjande av folkets fysiska sundhet genom gymnastiska övningar och i detta syfte särskilt vara verksamt såsom en utbildningsanstalt för gymnastiklärare vid landets skolor. Om denna sistnämnda egenskap hos institutet i instiftelseurkunden framhävdes såsom det väsentliga, förknippades dock därmed redan från begynnelsen två andra uppgifter, vilka sedermera alltjämt under institutets mer än hundraåriga tillvaro, jämsides med arbetet på utbildandet av gymnastiklärare för våra skolor, tillhört institutets verksamhetsområde, nämligen dels tillgodoseendet av krigsmaktens behov av gymnastikinstruktörer och gymnastikledare och dels danandet av fackutbildade sjukgymnaster.

Åtskillnaden mellan dessa institutets olika arbetsuppgifter var under det första halvseket av institutets tillvaro mindre skarpt markerad. Den framträder med tydlighet första gången i 1864 års stadga, varigenom institutet organiserades på tre avdelningar: den pedagogiska, den militära och den medicinska med en överlärare och en lärare på varje avdelning, och består alltjämt i den ännu i huvudsak gällande stadgan av år 1887, då uppdelningen i instruktörskurs, gymnastiklärarkurs och sjukgymnastkurs, samtliga avsedda för manliga elever, genomfördes. Sambandet mellan de tre utbildningsgrenarna har dock städse upprätthållits. Enligt 1864 års stadga var nämligen den övervägande delen av läroämnena gemensam för de tre avdelningarna, och enligt 1887 års stadga utgör instruktörskursen första året av gymnastiklärarkursen, varjämte den sjukgymnastiska kursen förutsätter genomgången gymnastiklärarkurs. Den kvinnliga kursen, nyinrättad år 1864 och omfattande såväl frisksom sjukgymnastutbildning, bibehölls i 1887 års stadga vid sidan av de manliga kurserna.

Blickar man tillbaka på institutets historia under de gångna åren, framträder såsom ett i viss mån karakteristiskt drag de blygsamma, för att icke säga ogynnsamma eller torftiga yttre förhållanden, under vilka institutet alltid och särskilt under de senaste årtiondena haft att utöva sin betydelsefulla gärning. Institutets utrustning med lärarkrafter var ända till år 1864 synnerligen otillfredsställande — Ling var sålunda under ett helt decennium den enda ordinarie läraren. Genom den sistnämnda år fastställda staten avhjälpdes dock de väsentligaste då bestående bristerna, i det att de ordinarie lärarplatserna ökades till 8, därav 3 överlärare, 3 lärare och 2 lärarinnor. Men efter nämnda tid har i detta hänseende rått ett nära nog fullständigt stillastående. Efter

år 1864 har endast en ny ordinarie lärarplats tillkommit, vilket skedde år 1902.

I stort sett samma utvecklingsgång kännetecknar institutets lokalfråga. Institutets lokaler, fortfarande belägna å samma fastigheter, nr 6 och 7 i kvarteret Fyrmörsaren å Norrmalm, vilka för ändamålet upplätos genom kungl. brev den 13 december 1815, hava visserligen undergått ny- och ombyggnad första gången med medel, som härför anvisats av 1862—63 årens riksmöte, och därefter med anslag, som beviljats av 1894 års riksdag. Men sedan sistberörda arbeten under åren 1895—96 verkstälts, hava knappast andra förbättringar i lokalförhållandena ägt rum än sådana, som varit av rent partiell och mindre väsentlig art.

Jämväl i fråga om lärarlöner och tillgång på anslag för undervisningsverksamhetens bedrivande har institutet varit och är fortfarande föga gynnsamt ställt. Lärarlönerna kunna tidvis betecknas som rent av oskäligt låga, och medelstillgången har varit så ringa, att institutet icke kunnat anskaffa tidsenlig undervisningsmateriell, långt mindre haft möjlighet att upprätthålla ett vetenskapligt forskningsarbete eller att på ett tillfredsställande sätt följa utvecklingen på sitt speciella arbetsområde.

*Kraven på
förbättrad
organisa-*

Den nu omtalade stagnationen i institutets utveckling har föranlett, att under de senare årtiondena nödvändigheten av att skapa väsentligt gynnsammare betingelser för institutets verksamhet framträtt allt starkare. Frågan om institutets omorganisation har länge varit föremål för uppmärksamhet från såväl statsmakternas som institutets egen sida ävensom från eljest intresserat fackmannahåll.

Redan 1908 framhöll institutets direktion behovet av bättre lokaler och bättre utrustning såsom trängande. År 1909 gjorde karolinska institutets lärarkollegium framställning om utredning rörande bästa sättet för ordnandet av undervisningen i sjukgymnastik, en fråga, som sedermera tilldragit sig stort intresse i diskussionen om gymnastiska centralinstitutet. Därvid har, särskilt från läkarhåll, framkommit krav på denna undervisnings skiljande från institutets verksamhetsområde och förläggande till någon medicinsk läroanstalt. Likaså har såsom ett önskemål framhållits, att utbildningen av gymnastikofficerare och gymnastikinstruktörer för armén och marinen borde helt eller delvis förläggas till en rent militär undervisningsanstalt och i varje fall ordnas genom krigsmaktens egen försorg. På dessa och andra punkter hava stridiga meningar rått och torde ännu vara rådande; i ett avseende har man dock allmänt varit ense, nämligen att institutet för att rätt kunna fylla sin uppgift såsom en centralhärd för fysisk fostran i vårt land måste erhålla väsentligt bättre utrustning i avseende på lärarkrafter, lokaler och undervisningsmateriell.

Från statsmakternas sida har det berättigade i de framställda kraven på en förbättrad organisation av gymnastiska centralinstitutet så till vida vunnit erkännande, att Kungl. Maj:t sedan år 1910 vid tre olika tillfällen föranstaltat om utredning av frågan genom särskilda kommittéer. Här nedan skall lämnas en kortfattad redogörelse för de två kommittéförelag, som föregått det av oss nu utarbetade.

*1910 års
kommitté.*

Den 8 april 1910 uppdrog Kungl. Maj:t å en kommitté (i det följande kallad »1910 års kommitté») att efter verkställd utredning inkomma med utlåtande och förslag angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet ävensom rörande anskaffande av nya lokaler för detsamma. Denna kommitté avgav sitt förslag den 7 mars 1912. Förslaget innefattade följande huvudpunkter.

Gymnastiska centralinstitutet skulle ombildas till en undervisningsanstalt av vetenskaplig karaktär, en under universitetskanslerns överinseende ställd gymnastisk högskola, varest de studerande, efter vid filosofisk fakultet avlagd förberedande examen, kallad gymnastisk-filosofisk examen och innefattande antingen ämnena zoologi och botanik eller ettdera av ämnena fysik, kemi, matematik och geografi samt ett visst mått av teoretisk och praktisk friskgymnastik, eller efter däremot svarande kunskapsprov, ägde vinna inträde. Studierna vid högskolan skulle efter genomgången tvåårig kurs avslutas med en avgångsexamen, benämnd gymnastisk ämbetsexamen. Sådan examen skulle under vissa förutsättningar medföra behörighet dels till adjunktsbefattningar vid de allmänna läroverken och jämförliga läroanstalter med undervisningskyldighet huvudsakligen i gymnastik, dels ock till avläggande av filosofie licentiatexamen. Avlagd filosofie licentiatexamen och disputationssprov förut-sattes såsom villkor för behörighet till lektorsbefattning i gymnastik. Upp-giften att tillgodose krigsmaktens behov av gymnastiskt utbildade officerare skulle högskolan bibehålla, dock endast vad anginge en högre gymnastisk ut-bildning, vilken institutet skulle meddela de militära eleverna gemensamt med de civila. Instruktörskursen skulle försvinna och ersättas av gymnastikkurser för subalternofficerare vid vederbörande truppförband. För sjukgymnastut-bildningen skulle inrättas en särskild med den gymnastiska högskolan förenad tvåårig sjukgymnastskola. För högskolan skulle nya byggnader uppföras å bergsplatån nordost om Stadion å Norra Djurgårdens mark.

Den av kommittén föreslagna staten för högskolan, vilken stat bl. a. upp-tog 6 professorer, 9 assistenter och 3 amanuenser samt särskilda materiell-anslag till vetenskapliga institutioner, slutade å ett belopp av 152,700 kronor. Härtill kom staten för sjukgymnastskolan med en slutsumma av 24,100 kro-nor. Kostnaderna för byggnadsföretaget uppskattades till 2,900,000 kronor samt för inredning m. m. av de nya lokalerna till 211,700 kronor. Från nu angivna kostnader beräknades avgå ett belopp av 770,000 å 920,000 kronor, utgörande försäljningsvärdet av gymnastiska centralinstitutets gamla tomt.

De myndigheter och enskilda sammanslutningar, vilka yttrade sig över 1910 års kommittés förslag, uttalade allmänt sin uppskattning av den strä-van, som i kommittéförslaget gjorde sig gällande, att hävda den fysiska fostrans betydelse vid sidan av det intellektuella utbildningsarbetet, men sam-tidigt framställdes från de flesta håll skarpa anmärkningar mot väsentliga punkter i förslaget. Sålunda avstyrkte samtliga universitetsmyndigheter sammankopplingen av akademisk och gymnastisk utbildning i den form, som av kommittén ifrågasatts. Skälet härtill var framför allt, att den gymnastisk-filosofiska examen ansågs medföra fara för skapandet av en klass av ämnes-lärare med alltför ensidig och knapphändig vetenskaplig utrustning. Även bland den fysiska fostrans målsmän saknades sympatier för denna del av förslaget. Vidare framkommo ej mindre från båda de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund än även enstämmigt från gymnasternas sida bestämda gensagor mot förslaget att åtskilja frisk- och sjukgymnastutbildningen. De över förslaget hörda militära myndigheterna hade i regel intet att erinra mot förslaget om instruktörskursens upphörande och ersättande av kurser vid trupp-förbanden men ansågo, att krigsmaktens intressen med avseende å behovet av officerare med högre gymnastisk utbildning icke blivit av kommittén nöj-aktigt tillgodosedda.

Med hänsyn till den kritik, kommittéförslaget i dess viktigaste delar så-lunda rönt, var det påtagligen icke möjligt att med detsamma såsom utgångs-punkt vidtaga några åtgärder för en ombildning av gymnastiska central-institutet. Tanken härpå släpptes dock icke. Ytterligare framställningar i

ämnet gjordes hos Kungl. Maj:t, och resultatet blev slutligen, att Kungl. Maj:t den 9 juli 1915 uppdrog åt en ny kommitté (i det följande kallad »1915 års kommitté») att, efter verkställd utredning rörande omfattningen och arten av den undervisning i gymnastik och idrott, som borde meddelas vid sådana läroanstalter, där lärarkrafter med högre utbildning kunde komma till användning, till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag dels angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet samt rörande anskaffande av nya lokaler för detsamma, dels ock angående de övriga åtgärder, som kunde finnas erforderliga för tillgodoseende av landets behov av högre kvalificerade lärare i gymnastik och idrott. Kommittén blev färdig med sitt arbete den 26 juli 1918, då den avlämnade sitt »Utlåtande och förslag angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet och av gymnastiklärarutbildningen genom upprättande av en högskola för fysisk fostran samt angående anskaffande av lokaler för en sådan högskola».

I överensstämmelse med innehållet av det uppdrag, som lämnats 1915 års kommitté, ingick densamma i sitt utlåtande först och främst i en utredning om innebörden av och ändamålet med ett folks fysiska fostran i allmänhet och rörande frågan om den fysiska fostrans framtida ställning i vårt land, särskilt såsom undervisningsämne i landets olika läroanstalter. Under hävdande, att folkets hälsa och sundhet utgjorde grundvillkoret för dess bestånd och utveckling, men att insikten härom hos vårt folk icke trängt igenom, och att den fysiska fostran i landet därför intoge en tillbakasatt ställning, fastslog kommittén såsom en för dess förslag grundläggande princip, att ämnet fysisk fostran borde tillerkännas plats å våra läroanstalters kursplan såsom ett med de teoretiska läroämnena likvärdigt undervisningsämne. Undervisningen i fysisk fostran borde omfatta dels sundhetslära, varmed kommittén förstod framför allt »den kunskap om villkoren för hälsa och sundhet, som kunde av varje enskild individ praktiskt tillämpas i hans dagliga liv och sysselsättning», dels ock kroppsövningar, omfattande gymnastik, lek och idrott samt fäktning. Såsom ett särskilt önskemål i fråga om ämnets ställning i skolorna framhölls bl. a. begränsning av övningsavdelningarnas storlek, så att de i intet fall omfattade flera lärjungar än högsta tillåtna lärjungeantalet i två sammanslagna läsavdelningar. Behov av facklärare i fysisk fostran med högre utbildning ansågs föreligga vid allmänna läroverk, högre flickskolor, kommunala mellanskolor, högre goss- och samskolor, folkhögskolor, folk- och småskoleseminarier m. fl. läroanstalter. I den mån sådana icke kunde anställas, skulle behovet av lärarkrafter i ämnet fyllas genom för ändamålet utbildade lärare i läsåmen, vilka kunde biträda den ordinarie läraren i fysisk fostran.

Beträffande tjänstställningens karaktär för facklärare med högre utbildning kom 1915 års kommitté, i överensstämmelse med dess principiella utgångspunkt, till samma resultat som 1910 års kommitté, nämligen att för dessa facklärare lektors- eller adjunktbesättningar borde inrättas allt efter läroanstalternas storlek och art.

Den läroanstalt, som skulle utbilda ifrågavarande målsmän för fysisk fostran ävensom arbetskrafter för rådgivande och övervakande verksamhet på detta område, kunde enligt kommitténs mening icke gå i land med berörda uppgift, med mindre än att den finge arbeta under samma betingelser som de med universitetet jämställda högskolorna. Gymnastiska centralinstitutet borde sålunda ombildas till en högskola för fysisk fostran med uppgift dels att utgöra ett centrum för vetenskaplig forskning, i vad som rörde det uppväxande släktets fysiska utbildning, dels ock att vara en högre fackskola för utbildande av lärare i fysisk fostran. Vid sidan härav skulle högskolan jämväl för krigsmaktens behov meddela undervisning åt officerare i vissa för militäryrket av-

passade ämnesgrenar av fysisk fostran. Utbildningen av sjukgymnaster ansåg kommittén ligga helt utom högskolans egentliga ändamål, men i avbidan på en blivande definitiv lösning av sjukgymnastfrågan föreslog kommittén såsom ett provisorium förläggandet till högskolan av en särskild kurs med uppgift utslutande att utbilda sjukgymnaster.

För de blivande lärarna i fysisk fostran skulle vid högskolan anordnas dels en magisterexamen, dels ock en licentiatexamen i fysisk fostran, den förra examen medförande kompetens till adjunkts- och den senare till lektorsbefattningar i fysisk fostran. För tillträde till den vid högskolan anordnade undervisningen för magisterexamen i fysisk fostran skulle erfordras en förberedande examen, kallad medicinsk-gymnastisk examen, vilken skulle avläggas vid karolinska institutet efter där bedrivna studier i anatomi, histologi och fysiologi. De, som undervisades vid karolinska institutet för avläggande av sistnämnda examen, skulle tillika vara inskrivna såsom aspiranter vid högskolan för fysisk fostran och där deltaga i för dem särskilt anordnad undervisning i gymnastik. Den medicinsk-gymnastiska examen beräknades taga tre terminer i anspråk.

Vid högskolan skulle undervisningen till magisterexamen omfatta först och främst sundhetslära, vilket ämne kommittén tillade en central betydelse. Undervisningen i detta ämne skulle omhänderhavas av professorn i allmän hälsovårdslära vid karolinska institutet, vilken tillika skulle utnämnas till professor i sundhetslära vid högskolan för fysisk fostran. I övrigt upptogos såsom ämnen i magisterexamen rörelsefysiologi, allmän gymnastik — med vilken nya benämning kommittén närmast avsåg att beteckna, vad som vid centralinstitutet benämnes pedagogisk gymnastik jämte någon undervisning i sjukgymnastik — vidare lek och idrott, fäktning samt psykologi och pedagogik ävensom en kurs i röstfysiologi. Magisterexamen beräknades taga en tid av 4 terminer. Undervisningen skulle i regel vara gemensam för män och kvinnor.

Licentiatexamen i fysisk fostran förutsatte avlagd magisterexamen. Studierna till licentiatexamen skulle hava karaktären av fria vetenskapliga studier. Examen skulle avläggas i minst ett av ämnena sundhetslära och rörelsefysiologi. I examen skulle ingå författandet av en vetenskaplig avhandling, vilken i fall av examens godkännande borde befordras till trycket — såsom kommittén yttrar — »bl. a. till kontroll över att den vetenskapliga nivån vid högskolan hålles uppe».

Efter avslutade högskolestudier skulle de blivande lärarna i fysisk fostran hava att genomgå provår, anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med gällande föreskrifter för ämneslärares provårsutbildning.

Biträdande lärarkrafter i fysisk fostran skulle vid högskolan utbildas genom särskilda kurser för ämneslärare vid läroverken, varjämte för tillgodoseende av den fysiska fostran i folkskolorna, där endast undantagsvis facklärare med högre utbildning beräknades kunna anställas, högskolan jämväl borde anordna särskilda fortbildningskurser för folkskollärare.

Beträffande gymnastiska centralinstitutets dittillsvarande militära utbildningsuppgift ansåg kommittén i likhet med 1910 års kommitté, att instruktörskursen borde försvinna och ersättas av kortare för subalternofficerare avsedda kurser, anordnade genom krigsmaktens egen försorg. Däremot skulle högskolan bibehålla uppgiften att meddela till densamma för ändamålet särskilt kommanderade officerare en högre utbildning i fysisk fostran. Detta skulle ske i en till högskolan förlagd men från den övriga undervisningen därstädes helt skild militärkurs, särskilt avpassad efter arméns och marinens behov. Kursen, vars längd beräknades till tre terminer, skulle omfatta ämnena anatomi och fysiologi, sundhetslära, rörelsefysiologi, militärgymnastik, fäktning samt militäridrott.

Såsom nämnt, tänkte sig kommittén högskolans befattning med sjukgymnastutbildningen allenast som ett provisorium. Den härför avsedda sjukgymnastkursen, vilken av kommittén endast till sina huvuddrag helt summariskt skisserades, beräknades taga en tid av ej fullt två år och skulle uteslutande inriktas på att bibringa sjukgymnastisk kunskap och färdighet. Ämnen sådana som fäktning och ledande av gymnastik skulle helt bortfalla; den teoretiska och praktiska undervisningen i friskgymnastik skulle avsevärt inskränkas.

Beträffande gymnastikinspektionen föreslog kommittén en omläggning därhän, att den egentliga inspektionsverksamheten vid folkskolan och därmed jämförliga läroanstalter skulle övertagas av folkskolinspektörerna, men att särskilda konsulenttjänster i fysisk fostran skulle inrättas såsom rådgivande, upplysande och initiativtagande myndigheter å ifrågavarande område. För detta ändamål borde landet indelas i tio konsulentdistrikt, vart och ett med sin konsulent. Konsulenterna skulle i avlöningshänseende likställas med folkskolinspektörerna.

Det högsta övervakandet av ungdomens fysiska uppfostran ansåg kommittén böra tillkomma landets dåvarande båda centrala skolmyndigheter, läroverks- och folkskolöverstyrelserna, vilka vardera för detta ändamål borde erhålla en särskild rådsbefattning för fysisk fostran.

Vad beträffar organisationen av den föreslagna högskolan för fysisk fostran, skulle vid densamma finnas 5 professorer, en i rörelsefysiologi, en i allmän gymnastik, en i lek och idrott, en i militärgymnastik, fäktning och militär idrott samt en i sundhetslära, vidare tre manliga överassistenter, två i allmän gymnastik och en i militärgymnastik, fäktning och militär idrott, två kvinnliga överassistenter i allmän gymnastik, en laborator i sundhetslära samt två lärare, en i psykologi och pedagogik och en i anatomi och fysiologi. I fråga om beföringsgrunder och avlöningsförhållanden skulle lärarpersonalen vara jämställd med motsvarande befattningshavare vid universiteten och karolinska institutet, vilken sistnämnda läroanstalts organisation i det stora hela tjänade kommittén till en förebild.

Avlöningsstaten för högskolan slutade å en summa av 126,900 kronor och omkostnadsstaten å 146,500 kronor. För sjukgymnastkursen beräknades häröver ett årligt belopp av 20,900 kronor.

I fråga om högskolans lokaler vidblev 1915 års kommitté i väsentliga drag 1910 års kommittés förslag, såväl med avseende å tomtplats som i fråga om byggnadernas allmänna yttre anordning. Totalkostnaderna för nybyggnad och inredning samt utrustning i övrigt uppskattades till 6,758,610 kronor, varifrån dock beräknades avgå försäljningsvärdet å centralinstitutets gamla fastighet, av kommittén angivet till 1,400,000 kronor.

Jämväl 1915 års kommitté erhöll många erkännanden för den strävan att lyfta den fysiska fostran upp på ett högre plan, som präglade hela dess förslag. Men i fråga om det sätt, varpå kommittén velat förverkliga sitt syfte, gjorde sig delade meningar gällande såväl med avseende å förslagets huvudpunkter som i dess detaljer.

Kommitténs betoning av sundhetsläran såsom det centrala i undervisningen i fysisk fostran fann man icke vara konsekvent genomförd, när det gällde ämnets plats på skolornas undervisningschema, i det kommittén upptagit endast en timme i veckan för sundhetslära i en gymnasiering och i realskolans sjätte klass men föreslagit sju veckotimmar för kroppsövningar. Vidare uttalades från åtskilliga håll stor tvekan, dels hurvida den utbildning, som enligt kommitténs förslag skulle komma lärarna i fysisk fostran till del, verkligen kunde göra dessa kvalificerade att meddela undervisning i sundhetslära, dels ock om det överhuvudtaget vore lämpligt att utbryta undervisningen i detta ämne från undervisningen i biologi, med vilken den dittills varit förenad. Kravet på in-

skränkning av gymnastikavdelningarnas storlek ansågs i och för sig synnerligen väl grundat, ehuru från läroverkshåll påpekades, att detta kravs genomförande på vissa ställen kunde komma att medföra ganska vittgående ekonomiska konsekvenser genom behovet av ökade lokalutrymmen för gymnastikundervisningen.

Mot den föreslagna medicinsk-gymnastiska examen ävensom mot förslaget om en gymnastisk ämbetsexamen gjordes i stort sett inga mera väsentliga invändningar. Däremot avstyrktes från universitetshåll inrättandet av en licentiatexamen i fysisk fostran, varvid det bl. a. framhölls, att ett vetenskapligt inträngande i det ena av de ämnen, i vilka enligt kommitténs förslag denna examen kunde få avläggas, sundhetslära, förutsatte en grundligare underbyggnad i åtskilliga medicinska discipliner, än den, som kunde vinnas genom studierna till magisterexamen i fysisk fostran, ävensom att det andra licentiatämnet, rörelsefysiologien, icke av kommittén till sitt innehåll tydligt definierats och planlagts. Av karolinska institutets lärarkollegium, som närmare ingick på frågan om rörelsefysiologiens ställning såsom självständig vetenskaplig disciplin, betonades emellertid, att detta ämne med av kollegiet angiven omfattning borde vara det grundläggande för den ifrågavarande anstaltens hela verksamhet. I samband med anmärkningarna mot licentiatexamen i fysisk fostran avstyrktes inrättandet av lektorsbefattningar i sistnämnda ämne. Jämväl läroverksöverstyrelsen ställde sig avvisande mot denna tanke, under betonande att en licentiatexamen i fysisk fostran knappast kunde anses erforderlig med hänsyn till skolans krav. Gymnastiklärarbefattningarnas förvandling till adjunkturer vann däremot enhälligt tillslutning.

Gentemot förslaget om gymnastiska centralinstitutets ombildning till eller, rättare, ersättande med en självständig vetenskaplig högskola för fysisk fostran restes starka invändningar från universitetens och karolinska institutets sida, och jämväl av läroverksöverstyrelsen uttalades tvekan i denna del. Av de akademiska myndigheterna gjordes gällande, att i åtskilliga av de ämnen, vilka enligt kommittéförslaget skulle vid högskolan representeras av professorer, någon vetenskaplig forskning knappast vore tänkbar, att i fråga om andra av dessa ämnen vetenskaplig produktion ännu icke förekommit, samt att i varje fall den blivande högskolan saknade förutsättningar att utgöra härden för dylikt forskningsarbete. Det betonades med skärpa, att det icke kunde vara ett riktigt tillvägagångssätt att först skaffa en vetenskaplig högskola i hopp att därigenom alstra ett vetenskapligt liv, utan att den rätta utvecklingsgången vore den motsatta. Något verkligt behov av en såsom vetenskaplig högskola organiserad läroanstalt för fysisk fostran ansågs icke föreligga; de uppgifter, som tillagts högskolan, syntes kunna fullt nöjaktigt fyllas av ett på lämpligt sätt omorganiserat gymnastiskt centralinstitut.

Bland den fysiska fostrans speciella målsmän vann dock högskoletanken stor anklång.

Från militärt håll framställdes ingen erinran mot förslaget om instruktörskursens borttagande, men man anmärkte mot kommittén, att den icke närmare utrett frågan om organiserandet av de såsom ersättning för instruktörskursen föreslagna kortare kurserna för subalternofficerare. I det stora hela synas de militära myndigheterna hava satt värde på själva grundtanken i kommittéförslaget, nämligen bibehållande av den högre militär-gymnastiska utbildningen vid samma anstalt, som omhänderhade gymnastiklärarutbildningen, men med specialisering av undervisningen med hänsyn till krigsmaktens behov. I allmänhet gjordes dock gällande, att kommitténs förslag, i vad det anginge den gymnastiska utbildningen för officerare, icke tillräckligt tillgodosåg krigsmaktens särskilda intressen. Vidare påpekades, att kommittén alltför ensidigt räknat med gymnastiklärarkårens rekryterande med civila element; officerarna

syntes genom kommitténs förslag bliva praktiskt taget så gott som utestängda från lärarbefattningar i fysisk fostran vid skolorna. Endast i något enstaka fall förordades en fullständig, även yttre skilsmässa mellan den civil-gymnastiska och militär-gymnastiska utbildningen och den senares förläggande till en rent militär läroanstalt.

Starkaste motståndet rönt kommitténs förslag, i vad det angick utbildningen av sjukgymnaster. Kommittén ansågs hava alltför ytligt behandlat denna fråga, och från läkarhåll påyrkades, att detta spörsmål skulle bliva föremål för förnyad utredning, varvid sjukgymnastutbildningens särskiljande från allt samband med utbildningen av friskgymnaster och dess anknytande till en medicinsk institution, eventuellt en större sjukvårdsinrättning, framställdes såsom ett viktigt önskemål. Å andra sidan riktades från såväl frisk- som sjukgymnasthåll skarpa gensagor mot tanken på att rubba det hittillsvarande sambandet i utbildningshänseende mellan friskgymnastik och sjukgymnastik, vilket samband ansågs hava varit till stort ömsesidigt gagn för de båda utbildningsgrenarna och för övrigt nödvändigt på grund av deras många beröringspunkter sinsemellan.

Såsom en generell anmärkning mot kommittéförslaget anfördes, att detsamma för att nå det åsyftade målet, den fysiska fostrans höjande, anvisat alltför vidlyftiga och kostsamma utvägar, vilka icke på ett naturligt sätt anköto till bestående förhållanden. För övrigt framhölls, att förslaget med avseende å sina ekonomiska konsekvenser, särskilt vad angick kostnaderna för de enligt kommittén erforderliga nya lärarbefattningarna i fysisk fostran, icke blivit av kommittén nöjaktigt utrett. Det dyrbara nybyggnadsprojektet väckte även starka betänkligheter hos åtskilliga av de hörda myndigheterna.

1924 års
sakkunniga.

Den framkomna kritiken mot de grundväsentliga delarna av 1915 års kommittés förslag och det tillstånd av osäkerhet, som på det ekonomiska området varit rådande efter förslagets tillkomst, torde hava samverkat till att sedermera under en följd av år frågan om gymnastiska centralinstitutets omorganisation fått vila. Intresset för saken i fackmannakretsar har dock alltjämt varit levande och tid efter annan tagit sig uttryck bl. a. genom ytterst livliga diskussioner i tidningspressen. Under år 1923 inkommo jämväl åtskilliga framställningar i ämnet till ecklesiastikdepartementet från läkare, militärer och gymnaster i representativ ställning. Till att frågan ånyo bragtes på dagordningen torde i sin mån hava bidragit det mot slutet av år 1923 timade föreståndarskiftet vid institutet. På föredragning av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, Sam. Clason, bemyndigade Kungl. Maj:t den 31 december 1923 departementschefen att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågan om verksamheten vid gymnastiska centralinstitutet och vad därmed ägde sammanhang.

Innan vi övergå till den egentliga behandlingen av ämnet för denna utredning, torde det vara på sin plats, att vi inledningsvis nämna några ord om huru vi ansett oss böra fatta den oss anförtrodda uppgiften.

Såsom av vår föregående redogörelse inhämtas, hava de båda tidigare kommittéer, som sysslat med spörsmålet om gymnastiska centralinstitutets verksamhet, framlagt mycket storstilade och följaktligen även mycket kostsamma omorganisationsplaner. Båda hava förordat institutets ersättande med en högskola av vetenskaplig karaktär och av ganska omfattande mått, inrymd i nya lokaler på en ny plats och med en ny dyrbar utrustning. För vår del hava vi funnit oss böra övergiva tanken på en sådan utveckling av gymnastiska centralinstitutet, åtminstone för den tid framåt, som med utgångspunkt från nuvarande förhållanden kan överskådas. Skälen härtill äro flera och komma i det följande att närmare utvecklas. Så mycket kan redan nu sägas, att vi först

och främst av den utredning i saken, som åvägabragts i samband med föregående kommittéers arbete, funnit ådagalagt, att för närvarande varken något verkligt behov eller tillräckliga förutsättningar föreligga för tillskapandet av en läroanstalt av högskolemässig karaktär för vad man kallat fysisk fostran. Vidare synas oss tidsomständigheterna, vilka alltjämt mana till försiktighet i frågor av ekonomisk innebörd, nödvändiggöra, att man beträffande gymnastiska centralinstitutets ombildning avstår från än så lockande men vittgående planer för att i stället söka utan tidsutdräkt nå ett välbehövt praktiskt resultat. Ett stöd för denna vår mening finna vi även i det uttalande av vederbörande departementschef, som föregick beslutet om igångsättandet av den nu föreliggande utredningen, och som vi bilagt detta betänkande såsom Bil. I. Vi hava sålunda kommit till den uppfattningen, att man för närvarande bör avstå från planen på gymnastiska centralinstitutets utveckling till en stort anlagd högskola för fysisk fostran, och att likaledes de framkomna nybyggnadsförslagen böra tillsvidare anstå. Då vi emellertid å andra sidan blivit övertygade om att institutet i sitt nuvarande skick varken med hänsyn till organisation, lokalutrymmen eller utrustning i övrigt är i stånd att bibehålla den plats, som enligt den historiska utvecklingen tillkommer detsamma såsom ett centralt organ och en ledare för arbetet för vårt folks fysiska fostran, finna vi oundgängligt, att inom en viss ram, avpassad efter rådande tidsläge, åtgärder vidtagas för att i nu angivna hänseenden ernå sådana förbättrade förhållanden, som göra det möjligt för institutet att på ett tillfredsställande sätt fylla sin nyssnämnda uppgift och hävda sin rangställning bland bildningsinstitut av ifrågavarande slag. Detta hava vi funnit kunna ske trots ett väsentligt beskärande av organisationsplanen och för kostnader, som med hänsyn till sakens stora allmänna betydelse synas oss måttliga.

Vårt förslag bygger i stort sett på institutets nu bestående organisation; de militära och sjukgymnastiska uppgifterna knyts fortfarande vid institutet, och samverkan mellan dessa och utbildningen av gymnastiklärare till skolorna skulle alltjämt bestå, dock med en starkare avgränsning mellan de olika områdena än hittills varit fallet och med anknytning för sjukgymnastutbildningens vidkommande till en större sjukvårdsinrättning. Sammanhållandet av de tre utbildningsuppgifterna vid institutet är dels beroende av statsfinansiella synpunkter, dels grundar den sig på en övertygelse om det sakligt befogade i en sådan anordning, åtminstone för närvarande.

Likaså hava vi funnit någon förändring av institutets förläggning icke tills vidare nödvändig; däremot innefattar vårt förslag en förbättring av lokalförhållandena på den nuvarande platsen.

Vid bedömandet av frågan om institutets blivande organisation och verksamhet har det icke varit möjligt att gå förbi spørsmålet om gymnastiklärarkårens ställning och avlöningsförhållanden. Detta spørsmål sammanhänger nämligen alltför nära med den förra frågan, för att så skulle kunna ske. Härutinnan innebär vårt förslag en ganska avsevärd utgiftsökning, som dock synes ofrånkomlig, därest man vill, att den blivande nydaningen skall för den fysiska fostran i vårt land medföra ett verkligt framsteg. Ej heller frågan om det statliga övervakandet av fysisk fostran i landet hava vi ansett oss kunna förbigå, och vi framlägga i detta hänseende förslag till nyorganisation, medförande någon kostnadsökning. Även denna fråga har emellertid synts oss vara av en fundamental betydelse för en framgångsrik och sund utveckling på ifrågavarande område.

Kap. II. Allmänna grunder för gymnastiska centralinstitutets organisation.

Vilka grenar av den gymnastiska utbildningen böra omhänderhavas av G. C. I.?

Då man går att taga ställning till frågan, huru gymnastiska centralinstitutet bör för den närmaste framtiden organiseras, möter först av alla det grundläggande spörsmålet: Vilka grenar av den gymnastiska utbildningen böra omhänderhavas av nämnda institut?

Såsom av den i Kap. I lämnade historiska översikten framgår, har institutet alltsedan sin tillkomst haft att uppbära tre med hänsyn till ändamålet olika utbildningsuppgifter, nämligen 1:o den pedagogiska, d. v. s. utbildningen av lärare i gymnastik för landets skolor, 2:o den militära, d. v. s. utbildningen av gymnastikinstruktörer och gymnastikledare för krigsmakten, samt 3:o den medicinskt-gymnastiska, d. v. s. utbildningen av sjukgymnaster. Den strid, som under årens lopp stått om gymnastiska centralinstitutets organisation och verksamhet, har så att säga haft sin brännpunkt i den frågan: Är det riktigt och lämpligt, att samtliga dessa uppgifter fortfarande bibehållas vid institutet, eller bör en sådan omdaning av institutet äga rum, som medför ett splittrande av den hittillsvarande organisatoriska enhetligheten mellan de tre utbildningslinjerna? Det torde därför vara naturligt, att vi till en början ägna vår uppmärksamhet åt berörda fråga och ange vår ståndpunkt till densamma.

Beträffande institutets karaktär av *utbildningsanstalt för lärare i gymnastik vid landets skolor* har i den framkomna kritiken icke försports någon meningsskiljaktighet därom, att denna funktion även framgent bör tillkomma institutet, även om åsikterna gått isär i fråga om bästa sättet att med avseende å undervisningens anordnande tillgodose skolornas behov i detta hänseende. Till denna uppfattning kunna vi odelat giva vår anslutning. Uppgiften att utbilda gymnastiklärare framstod enligt vår mening såsom den centrala vid institutets grundläggning, och på denna uppgifts fyllande har institutets verksamhet under dess tillvaro i väsentlig grad varit inriktad. I själva verket har gymnastiska centralinstitutet varit och är alltjämt den enda statliga institution i vårt land, där personer, som vilja ägna sig åt gymnastiklärarens levnads-kall, kunna erhålla en härför avsedd fackmässig utbildning. Där har följaktligen skapats alldeles bestämda förutsättningar för en sådan verksamhet såväl i materiellt hänseende, alltså beträffande lokaler och utrustning m. m., som i fråga om erfarenhet och tradition å detta speciella arbetsfält, förutsättningar, vilka synas alltför värdefulla, för att de icke i fortsättningen skulle tillvaratagas och utnyttjas, och som det för övrigt skulle vara mycket svårt att finna en ersättare för i en nyorganisation. Vi hålla alltså före, att utbildningen av gymnastiklärare bör jämväl i framtiden vara förlagd till gymnastiska centralinstitutet.

Såsom av det följande framgår, hava vi funnit riktigast, att institutets verksamhetsområde för närvarande icke inskränkes till att omfatta endast denna uppgift; de militär-gymnastiska och medicinskt-gymnastiska utbildningsgrenarna böra enligt vår mening fortfarande vara knutna vid detsamma. Vi vilja emellertid i detta sammanhang betona, att i berörda komplex av formellt skilda men reellt ganska intimt sammanhörande uppgifter en central ställning bör, utan tillbakasettande av övriga utbildningsgrenars intressen, tillkomma lärarutbildningsverksamheten såsom den enligt sakens natur och den historiska utvecklingen primära, den vilken för *vårt folk i gemen* äger den största betydelsen såsom ett medel till dess utvecklande och höjande i fysiskt hänseende. In-

stitutet bör därför utåt framstå såsom och även i det inre bära prägeln av en centralhärd för befrämjande av medborgarnas fysiska fostran, främst genom danandet av lärare och ledare åt ungdomen vid kroppsövningars bedrivande. Med denna pedagogiska uppgift såsom kärna bära — såsom nedan närmare skall utvecklas — av praktiska hänsyn och jämväl på rent sakliga grunder förknippas övriga här nämnda verksamhetsgrenar.

Övergå vi härefter till frågan om *tillgodoseendet av krigsmaktens behov av gymnastiskt utbildade officerare*, torde till en början bära erinras om att jämväl denna uppgift ända från begynnelsen påvilat institutet och detta fullt i överensstämmelse med det första för institutet fastställda reglementet av den 25 maj 1814, där danandet av gymnastiklärare för krigsståndet angavs som ett av institutets åligganden. Faktiskt gick utvecklingen mycket snart därhän, att institutets manliga lärjungekår endast med få undantag kom att bestå av militära elever, vilka till institutet kommanderats för inhämtande av den för deras yrke erforderliga gymnastiska specialutbildningen, och i stort sett är detta ännu alltjämt fallet. Sålunda utexaminerades vid slutet av läsåret 1923—1924 från instruktörskursen 28 militära elever mot 2 civila. Motsvarande siffror för gymnastiklärarkursen samma läsår voro 23 och 5. Läsåret 1924—1925 voro de militära eleverna i instruktörskursen till antalet 28 och de civila 4. I gymnastiklärarkursen funnos 22 militära och 2 civila elever. Berörda förhållande har obestriddligen satt djupa spår i institutets organisation och arbets sätt och kommit institutet att i viss mån framstå såsom en utbildningsanstalt med militär prägel. Den naturliga följderna av det övervägande militära inslaget i institutets elevmaterial har blivit det för vårt land i jämförelse med t. ex. Danmark egendomliga förhållandet, att skolornas gymnastiklärarkår till största delen rekryterats med officerare.

I de båda föregående kommittéföreläggelserna har, såsom vi sett, tanken på en utflyttning från institutet av den militärgymnastiska utbildningen upptagits så till vida, att den elementära delen av berörda utbildning, som instruktörskursen avser att bibringa, skulle omhändertagas av krigsmaktens egna organ, därvid man tänkte sig, att kortare kurser i militär gymnastik skulle anordnas antingen vid de olika regementena eller arméfördelningsvis. Däremot stannade både 1910 och 1915 års kommittéer vid att förorda förläggande till institutet av en högre militärgymnastisk utbildning, avsedd att tillgodose arméns och marinens behov av ledande, konsulterande och inspekterande krafter i fysisk fostran.

Från militärt håll har man i princip icke haft något att invända mot att instruktörskursen utbrytes från institutet. Längre gående krav på att från institutet utsöndra de militärgymnastiska uppgifterna förekommo icke — på något enstaka undantag när — vid diskussionen av 1910 och 1915 års kommittéföreläggelser. Emellertid har under de senare årens kritik av gymnastiska centralinstitutets verksamhet tanken på att från institutet *fullständigt* avskilja den militärgymnastiska utbildningen förts fram. Det ledande motivet härvid torde icke egentligen hava varit någon önskan att därigenom göra institutet bättre skickat för sina övriga uppgifter utan snarare uppfattningen, att de speciellt militära utbildningsintressena på detta sätt skulle bli bättre tillgodosedda, än nu är fallet.

Man har från detta håll, under framhåvande av träningsmomentets stora betydelse i den moderna militära utbildningen och de speciella krav, som i fråga om såväl gymnastik som idrott måste i detta hänseende uppställas på en för officerare avsedd undervisning i fysisk fostran, gjort gällande, att den sammankoppling av berörda undervisning med skol- och sjukgymnastik, som förekommer vid gymnastiska centralinstitutet, medför och måste medföra ett till-

bakasättande och försummande av fordringarna på en ur militär synpunkt fullt ändamålsenlig utbildning. Möjlighet att tillfredsställa dessa fordringar skulle däremot vinnas, om utbildningen i gymnastik och idrott för officerare omhändertoges såsom en rent militär angelägenhet av krigsmaktens egna organ. I sådant syfte har framkastats den planen, att den militärgymnastiska utbildning, som hittills lämnats vid centralinstitutet, skulle ersättas av en 6—8 månaders kurs i militär gymnastik och idrott vid krigsskolan å Karlberg. Denna kurs, till vilken officerare skulle kommanderas först efter tre års trupptjänst, skulle närmast utgöra en motsvarighet till andra årets kurs vid centralinstitutet, men genom undervisningens mera intensiva och målmedvetna inriktande på tillgodoseendet av de för militäryrket speciellt betydelsefulla grenarna av den fysiska fostran skulle denna kurs kunna beräknas utgöra en ersättning jämväl för första året vid centralinstitutet (instruktörskursen). Skulle en ersättare för sistnämnda kurs anses nödig, kunde berörda militärgymnastiska kurs vid Karlberg tänkas föregången av en kortare elementär gymnastikkurs, likaledes vid Karlberg och anordnad såsom en påbyggnad på officersexamen samt obligatorisk för samtliga från krigsskolan utexaminerade elever.

Enligt vår mening är det lämpligt att för framtiden från institutets undervisningsområde avskilja dess hittillsvarande befattning med den elementära gymnastikutbildningen för krigsmaktens behov, d. v. s. den utbildning, som för närvarande meddelas genom den s. k. instruktörskursen. Denna kurs, som ursprungligen tillkommit i syfte att förse armén och marinen med lämpliga instruktörer i gymnastik, och till vilken därför enligt gällande stadgar jämväl underofficerare kunna vinna tillträde, giver därjämte författningsenligt kompetens till gymnastikläroarbefattningar vid lägre allmänna läroverk och folkskolor men har genom utvecklingens gång praktiskt taget upphört att spela en roll såsom något självständigt, avslutat helt i utbildningshänseende. Faktiska förhållandet är, att berörda kurs numera allenast fyller uppgiften att utgöra den första årskursen vid utbildningen av manliga gymnastiklärare. Med de krav på gymnastiklärares kompetens, som under nuvarande förhållanden måste uppställas även för de lägre läroverkens vidkommande, kan denna ettåriga utbildning icke anses tillfredsställande. Vad folkskolorna beträffar, torde instruktörskursen knappast hava haft någon nämnvärd betydelse för dessa skolors förseende med gymnastiklärankrafter, och i varje fall kan den till sin läggning och anordning icke anses för detta ändamål lämplig och väl avpassad. Det torde, om man undantar elever från kustartilleriet och flottan, icke heller annat än rent undantagsvis förekomma, att en elev vid institutet avslutar sin gymnastiska utbildning genom examen från instruktörskursen. Å andra sidan har kursens stadgeenliga funktion att som ett avslutat helt meddela ett för vissa praktiska uppgifter anpassat mått av gymnastiska kunskaper och färdigheter givetvis medfört, att densamma icke kunnat erhålla den ändamålsenliga planläggning, som varit önskvärd med hänsyn till dess samtida uppgift att lägga en lämplig grund för studierna i andra årskursen, gymnastiklärankursen.

Vad här anförts, synes oss innebära goda skäl för att en omläggning av institutets organisation i denna del kommer till stånd. Instruktörskursen i sin nuvarande form kan, såsom av det sagda framgår, knappast sägas äga något egentligt existensberättigande annat än med hänsyn till dess militära uppgift men utgör, sådan den med tanke på detta utbildningsmål gestaltat sig, ett hinder för ett rationellt ordnande av institutets undervisning till överensstämmelse med dess karaktär av en högre utbildningsanstalt i fysisk fostran. Då nu, att döma av allt som framkommit vid denna och föregående utredningar i ämnet, krigsmaktens behov av instruktörer i gymnastik kan lika väl, ja måhända på ett bättre sätt tillgodoses, om instruktörsutbildningen omhändertages av rent mili-

tära organ, bör enligt vår mening den nuvarande instruktörskursen icke längre vara förlagd till gymnastiska centralinstitutet.

Den närmare organisationen av gymnastikinstruktörsutbildningen vid armén och marinen torde det bliva vederbörande militära myndigheters sak att draga försorg om. För vår del hava vi icke ansett det lämpligt att uppgöra eller gå i författning om uppgörande av någon detaljerad plan härför. Av de överläggningar i ämnet, vi haft med särskilt tillkallade militära sakkunniga, synes oss emellertid hava framgått, att den lämpligaste formen för ordnandet av berörda utbildning torde bliva densamma förläggande till kortare, tre, högst fyra månader långa kurser, anordnade armefördelningsvis. Kursens inskränkande till den relativt korta tiden av 3 å 4 månader synes oss möjliggöras genom den koncentration och planmässighet i undervisningen, som med en sådan organisation av instruktörsutbildningen bör kunna ernås lättare än vid utbildningens anknytande till en läroanstalt med även civila utbildningsuppgifter. Såsom villkor för kommendering till dylik kurs torde böra föreskrivas, att officer dessförinnan tjänstgjort minst två år vid trupp, detta för att hos den blivande kurseleven garantera vana vid trupptjänstgöring och en erforderlig fond av erfarenhet om truppens behov av övning och förmåga i fysiskt hänseende.

Tillräcklig tid för militärmyndigheterna att planera och förbereda instruktörsutbildningens övertagande av krigsmaktens egna organ, innan gymnastiska centralinstitutets befattning med densamma upphör, torde erbjudas under de övergångsår, som vi längre fram komma att föreslå för genomförandet av omorganisationen av nämnda institut.

Vad åter angår den högre militärgymnastiska utbildning, som hittills meddelats vid centralinstitutet, och de framkomna projekten om att utskilja även denna utbildning från institutets verksamhetsområde, hava vi å ena sidan icke kunnat finna, att för en sådan åtgärd anförts eller föreligga tillräckligt bärande skäl. Å andra sidan synas oss mot ett fullständigt åtskiljande av den civila och militära utbildningen i fysisk fostran kunna med fog resas så allvarliga invändningar, att ett allsidigt övervägande av spörsmålet måste giva till resultat, att den hittillsvarande samhörigheten mellan dessa två utbildningslinjer även för framtiden bör äga bestånd.

Granskar man de skäl, som framförts till stöd för militärgymnastikens skiljande från gymnastiska centralinstitutet, skall man finna, att, i den mån de härröra från militärt fackmannahåll, de dikterats av omtanken om den militära utbildningens effektivitet. Mot den uppfattning, som från enstaka håll gjorts gällande, att den gymnastiska underbyggnad, som vid centralinstitutet meddelas åt militära elever, icke är ur synpunkten av försvarsväsendets intressen tillfredsställande, kunna emellertid ställas de mycket talrika, i stort sett enstämmiga och auktoritativa vittnesbörd, som från krigsmaktens egen sida lämnats om de stora förtjänster, denna av centralinstitutet omhändertagna utbildningsverksamhet äger i fråga om vår officerskärs höga ståndpunkt i fysiskt hänseende. Vi anse oss på basis av dessa uttalanden, av vilka en mångfald återfinnes bland yttrandena över 1910 och 1915 års kommittéers förslag, kunna väga hävda den meningen, att man på ansvarigt håll bland försvarsväsendets representanter är i stort sett nöjd med den hittillsvarande anordningen av den högre gymnastiska officersutbildningen. Någon större betydelse kan vid sådant förhållande icke tillmätas de visserligen i form ofta nog kategoriska men såsom regel i sak obestämda och svävande anmärkningar, som tid efter annan riktats mot den vid gymnastiska centralinstitutet meddelade militärgymnastiska utbildningen.

Klart är, att vi härmed icke vilja hava sagt, att allt är gott och väl beställt i fråga om denna utbildnings nuvarande anordning, och att därför någon förändring härutinnan icke kan vara behövlig. Enligt vår mening kräves även

i denna del en omläggning av undervisningen i syfte att tillmötesgå fordringarna på en specialisering med hänsyn till försvarsväsendets behov, i den mån dessa fordringar kunna anses berättigade, samt att i allmänhet, till fromma för både de civila och de militära utbildningsintressena, nå en mera ändamålsenlig och planmässig differentiering. Vi skola längre fram närmare sysselsätta oss med frågan härom. Nu har det endast gällt för oss att fastslå, att efter vårt förmenande den högre utbildning i gymnastikens olika grenar, som vid institutet lämnas de militära eleverna, icke lider av så beskaffade brister, att däri skulle kunna hämtas tillräckligt stöd för kravet på militärgymnastikens avlägsnande från institutet.

Enligt vår mening har den sammankoppling av den pedagogiska och den militära gymnastiska utbildningen på ett högre stadium, som i vårt land ägt bestånd alltifrån gymnastiska centralinstitutets tillkomst, haft och har fortfarande sakligt fog för sig samt innebär bestämda fördelar både ur militär och allmänt medborgerlig synpunkt.

Först och främst vilja vi framhålla, att man enligt vår mening icke med rätta kan uppdraga någon bestämd gränsskillnad mellan civil och militär gymnastik, annat än för såvitt angår vissa speciella med stridsutbildningen sammanhängande färdigheter. Målet för bägge är i det stora hela detsamma: människokroppens sunda allsidiga utveckling. Naturligt är därför, att medlen härtill i mycket stor utsträckning bliva gemensamma, d. v. s. undervisningsämnen och övningarna måste för den civila och den militära gymnastiken till mycket stor del sammanfalla. Av den gymnastiskt fackutbildade officeren måste krävas ett visst mått av anatomiska och fysiologiska insikter samt av kunskaper och färdigheter i den allmänna gymnastikens teori och praktik. Dessa insikter och färdigheter kunna till *arten* på intet sätt anses skilda från den utbildning i motsvarande avseenden, som måste tillkomma den civile gymnastikläraren. Det synes oss fördenskull vara en *principiellt* riktig tanke, som ligger bakom den i vårt land traditionella samhörigheten mellan civil och militär utbildning i fysisk fostran.

De praktiska fördelarna av berörda samhörighet ligga mycket nära till hands. Det är nämligen uppenbart, att den gemenskap i fråga om lärarpersonal, lokaler och utrustning, som hittills rått mellan den civila och den militärgymnastiska utbildningen, inneburit en lättnad för den militära administrationen i organisatoriskt avseende och därjämte medfört en icke oväsentlig besparing för det allmänna. Skulle även den högre gymnastiska utbildningen för officerare avlägsnas från gymnastiska centralinstitutet, måste till ersättning härför skapas en helt ny organisation, vilken, även om redan befintliga lokalutrymmen skulle för ändamålet kunna erbjudas, dock ovillkorligen kommer att föra med sig åtskilliga kostnader för omändringsarbeten, nyanskaffning m. m. till icke obetydliga belopp. Härtill komma den nya undervisningsanstaltens årliga driftkostnader. I dessa ingå bl. a. lärarlöner, vilka i själva verket i mycket stor omfattning komma att te sig såsom en ren dubbelutgift, då en fullständigt enahanda undervisning meddelas av ett annat statligt organ, gymnastiska centralinstitutet. Det skulle enligt vår mening icke kunna anses förenligt med klok omtänksamhet och sparsamhet med statens medel att, då tvingande skäl härtill ej föreligga, slopa de utbildningsmöjligheter, som vid institutet sedan mer än ett århundrade stå försvarsväsendet till buds, för att i stället ikläda det allmänna betydande ekonomiska uppoffringar för en nyorganisation, om vars förutsättningar att på ett nöjaktigt sätt övertaga institutets funktion med avseende å den högre militärgymnastiska undervisningen man i alla fall intet med säkerhet vet.

Ej heller kunna vi ansluta oss till det av 1915 års kommitté framförda förslaget att för den högre gymnastiska utbildningen åt officerare anordna en särskild militärkurs vid gymnastiska centralinstitutet. Om också med en sådan

anordning de nyss antydda dubbelutgifterna till en del bortfalla, kunna de dock icke helt undvikas. Till en viss grad är dubbling av lärarkrafter, undervisningstimmar o. s. v. även med en dylik kurs oundviklig.

Såväl mot en fullständig utbrytning av de militära utbildningsuppgifterna från gymnastiska centralinstitutet som även mot tanken på ett åtskiljande av de båda utbildningslinjerna, ehuru med bibehållen yttre gemenskap i förläggningshänseende, tala emellertid ytterligare skäl, som vi ännu icke närmare berört. I ett särgående mellan nämnda utbildningslinjer ligger enligt vårt förmenande en ganska stor fara för militärgymnastikens och militäridrottens urartande till en drillmässig träning för specifikt militära uppgifter och färdigheter. Överlämnas officerarnas utbildning i fysisk fostran åt rent militära organ, och förlägges denna till en uteslutande militär miljö, torde med sannolikhet utvecklingen komma att gå i nyss nämnd riktning, något som för övrigt vid en dylik utpräglat facklig undervisningsanstalt är helt naturligt. Jämväl en särskild militärkurs vid gymnastiska centralinstitutet torde komma att giva officersutbildningen en liknande prägel och inriktning. Måhända skall man på vissa håll inom militära kretsar finna en sådan sakens gestaltning vara till fromma. Vi kunna emellertid för vår del icke se frågan på detta sätt utan hålla före, att även vid den utbildning, som i fysisk fostran lämnas våra officerare, ett ensidigt betonande av träningsmomentet, av kroppens speciella anpassning för de militära färdigheterna, av stridsduglighetens höjande såsom det slutliga och enda målet, måste leda till mindre gynnsamma konsekvenser för den fysiska fostrans ställning i vårt land. Det hittillsvarande sambandet mellan den civila och den militära gymnastikutbildningen har varit ägnat att framhäva den fysiska fostran såsom en kulturangelägenhet av allmänt medborgerlig betydelse och i medvetandet inpräglat föreställningen härom. Från gymnastiska centralinstitutet har den militära eleven gått ut, försedd med en god allmångymnastisk underbyggnad, vilken gjort honom rustad att med en vidare syn på kroppsovningarnas betydelse och ändamål, än en i inskränkt mening fackmässig utbildning förmår giva, handleda och övervaka den till övervägande delen av civila medborgare sammansatta truppens gymnastiska utbildning samt att även i skolornas och det frivilliga föreningsarbetets strävanden för folkets fysiska sundhet göra ofta synnerligen värdefulla insatser. Den kändedom, officeren under sin studietid vid gymnastiska centralinstitutet inhämtat om även barn- och ynglingaålderns kroppsutveckling och förmåga att uthärda ansträngningar, har givit honom förutsättningar att kunna förstå och bedöma de olika gradationer i dessa hänseenden, som även bland det mera ensartade människomaterial, varav en trupp är sammansatt, äro till finnandes, samt att med skälig hänsyn härtill giva övningarna en sådan läggning, att överansträngning eller eljest skadliga överdrifter undvikas. Det gagn, vårt folk i gemen på nu anförda grunder måste anses hava haft av den hittillsvarande samhörigheten mellan den civila och den militära gymnastikutbildningen, synes oss så stort, och de nackdelar, som kunde bliva följden av denna samhörighets upphävande, förefalla så avsevärda, att vi bestämt vilja avråda från åtgärder i denna senare riktning. Vi anse, att det behov av gymnastiskt högre utbildade officerare, som för krigsmakten förefinnes, bör, såsom hittills, tillgodoses genom gymnastiska centralinstitutets försorg. Utbildningen för dessa officerare bör icke ske i en särskild för dem avsedd kurs utan i största möjliga utsträckning gemensamt med övriga elever. En sådan gemensamhet hindrar givetvis icke, att vid undervisningen och övningarna skäligt avseende fästes vid kravet på en viss specialisering med hänsyn till militäryrkets särskilda behov. En sådan differentiering av utbildningslinjerna kan emellertid efter vårt förmenande mycket väl genomföras, utan att gemenskapen brytes. Den första grundläggande utbildningen bör under alla förhållanden ske samfällt; på ett högre stadium kan sedermera en viss speciali-

sering av utbildningen äga rum. Vid bedömandet av frågan, till vilken utsträckning en sådan differentiering bör ske, får man jämväl ihågkomma, att den kortare gymnastikkurs för utbildande av instruktörer, som skulle föregå kommenderingen till gymnastiska centralinstitutet och omhänderhavas av försvarsväsendets egna organ, synes komma att lämna tillfälle till att redan där giva utbildningen en viss anpassning med hänsyn till särskilda militära förhållanden och behov.

Det kan i detta sammanhang slutligen påpekas, att den här ifrågasatta anordningen, varigenom den högre utbildningen vid gymnastiska centralinstitutet skulle komma att föregås av en kortare elementär kurs, anordnad arméfördelningsvis, erbjuder en fördel även ur den synpunkten, att därigenom möjliggöres en gallring av elevmaterialet, så att endast de officerare, vilka befinnas äga goda förutsättningar och anlag att tillgodogöra sig undervisningen vid institutet, dit kommanderas.

Vi komma nu till frågan om gymnastiska centralinstitutets ställning till *sjukgymnastutbildningen*.

I inledningskapitlet hava vi redogjort för de olika önskemål och förslag, som framkommit med avseende å denna sida av institutets verksamhet. De hava, såsom vi sett, å ena sidan gått ut på antingen en fullständig utbrytning från institutet av berörda utbildningsgren eller förläggande av den sjukgymnastiska undervisningen till en särskild kurs eller skola, till det yttre sammanknuten med institutet men i en så lös gemenskap, att sambandet med lätthet skulle kunna brytas, om så befundes påkallat, alltså ett rent provisorium. Den förra ståndpunkten har åtminstone tidigare vunnit gehör huvudsakligen bland vissa av medicinens målsmän, under det att de senare mera modifierade utbrytningssträvandena företrätts bl. a. av de båda föregående kommittéer, som haft att syssla med gymnastiska centralinstitutets organisationsproblem.

Mot dessa krav på sjukgymnastutbildningens särskiljande står å andra sidan en mycket kompakt opinion bland frisk- och sjukgymnaster, vilka yrka på bibehållande av det hittillsvarande sambandet mellan frisk- och sjukgymnastutbildningen. Vi erinra om att denna mening på sin tid vunnit stöd även från medicinskt-vetenskapligt håll, nämligen hos de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund.

Av dem, som yrkat på sjukgymnastikens fullständiga fränskiljande, har framhållits nödvändigheten att närmare anknyta utbildningen av sjukgymnaster till sjukvården och jämväl den medicinska undervisningen. För en tillfredsställande sjukgymnastisk underbyggnad krävdes tillgång till sjukvårdsanstalter, där den blivande sjukgymnasten under sakkunnig läkares ledning kunde vinna inblick i arbetet på ett sjukhus samt förvärva nödvändiga praktiska insikter och erfarenhet i sjukvårdslära och sjukbehandlingsteknik. Möjlighet härtill erbjödes icke vid det nuvarande gymnastiska centralinstitutet och kunde icke väntas åvägabragt i anslutning till detta annat än med kostnader, som måste te sig öoverkomliga. Då vidare sjukhustjänstgöringen förutsatte ett visst mått av teoretisk medicinsk förutbildning, vore det naturligt, att sjukgymnastutbildningen meddelades i en till det medicinska undervisningsväsendet anknuten särskild läroanstalt.

Ibland har man även såsom en olägenhet av den nuvarande organisationen av gymnastiska centralinstitutet påpekat, att densamma nödgade personer, vilka uteslutande vore inriktade på gymnastiklärarkallet, att jämväl offra tid på ett ämne — sjukgymnastik — för vilket de saknade både intresse och fallenhet.

Förespråkarna för sambandets bevarande åter hava framhållit, att frisk- och sjukgymnastiken i själva verket utgjorde ett sammanhängande helt, att de vore så intimt med varandra förenade, att någon bestämd gräns mellan

dem icke kunde dragas. Frisk- och sjukgymnastiken berodde ömsesidigt av varandra: den pedagogiske gymnasten vore i behov av sjukgymnastiska insikter för att upptäcka och bedöma fel i kroppsställningar m. m., och för sjukgymnasten vore friskgymnastiken ett viktigt stöd, då en mångfald av de till den s. k. pedagogiska gymnastiken hörande rörelserna funne en betydelsefull tillämpning vid behandlingen av sjuka. En skilsmässa mellan frisk- och sjukgymnastutbildningen kunde därför befaras medföra en sänkning av kompetensnivån hos såväl gymnastiklärar- som sjukgymnastkåren.

I verkligheten torde det vara så, att man måste giva båda riktningarnas talesmän till en viss grad rätt i vad de andragit till stöd för sina respektive ståndpunkter. Enligt vår uppfattning är det sålunda ett mycket befogat krav, att utbildningen av sjukgymnaster närmare anknutes till sjukvårdsarbetet. Den nödiga erfarenheten om och vanan vid behandlingen av sjukdomsfall, där sjukgymnastisk terapi kan med fördel komma till användning, vinnes svårligen på annat sätt än genom tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt, där ett rikhaltigt sjukmaterial ständigt står till förfogande, och där den blivande sjukgymnasten blir i tillfälle att under vetenskapligt fackutbildad läkares ledning och tillsyn förvärva praktisk färdighet och vana vid de sjukas behandling. En sådan tjänstgöring är även mycket viktig ur den synpunkten, att den är ägnad att hos sjukgymnasten inskräpa betydelsen av samarbetet med läkaren. Ehuru de mera insiktsfulla bland våra svenska sjukgymnaster nog i allmänhet haft blicken öppen härför, hava dock i den sjukgymnastiska verksamheten icke saknats företeelser, som göra talet om kvacksalveri oberättigat. De missförhållanden, som i denna riktning framträtt, skulle en närmare samverkan mellan sjukgymnastutbildningen och sjukvårdsarbetet säkerligen tjäna till att stävja.

Om vi således ansluta oss till tanken på en dylik samverkan, kunna vi å andra sidan icke bortse från att förfäktarna av frisk- och sjukgymnastikens inbördes beroende och behov av varandra anfört goda skäl för sin ståndpunkt. Det kan helt enkelt icke förnekas, vare sig att i det sjukgymnastiska systemet de pedagogiska rörelseformerna spela en avsevärd roll, eller att för friskgymnasten-läraren, vilken har att i sin verksamhet taga befattning med barn och ungdom, som i fysiskt hänseende äro mycket olika rustade, det har en synnerligen stor betydelse, att han besitter förutsättningar för att kunna konstatera och bedöma förefintliga kroppsliga svagheter eller fel, som påkalla särskild gymnastisk behandling. Man måste därför av en väl kvalificerad sjukgymnast enligt vår mening fordra ett visst mått av allmän gymnastisk utbildning, likaväl som man för den pedagogiske gymnastens del måste till en viss grad upprätthålla kravet på sjukgymnastiska insikter. Vi kunna på denna grund icke fränkänna den meningens sitt berättigande, att en fullständig skilsmässa mellan utbildningen av frisk- och sjukgymnaster kan befaras leda till en försämring av kompetensnivån för såväl den ena som den andra utbildningsriktningens vidkommande.

Mot en dylik skilsmässa och sjukgymnastutbildningens förläggande till en särskild anstalt eller kurs tala även praktiskt-ekonomiska skäl, vilka särskilt under nuvarande förhållanden och sannolikt under lång tid framåt komma att tilläggas en mycket stor betydelse. Dessa skäl äro i huvudsak av samma art som de, vilka anförts mot en utbrytning av den högre militärgymnastiska undervisningen, nämligen dubbelundervisning och därav föranledda dubbelutgifter. Här tillkommer emellertid, att det för närvarande icke torde finnas möjlighet att erhålla utrymme och andra behövliga resurser för ifrågasvarande utbildningsverksamhet vid någon av våra förefintliga medicinska läroanstalter. Dessa hava, såsom bekant, redan nog och övernog av sina egentliga utbildningsuppgifter, varför man med visshet kan förvänta ett mycket starkt motstånd mot varje tanke på att belasta dem med nya sådana. Sjuk-

gymnastutbildningens förläggande till en från gymnastiska centralinstitutet skild anstalt måste därför komma att medföra betydande nyanläggningskostnader och avsevärda utgifter för den årliga driften.

Man skulle möjligen kunna invända, att om det icke låter sig göra att omedelbart förverkliga tanken på den sjukgymnastiska utbildningens anknytande till det medicinska undervisningsväsendet, lokal- och andra förhållanden dock skulle kunna i en framtid, kanske ej alltför avlägsen, undergå sådan förändring, att en omorganisation i denna riktning bleve möjlig att genomföra. En sådan invändning har även från visst håll framkommit, och man har, ehuru utan några bestämda konturer, låtit skymta en plan på att öppna en dylik utväg i samband med tillgodoseendet av behovet av ett nytt stort kliniskt sjukhus i huvudstaden. Härvid har man gjort gällande, att under den tid, som givetvis måste förflyta, innan plats på detta sätt skulle kunna beredas för sjukgymnastutbildningen, staten borde helt nedlägga all direkt verksamhet för tillgodoseende av landets behov av sjukgymnaster. Denna uppgift skulle under mellantiden omhändertagas av enskilda, eventuellt statsunderstödda företag.

Hela detta projekt har åtminstone hittills framträtt i alltför löslig form, för att det över huvud skulle kunna vara möjligt att bedöma, vilka reala förutsättningar en blivande ny statlig sjukvårdsanläggning i Stockholm kan komma att erbjuda för att i sig upptaga sjukgymnastutbildningen, eller om och i vilken mån härvarande medicinska högskola, karolinska institutet, därigenom skulle komma att bliva bättre rustad att taga befattning även med denna utbildningsverksamhet. Under alla förhållanden synes det oss emellertid klart, att det skulle vittna om en anmärkningsvärd brist på ansvarskänsla från statsmakternas sida, om de, efter att i mer än hundra år hava såsom ett statligt intresse omhändertagit sjukgymnastutbildningen, nu skulle plötsligen utan tvingande nödvändighet släppa den direkta omvårdnaden därom för att åt den enskilda företagsamheten överlämna att, så gott den ville och kunde, härom draga försorg. Den omständigheten att de enskilda institutioner, som för närvarande med officiell sanktion och under offentlig kontroll bedriva sjukgymnastutbildning, på ett tillfredsställande sätt handhaft densamma, utgör givetvis ingen garanti, vare sig för att landets behov av sjukgymnaster skulle under den ganska avsevärda tid, som dock alltid måste komma att förflyta, innan den statliga sjukgymnastutbildningen kunde återupptagas, tillgodoses i erforderlig utsträckning, eller för att den på det enskilda initiativet baserade produktionen av sjukgymnaster kunde hållas fri från uppkomsten av humbugsartade företag med ekonomiskt förvärv såsom det huvudsakliga ledmotivet. En åtgärd av antydd innebörd skulle enligt vårt förmenande kunna medföra svårbotliga skador för vårt folk; säkerligen kan också tanken härpå utan vidare avfärdas, eftersom, såvitt vi kunna finna, någon anledning icke föreligger för statsmakterna att i denna sak frångå den lugna, för varje slags tillfälliga kastningar främmande planmässighet, som bör prägla allt statligt reformarbete.

Såsom vi ovan framhållit, anse vi emellertid kravet på sjukgymnastutbildningens anknytande till sjukvårdsarbete fullt berättigat. Det är enligt vår mening högst angeläget, att varje sjukgymnast, då han går ut i sin verksamhet, besitter en grundlig praktisk erfarenhet om samtliga behandlingsmetoder inom den medicinska gymnastiken, förvärvad genom någon tids tjänstgöring vid sjukvårdsinrättning.

Med hänsyn till vad ovan anförts beträffande å ena sidan det sakliga sambandet mellan frisk- och sjukgymnastik och å andra sidan behovet av en specialisering av den sjukgymnastiska utbildningen i medicinsk riktning, låge det onekligen närmast till hands att ifrågasätta en sådan omorganisation, att

frisk- och sjukgymnaster under ett första utbildningsår erhöle gemensam undervisning i de allmänna, grundläggande delarna av den fysiska fostrans ämnesområde, anatomi, fysiologi, den allmänna gymnastikens teori och praktik m. m., samt att därefter en fullständig skilsmässa mellan dem ägde rum, så att utbildningen för vardera gruppen finge en rent fackmässig prägel och syftning. Detta skulle med andra ord innebära, att efter det första året vederbörande elever måste bestämma sig för antingen gymnastiklärarkallet eller också sjukgymnastyrket, och någon vidare gemenskap skulle icke förekomma mellan de båda utbildningslinjerna. Härmed skulle det alltså vara slut med den tvåfaldiga kompetens — gymnastiklärare-sjukgymnast — som utbildningen vid gymnastiska centralinstitutet hittills givit.

På grund av att såväl frisk- som sjukgymnastiken i och med utvecklingens gång med nödvändighet ställa allt större fordringar på sina utövares insikter och färdigheter i deras respektive fack, är det icke uteslutet, att en sådan anordning, som den nyss skisserade, i en framtid kan komma att visa sig vara den lämpligaste. Att *nu* söka genomföra en dylik organisation hava vi dock icke ansett oss kunna ifrågasätta. Ty först och främst medför berörda organisation, om än i mindre grad än en fullständig differentiering av utbildningslinjerna, avsevärt ökade administrationskostnader för staten. Detta gäller i alldeles särskild grad, om den rent fackmässiga delen av sjukgymnastikutbildningen skulle omhändertagas av en för ändamålet speciellt inrättad anstalt. Givetvis kan det även tänkas, att denna del av sjukgymnastutbildningen förläggas till någon av de befintliga medicinska läroanstalterna, men även om det sålunda gällde att endast partiellt svara för utbildningen av sjukgymnaster, torde samma svårigheter möta, som vi förut framhållit på tal om en fullständig överflyttning av ifrågavarande utbildningsverksamhet till de medicinska högskolorna, nämligen att utrymmes- och andra skäl lägga hinder i vägen. Slutligen måste man taga hänsyn till att den ensidiga kompetens, eleverna genom en utbildning av denna art komme att förvärva, skulle, sådana förhållandena i vårt land äro på detta område, i hög grad försvåra deras utkomstmöjligheter. I själva verket ligger i detta sistnämnda faktum ett av de starkaste hindren för att i närvarande stund ävägabrinda en skilsmässa mellan frisk- och sjukgymnastutbildningen.

Därest emellertid läget vore sådant, att önskemålet om en närmare anknytning av sjukgymnastutbildningen till praktiskt sjukvårdsarbete icke kunde förverkligas, för den händelse denna utbildning kvarbleve vid gymnastiska centralinstitutet, medgiva vi, att sagda önskemål måste anses så viktigt, att det vore nödvändigt att gå i författning om upprättande av en särskild undervisningsanstalt för ändamålet, så organiserad, att samma önskemål kunde tillgodoses. Läget är emellertid icke sådant.

Redan under år 1923 etablerades på initiativ av institutets direktion ett samarbete i nyss angivna syfte med Stockholms stads hälsovårdsnämnd, varigenom institutets elever i viss begränsad omfattning kommit i tillfälle att förvärva sig erfarenhet om praktiskt sjukvårdsarbete genom tjänstgöring vid Sabbatsbergs sjukhus. Det är genom ett fullföljande och utvecklande av detta samarbete, vi funnit möjlighet kunna beredas samtliga de institutets elever, vilka ämna utbilda sig till sjukgymnaster, att erhålla en i förevarande avseende tillfredsställande utbildning. Den anordning, vi för sådant ändamål tänkt oss, och för vilken vi längre fram komma att detaljerat redogöra, har sin motsvarighet i liknande åtgärder, som vidtagits beträffande karolinska institutets lärjungar, vilka i stor utsträckning erhålla sin praktiska utbildning å stadens sjukhus. Genom välvilligt tillmötesgående från stadens sida synes den åstundade förbättringen av sjukgymnastutbildningen kunna ernås utan några mera avsevärda kostnader för statsverket.

G. C. I:s
ställning till
den frivilliga gym-
nastik- och
idrotts-
rörelsen.

Under de sista årtiondena har i vårt land *den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen* varit stadd i en stark utveckling. Impulserna härtill hava utgått från enskilda för folkets fysiska höjande varmt intresserade personer, vilka för ändamålet offrat mycket av både tid, krafter och penningar. Den organisationsform, i vilken detta arbete för utbredande av intresse för och färdighet i kroppsövningar bland menige man bedrivits, har varit den enskilda sammanslutningen, föreningen. Enligt av oss inhämtade uppgifter funnos i Sverige år 1925 omkring 1,414 gymnastik- och idrottsföreningar med ett sammanlagt medlemsantal av omkring 148,000. Rörelsen i fråga har alltså redan vunnit en betydande utbredning, och av alla tecken att döma kommer den alltjämt att tillväxa. Det synes därför vara all anledning för statsmakterna att ägna denna rörelse sin uppmärksamhet och omvårdnad, i den mån detta kan ske, utan att rörelsens karaktär av frivillighet förvanskas, och utan att det enskilda initiativet på ett obehörigt sätt beskäres. Vad staten härutinnan hittills åtgjort, inskränker sig till de relativt ganska obetydliga anslag, som årligen under åttonde huvudtiteln beviljas för gymnastik och idrott. Gymnastiska centralinstitutet har med sin nuvarande organisation icke haft till uppgift att stå såsom direkt initiativtagare i fråga om det frivilliga arbetet för gymnastik och idrott, ehuru institutet givetvis indirekt medverkat på det sättet, att det i stor utsträckning varit dess lärare och forna elever, som utgjort de ledande krafterna inom gymnastik- och idrottsföreningarna.

Det synes oss emellertid, som om gymnastiska centralinstitutet i förhållande till det frivilliga gymnastik- och idrottsarbetet skulle kunna äga mycket betydelsefulla direkta uppgifter att fylla, och att detta bör tagas i betraktande vid en blivande omläggning av institutets verksamhet. Med den rika fond av erfarenhet och insikter i den fysiska fostrans olika grenar, varöver institutet förfogar, borde detsamma kunna vara den ifrågavarande rörelsen till stor nytta genom att stå de enskilda föreningarna till tjänst med råd och upplysningar i deras arbete. Därest den traditionen kunde utbildas, att föreningarna i de fall, där de vore i behov av ett sakkunnigt utlåtande till ledning vid träffande av en eller annan mera viktig anordning, funné det vara en naturlig sak att hänvända sig till institutet med förfrågningar och institutet härvid beredvilligt ställde sig till förfogande, skulle detta enligt vår mening kunna lända till avsevärt gagn för gymnastikens och idrottens höjande i vårt land. Den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen har icke saknat sina avigsidor, och i vissa avseenden hava tendenser yppat sig, som häntyda på att den kan komma att ledas in på mindre sunda utvecklingsbanor. Här borde ett förtroendefullt samarbete mellan den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen och gymnastiska centralinstitutet kunna vara till den största nytta. Genom konsulterande och informerande verksamhet bland de enskilda föreningarna kunde dessa från institutet tillföras impulser och initiativ till en sådan inriktning av kroppsövningarna, som verkligen befordrade deras allmännyttiga syfte, en sund och allsidig kroppsutveckling. Samtidigt skulle säkerligen en dylik samverkan bliva fruktbar även för institutet. Den isolering i förhållande till den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen, i vilken institutet åtminstone tidvis levat, skulle hävas och institutet bättre vinna inblick i och förståelse för de intressen och önskemål på den fysiska fostrans område, som inom nyssnämnda rörelse göra sig gällande.

Det ligger i sakens natur, att ett samarbete av den art, vi här åsyfta, icke skapas genom författningsföreskrifter eller yttre organisatoriska anordningar. I första hand torde det få bliva en institutets egen sak att finna de lämpliga vägarna härtill. Under alla förhållanden bör emellertid denna sida av institutets verksamhet finna ett uttryck i institutets nya stadgar sålunda, att det för institutets styrelse och befattningshavare kommer att framstå såsom en

del av deras tjänsteplikt att ägna även den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen sitt intresse och sina krafter.

Men institutet torde även i andra hänseenden böra och kunna vara det frivilliga arbetet för fysisk fostran till stöd och hjälp. En viktig förutsättning för detta arbetes framgång är, att föreningarna äga tillgång till kompetenta gymnastik- och idrottsledare. Härav föreligger ett mycket stort behov, vars fyllande ofta nog plägar erbjuda svårigheter. Till detta behov bör gymnastiska centralinstitutet även i det egentliga undervisningsarbetet taga hänsyn i så måtto, att vid utbildningen av gymnastiklärare tid ägnas jämväl åt att förbereda eleverna för uppgifter av ifrågavarande art. Härjämte bör man vid institutet söka få till stånd särskilda kortare kurser för utbildande av lämpliga ledare av gymnastik- och idrottsarbetet i föreningarna.

För den undervisning i fysisk fostran, som skall bedrivas vid gymnastiska centralinstitutet, måste helt naturligt läran om människans livsförrättningar utgöra grundvalen. För att kunna bilda sig en tillfredsställande uppfattning om kroppsövningarnas inverkan på människan och hennes olika organsystem är det nödvändigt att närmare känna såväl kroppens allmänna byggnad, som ock hur de olika organsystemen funktionera. I syfte att tillgodose elevernas behov av kunskaper i dessa stycken ingår också sedan länge i gymnastiska centralinstitutets läroplan undervisning i anatomi och fysiologi.

Vad anatomen beträffar, torde undervisningen i detta ämne vid institutet icke behöva läggas på ett sådant plan, att för densamma kräves *högre* vetenskaplig kompetens hos läraren.

Fysiologien befinner sig för närvarande i en synnerligen stark utveckling. Icke minst gäller detta rörelsefysiologien, som under de senaste decennierna varit föremål för en mycket livlig forskning. Med rörelsefysiologi eller *kroppsövningarnas fysiologi* förstå vi här fysiologien med särskild anpassning till de olika organsystem eller funktioner hos människan, som företrädesvis påverkas vid kroppsövningar, alltså i främsta rummet andning, blodomlopp, ämnesomsättning och muskler, varvid dock givetvis även andra faktorer, såsom nervsystem, sinnesorgan etc. icke få lämnas åsido. Forskningen på detta område har hittills lämnat resultat, som i flera avseenden äro av stort intresse för den fysiska fostran, och man torde hava anledning förvänta, att ett fortsatt vetenskapligt arbete med hithörande fysiologiska problem skall i en framtid bliva av en mycket stor betydelse för gymnastikens och idrottens utveckling genom att närmare utreda och klarlägga det spörsmål, som för all fysisk fostran äger en grundväsentlig praktisk vikt, nämligen om och i vilken mån de olika kroppsövningarna äro till nytta eller skada för individen och släktet. Med hänsyn till att kroppsövningarnas nyttiga eller skadliga inverkan bör utgöra en viktig sida av forskningens föremål, hava vi ansett ifrågavarande för gymnastiska centralinstitutets verksamhetsområde betydelsefulla ämnesgren böra benämnas *kroppsövningarnas fysiologi och hygien*.

En vederhäftig tolkning och värdesättning av de resultat, som sålunda vinnas, äro icke möjliga utan en mycket ingående kännedom om olika områden av fysiologien och särskilt den fysiologiska forskning, som speciellt tagit sikte på kroppsövningarnas innebörd och verkan. Därest institutets elever skola bibringas en ur vetenskaplig synpunkt tillförlitlig kunskap i hithörande frågor, torde det fördenskull vara erforderligt, att undervisningen i ämnet bestrides av en person med hög vetenskaplig kompetens. Detta synes oss utgöra den första förutsättningen för att ifrågavarande centrala och grundläggande del av elevernas utbildning skall bliva till verklig nytta i deras framtida verksamhet.

För att ifrågavarande undervisning skall bliva av den kvalitet, vi med hänsyn till ämnets centrala vikt anse önskelig, är det emellertid icke enbart tillfyllest-

*Inrättande
vid G. C. I.
av en in-
stitution för
kropps-
övningarnas
fysiologi
och hygien.*

görande att för lärarbefattningens innehavare uppställa höga kompetenskrav. Undervisningen i fysiologi måste, liksom all biologisk undervisning överhuvudtaget, grundas på elevernas egna iakttagelser för att bliva levande i deras medvetande. Den nedsjunker eljest till ett naket och ofruktbart meddelande av torra fakta; resultatet blir en död minneskunskap. En rationell undervisning i kroppsövningarnas fysiologi måste därför förutsätta, att det sammanhang mellan livsföreteelserna, som undervisningen avser att klargöra, i väsentlig grad belyses av experiment. Därigenom kunna de avgörande erfarenheter, som ligga till grund för vetenskapens ståndpunkt till de olika frågorna, i stor utsträckning framläggas på ett påtagligt sätt för auditoriet. Experimentet spelar för undervisningen i fysiologi samma roll som exempelvis för ämnena fysik och kemi, i fråga om vilka statsmakterna ju för länge sedan beaktat nödvändigheten av att behövliga hjälpmedel för experimentalundervisningen finnas tillgängliga. Redan i våra skolor och seminarier och naturligtvis i än högre grad vid våra universitet finnas för närvarande förträffliga laboratorier för fysik- och kemiundervisningen. Tillgången till ett fysiologiskt laboratorium för gymnastiska centralinstitutets räkning synes därför vara ett oavvisligt krav, om undervisningen skall kunna fylla även måttliga anspråk. Då kroppsövningarna utöva ett starkt inflytande på de flesta av kroppens organsystem och funktioner, synes det nödvändigt, att ett sådant laboratorium förfogar över en rikhaltig instrumentell utrustning inom fysiologiens olika områden.

Vi anse således, att vid en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet ett av de viktigaste önskemålen med hänsyn till undervisningens intresse måste bliva inrättandet vid institutet av en vetenskaplig lärarplats i kroppsövningarnas fysiologi och förläggande till institutet av ett väl utrustat fysiologiskt laboratorium.

Vi hava ovan framhållit, hurusom enligt vår tanke den vetenskapliga forskningen i kroppsövningarnas fysiologi måste sägas äga en stor samhällsviktig betydelse med hänsyn till de möjligheter, den innesluter, till klargörande av hittills outredda spörsmål inom den fysiska fostrans område, särskilt frågan om de olika kropps rörelsernas skada eller nytta. Vår kunskap har i detta hänseende hittills faktiskt i det stora hela varit ringa eller ingen; man har trevat sig fram med ledning av praktisk erfarenhet och utan stöd av ett på vetenskaplig forskning grundat objektivt vetande. Känslan av osäkerhet framträder starkt i den gymnastiska facklitteraturen, där meningarna om de olika »systemens» inbördes företräden eller nackdelar brytas mot varandra. Ej sällan hava rent estetiska synpunkter varit avgörande. Klagomål över att många elementära frågor inom detta område icke upptagits till fördomsfri vetenskaplig prövning hava ock ofta försports. Det synes oss därför uppenbart, att grundandet av en vetenskaplig institution, där förutsättningar erbjudas för ett dylikt vetenskapligt forskningsarbete, måste anses fylla ett mycket viktigt behov.

Denna vetenskapliga forskningsuppgift har otvivelaktigt sin rätta plats just vid den institution för kroppsövningarnas fysiologi, vars inrättande vid gymnastiska centralinstitutet vi ovan förordat. Den fruktbringande samverkan mellan undervisning och forskning, som utgör en betydelsefull faktor i organisationen av universiteten och högskolorna, kan då komma även den fysiska fostran till godo. Ett vetenskapligt forskningsarbete på ifrågavarande område kommer genom dess förläggande till gymnastiska centralinstitutet i en miljö, som på studiet av de rörelsefysiologiska problemen måste verka stimulerande och uppslagsgivande. Där kommer vetenskapsmannen i en direkt kontakt med det praktiska arbetet, och där möta honom oupphörligen de aktuella spörsmål, som kräva sin lösning. Ej heller bör man förbise, att forskaren där äger tillgång till ett omfattande och rikhaltigt studiematerial i högre grad än annorstädes.

Vi kunna med tillfredsställelse konstatera, att man från medicinskt veten-

skapligt håll insett och behjärtat den stora betydelse, det för gymnastiska centralinstitutet äger att därstädes få till stånd en på vetenskaplig forskning baserad undervisning i kroppsövningarnas fysiologi och hygien. Frågan har av landets medicinska fakulteter preliminärt dryftats i anledning av en av institutets direktion i slutet av år 1923 hos Kungl. Maj:t gjord framställning om inrättande vid institutet av en lärarbefattning i rörelsefysiologi, vilken framställning sedermera av Kungl. Maj:t till oss remitterats för att tagas i övervägande vid fullgörandet av vårt uppdrag. Den ställning, nämnda fakulteter intagit till denna fråga, synes oss giva ett mycket starkt stöd för de av oss ovan framförda önskemålen och dessutom innehålla beaktansvärda synpunkter med avseende å riktlinjerna för ifrågavarande forskning och undervisning, varför vi tillåta oss att här i vissa delar återgiva, vad fakulteterna i ämnet anfört.

Sälunda skriver *medicinska fakulteten i Uppsala* bl. a.

»Fakulteten finner den tilltänkta undervisningen i rörelsefysiologi vid gymnastiska centralinstitutet lämpligen böra gå ut på att analysera den enskilda kroppsövningens rörelsemekanism; att klargöra, huru den kan tjäna det med kroppsövningen avsedda ändamålet; att uppskatta energiprestationen vid enskilda kroppsövningar; att bedöma, vilken intensitet och varaktighet hos enskild kroppsövning relativt till individens kraftbestånd är tillåtlig och gagnelig; att utreda, i vilken grad olika former av kroppsövningar influera på hjärtarbete, blodtryck, andningsarbete med flera de inre organens funktioner; och även att i någon utsträckning behandla teoretiska, med rörelseprocesser i allmänhet intimt sammanhängande frågor t. ex. om de inre förloppen i muskeln vid dess kontraktion, om värmebildning genom muskelarbete, om den motoriska koordinationen, om tyngdpunktsförskjutningar vid kroppsörelser.

Under förutsättning att åt ämnet rörelsefysiologi gives en med den nyss skisserade någorlunda överensstämmande — — — omfattning, anser fakulteten undervisning i detta ämne vara ett mycket viktigt önskemål för elevutbildningen vid gymnastiska centralinstitutet och ej mindre viktigt för utbildningen av lärare i friskgymnastik än för utbildningen av sjukgymnaster.

En anordning lik den nuvarande, varigenom ovan berörda undervisning uppdelas på dels den allmänna fysiologien, dels »rörelseläran», dels den pedagogiska gymnastiken, kan icke ge ett tillfredsställande resultat. Ämnet bör ha en egen representant och en egen plats på skemat.»

Medicinska fakulteten i Lund åberopar ett av densamma den 15 december 1922 över de s. k. idrotts-sakkunnigas betänkande avgivet yttrande, där det heter.

»Skall idrottsledaren kunna fylla sin uppgift på sådant sätt, att idrotten verkligen kommer att bli till hygieniskt gagn, fordras, att ledaren genom sin utbildning fått en tillfredsställande inblick i idrottens inverkan på människoorganismen, riskerna för överansträngning, nödvändigheten av organismens långsamma vänjning vid de nya anspråken, träningens rätta bedrivande, en inblick över huvud i idrottens fysiologi och hygien. Förutsättningen härför är emellertid, att kompetent lärarkraft för meddelande av dylik undervisning finnes tillgänglig. Ännu har ej tillgången till en dylik lärarkraft ordnats i vårt land. Denna brist bör enligt fakultetens mening snarast avhjälpas. Den närmast till hands liggande och lämpligaste utvägen synes fakulteten vara, att ett professorsämbete i kroppsövningarnas fysiologi och hygien upprättas vid gymnastiska centralinstitutet.»

Karolinska institutets lärarkollegium anför bl. a.

»Den speciella del av fysiologien, som benämnes rörelsefysiologi, är av grundläggande betydelse vid tillämpningen av de olika slagen av kroppsövningar, som tillhöra en allsidig undervisning i fysisk fostran. Meningarna synas även eniga ifråga om önskvärdheten, att vid gymnastiska centralinstitutet en för dess uppgift avpassad undervisning i rörelsefysiologi snarast möjligt kommer till stånd. För att en dylik undervisning skall kunna lämnas önskvärt utbytte, bör rörelsefysiologien upptagas såsom självständigt läroämne i centralinstitutets studieplan samt undervisningen meddelas av en för uppgiften vetenskapligt väl kvalificerad lärare. Sistnämnda krav nödvändiggör inrättande av en särskild lärarbefattning i ämnet med möjlighet för befattningens innehavare att genom självständigt vetenskapligt arbete fördjupa och utveckla sin insikt på området samt jämväl föra sitt läroämne vetenskapligt framåt. Rörelsefysiologiens intima samband med övriga läroämnena, som tillhöra undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet, lämnar starka skäl för den anordning, att berörda lärarbefattning inrättas vid centralinstitutet och icke förlägges till annan undervisningsanstalt. Endast genom en dylik anordning kan önskvärd växelverkan komma till stånd mellan rörelsefysiologien och dess forskningsresultats tillämpning vid de systematiska kroppsörelser, som tillhöra undervisningen vid centralinstitutet. Ur synpunkten av denna växelverkan bör även den omständigheten vinna beaktande, att centralinstitutet förfogar över ett synnerligen rikt observationsmaterial för vetenskaplig bearbetning från rörelsefysiologisk synpunkt.»

Dessa utlåtanden av de i vetenskapligt medicinskt hänseende mest auktoritativa myndigheter, vårt land förfogar över, äro således enstämmiga i sitt

framhållande av behovet av en vetenskapligt präglad undervisning i kroppsövningarnas fysiologi och hygien vid gymnastiska centralinstitutet. Av det program, Uppsalafakulteten framlagt för nämnda ämne, framgår, att den förutsatt undervisningens förknippande med en vetenskaplig forskningsinstitution därstädes. I samma riktning pekar även tydligt Lundafakultetens uttalande om önskvärdheten av att vid institutet inrätta en professur i ämnet, och karolinska institutets lärarkollegium har, såsom synes, bestämt uttalat sig för en sådan anordning.

I Danmark och Tyskland har man sedan flera år tillgodosett behovet av vetenskaplig forskning på ifrågavarande område. Vid Köpenhamns universitets gymnastikteoretiska laboratorium har på detta fält utförts ett värdefullt vetenskapligt arbete av och under ledning av dess chef, professor Lindhard. Nämnas kan även, att vid danska statens gymnastikhögskola i Köpenhamn rymliga lokaler reserverats för ett fysiologiskt laboratorium, ehuru detta på grund av särskilda förhållanden ännu icke kommit till stånd. Betydelsefulla insatser i ämnet hava även gjorts å den avdelning av Kaiser Wilhelm Institut für Arbeitsphysiologi, som disponeras av innehavaren av professuren i fysiologi vid Deutsche Hochschule für Leibesübungen i Berlin.

Med anledning av det samarbete, som i Tyskland sålunda förekommer mellan den arbetsfysiologiska och rörelsefysiologiska forskningen, vilja vi slutligen framhålla, att den till gymnastiska centralinstitutet förlagda institutionen för kroppsövningarnas fysiologi och hygien kan komma att utnyttjas för arbetsfysiologisk forskning till industriens tjänst, något vartill motsvarighet hittills saknats i vårt land, och sålunda få en vidsträcktare praktisk betydelse än enbart för den fysiska fostran.

Sammanfattning

De allmänna grunder, som enligt vår mening böra vara de ledande vid en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, kunna sammanfattas sålunda.

Utbildningen av lärare i gymnastik och idrott vid våra skolor bör fortfarande ske vid institutet, vars centrala arbetsuppgift denna utbildning bör anses vara. Vad den militärgymnastiska utbildningen angår, bör den elementära delen, d. v. s. den, som för närvarande meddelas i instruktörskursen, skiljas från institutet och i stället överflyttas till försvarsväsendets egna organ. Den högre gymnastiska utbildningen för officerare bör däremot kvarbliva vid institutet. Likaså bör institutet fortfarande omhänderhava utbildningen av sjukgymnaster. För samtliga tre kategorier av elever, lärareleverna, de militära eleverna och sjukgymnasteleverna, bör utbildningen vara gemensam, dock med iakttagande att under ett senare skede av utbildningen en differentiering i viss mån sker med hänsyn till de olika utbildningsmålen. Vad särskilt sjukgymnastutbildningen angår, bör denna anknytas till sjukvårdsarbetet, så att i densamma kommer att ingå viss tids tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt.

Vidare bör vid institutet etableras ett intimt samarbete med den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen, till vilken institutet bör intaga en impuls-givande, konsulterande och instruerande ställning, varjämte denna rörelses behov av dugliga ledare och instruktörer bör av institutet på lämpligt sätt, genom särskilda kurser och annorledes, tillgodoses.

Slutligen bör det föreliggande behovet av vetenskapligt stöd och ledning för arbetet på den fysiska fostrans område fyllas genom inrättande vid institutet av en lärarbefattning i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, vars innehavare bör äga en hög vetenskaplig kompetens och till sitt förfogande hava ett väl försett laboratorium, avsett till tjänst såväl för undervisningen som för forskningen inom ifrågavarande speciella del av den fysiologiska vetenskapen.

Kap. III. Behovet av lärare i allmän gymnastik. Gymnastiklärarnas ställning. Gymnastikkonsulenter.

Då utbildningen av lärare i gymnastik för landets skolor, såsom vi förut framhållit, måste anses såsom det centrala i institutets verksamhet, är det naturligt, att institutets omfattning och gestaltning vid en blivande omorganisation komma att framför allt bliva beroende av det behov av fackutbildade gymnastiklärare, som för skolornas del kan beräknas föreligga. Vår närmaste uppgift skall därför bliva att något mera ingående undersöka beskaftenheten och graden av detta behov. *Inledning.*

Det synes oss härvid icke nödvändigt att taga hänsyn till andra skolformer än dem, vilka upptaga den stora massan av landets ungdom, och vilkas behov av lärarkrafter i fysisk fostran därför måste tillerkännas en avgörande betydelse för den föreliggande frågan. De rena specialfackskolorna samt anstalterna för meddelande av en högre, vetenskaplig utbildning spela ur denna synpunkt en mera underordnad roll. Vi sysselsätta oss fördenskull i det följande företrädesvis med de allmänna läroverken, de kommunala mellanskolorna, privatläroverken, folkskoleseminarierna och folkskolorna, varjämte även förhållandena vid småskoleseminarier, tekniska läroverk och folkhögskolor ägnas någon uppmärksamhet.

Med frågan om behovet av lärarkrafter i fysisk fostran sammanhänger intimt spörsmålet om detta ämnes plats på skolornas undervisningsprogram, det åt ämnet utnämnda timantalet och gymnastikavdelningarnas storlek, i det att dessa senare faktorer öva ett bestämmande inflytande på lärarbehovets omfattning. Det har därför varit nödvändigt att till övervägande upptaga jämväl berörda spörsmål. Likaledes hava vi sett oss nödsakade att i den föreliggande utredningen ingå på den för lärarbehovet och lärartillgången vitala frågan om gymnastiklärarnas ställning i avlönings- och andra hänseenden, en fråga som för övrigt torde äga stor betydelse för arbetet för främjande av fysisk fostran i allmänhet.

Slutligen komma vi att i detta kapitel, som sålunda huvudsakligen ägnas frågor rörande den allmänna gymnastiken och dess målsmän samt deras ställning i våra skolor, även upptaga till behandling en ifrågasatt omläggning av den statliga verksamheten för övervakande av det fysiska uppfostringsarbetet i skolorna och bland landets ungdom i övrigt.

Beträffande undervisningen i gymnastik i *de allmänna läroverken* hava sedan länge vissa missförhållanden påtalats, vilka det här är nödvändigt att närmare ingå på. Såsom en allvarlig olägenhet har framhållits gymnastikavdelningarnas storlek, och man har påyrkat starka inskränkningar av desamma. Vidare har det åt kroppsövningar anslagna timantalet ansetts för knappt tillmätt. Och slutligen har man krävt förbättringar i gymnastiklärarnas förhållanden med hänsyn såväl till deras avlöningsvillkor som till deras ställning i allmänhet vid läroverken. *De allmänna läroverken.*

Vad till en början angår gymnastikavdelningarnas storlek, hava intill allra senaste tiden rätt synnerligen otillfredsställande förhållanden. Avdelningarnas starka tillväxt — ett lärjungeantal av omkring 100 och mera har icke varit något ovanligt — har orsakat stora svårigheter för undervisningens behöriga ordnande och föranlett upprepade framställningar från läroverken om rätt till avdelningarnas uppdelning. Av brist på medel till lärararvoden hava emellertid dylika framställningar icke kunnat beviljas. För att likväl möjliggöra en nöjaktig undervisning hava flera gymnastiklärare frivilligt utan ersättning på- *Gymnastikavdelningarnas storlek.*

tagit sig en större undervisningsbörda, än som författningsenligt ålegat dem. Dessa missförhållanden påtalades vid 1925 års riksdag, som också visade sig behjärta kraven på en bättre ordnad gymnastikundervisning för läroverksundervisningen. Riksdagen, som ansåg det vara av stor betydelse, att medeltalet lärjungar i gymnastikavdelningarna sänktes, vidtog i detta syfte följande åtgärder. Dels medgavs, att Kungl. Maj:t finge, där särskilda förhållanden sådant påkallade, förordna, att gymnastiklärare vid allmänt läroverk erhöles ersättning för intill 34 veckotimmars undervisning. Förut hade maximigränsen varit 32 veckotimmar. Dels anvisade riksdagen till extra arvoden åt gymnastiklärare vid nämnda läroverk ett anslag av 27,540 kronor, motsvarande en ökning av förut för ändamålet utgående belopp med 14,040 kronor. Med anslagshöjningen avsågs att bestrida kostnaderna för en ökning av de extra undervisningstimmarnas antal med tillhoppa 104 timmar. Riksdagen beräknade dock, att en totalökning med 208 timmar vore behöfvig, ehuru den av ekonomiska skäl ansåg ökningen böra fördelas på två år. Vid sina beräkningar stödde sig riksdagen på ett av skolöverstyrelsen i ämnet framlagt förslag, vari överstyrelsen utgått från att en uppdelning i mindre gymnastikavdelningar borde ske därhän, att antalet lärjungar i varje avdelning i medeltal utgjorde högst 80. Återstående hälften av den erforderliga förhöjningen i anslaget har sedermera beviljats av 1926 års riksdag.

Genom oförmälda riksdagsbeslut hava således vissa förbättringar i ovan påpekade missförhållanden möjliggjorts. Enligt vår mening är dock även en maximigräns av 80 lärjungar per avdelning alltför hög. Den gymnastiska utbildning, som i avdelningar av sådan storlek bibringas den enskilde lärjungen, kan icke bliva fullt tillfredsställande. Gymnastiken kräver i särskilt hög grad en noggrann individuell tillsyn. Den fordrar, för att icke övningarna skola innebära fara för överansträngning, olycksfall eller andra menliga följder, ett särskilt hänsynstagande till de olika elevernas fysiska förutsättningar och ett uppmärksamt övernående av samtliga elevers förhållanden, något som uppenbarligen är synnerligen svårt att åstadkomma i avdelningar av nyss angivna storlek. Läraren tvingas ofta av förhållandena att låta gymnastiklektionen bestå i taktmässiga, på hans kommando utförda övningar, därvid huvudvikten kommer att läggas på samtidighet i utförandet, medan någon större uppmärksamhet ej kan ägnas åt de enskilda lärjungarnas sätt att utföra de anbefallda rörelserna. Ogynnsammast ställda i detta hänseende bliva givetvis de yngsta eleverna, vilka i allmänhet sakna gymnastisk förutbildning och därför framför allt äro i behov av en starkt individualiserad undervisning.

Missförhållandet med de stora gymnastikavdelningarna har uppmärksamrats såväl av 1915 års kommitté som ock av skolkommissionen. Båda dessa hava påyrkat en begränsning av elevantalet i gymnastikavdelningarna därhän, att de normalt icke omfatta flera lärjungar, än vad som motsvarar högsta tillåtna lärjungeantalet i två sammanslagna klassavdelningar, d. v. s. omkring 60 elever.

Även denna siffra finna vi, med hänsyn till möjligheten att bibringa en verkligt god gymnastisk utbildning, att effektivt övervaka övningarna och att undvika, att desamma verka tröttande på eleverna, väl hög. Vi hålla dock före, att längre gående krav i fråga om inskränkning av avdelningarnas storlek skulle medföra så stora svårigheter beträffande lokaler och lärarkrafter, att det åtminstone för avsevärd tid framåt är nödvändigt att stanna vid den sist angivna maximigränsen. Den innebär i allt fall en betydande förbättring i jämförelse med det förutvarande tillståndet.

Men för att reformen skall kunna anses efter omständigheterna någorlunda tillfredsställande, bör den enligt vår mening förknippas med det villkoret, att läroverkens första klasser erhålla sin gymnastikundervisning för sig i avdelningar av mindre omfång än de äldre årsklasserna. Såsom förut framhållits,

äro nämligen lärjungarna i första klassen i stort sett nybörjare i gymnastiskt hänseende och fordra därför i högre grad än läroverkets övriga elever en personlig handledning och tillsyn under gymnastiklektionerna. De böra fördens skull helst icke sammanföras med sådana lärjungar, som redan hunnit förvärva gymnastisk färdighet och träning. Av samma skäl böra övningarna med dessa nybörjare icke heller lämpligen äga rum i avdelningar, omfattande mer än omkring 40 elever.

Ett annat önskemål av stor betydelse bör även tillgodoses i samband med minskningen av elevantalet i läroverkens gymnastikavdelningar, nämligen behovet för vissa lärjungar av s. k. hållningsrättande gymnastik. För närvarande torde undantagslöst den ordningen gälla, att de lärjungar, vilka på grund av fysiska deformiteter eller svagheter, scolios etc., sakna förutsättningar att deltaga i de normalt utrustade kamraternas kroppsövningar, sammanföras till särskilda avdelningar, s. k. svagrotar, vilka emellertid undervisas gemensamt med övriga elever. Denna gemensamhet i undervisningen medför, att läraren icke kan i tillräcklig grad skänka »svagroten» sin uppmärksamhet. Den försvårar anordnandet för däri intagna lärjungar av för dem särskilt avpassade, hållningsrättande rörelser och omöjliggör ett effektivt övervakande, att rörelserna utföras på det rätta sättet.

Den nu skildrade ordningen måste anses vara behäftad med stora brister. Lindriga kroppsfel och svagheter av den art, varom här är fråga, kunna genom ändamålsenliga, planmässigt genomförda gymnastiska rörelser hävas eller i varje fall väsentligt rättas till och detta just under skolstadiet. Det är därför av synnerlig vikt, att möjligheten att hjälpa dylika, fysiskt mindre väl lottade barn i skolan utnyttjas. För att så skall kunna ske, är det nödvändigt, att särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik anordnas, vilka avdelningar erhålla sin undervisning särskilt för sig utan samband med övriga elever. Först då kunna de fysiskt svagare lärjungarna erhålla en sådan gymnastisk omvårdnad och utbildning, som betingas av deras olika kroppsliga brister. Ur psykologisk synpunkt måste det även inverka fördelaktigt på dessa lärjungar att slippa bedriva sin gymnastik tillsammans med de fullt friska och färdiga kamraterna, vilkas gymnastiska övningar de eljest skulle nödgas närvara vid och åse utan att kunna däri deltaga.

I detta samband vilja vi framhålla den stora vikt, som ligger på att vid läkarundersökningarna i skolorna omsorgsfullt konstateras, vilka lärjungar, som äro i behov av särskild hållningsrättande gymnastik, och att från skolläkarens sida dessa barns kroppsliga utveckling under skoltiden sedermera noggrant följes.

Vi anse alltså den av skolkommissionen föreslagna maximisiffran 60 för gymnastikavdelningarna vid läroverken kunna godtagas under förutsättning, dels att första klassen undervisas för sig i avdelningar, ej överstigande omkring 40 elever, dels att de lärjungar, som äro i behov av hållningsrättande gymnastik, sammanföras i en eller flera särskilda avdelningar, vilka undervisas skilda från övriga elever.

Det är klart, att på sina håll de nu uppställda önskemålen beträffande gymnastikavdelningarnas storlek och särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik icke kunna på grund av brist på erforderliga lokaler omedelbart genomföras i full utsträckning. Där svårigheter i detta hänseende möta, torde det icke böra komma i fråga att för ändamålet framtvinga nybyggnadsföretag; dock bör undervisningen i gymnastik på dessa ställen i största möjliga utsträckning ordnas på sätt vi här förordat, d. v. s. så långt förefintliga lokalförhållanden det medgiva. Vid framdeles efter hand skeende nybyggnader bör programmet ovillkorligen genomföras i sin fulla omfattning, liksom naturligt-

Särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik.

vis omedelbart bör ske i sådana fall, där nödiga lokalutrymmen stå till buds eller utan avsevärda kostnader kunna anskaffas.

Timantal. Vi övergå härefter till frågan om gymnastikundervisningens omfattning vid läroverken. I detta hänseende gäller för närvarande såsom allmän huvudregel, att samtliga klasser skola övas i gymnastik minst en halv timme varje dag. I fall av hinder för en sådan anordning få övningarna fördelas på annat sätt, dock skall varje gymnastikavdelning erhålla minst tre timmars övning i veckan. De båda högsta klasserna skola dessutom övas i fäktning två timmar varje vecka. Emellertid har genom ett särskilt kungl. beslut av år 1909 medgivits, att undervisningen i gymnastik skall, där så anses lämpligt, kunna anordnas på det sättet, att varje lärjunge erhåller fyra gymnastiklektioner i veckan, varje lektion om 45 minuter, samt att undervisning i fäktning skall inom ett läroverks fyra högsta årsklasser kunna anordnas två gånger i veckan, 45 minuter varje gång.

Det åt gymnastiken sålunda tillmätta timantalet har länge av dem, som inriktat sina strävanden på vårt folks höjande i fysiskt hänseende, ansetts för ringa. Ofta hava dagliga kroppsövningar uppställts såsom ett eftersträfvansvärt mål för skolans del. Alldeles särskilt har man dock betonat vikten av att erforderlig tid lämnas för friluftsliv under lekar, idrott, exkursioner o. d. samt att en rationell undervisning och utbildning meddelas lärjungarna i dessa stycken.

Skolkommissionen har i så måtto ansett sig kunna gå dessa krav till mötes, att den i sitt förslag upptagit en halv dags ledighet varje vecka för friluftsliv. Däremot har kommissionen icke funnit lässchemat lämna något utrymme övrigt för en utökning av de egentliga gymnastiktimmarnas antal.

För vår del anse vi oss icke böra ifrågasätta någon ökning av timantalet för gymnastik under nuvarande förhållanden. Skolkommissionens utredning giver vid handen, att det endast med stor svårighet låter sig göra att minska tiden för läsämnen med en halv dag till förmån för friluftsliv, och denna halva dag måste givetvis komma att innebära en betydande landvinning för fysisk fostran. Att härutöver taga ytterligare tid från läsämnen är med nuvarande kursplaner knappast möjligt. Ett ställningstagande till kraven härpå skulle för övrigt föra oss allt för vida utöver ramen för vårt egentliga uppdrag. Det skulle nödvändiggöra ett inträngande i hela problemet om de bokliga studiernas och kroppsövningarnas betydelse och inbördes ställning till varandra. Vi utgå således från bibehållandet av de nuvarande fyra gymnastiklektionerna i veckan.

Önskemålet om ökad tid för friluftsliv är emellertid efter vår uppfattning synnerligen behjärtansvärt. Särskilt förefaller det oss av behovet påkallat, att skolungdomen i våra läroverk i större utsträckning beredes möjlighet att under sakkunnig ledning öva sig i olika slag av idrott och idrottsliga lekar. Detta gäller framför allt ungdomen i gymnasiet, som äger en högre grad av fysisk mognad och förmåga att uthärda kroppsliga ansträngningar.

Den tid, man för närvarande i läroverken kan anslå till idrott, är mycket obetydlig och ingår vanligen i gymnastiklektionerna. Däremot kunna, såsom förut nämnts, utöver gymnastiklektionerna, två timmar varje vecka användas till undervisning i fäktning för de fyra gymnasieringarna. På åtskilliga håll vid våra läroverk meddelas dock ingen fäktningsundervisning, beroende antingen på bristande intresse för saken eller bristande tillgång på lämplig lokal m. m. Enligt vår mening vore det lämpligare, om för framtiden de åt enbart fäktning anslagna timmarna, tillhoppa omkring 75 för läsår, toges i anspråk för idrottsövningar av olika slag. Den allmänna idrottens olika grenar, simning, skridskoåkning, skidloppning, fotboll, lägerliv m. m., omfattas av skol-

ungdomen med stort intresse, och dessa former av idrott erbjuda den fördelen framför fäktningen, att de i större utsträckning lämna tillfälle eller rent av förutsätta vistelse i det fria. För att möjlighet skall finnas att anpassa dessa övningar efter väderleks- och klimatiska förhållanden och med hänsyn till skolarbetet i övrigt, bör det tillkomma vederbörande rektor att i samråd med gymnastikläraren uppgöra program för desamma och därvid efter omständigheterna fritt bestämma rörande idrottstimmarnas fördelning på läsåret. Någon föreskrift om ett visst veckotimantal för idrott bör alltså icke förekomma.

En anordning av nu angiven beskaffenhet behöver icke innebära ett avskaffande av skolungdomens fäktövningar, vilka på många håll bedrivits med intresse och framgång. Fäktning är otvivelaktigt en idrott, som bör kunna, där så önskas, inläggas i lämplig omfattning i läroverkets idrottsprogram. Vi tro emellertid, att den av oss här föreslagna förändringen kommer att mötas med tillfredsställelse från skolungdomens sida, som därigenom får tillfälle att något mera efter personliga anlag bedriva sina kroppsövningar och beredes mera omväxling i dessa än förut, och vi tro oss kunna med rätta räkna på att den anordning, vi förordat, skall visa sig bliva till stor nytta för skolungdomens hälsa och sunda fysiska utveckling. I själva verket innebär ju förändringen, rent matematiskt sett, ingen vinst i timantal för fysisk fostran, men, såsom vi ovan framhållit, hava vi, hur önskvärt det än må kunna vara att bereda större plats för kroppsövningar och friluftsliv i skolarbetet, icke, av skäl som redan anförts, velat gå in på denna fråga.

Vi anse oss slutligen böra påpeka, att den ovan föreslagna anordningen med fäktimmarnas förändrande till idrottstimmar synes oss böra under alla förhållanden genomföras, oavsett huruvida skolkommissionens förslag om en halv dags ledighet i veckan för friluftsliv blir verklighet eller ej.

Sedan vi sålunda angivit de förändringar, som enligt vår mening böra genomföras i avseende å gymnastikundervisningen vid läroverken, övergå vi till frågan om de för denna undervisning erforderliga lärarkrafterna.

I Sverige tillämpas på gymnastikundervisningens område sedan gammalt, vad man plägar kalla facklärarsystemet, d. v. s. gymnastikundervisningen omhänderhaves av för ändamålet särskilt utbildade personer, vilka icke hava någon annan uppgift vid läroverken än att bestrida undervisningen i gymnastik. Det kan i detta sammanhang förtjäna omnämnas, att man t. ex. i Danmark, där förut likaledes facklärarsystemet på detta område tillämpats, numera allmänt övergått till ett system med kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster.

För erhållande av anställning såsom lärare i gymnastik vid allmänt läroverk fordras att hava genomgått fullständig gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet. Till gymnastiklärarbefattning vid realskola kan dock behörighet förvärfvas jämväl genom att med goda vitsord genomgå den nuvarande instruktörskursen vid institutet.

Såsom känt är, har utvecklingen gått i den riktningen, att det stora flertalet av dem, som vid institutet förvärvat nämnda kompetens och sedermera vunnit plats såsom lärare i gymnastik vid läroverken, äro personer med militär utbildning, officerare i aktiv tjänst eller tillhörande krigsmaktens reservkårer. Dessa hava såsom regel vid sidan av gymnastiklärartjänsten innehaft annan sysselsättning, antingen då den militära tjänsten eller t. ex. praktik såsom sjukgymnaster, ledning av gymnastikföreningar m. m. Den omständigheten, att gymnastiklärarna sålunda icke helt kunnat ägna sig åt sin läraruppgift, har haft den naturliga följd, att deras avlöningsförmåner och tjänsteställning vid läroverken blivit högst otillfredsstäl-

Lärarkrafter.

lande. Enligt gällande avlöningsbestämmelser utgör lönen för manlig gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk lägst 2,520 kronor och högst 3,465 kronor (utom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg), varjämte han för extra timmar äger åtnjuta särskilt arvode, dock att lön och arvode sammanlagt ej må överstiga 5,610 kronor. För manlig gymnastiklärare vid realskola äro motsvarande siffror 1,495 kronor, 2,080 kronor och 5,440 kronor. Lärarnas blygsamma ställning i avlöningshänseende samt deras isolering i förhållande till skolarbetet i övrigt och läroverkets övriga lärare har bidragit till att den fysiska fostran och dess målsmän vid våra läroverk icke kommit att intaga en plats, som kan anses motsvara vare sig den stora betydelse, som med nutida uppfattning allmänt tillerkännes arbetet för skolungdomens fysiska utveckling, eller den arbetsbörda, som numera påvilar gymnastiklärarna. En ändring till det bättre i dessa förhållanden synes oss nödvändig.

Då vi här hava att framlägga vår mening angående det behov av lärarkrafter i allmän gymnastik, som skall i sin mån bestämma den blivande omfattningen av ett omorganiserat gymnastiskt centralinstitut, hava vi icke kunnat undgå att beakta nyss påpekade missförhållanden, så mycket mindre som de förslag, vi ovan framlagt beträffande minskning av gymnastikavdelningarna och inrättande av särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik, synas oss kräva en omläggning av det nuvarande systemet i riktning mot ett upphävande i viss omfattning av gränsskillnaden mellan gymnastik- och ämneslärare och en förbättring av gymnastiklärarnas avlöningsvillkor. Vi skola nu redogöra för de reformer i berörda hänseenden, vi anse av behovet påkallade.

För närvarande gäller, att lärare i gymnastik är skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid högre allmänt läroverk 21 veckotimmar och vid realskola 13 veckotimmar; dock kan härutöver åläggas honom att mot särskilt arvode tjänstgöra ytterligare intill 34 veckotimmar. Likväl har han icke skyldighet att utan eget medgivande tjänstgöra mer än sammanlagt 28 veckotimmar. Enligt vår mening torde man icke utan olägenhet kunna pålägga gymnastikläraren större undervisningsskyldighet än 32 timmar i veckan, således 4 timmar mera än det för adjunkt föreskrivna högsta timantalet. Gymnastiktimmerna ställer stora krav på läraren. Den fordrar en oavslätlig uppmärksamhet från hans sida, ett ständigt övervakande och handledande; vidare måste läraren ofta och särskilt i fråga om mindre försigkomna lärjungar demonstrera rörelserna genom att själv utföra desamma, och slutligen tar den hans röstresurser i hög grad i anspråk. Allt som allt torde man utan överdrift kunna göra gällande, att lektionstimmarna äro för gymnastikläraren såväl psykiskt som fysiskt minst lika tröttande som lästimmarna för ämnesläraren. Däremot har ju läraren i gymnastik ingen motsvarighet till det arbete, som påvilar ämnesläraren i form av rättandet av lärjungarnas uppsatser o. d. Vad åter beträffar förberedandet av lektionerna och arbetet för egen fortbildning måste även på gymnastikläraren ställas höga fordringar. Om ej undervisningen skall urarta till något rent slentrianmässigt och för lärjungarna intresselöst, måste gymnastikläraren utarbeta ett program för lektionerna, och likaledes måste han studera och hålla sig i kontakt med utvecklingen inom sitt ämne. Vi hålla för vår del före, att, med hänsyn till vad nu anförts, maximigränsen för gymnastiklärarens undervisningsskyldighet skäligen bör sättas till 32 veckotimmar, alltså 4 timmar högre än längsta tjänstgöringstiden för en adjunkt och likaledes 4 timmar mer än den nuvarande maximigränsen för gymnastiklärarens undervisningsskyldighet.

Därest, i enlighet med vad vi sålunda anført, nämnda maximigräns bestämes för gymnastiklärarens undervisningsskyldighet, är det nödvändigt att även fastställa en motsvarande minimisiffra för timantalet, under vilken siffra särskild, för gymnastikundervisningen avsedd lärarkraft icke kan anses erforder-

derlig. Enligt vår mening bör i detta hänseende lämpligen gälla samma bestämmelse som för adjunkt eller 24 timmar. Har nämligen veckotimtalet för ett ämne uppnått det sist angivna, måste i regel särskild ämnesrepresentant anses påkallad.

Utgår man nu härifrån och undersöker förhållandena vid våra läroverk, skall man finna, att, med iakttagande jämväl av de regler, vi förut ifrågasatt beträffande undervisningsavdelningarnas storlek och antalet lärjungetimmar per vecka, vid ett ganska stort antal av de allmänna läroverken, realskolorna och de kommunala gymnasierna häri inbegripna, lärjungeantalet ej är så stort, att särskild lärarkraft för gymnastikundervisningen erfordras. Så är förhållandet vid åtminstone 3 högre allmänna läroverk och ungefär hälften av samtliga realskolor och kommunala gymnasier. Vidare uppkommer vid ett flertal läroverk ett antal överskottstimmar, sedan maximiantalet undervisningstimmar fyllts av särskilda gymnastiklärarkrafter.

För dessa nu angivna fall äro alltså särskilda åtgärder av nöden för undervisningens upprätthållande. Man kan då tänka sig anlita det av timplärare såsom en utväg att fylla lärarbehovet. Givetvis låter detta sig också genomföras på alla de platser, där möjlighet till kombination med tjänstgöring vid annan läroanstalt, praktik såsom sjukgymnast, privat avlönad verksamhet såsom gymnastik- eller idrottsledare och instruktör eller dylikt erbjudes. Där så icke är förhållandet, måste åter svårigheter uppkomma att anskaffa nödig lärarkraft. Vidare bör man komma ihåg, att även om i många fall timplärare finnas att tillgå, det likväl ur uppfostringssynpunkt icke kan anses tillfredsställande att i någon större utsträckning uppehålla undervisningen i ett ämne, sådant som gymnastik, där hos läraren måste fordras en intim kännedom om lärjungarnas egenskaper och anlag, med tillfälliga, för skolan och dess arbete mer eller mindre främmande lärarkrafter.

I förevarande fall skulle det uppenbarligen innebära en högst avsevärd fördel för skolans verksamhet till ungdomens kroppsliga förkovran, om skolan för fyllande av lärarbehovet sluppe så att säga gå utom sin egen krets utan kunde bland sina ämneslärare äga tillgång till personer, vilka ägde nödiga förutsättningar att övertaga undervisningen i fysisk fostran vid sidan av sin lärargärning i övrigt.

Vi anse därför, att, vad gymnastikundervisningen angår, ett modifierande bör i viss mån äga rum av det nu strängt tillämpade facklärarsystemet. Vi skola här nedan angiva grunddragen av vårt förslag härutinnan. Längre fram skola vi mera ingående sysselsätta oss med de olika detaljerna i förslaget, som till sin innebörd ju äger en ganska vittgående principiell betydelse.

Enligt vår mening måste man beträffande de ämneslärare, som skulle meddela undervisning i gymnastik, strängt upprätthålla kravet på en gedigen utbildning jämväl i gymnastiskt hänseende. Man kan alltså icke åtnöja sig med att för dessa ämneslärare anordna kortare utbildningskurser i fysisk fostran. En gymnastisk utbildning, vunnen genom deltagande enbart i kurser av detta slag, kan befaras leda till en sänkning av undervisningsnivån. Vi föreslå fördenskull en sådan ändring i stadgan för filosofiska examina, som möjliggör för en blivande lärare att i sin filosofiska ämbetsexamen såsom examensämne medtaga gymnastik, samt att, för att sådan examen skall godkännas, vederbörande magisteraspirant skall hava genomgått tvåårig utbildningskurs vid gymnastiska centralinstitutet. Därvid förutsätta vi, att universitetsstudierna, omfattande två av de i filosofisk ämbetsexamen ingående ämnena, skulle förläggas i tiden före studierna vid gymnastiska centralinstitutet. Sedan studierna vid universitetet avslutats, skulle den studerande överflytta sin utbildning till institutet, och under den tid, han tillhör detsamma, skulle tillfälle jämväl beredas honom att delvis genomgå stadgad provårsutbildning. I och

med avlagd examen vid gymnastiska centralinstitutet skulle erforderliga prestanda för filosofisk ämbetsexamen anses fullgjorda och från universitetets sida följa vederbörandes förklarande för filosofie magister.

Genom en utbildning av denna art skulle till läroverkens förfogande komma att stå en kategori av lärarkrafter, skickade att med undervisning i de vanliga läsåmnena kombinera tjänstgöring såsom lärare i gymnastik. Dessa lärare skulle användas till bestridande av gymnastikundervisningen dels vid de mindre läroverken, där sammanlagda antalet gymnastiktimmor ej motiverar anställande av särskild lärarkraft för ifrågavarande ämne, dels ock vid åtskilliga större läroverk för de överskottstimmor, varom vi förut talat.

Man torde hava anledning antaga, att så småningom antalet av dem, som välja den nu angivna nya utbildningslinjen, kommer att bliva ganska stort. Bland de studerande finnas nämligen för visso många, som med håg för bokliga studier förena intresse och fallenhet för kroppsövningar. Vi anse oss därför kunna räkna med att i en icke alltför avlägsen framtid nyssberörda lärarbehov skall kunna fullt ut tillgodoses genom dylika kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster.

Fördelarna härav för skolarbetet synas oss påtagliga. På detta sätt skulle gymnastikundervisningen vid läroverken städse vara företrädd av fullgoda lärarkrafter; tillfälligt anställda timlärare i ämnet skulle icke vidare behöva förekomma. Med sin allmänpedagogiska utbildning komme dessa lärare att äga stora förutsättningar för att hålla gymnastikundervisningen uppe på en hög nivå. Den mångsidiga kännedom om lärjungarnas karaktär och anlag, de skulle förvärva från arbetet på lärorummet och i gymnastiksalen, komme säkerligen att verka befruktande på deras lärargärning i allmänhet samt bidra till att minska den klyfta, som nu åtskiljer det intellektuella och det kroppsliga uppfostringsarbetet i skolorna. Förståelsen för den fysiska fostrans betydelse komme att ökas och ämnets ställning i det hela höjas.

Huruvida och i vilken mån undervisningen i gymnastik vid ett läroverk skall uppehållas av särskild facklärare eller av ämneslärare, är en fråga, som torde böra bliva beroende av prövning från fall till fall, allt efter omständigheterna. Denna önskvärda rörlighet i det föreslagna nya systemet synes lämpligen böra tillgodoses på det sättet, att skolöverstyrelsen, som genom sin centrala ställning bäst kan överskåda det förefintliga behovet och tillgången på lärarkrafter, vid uppkommande ledighet å ämneslärartjänst prövar, om och i vilken utsträckning gymnastikundervisningen vid läroverket i fråga bör uppehållas av ämneslärare, samt för det fall, att behov härav befinnes vara för handen, låter ledigförklara tjänsten såsom omfattande jämväl ämnet gymnastik. En sådan ordning överensstämmer ju för övrigt med gällande bestämmelser, enligt vilka det tillkommer skolöverstyrelsen att vid ledighet å ämneslärartjänst avgöra, i vilka ämnen tjänsten skall ledigförklaras.

Vi övergå härnäst till spörsmålet om gymnastiklärarnas tjänsteställning och avlöningsförhållanden.

Vårt förslag om kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster innebär, att man skulle erhålla två typer av lärare i fysisk fostran, nämligen 1:o facklärare och 2:o ämnes-gymnastiklärare. Vad de senare beträffar anse vi lämpligast, att, åtminstone tillsvdare, innan någon större erfarenhet om systemets verkningar vunnits, dessa tjänster hållas inom adjunktsgraden. En adjunkt, vars tjänst omfattar ämnet gymnastik, torde böra åläggas samma undervisningsskyldighet, med hänsyn till timantalet, som vanlig adjunkt d. v. s. för närvarande i realskolans sjätte klass 20—22 timmar och i övrigt 24—28 timmar. Någon anledning att bestämma hans avlöning annorledes än för vanlig adjunkt synes vid sådant förhållande icke föreligga. Hans utbildningstid blir nämligen säkerligen minst lika lång och dyrbar som för filosofie

magistrar i allmänhet. Ämnes-gymnastikläraren bör alltså enligt vårt förslag åtnjuta lön i likhet med övriga adjunkter.

Även för fackläraren i gymnastik anse vi oss böra föreslå adjunkts avlöning. En sådan löneställning synes oss motiverad av flera skäl. Först och främst vilja vi erinra om att, enligt vad vi förut anfört, gymnastik-fackläraren skulle erhålla en undervisningsbörda av 24—32 timmar. En dylik arbetsprestation tager sin man fullt ut i anspråk — om nämligen undervisningens beskaffenhet skall fylla högt ställda krav, och något annat förutsätta vi icke. Under sådana förhållanden kan det icke vara skäligt att avlöna en befattningshavare på sådant sätt, att han för sin anständiga bärgning nödgas lita till bisysslor. Vidare synes oss den fysiska fostran äga så stor betydelse för det uppväxande släktet, att det ur denna synpunkt icke kan vara riktigt att värdera gymnastiklärarens arbetsprestation lägre än den lägst avlönade ordinarie ämneslärarens. Den skillnad i fråga om utbildningstidens längd, som förefinnes mellan gymnastik-fackläraren och ämnesläraren-adjunkten, berättigar visserligen till en motsvarande skillnad i lönehänseenden. Denna skillnad synes oss emellertid kompenserad av de 4 timmar, varmed gymnastiklärarens högsta undervisningsskyldighet pr vecka skulle komma att överstiga adjunktens. Man bör slutligen även besinna, att det i längden är svårt att med en svagt avlönad lärarkår upprätthålla gymnastikens ställning vid våra läroverk och naturligtvis än svårare att därutinnan göra några framsteg. Den låga avlöningen tvingar läraren till splittring av hans arbetskraft, och den tillbakaskjutna ställning i förhållande till lärarna i de teoretiska ämnena, som hans blygsamma lönevillkor föra med sig, skapar i många fall hos honom en olust, som måste menligt inverka på undervisningens resultat.

Han känner sig i viss mån isolerad från skolan och dess verksamhet överhuvudtaget, och samma föreställning om gymnastiken såsom något från det egentliga skolarbetet avskilt torde i stor utsträckning vara till finnandes hos läroverkets arbetskrafter i övrigt och även hos lärjungarna. Allt detta samverkar till att fysisk fostran såsom undervisningsämne vid våra läroverk icke erhållit den värdesättning, som bör tillkomma detta ämne. Utan att vilja ansluta oss till dem, som mången gång göra sig till tolk för överdrivna föreställningar om den fysiska fostrans allomfattande och djupt ingripande betydelse i samfundslivet, måste vi dock hävda den meningen, att omsorgen om ungdomens kroppsliga sundhet och utveckling med dess intima samband med karaktärsdanningen samt intresset av att strävandena mot detta mål ske i önskvärd riktning och under insiktsfull handledning äro allmänviktiga angelägenheter, som förtjäna att på allt sätt omhuldas och främjas av statsmakterna. Ett mycket betydelsefullt steg framåt för fysisk fostran i vårt land skulle det säkerligen vara, om i enlighet med här framlagda förslag gymnastiklärarna fördes upp till jämställighet med adjunkterna i avlöningshänseende. Gymnastiken och dess representanter skulle härigenom mera än hittills införlivas med det egentliga skolarbetet och därigenom erhålla den ställning, som man enligt vår mening icke utan orätt kan fränkänna dem.

Enligt vårt förslag rörande undervisningsavdelningarnas storlek och maximumantalet undervisningstimmar pr vecka kommer det att vid ett flertal av de större läroverken (c:a 15) bliva nödvändigt att anställa två facklärare i gymnastik samt i några fall att därutöver anlita ämneslärare för överskottstimmar. I de fall, där mer än en facklärare i gymnastik finnes, synes det oss erforderligt, att en av dessa intager en överordnad ställning i förhållande till de andra gymnastiklärarkrafterna, i så måtto att honom ålägges att planlägga och, givetvis alltid under rektors förmenskap, öva inseende över det vid läroverket bedrivna undervisningsarbetet i fysisk fostran samt bära huvudansvaret härför. En sådan anordning torde bl. a. visa sig särskilt lämplig med hänsyn till den

vidgade omfattning, som enligt vår plan idrotts- och i allmänhet friluftslivet skulle vid läroverken erhålla. Denne lärare torde bära benämnas *förste gymnastiklärare* samt för det ökade arbete, som givetvis kommer att följa med hans ställning, tilläggas ett särskilt arvode utöver lönen. Beloppet av detta arvode synes oss lämpligen kunna bestämmas till 1,200 kronor för år.

Vi hålla före, att anordningen med en förste lärare i gymnastik vid de större läroverken skall visa sig mycket fördelaktig för det fysiska uppfostringsarbetet vid nämnda läroverk. Härigenom kommer det att bli möjligt att sammanhålla det hela och få detta arbete planmässigt organiserat efter sunda principer. Förutsättningen härför är dock, att endast verkligt dugande krafter placeras på ifrågavarande befattningar. Givetvis bära vid tillsättningen av desamma examensbetyg och övriga liknande meriter spela en viss roll; det avgörande bör dock, om ej syftet med anordningen skall förfelas, vara vederbörandes personliga, genom föregående verksamhet ådagalagda och kända förutsättningar att väcka intresse för och gjuta liv i arbetet, att organisera och leda detsamma samt överhuvudtaget hålla undervisningen uppe på ett högt plan. Det är med tanke på den stora betydelsen av nu anförda synpunkter, som vi ansett oss bära föreslå, icke en högre fast avlöning för förste lärarna i gymnastik utan allenast särskilda arvoden. Därigenom vinnes en rörlighet i organisationen, som bättre tryggar intresset av att på förste gymnastiklärarplatserna städse finnas fullgoda, för sin uppgift väl skickade krafter.

Befogenheten att förordna förste gymnastiklärare torde bära tillkomma skolöverstyrelsen.

De här föreslagna reformerna med avseende å gymnastiklärarkrafterna vid läroverken äro icke samtliga av den art, att de kunna i ett slag genomföras över hela linjen. Sålunda kan övergången till kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster uppenbarligen ske först efter hand, i den mån nuvarande befattningshavare avgå. Vad åter angår den föreslagna löneregleringen för gymnastik-facklärarna, kan denna givetvis omedelbart genomföras; dock torde bestämmelser bära meddelas, som, därest i enstaka undantagsfall så skulle prövas nödigt, möjliggöra nuvarande befattningshavares överförande till indragningsstat. För införandet av förste lärarinstitutionen synes någon övergångstid ej erforderlig.

De kommunala mellanskolorna.

Övergå vi härefter till frågan om behovet av lärare i gymnastik vid de *kommunala mellanskolorna*, torde först bära framhållas, hurusom denna skoltyp under sin något mer än 15-åriga tillvaro företett en relativt mycket snabb utveckling. Vårterminen 1926 voro de kommunala mellanskolorna till antalet 84 med ett sammanlagt lärjungeantal av omkring 9,650. De måste alltså, endast med hänsyn till att därstädes en avsevärd del av landets ungdom erhåller sin vidare-utbildning på folkskolans grund, anses utgöra en betydelsefull faktor i vårt skolsystem, och det är för dens skull av vikt, att den fysiska fostran, som i berörda skolor meddelas eleverna, är av tillfredsställande beskaffenhet. För närvarande förhåller det sig emellertid så, att några allmänna kurs- och timplaner icke finnas fastställda för undervisningen i de kommunala mellanskolorna, beträffande vare sig gymnastik eller övriga ämnen. Man har hittills nöjt sig med att från fall till fall vid utfärdandet av reglementen för de särskilda skolorna lämna föreskrifter angående undervisningens omfattning och innehåll. I fråga om ämnet gymnastik torde numera vid flertalet av dessa skolor programmet upptaga 3 timmar i veckan; endast undantagsvis torde ett timantal av allenast 2 per vecka förekomma.

Beträffande kompetenskraven på lärarkrafterna i gymnastik finnes ingen annan föreskrift än den, att övningslärares kompetens prövas och godkännes av skolans styrelse, sedan rektor avgivit yttrande. Härvid åligger det styrelsen

att tillse, att ej annan person förordnas till lärare än den, som är fullt förtrogen med de ämnen, vari han skall undervisa, och som äger erforderliga insikter rörande uppfostran och undervisning samt nödig undervisningsskicklighet. Några bestämda, gemensamma normer för kompetens såsom lärare i gymnastik vid kommunala mellanskolor finnas alltså icke uppställda; allt blir i sista hand beroende av tillgången på kompetenta lärarkrafter samt vad skolstyrelsen i detta hänseende kan finna förenligt med stadgans nyss återgivna, mycket allmänt hållna föreskrifter.

Enligt vår mening böra i fråga om de kommunala mellanskolorna sådana reglerande bestämmelser meddelas, som tillförsäkra eleverna i dessa skolor undervisning i fysisk fostran i tillräcklig omfattning och av lärarkrafter, vilka härför erhållit nöjaktig utbildning.

Beträffande gymnastikundervisningens omfattning vid de kommunala mellanskolorna synes oss samma timantal böra fastställas som för realskolan, d. v. s. 4 timmar i veckan. Här liksom i fråga om läroverken är det av vikt, att undervisningsavdelningarna hållas inom rimliga gränser. Avdelningarna böra enligt vår mening uppgå till högst 60 elever, motsvarande högsta medgivna antalet lärjungar i två sammanslagna klassavdelningar, d. v. s. samma regel som för de allmänna läroverken. Dock synes det i fråga om de kommunala mellanskolorna icke nödigt att uppställa det av oss för läroverkens vidkommande framförda kravet på att lärjungarna i första klassen undervisas i gymnastik särskilt för sig och utan sammanblandning med äldre årsklasser. Eleverna i kommunala mellanskolans första klass äro nämligen icke på samma sätt som lärjungarna i första klassen vid läroverken nybörjare i gymnastiskt hänseende utan hava under den tid, de tillbragt i folkskolan, redan förvärvat vissa färdigheter i gymnastik. Dessutom befinna de sig ju på ett högre åldersstadium och äro följaktligen i kroppsligt hänseende mera utvecklade.

Det är givet, att, med hänsyn till lärjungeantalets storlek, kravet på maximbegränsning av undervisningsavdelningarna på vissa håll kan komma att — liksom för övrigt även vid läroverken, enligt vad vi förut framhållit — föranledda vissa svårigheter i utrymmesavseende. Genomförandet av detta krav bör därför i sådana fall ske allenast successivt i samband med lokalutvidgningar.

Vad lärarkrafterna angår, synes det oss vara av vikt att för kompetens principiellt kräva vid gymnastiska centralinstitutet avlagd gymnastiklärarexamen. Genomföres vårt förslag i fråga om gymnastikavdelningarnas storlek, kommer vid några av de största kommunala mellanskolorna timantalet att bliva så stort, att anställande av särskild facklärare för ämnet påkallas. Vid övriga kommunala mellanskolor uppgår åter timantalet icke till denna höjd, utan man måste åtminstone för en avsevärd tid framåt räkna med att undervisningen i gymnastik kommer att bestridas antingen av tillfälliga krafter, timlärare, där genom skolans förläggning sådana stå till buds, eller av lärare, vilka härförutom hava andra undervisningsuppgifter vid skolan. I dessa senare fall torde det icke kunna undvikas, att tillsvidare eftergifter med avseende på kompetensen måste göras. En utväg för de kommunala mellanskolorna att så småningom helt genomföra den av oss ovan uppställda kompetensregeln synes emellertid öppna sig genom vårt förslag om ämneslärare med gymnastisk utbildning. Därest detta förslag vinner bifall och nämnda utbildningslinje röner den tillslutning, som vi förvänta, torde anordningen med ämnesgymnastiklärare bliva synnerligen lämplig vid ifrågavarande skolor, som därigenom över hela linjen kunna erhålla fullt kvalificerade lärarkrafter i fysisk fostran. Föreskrifter böra därför snarast meddelas, som möjliggöra anställandet vid kommunala mellanskolor av ämneslärare med undervisning jämväl i gymnastik.

I fråga om gymnastiklärarens vid dessa skolor avlönings- och tjänsteställning

böra samma principer vinna tillämpning som vid de allmänna läroverken, d. v. s. berörda lärare böra i nämnda hänseenden jämföras med ämneslärarna och deras undervisningsskyldighet bestämmas för ämnes-gymnastiklärare till samma som för övriga ämneslärare, d. v. s. 24—28 timmar i veckan, samt för gymnastikfacklärare till 24—32 timmar i veckan.

Privatläroverken.

Vid de högre goss- och samskolorna, högre flickskolorna, enskilda mellan-skolorna m. fl. läroanstalter, vilka man med ett gemensamt namn plägar sammanfatta under benämningen *privatläroverken*, saknas alla normerande bestämmelser rörande gymnastikundervisningen. Ordnade kroppsövningar i någon form torde visserligen förekomma vid samtliga eller de flesta av dessa skolor, men i mycket varierande omfattning och ej alltid under ledning av kompetenta lärarkrafter. I de s. k. förberedande klasserna, motsvarande småskolestadiet och den egentliga folkskolans lägsta klass, kan till och med på sina håll inträffa, att eleverna icke erhålla någon som helst gymnastisk utbildning eller i varje fall i mycket ringa utsträckning. I många fall har man vid privatläroverken icke på ett tillfredsställande sätt sört för lärjungarnas fysiska fostran, vilket måste betecknas såsom ett ganska allvarligt missförhållande, då man betänker, att i förevarande läroanstalter en stor del av landets ungdom, särskilt den kvinnliga, (f. n. inemot 30,000 gossar och flickor) erhålla sin utbildning.

Till avhjälpan av nu angivna missförhållanden anse vi oss böra föreslå följande reformer med avseende å undervisningen i gymnastik vid privatläroverken.

Först och främst synes det oss nödvändigt, att genom enhetliga bestämmelser eleverna vid privatläroverken tillförsäkras ett nöjaktigt mått av gymnastisk utbildning. Man får härvid skilja mellan de förberedande klasserna och högre ålderstadiet. För de förra torde gymnastiktimmarnas antal böra sättas till detsamma som för folkskolan klass 1—3 av A-typ, d. v. s. i första klassen 1 timme, andra klassen 2 timmar och tredje klassen 3 timmar. I klasserna över dessa bör för realskolestadiet lämpligen gälla samma timantal som för realskolan vid de allmänna läroverken, nämligen 4 timmar i veckan, samt för gymnasialstadiet samma bestämmelser som för lärjungarna å gymnasiet vid nämnda läroverk, d. v. s. 4 lektionstimmar gymnastik per vecka och dessutom idrotts- och friluftsovningar till en omfattning, motsvarande de nuvarande 2 timmarna fäktning i veckan för gymnasieringarna.

I fråga om gymnastikavdelningarnas storlek bör gälla samma regel som för de allmänna läroverken; dock torde i fall, där de förberedande klasserna äro små, den första av dessa klasser kunna utan olägenhet sammanföras med andra och tredje förberedande klasserna.

För kompetens till lärarbefattning i gymnastik vid ifrågavarande skolor synes böra fordras avlagd gymnastiklärarexamen. Vid åtskilliga av läroanstalterna blir det nödvändigt att anställa särskilda facklärare, i de flesta fall en, i några fall två. Avgörande i detta hänseende böra bliva samma föreskrifter i fråga om timantal och tjänstgöringsskyldighet som beträffande de allmänna läroverken.

Där timantalet ej motiverar särskild facklärare, eller där överskottstimmar förekomma, synas kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster med fördel kunna komma till användning. Det förtjänar framhållas, att de av 1925 års riksdag godtagna grunderna beträffande tjänstgöringens förläggning för lärare vid privatläroverk möjliggöra en sådan anordning.

På samma sätt som vid de allmänna läroverken bör i avseende på löne- och tjänsteställning likställighet mellan ämneslärare och gymnastiklärare genomföras.

Slutligen torde böra påpekas, att i den mån på grund av lokalförhållanden svårigheter möta att realisera ovan framförda önskemål angående gymnastikavdelningarnas storlek, genom särskilda föreskrifter möjlighet till lämplig övergångstid bör hållas öppen.

För *folkskoleseminarierna* upptager den år 1914 fastställda undervisningsplanen ämnet gymnastik med 6 timmar i veckan för var och en av de fyra klasserna vid lärarseminarium samt 4 timmar i veckan i vardera av första och andra och 6 timmar i veckan i vardera av tredje och fjärde klasserna vid lärarinneseminarium. Kompetenskrav för gymnastiklärarbefattning vid nämnda läroanstalter äro: avlagd gymnastikdirektörsexamen vid gymnastiska centralinstitutet, ett mått av allmänbildning, motsvarande i stort sett fordringarna i realskolexamen samt två års tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseeende ställda läroanstalter.

Folkskoleseminarierna.

Genom dessa bestämmelser synes oss seminarieelevernas utbildning i gymnastik vara i det stora hela väl tillgodosedd. Visserligen hava önskemål försports om beredande av större utrymme åt detta ämne på seminariernas läroplan, och dessa önskemål måste tillerkännas ett visst berättigande med tanke på att det här gäller utbildning av personer, vilka sedermera de allra flesta skola få till uppgift att i sin tur tjänstgöra såsom lärare i ämnet. Det synes emellertid icke vara möjligt att inom ramen av den för seminarieundervisningen nu anslagna tiden utöka gymnastiktimmarnas antal eller eljest lämna plats för mera tid åt kroppsövningar, därest eleverna i övriga ämnen skola erhålla den grundliga utbildning, som för deras blivande levnadskall är erforderlig. Den tid, eleverna icke äro upptagna av lektioner, åtgår för dem i stor utsträckning till överläsning, övrigt hemarbete och självstudier, vadan det icke torde vara tillrädligt att avknappa den nuvarande fritiden under pågående termin genom ytterligare skolarbete, även om detta arbete skulle bestå i kroppsövningar och friluftsliv.

Det är emellertid obestriddligt, att den tid, som för närvarande vid seminarierna kan ägnas åt idrott och överhuvudtaget kroppsövningar i det fria, är alltför knapp. Då den nyblivne läraren kommer ut i sin praktiska verksamhet, blir det vanligen för honom att ensam övertaga ansvaret för ett stort antal barns fostrande i fysiskt hänseende. I hemmen på landsbygden, där dock flertalet lärare finner sysselsättning, ägnar man vanligen denna fråga ringa intresse. Saknar då därtill skolan, såsom ofta är fallet, all materiell för idrotts- eller lekövningar, ja kanske även gymnastiklokal, är det nödvändigt, att läraren besitter ej endast intresse för ämnet utan även en sådan utbildning däri, som gör honom skickad att jämväl med små medel ordna lämpliga kroppsövningar för barnen. Insikter och färdighet i de allmänna idrotterna, förmåga att även under ogynnsamma förhållanden bereda barnen tillfälle till simövningar, erfarenhet om friluftsliv, vana att t. ex. anordna ett idrottsläger i det fria, excursioner m. m. äro därvid behöfliga. I dessa avseenden kräver otvivelaktigt seminarieutbildningen en komplettering.

Då nu emellertid, såsom vi ovan framhållit, eleverna under lästerminerna måste anses alltför strängt upptagna, för att man därunder skulle kunna få tillfälle till någon utbildning av ifrågavarande slag, hava vi tänkt oss den utvägen, att i undervisningen skulle för de elever, som genomgått tredje klassen, såsom ett obligatoriskt parti inläggas en kurs i idrott och friluftsliv på tid utom terminsarbetet. Kursen komme härigenom att taga i anspråk en del av elevernas ferier, vilka visserligen äro för dem väl behöfliga till vila och förströelse, men genom att bestämma dess längd till så pass kort tid som 14 dagar torde densamma, särskilt i betraktande av att den är ägnad åt vistelse utomhus under härdande och vanligen roande kroppsövningar, icke lända till något

större avbräck i den rekreation, ferierna äro avsedda att giva. Den relativt korta tiden av 14 dagar torde även vara lämplig med hänsyn till nödvändigheten att i möjligaste mån begränsa kostnaderna.

Bäst synes oss vara, att denna kurs förläggas till augusti månad i omedelbar anslutning till höstterminen. Då platsen för kursens förläggning i regel torde bli på lämpligt ställe å eller i närheten av den ort, där seminariet är beläget, undvikes genom kursens anslutning till höstterminen onödiga resekostnader för lärare och elever.

Kursens planläggning torde böra bli en seminariernas egen sak, beroende av lokala och klimatiska förhållanden, tillgång på erforderlig materiell o. s. v. Några allmänna reglerande bestämmelser i detta hänseende torde icke vara erforderliga i vidare mån, än att det fastslås, att kurserna skola avse att bibringa eleverna insikter och erfarenhet om olika lämpliga idrottsgrenar, lek, lägerliv och annat friluftsliv. Särskilt synes oss stor vikt böra läggas vid simövningar och livräddning i vattnet, i den mån sådana övningar kunna anordnas; detta med hänsyn till att färdigheten i simning i förhållande till dess stora praktiska betydelse för vårt folk är, framför allt bland landsbygdsbefolkningen, alltför litet utbredd. Planen för kurserna torde böra fastställas av seminariets rektor, sedan vederbörande gymnastiklärare utarbetat förslag härtill. Ledningen av kursen bör givetvis tillkomma gymnastikläraren, eventuellt med biträde av andra lärare vid seminariet.

Kostnaderna för ifrågavarande kurser torde icke behöva bli avsevärda. Den väsentligaste posten blir uppenbarligen elevernas kosthåll. Detta torde böra huvudsakligen ankomma på dem själva, enär de ju under alla förhållanden skulle hava utgifter härför. Därtill kan komma någon (väsentligen engångs-) kostnad för en del materiell, mindre transportutgifter samt möjligen i enstaka fall avgift för begagnande av lämplig lägerplats. Några nämnvärda kostnader för statsverket torde kurserna icke behöva förorsaka. Med hänsyn till elevernas vanligen svaga ekonomiska ställning synes det dock skäligt, att staten beviljar dem något bidrag till deras kosthåll under vistelsen vid kursen. Detta synes lämpligen kunna ske därigenom att, efter förslag av rektor och skolöverstyrelsen, Kungl. Maj:t vid fastställande av omkostnadsstater för de olika seminarierna, i dessa anvisar vissa mindre belopp till berörda ändamål.

Med undantag av den nu föreslagna förändringen med avseende å omfattningen av undervisningen i fysisk fostran vid folkskoleseminarierna, synas oss nu gällande bestämmelser i nämnda hänseende böra bibehållas.

I fråga om tjänstgöringsskyldighetens omfattning torde enahanda bestämmelser böra gälla som för gymnastiklärare vid allmänt läroverk, med det tillägg likväl, att läraren skall vara skyldig att omhänderhava ledningen av omnämnda idrotts- och friluftskurser.

Avlöningen för gymnastiklärare vid folkskoleseminarierna synes oss böra utgå med samma belopp som till gymnastiklärare vid allmänt läroverk, d. v. s. såsom för adjunkt vid sådant läroverk. Då emellertid gymnastiklärare vid folkskoleseminarium i egenskap av lärare vid en lärarutbildningsanstalt torde få anses hava en mera ansvarsfull och krävande ställning än gymnastiklärare vid övriga skolor samt särskild vikt måste läggas på hans lämplighet i detta hänseende, vartill kommer, att han skall tjänstgöra såsom ledare av de förut omtalade kurserna, anse vi det befogat, att för varje seminarium, alltså även i det fall att, såsom vid enkelseminarierna, allenast en lärare i ämnet erfordras, uppföres ett arvode å 1,200 kronor till en förste gymnastiklärare. Där flera facklärare i gymnastik måste anställas, ankommer det på skolöverstyrelsen att efter prövning av deras olika kvalifikationer till förste lärare utvälja den, som överstyrelsen finner därtill bäst skickad. På denne kommer då huvudansvaret för lärarutbildningen, såvitt fysisk fostran angår, att vila, och det lär även

bliva han, som övertager ledarskapet för idrottskursen, möjligen med biträde av den andre läraren. För denne blir dock läraruppgiften icke av den krävande art, att även för honom ett tilläggsarvode kan anses påkallat.

Även vid seminarierna bör anordningen med kombinerade ämnes- och gymnastiklärarbefattningar kunna ifrågakomma, ehuru i mindre omfattning, då särskild facklärare erfordras vid varje seminarium och antalet överskottstimmar synes bliva ganska ringa. Här ligger dock saken på visst sätt i ett annat läge, i det att adjunktsgarden icke vidare finnes vid folkskoleseminarierna utan endast lektorstjänster. Givetvis är det emellertid i hög grad önskligt, att, därest någon av lektorerna i sin filosofie magisterexamen har ämnet gymnastik, han i fall av behov, och i den mån undervisningsbördan vid lektorstjänsten det medger, övertager någon del av gymnastikundervisningen.

Beträffande undervisningsavdelningarnas storlek och särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik synas samma regler böra gälla som vid de allmänna läroverken.

Slutligen må, vad folkskoleseminarierna beträffar, tilläggas, att någon särskild övergångstid för genomförande av här ifrågasatta nya anordningar icke torde bliva erforderlig.

Vad *folkskolorna* angår, vilja vi först framhålla, att enligt vår mening 1919 års undervisningsplan synes oss hava givit gymnastiken en efter barnens ålder och övriga förhållanden väl avpassad ställning på schemat, varför någon ändring härutinnan från vår sida icke påkallas. En annan sak är, att intresset för fysisk fostran på många håll i våra landsbygdsskoldistrikt är så ringa, att ofta även de enklaste anordningar saknas för meddelande av någon utbildning i ämnet. Detta är ett missförhållande, som dock icke torde kunna rättas enbart genom författningsföreskrifter. Här får man framför allt lita till vad en förnuftigt lagd upplysningsverksamhet kan åstadkomma. Vi få i det följande tillfälle att närmare beröra denna fråga.

*Folk-
skolorna.*

Gymnastikundervisningen vid folkskolorna bestrides i regel av klasslärarna. Undantag i detta hänseende utgöra endast de största av våra städer, där man på grund av det stora antalet avdelningar och lokala förhållanden kunnat finna användning för särskilda facklärare i ämnet. Man torde med visshet kunna räkna med att en sådan ordning kommer att bliva bestående jämväl i fortsättningen. Avståndet mellan de olika skolorna, det jämförelsevis ringa antalet klassavdelningar och ekonomiska förhållanden utesluta, att facklärarsystemet skulle i våra skoldistrikt vinna någon mera allmän utbredning.

För vår del måste vi räkna detta såsom en vinst såväl speciellt med hänsyn till den fysiska fostrans intressen som ur allmän pedagogisk synpunkt. Skälen härtill äro givetvis desamma, som föranlett oss att föreslå inrättandet av kombinerade ämnes- och gymnastiklärartjänster vid de högre skolorna. Härigenom vinnes den fördelen, att kroppsövningarna komma att bedrivas under ledning av lärarkraft med grundlig pedagogisk skolning, något som måste anses särskilt värdefullt, när det gäller de åldersstadier, som äro representerade i folkskolan. Klassläraren, som ingående lärt känna barnen från lärorummet, äger också på grund därav större möjligheter än fackläraren att lämpa undervisningen efter barnens anlag och förutsättningar. Genom att såväl den psykiska som den fysiska omvårdnaden om barnen är lagd i samma händer, framstår icke den fysiska fostran såsom något underordnat eller från det egentliga skolarbetet avskilt utan ingår såsom ett organiskt led i detta — allt faktorer, som lända den fysiska uppfostringsverksamheten till fromma. För det teoretiska undervisningsarbetet måste också denna gemenskap vara till gagn och verka befruktande, i det läraren i gymnastiksalen eller under kroppsövningar, idrott och lek i det fria lär känna sidor av barnens karaktär, som i lärorummet aldrig komma

till synes eller endast i mindre grad och mera otydligt göra sig gällande. Vi anse fördenskull önskvärt, att det nu rådande systemet med klassläraren såsom lärare jämväl i fysisk fostran bibehålles såsom den regelmässiga ordningen.

Under sådana förhållanden är det av synnerlig vikt, att folkskolläraernas utbildning för ifrågavarande uppgift blir av en fullt tillfredsställande beskaffenhet. Även om de förut anmärkta bristerna i den nuvarande seminarieutbildningen, vad beträffar idrott och friluftsliv, skulle avhjälpas genom de av oss ovan förordade särskilda kurserna, är det dock ytterligare stora områden av den fysiska fostran, där ökade och fördjupade insikter tarvas för dessa lärare. I anatomi och fysiologi, med dessa ämnens tillämpning på kroppsövningar, i allmän gymnastik, såväl egna kroppsövningar som övningar i att leda en gymnastikavdelning, i sjukgymnastikens grunder, kan, för att taga några exempel, seminariet icke hinna bibringa eleven all önskvärd underbyggnad. För detta ändamål kräves en komplettering av seminarieutbildningen, som icke synes kunna ske på annat sätt än genom anordnande av särskilda fortbildningskurser för lärarna, sedan de kommit ut i den praktiska lärarverksamheten. Medel torde böra ställas till förfogande för anordnande av längre, till sommarferierna förlagda kurser, anordnade vid gymnastiska centralinstitutet eller genom dess försorg på annan lämplig plats. Men härförutom synas för de lärare, som icke hava tillfälle att deltaga i dessa längre kurser, kortare sådana kurser lämpligen böra komma till stånd i olika delar av landet under ledning av gymnastikonsulenterna d. v. s. de befattningshavare, som, enligt vad vi nedan skola närmare utveckla, torde böra träda i stället för de nuvarande gymnastikinspektörerna. Dessa kortare kurser böra få ambulatorisk karaktär och kunna även tänkas förlagda till lästerminerna, givetvis då anordnade som aftonkurser. Även för dessa sistnämnda kurser torde anslag böra beredas.

I en viss utsträckning kan det förutsättas, att även gymnastiska centralinstitutets *ordinarie* utbildningslinje för civila gymnastiklärare kommer att tagas i anspråk för folkskolans behov. I vissa större skoldistrikt med ett talrikt antal avdelningar och många lärarkrafter torde behov föreligga att hava till förfogande en kompetent person, som utövar en på samma gång ledande och instruerande verksamhet i förhållande till den undervisning, som vid de olika skolorna i distriktet meddelas barnen. En sådan skulle framförallt hava till uppgift att genom besök och samtal med lärarna, genom övervarande av lektionerna och även vid överläggningar med lärarna i gemen tillhandagå dem med råd och upplysningar i arbetet. Samtidigt borde denna person kunna utöva ett sammanhållande inflytande på hela undervisningsverksamheten i fysisk fostran, så att densamma komme att ledas planmässigt, efter enhetliga och sunda principer. För nu nämnda uppgift synas oss i dylika fall på skoldistriktets bekostnad böra inrättas särskilda gymnastikinstruktörstjänster, en anordning, som för övrigt redan kommit till användning i några av våra större städer. Till dessa befattningar borde lämpligen tagas personer med erfarenhet från arbetet i folkskolan, helst någon av distriktets lärare, som befunnas äga förutsättningar att nöjaktigt bekläda en sådan post. En av dessa förutsättningar är uppenbarligen, att vederbörande själv äger en gedigen utbildning i fysisk fostran. Där-est distriktet icke redan bland sina lärare har någon, som genomgått gymnastiska centralinstitutet och i övrigt besitter de önskvärda personliga kvalifikationerna, torde det mången gång för distriktet befinnas fördelaktigt, att tillfälle beredes någon av dess lärarkrafter, vilken äger fallenhet och intresse för kroppsövningar och eljest är skickad att bekläda en ledande plats, att förvärva den erforderliga teoretiska och praktiska utbildningen vid nämnda institut genom avläggande av gymnastiklärarexamen. En utväg härtill kommer att öppnas genom de ändringar, vi i det följande funnit oss böra föreslå med avseende å inträdesfordringarna till institutet. Vi hava nämligen tänkt oss, att avlagd

folkskollärorexamen skulle för framtiden berättiga till inträde såsom elev vid nämnda läroanstalt.

Därest vårt förslag om rätt för dem, som avlagt folkskollärorexamen, att erhålla tillträde till institutet vinner bifall, kommer, eftersom intresset för fysisk fostran är stort bland folkskollärarkåren, så småningom att finnas en säkert ganska talrik kategori av folkskollärare, som avlagt gymnastikläroexamen. Å andra sidan är det klart, att många lärare äro mindre väl skickade att undervisa i gymnastik vare sig på grund av avsaknad av fullgoda kroppsliga förutsättningar eller av bristande håg för ämnet. I dessa sistnämnda fall kan det för ett skoldistrikt vara synnerligen värdefullt att äga tillgång till lärare med högre gymnastisk utbildning. Den anordningen kan nämligen i dylika fall med fördel tillämpas, att genom ämnesbyte den gymnastiskt utbildade folkskolläraren övertager gymnastikundervisningen jämväl i ett antal klasser utom sin egen och sålunda blir ett slags motsvarighet till de högre skolornas ämnesgymnastiklärartjänster.

Vi hava i det föregående dryftat gymnastikens ställning och behovet av lärarkrafter härför vid de allmänna läroverken (inbegripet realskolor och kommunala gymnasier), kommunala mellanskolorna, privatläroverken, folkskoleseminarierna och folkskolorna. Dessa äro de grupper av läroanstalter, vilka man huvudsakligen har att taga hänsyn till, då det gäller att göra sig en ungefärlig föreställning rörande omfattningen av det föreliggande behovet av lärarkrafter i allmän gymnastik.

Övriga läroanstalter.

Övriga läroanstalter spela ur denna synpunkt en mera underordnad roll. Såsom de viktigaste bland dessa må framhållas *småskoleseminarierna*, statens och de av landstingen inrättade, *de tekniska läroverken* och *folkhögskolorna*.

För samtliga dessa synes oss såsom en regel böra gälla, att åt undervisningen i gymnastik, inbegripet idrott och friluftsliv, anslås minst 3—4 timmar i veckan. Den förut uppställda maximigränsen för gymnastikavdelningarnas storlek bör äga tillämpning även här.

Endast undantagsvis torde beträffande dessa läroanstalter behov föreligga av gymnastiklärare, som ägna sig helt åt detta ämne. Under sådana förhållanden torde det vara lämpligt, att bestämmelser utfärdas, som här möjliggöra inrättande av kombinerade ämnes- och gymnastiklärarbefattningar. Härigenom kunna även dessa skolor tillförsäkras lärarkrafter i fysisk fostran, vilka för sin uppgift äga nöjaktig utbildning — något som för närvarande icke alltid är förhållandet.

Av förut nämnda skäl hava vi ansett oss böra i detta sammanhang upptaga frågan om *den statliga gymnastikinspektionens* framtida ställning. Vi tillåta oss erinra om, att vi tidigare, på grund av kungl. remiss, den 20 maj 1924 yttrat oss över ett av skolöverstyrelsen den 30 november 1923 framlagt förslag till en provisorisk omorganisation av den nuvarande gymnastikinspektionen.

Gymnastik-konsulenter.

Detta överstyrelsens förslag avsåg dels en sådan ändring av gymnastikinspektörernas arbetsuppgifter, att dessa skulle bliva av huvudsakligen konsulterande och instruerande art, varvid den inspekterande verksamheten i stället skulle övertagas av statens folkskolinspektörer, dels en inskränkning av gymnastikinspektörernas antal från nuvarande 19 till 15, dels ock slutligen förändrade bestämmelser med avseende å ersättningen till inspektörerna för deras arbete. Då överstyrelsen förordade här i sina huvuddrag återgivna plan för provisorisk omläggning av gymnastikinspektionen, uttalade den emellertid principiellt sin anslutning till ett av 1915 års kommitté i detta hänseende framlagt organisationsförslag, innebärande, att de nuvarande gymnastikin-

spektörerna skulle ersättas med gymnastikkonsulenter. Då nu skolöverstyrelsens förslag av år 1923 icke hittills föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida och vi för vår del äro ense med skolöverstyrelsen om att 1915 års kommittés uppdrag beträffande gymnastikkonsulentbefattningar är värt att taga vara på och i huvudsak bringas till verkställighet, anse vi oss här böra närmare redogöra därför.

Kommittén anser, att själva den inspekterande verksamheten bör kunna på ett tillfredsställande sätt utföras av statens folkskolinspektörer, därest dessa äga tillgång till en sakkunnig myndighet, från vilken de kunna erhålla råd och upplysningar. Denna rådgivande, upplysande och även initiativtagande myndighet skulle representeras av berörda gymnastikkonsulenter eller — såsom kommittén benämner dem — konsulenter i fysisk fostran. Konsulenterna skulle hava till uppgift att dels övervaka släktets fysiska fostran i de läroanstalter för folkundervisningen, där lärare i fysisk fostran med högre utbildning icke funnes anställda, dels ock öva inseende över de anordningar i fråga om fysisk fostran, som förekomma utom dessa läroanstalter, därest desamma icke beröra de verksamhetsområden, som tillhöra lärare i fysisk fostran med högre utbildning. I sistnämnda hänseende framhåller kommittén såsom en ytterst viktig uppgift för konsulenterna att hava inseende över de frivilliga gymnastik- och idrottsföreningarna.

Konsulentens åligganden sammanfattar kommittén på följande sätt:

»Konsulenten skall skaffa sig en noggrann kännedom om den fysiska fostrans ställning inom sitt distrikt genom att på ort och ställe taga del av förhållandena. Besöken i skolorna böra i regel företagas tillsammans med vederbörande folkskolinspektör under dennes tjänsteresor. Där frivilliga gymnastik- och idrottsövningar förekomma, skall konsulenten tillse, att dessa övningar bedrivs på ett ändamålsenligt sätt, samt giva vederbörande instruktörer de råd och anvisningar, han finner av förhållandena påkallade. Dessutom skall han på lämpliga platser inom sitt distrikt anordna kortare instruktionsmöten med vederbörande skolors lärarpersonal samt gymnastik- och idrottsinstruktörer. Vidare skall han genom anordnande av gymnastik- och lekuppsvisningar samt idrottstävlingar ävensom genom hållande av föredrag väcka intresse för och kunskap om till fysisk fostran hörande frågor. Rörande sättet för anordnande av gymnastiklokaler, idrotts- och lekplatser samt inrättningar för bad och simning skall han tillhandagå med råd och upplysningar. På lämpliga tider skall konsulenten anordna utbildnings- och repetitionskurser av olika slag såväl för lärare som för gymnastik- och idrottsinstruktörer. Han bör samarbeta med vederbörande distriktsstyrelse för den frivilliga gymnastiken och idrotten samt till vederbörande ämbetsläkare göra de framställningar, som kunna anses påkallade. Konsulenten skall sortera under skolöverstyrelsen och dit insända rapporter över sin verksamhet.»

För ifrågavarande ändamål skulle riket indelas i tio konsulentdistrikt. Gränserna för dessa distrikt har kommittén uppgjort med hänsyn till såväl folkskolinspektionsområdena som svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbunds distriktsindelning. Beträffande konsulenternas avlöningsställning föreslår kommittén, att de likställas med folkskolinspektörerna.

Detta är i sammandrag 1915 års kommittés förslag angående inrättande av gymnastikkonsulenter. I stort sett kunna vi ansluta oss till detsamma. Liksom kommittén anse vi, att de nuvarande gymnastikinspektörernas främsta åliggande, att *inspektera* gymnastikundervisningen vid för folkundervisningen avsedda läroanstalter, bör kunna utan större olägenhet överflyttas till statens folkskolinspektörer. Genom samarbete mellan dessa och konsulenterna böra de svårigheter, som möjligen till en början uppstå för folkskolinspektörerna att helt behärska den nya uppgiften, kunna övervinnas.

Vad konsulenternas åligganden beträffar, hava vi intet väsentligt att erinra mot vad kommittén i denna del föreslagit; dock vilja vi särskilt betona, att enligt vår mening de nya befattningshavarnas åligganden uteslutande böra bliva av *konsulterande* art; att alltså någon befogenhet att giva föreskrifter rörande anordningar för fysisk fostran eller undervisningen däri icke bör tillkomma dem i förhållande till vare sig skolmyndigheter eller enskilda frivilliga sammanslutningar. Allenast genom råd, upplysningar och instruerande

verksamhet har konsulenterna att fylla sina ämbetsåligganden, vilket givetvis icke hindrar, att han då och då avlägger besök i skolorna för överläggningar med lärare etc. Denna upplysningsverksamhet till den fysiska fostrans befrämjande kommer utan tvivel att helt taga konsulentens arbetskraft i anspråk. Såsom vi förut framhållit, äro ännu, särskilt på landsbygden i vårt land, förståelsen och intresset för kroppsövningar ganska ringa. I många församlingar saknas alla anordningar för meddelande av undervisning i gymnastik; man får vanligen vid förfrågningar om anledningen härtill det svaret, att barnen genom deltagande i jordbruksarbetet, genom de långa skolvägarna och genom vistelse i det fria i övrigt hava tillräcklig »kroppsrorelse». Att i dylika och liknande fall söka genom ett förständigt, måttfullt upplysningsarbete väcka vederbörande till insikt om innebörden och gagnet av ordnade, sunda kroppsövningar blir en av konsulentens förnämsta uppgifter. De frivilliga gymnastik- och idrottsföreningarna komma säkerligen även att i stor utsträckning taga konsulentens tid i anspråk. Här bör han genom ett välvilligt, förtroendefullt samarbete, obundet av administrativa former, kunna vara till ovärderlig nytta. En avsevärd del av hans arbetskraft kommer att erfordras för hållande av upplysnings- och instruktionskurser inom hans distrikt. Vi erinra särskilt om att ledarskapet för de förut omtalade kortare fortbildningskurserna i fysisk fostran för folkskollärare skulle åvila konsulenterna.

Synnerlig vikt ligger uppå att konsulenterna besitter de nödiga personliga kvalifikationerna för sitt arbete. Såsom formellt kompetenskrav torde böra gälla, att han avlagt gymnastiklärarexamen vid gymnastiska centralinstitutet.

I likhet med kommittén anse vi, att konsulent bör åtnjuta samma lön som statens folkskolinspektörer. Varje konsulent bör härutöver äga till sitt förfo-gande ett mindre belopp till bestridande av expensutgifter. I detta hänseende torde en summa av 500 kronor per konsulent vara tillfyllest.

Vidare är det givetvis nödvändigt, att medel avses till resekostnader för konsulenterna. Det torde vara klart, att, därest ifrågavarande befattningshavare skola bli till verklig nytta för det fysiska uppfostrings- och upplysningsarbetet, de måste äga möjlighet att i ganska stor utsträckning företaga resor inom sina distrikt. Med hänsyn härtill är det av vikt, att det särskilda anslag, som för ändamålet torde böra anvisas, icke tillmätas för knappt. Om man utgår från att för konsulenterna skola i fråga om rese- och traktamentsersättning gälla samma grunder som för statens folkskolinspektörer, torde en summa av i genomsnitt 5,000 kronor för varje konsulent bli en erforderlig. Man bör härvid beakta, att flertalet av de nedan föreslagna konsulentdistrikten äro av en ganska vidsträckt omfattning.

Konsulent torde böra utnännas av Kungl. Maj:t antingen genom fullmakt eller förordnande på viss tid, sedan skolöverstyrelsen avgivit förslag i ämnet.

Närmast torde konsulent böra subordneras under skolöverstyrelsen, som för konsulenternas verksamhet bör utfärda särskild instruktion.

I fråga om konsulentdistriktens omfattning är att märka, att, sedan 1915 års kommitté avgav sitt betänkande, en väsentlig förändring, på grund av 1919 års riksdags beslut, genomförts i avseende å rikets indelning i folkskolinspektörsdistrikt, varigenom dessa ökats från 34 till 52. Med hänsyn härtill hava vi ansett nödvändigt att uppgöra ett nytt förslag till indelning i konsulentdistrikt, anpassat efter de nya gränserna för folkskolinspektörsområdena. Den indelning, vi förorda, ter sig på följande sätt, räknat från söder norrut.

Första konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Blekinge, Nordskånes östra, Nordskånes västra, Sydsånes östra och Sydsånes västra.*

Andra konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Sydså-*

lands mellersta, Sydsmålands östra, Nordsmålands östra, Nordsmålands mellersta och Nordsmålands västra.

Tredje konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Sydsmaålands västra, Hallands södra, Hallands norra, Göteborgstraktens och Ålvsborgs södra.*

Fjärde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Bohusläns, Dalslands, Ålvsborgs norra, Skaraborgs södra och Skaraborgs norra.*

Femte konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Värmlands västra, Värmlands mellersta, Värmlands östra, Närkes och Västmanlands västra.*

Sjätte konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Södermanlands östra, Södermanlands västra, Östergötlands östra, Östergötlands västra och Gotlands.*

Sjunde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Stockholmstraktens, Roslagens, Upplands, Västmanlands östra och Gästriklands.*

Åttonde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Dalarnes södra, Dalarnes östra, Dalarnes norra, Hälsinglands södra och Hälsinglands norra.*

Nionde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Medelpads, Ångermanlands södra, Ångermanlands norra, Jämtlands södra och Jämtlands norra.*

Tionde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Västerbottens södra, Västerbottens mellersta, Västerbottens norra, Norrbottens södra, Norrbottens mellersta, Norrbottens norra och Tornedalens.*

Konsulenternas antal skulle alltså enligt förestående plan bliva 10 eller lika många, som av 1915 års kommitté funnos behövliga. Emellertid anse vi icke uteslutet, att det med tiden kan komma att visa sig nödvändigt med en uppdelning av de nionde och tionde distrikten, vilkas omfattning ju är synnerligen betydande. En ökad bebyggelse i dessa trakter och därmed sammanhängande utveckling i olika avseenden torde göra det svårt att med endast två konsulenter för ifrågakvarande vidsträckt område nå ett tillfredsställande arbetsresultat. Vi anse därför, att även om ovanstående förslag, som vi vilja beteckna såsom *Alternativ I*, under nuvarande förhållanden och kanske även för avsevärd tid framåt kan betraktas såsom nöjaktigt, man dock med ganska stor visshet måste räkna med en blivande utökning av antalet konsulenter till 11.

Denna omläggning till elva konsulentdistrikt torde enligt ett av oss utarbetat *Alternativ II* böra ske så, att de ovan angivna åtta första distrikten bibehållas oförändrade samt därefter gränserna för de tre återstående distrikten bestämmas på följande sätt:

Nionde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Medelpads, Ångermanlands södra, Jämtlands södra och Jämtlands norra.*

Tionde konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Ångermanlands norra, Västerbottens södra, Västerbottens mellersta och Västerbottens norra.*

Elfte konsulentdistriktet, omfattande följande inspektionsområden: *Norrbottens södra, Norrbottens mellersta, Norrbottens norra och Tornedalens.*

Några särskilda övergångsbestämmelser för genomförande av den ifrågakvarande organisationen torde icke erfordras, enär de nuvarande gymnastikinspektörerna förordnas allenast för ett år i sänder. Givetvis är det tänkbart och sannolikt, att åtskilliga bland gymnastikinspektörerna, som härtill befinnas lämpliga, skola övergå till den nya konsulentkåren.

En jämförelse mellan kostnaderna för den nuvarande gymnastikinspektionen och den här föreslagna organisationen, såvitt kostnaderna för denna sistnämnda nu kunna beräknas, giver vid handen, att inrättandet av konsulentbefattningar

visserligen kommer att medföra en utgiftsökning för statsverket men icke av sådan storlek, att den, i betraktande av nyttan för det allmänna av en omorganisation, kan verka avskräckande.

Enligt av oss införskaffad uppgift utbetalades under budgetåret 1924—1925 för gymnastikinspektionen tillhoppa omkring 55,000 kronor. Kostnaderna för de föreslagna 10 konsulentbefattningarna komme, med utgångspunkt från nuvarande avlöningsförhållanden, att ställa sig sålunda:

10 konsulenter à 6,650 kr. (avlöning 5,300 + tillfällig löneförbättring 850 ¹ + ett ålderstillägg 500 ²)	kr. 66,500:—
Dyrtidstillägg (för oreglerade befattningshavare)	» 23,940:—
Expenser (10 × 500)	» 5,000:—
Resekostnader (10 × 5,000)	» 50,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 145,440:—

Totalkostnaden för konsulentinstitutionen kan alltså beräknas till omkring 145,000 kronor för år, eller 90,000 kronor högre än utgiftssumman för gymnastikinspektionen under budgetåret 1924—1925.

Vid en uppskattning av de utbildningsmöjligheter, ett omorganiserat gymnastiskt centralinstitut bör inrymma, är det nödvändigt att jämväl taga i beräkning den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsens behov av arbetskrafter. Såsom tidigare påpekats, har denna rörelse i vårt land tagit en mycket stor omfattning och genom det intresse, varmed den mötts särskilt från de bredare befolkningslagrens sida, kommit att bliva en synnerligen betydelsefull faktor i strävandena att stärka och höja vårt folks kroppsliga status. Såvitt detta förhållande kan belysas med siffror, må nämnas, att antalet frivilliga gymnastik- och idrottsföreningar under 10-årsperioden 1916—1925 vuxit från 625 till 1,350. Sammanlagda medlemsantalet utgjorde år 1916 69,000 och den 31 december 1924 145,000.³

Uppenbarligen är det av stor allmän vikt, att en folkrörelse av dylika betydande mått och med en uppgift av denna art från statens sida erhåller stöd och hjälp i sitt arbete. Särskilt betydelsefullt är det, att staten gör, vad den kan för att verksamheten i dessa frivilliga sammanslutningar till främjande av fysisk kultur hålles uppe på en hög nivå och ledes på rätta banor. Detta syfte når staten, bortsett från ekonomisk hjälp genom statsanslag, på det mest effektiva sätt och utan att störande ingripa i föreningarnas liv genom att för dem underlätta anskaffandet av dugliga och insiktsfulla ledare och instruktörer. Härav föreligger inom de frivilliga sammanslutningarna ett stort behov. I detta hänseende intaga visserligen de större föreningarna, som äro förlagda till städer eller mera folkrika orter i övrigt, en gynnsammare ställning, i det de vanligen på platsen kunna finna lämplig person, gymnastiklärare eller officer, vilken av intresse, eventuellt mot gottgörelse, åtager sig ledar- eller instruktörsskapet i föreningen. Det stora flertalet föreningar å landsbygden äga däremot icke dessa möjligheter; ofta få medlemmarna reda sig på egen hand, eller ock är uppgiften omhändertagen av krafter, som helt äro utan nödig förutbildning för ändamålet eller i varje fall sakna tillräcklig sådan för att giva det gymnastiska och idrottsliga arbetet en rationell inriktning.

*Utbildning
av ledare och
instruktörer
för frivillig
gymnastik
och idrott.*

¹ Tillfälliga löneförbättringen för folkskolinspektörer varierar, allt efter ortsgrupp, mellan 700 och 1,000 kronor. Vi hava här utgått från medelsiffran 850.

² Efter vid dylika anslagsberäkningar vedertagna grunder utgå vi från att vederbörande äro placerade i näst högsta lönegraden.

³ Här avses allenast föreningar, anslutna till Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund.

Till avhjälpande av dessa brister böra vid centralinstitutet anordnas lämpliga kortare kurser, avsedda för personer, vilka önska utbilda sig för ledar- eller instruktörsverksamhet inom de frivilliga gymnastik- och idrottsföreningarna. Kurserna, till vilkas närmare planläggning vi återkomma längre fram, böra så organiseras, att institutet kan för dem avstå erforderliga lokaler, undervisningsmaterieell och lärarkrafter, i den mån lämpliga sådana icke stå till buds utom institutets lärarkår, och för ändamålet bör institutet förfoga över nödiga anslagsmedel till arvoden åt undervisare och handledare, stipendier åt deltagare etc.

Omfattningen av det utbildningsbehov, varom nu är fråga, låter sig givetvis icke med någon grad av säkerhet beräkna. Uppenbart är emellertid, att man får räkna med denna uppgift såsom en för framtiden bestående del av institutets verksamhet, vilken i icke oväsentlig utsträckning redan från början kommer att taga dess resurser i anspråk, liksom även att kraven på institutet från den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsens sida komma att tillväxa i och med ett fortsatt samarbete dem emellan.

Totalbehovet
av arbets-
krafter för
den allmän-
na gymnastiken.

Vi hava i det föregående lämnat en redogörelse för vår uppfattning angående den allmänna gymnastikens ställning vid vårt lands läroanstalter av olika slag, den statliga upplysnings- och instruktionsverksamheten i frågor rörande fysisk fostran samt den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen.

Den ståndpunkt, vi intagit i berörda ämnen, kommer givetvis att bliva bestämmande för grunddragen av vårt förslag till omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, såvitt angår dess funktion att såsom lärarutbildningsanstalt förse de nu nämnda verksamhetsområdena med erforderliga arbetskrafter. Att *mera exakt* beräkna omfattningen av det utbildningsbehov, som för de olika ändamålen under nuvarande förhållanden kommer att göra sig gällande, är uppenbarligen omöjligt. En sådan beräkning synes ej heller, i fråga om gymnastikkonsulentbefattningarna samt gymnastik- och idrottsföreningarnas ledare och instruktörer, nödvändig att verkställa, då utbildningen för dessa uppgifter påtagligen icke kan, ehuru i och för sig av stor vikt, bliva av någon *avgörande* betydelse för institutets yttre organisatoriska gestaltning. Dessutom måste ihågkommas, att det naturligtvis icke kan bliva fråga om något *direkt* utbyte mellan institutet såsom utbildningsanstalt och gymnastikkonsulentinstitutionen; till ställningen såsom gymnastikkonsulent kommer i vanliga fall befordran att ske först åtskilliga år efter avlagd gymnastiklärarexamen.

Vad åter beträffar lärarutbildningsbehovet, är det vid beräkningen av elevantalet vid ett omorganiserat gymnastiskt centralinstitut nödvändigt att för bedömande av nämnda behov erhålla en så säker utgångspunkt som möjligt. Vi hava i sådant syfte verkställt en revidering av de av 1915 års kommitté för enahanda ändamål utförda beräkningarna, med iakttagande av de skilljaktigheter, vårt förslag till gymnastikundervisningens ordnande företer i förhållande till berörda kommittés. Resultatet av den av oss företagna utredningen i förevarande avseende framgår av ett antal tabeller, som återfinnas bland handlingarna till detta betänkande.

Enligt denna utredning skulle behovet av fackutbildade gymnastiklärare vid de olika läroanstalterna te sig på följande sätt:

Allmänna läroverk	55
Realskolor och kommunala gymnasier	23
Högre goss- och samskolor	20
Realskolor (samskolor)	18
Kommunala mellanskolor	81
Enskilda »	9
Högre flickskolor	83

Folkskoleseminarier	23
Högre lärarinneseminariet	1
Småskoleseminarier	24
Folkskolor (61 facklärare anställda för närvarande, men behovet torde, lågt beräknat, inom kort uppgå till)	100
Högre folkskolor	14
Folkhögskolor	4
Tekniska läroverk, läroanstalter för blinda och dövstumma	7
	<hr/>
	Summa 462

I vilken proportion manliga och kvinnliga lärare komma att tagas i anspråk är ej lätt att avgöra, enär såväl manliga som kvinnliga lärare kunna ifrågakomma vid statens samskolor, kommunala mellanskolor, enskilda mellanskolor m. fl. Det må emellertid framhållas, att vid omkring 90 läroanstalter (högre flickskolor, vissa folkskoleseminarier och småskoleseminarier) endast kvinnliga gymnastiklärare kunna ifrågakomma.

Givetvis är den ovan angivna siffran för totalbehovet av fackutbildade lärare i gymnastik i hög grad approximativ. Den giver emellertid en ungefärlig ledning vid bedömning av lärarbehovets omfattning. Att endast på grundval av denna beräkning bilda sig en uppfattning om den utbildningskapacitet, som det omorganiserade centralinstitutet bör äga, låter sig dock icke göra, då enligt vårt förslag institutet skall tjäna såsom utbildningsanstalt jämväl för militärgymnaster och sjukgymnaster. Vi skola därför i de närmast följande kapitlen undersöka omfattningen av det utbildningsbehov, som kan beräknas föreligga för dessa kategoriers vidkommande.

Vad vi i detta kapitel anfört i fråga om behovet av lärare och andra arbetskrafter i allmän gymnastik tillåta vi oss sammanfatta i följande punkter:

Sammanfattning.

1:o) I fråga om *gymnastikundervisningens omfattning* föreslå vi inga andra förändringar i nu bestående förhållanden än

a) beträffande *de allmänna läroverken*, att de två veckotimmarna i fäktning för de fyra gymnasieringarna ersättas med 75 timmar per läsår, anslagna åt idrotts- och friluftsliv, vari dock givetvis kan i viss utsträckning ingå fäktundervisning;

b) beträffande *de kommunala mellanskolorna*, att samma timantal i gymnastik fastställes för dessa skolor som för realskolan, d. v. s. 4 timmar i veckan;

c) beträffande *de s. k. privatläroverken*, att för de förberedande klasserna bestämmes samma timantal i gymnastik som för folkskola av A-typ, klass 1—3, för realskolestadiet samma timantal som för realskolan och för gymnasialstadiet samma timantal som för gymnasierna vid statsläroverken;

d) beträffande *folkskoleseminarierna*, att för elever, som genomgått tredje klassen, anordnas en till augusti månad i omedelbar anslutning till höstterminen förlagd obligatorisk 14 dagars kurs i idrotts- och friluftsliv, till vilken bidrag i viss omfattning anvisas å vederbörande seminariers omkostnadsstater;

2:o) I fråga om *gymnastikavdelningarnas storlek* föreslås för samtliga skoltyper den maximibegränsningen, att avdelning icke må omfatta flera lärjungar, än vad som motsvarar högsta tillåtna lärjungeantalet i två sammanlagda klassavdelningar, dock att eleverna i läroverkens och med dem jämförbara läroanstalters (de kommunala mellanskolorna likväl undantagna) första klass skola undervisas för sig i avdelningar, omfattande högst omkring 40 lärjungar, samt att särskilda gymnastikavdelningar anordnas för de elever, vilka äro i behov av s. k. hållningsrättande gymnastik.

3:o I fråga om *lärarkrafterna* föreslås

a) inrättande av kombinerade gymnastik- och ämneslärtjänster i den utsträckning, skolöverstyrelsen bestämmer, vid sidan av de vanliga gymnastiklärarbefattningarna;

b) gymnastiklärartjänsternas likställande i avlönings- och övriga hänseenden med adjunktstjänsterna, i samband varmed bör fastställas en undervisningsskyldighet för gymnastiklärare av 24—32 veckotimmar;

c) inrättande vid de större läroverken och vid folkskoleseminarierna av förste gymnastiklärarbefattningar, förbundna med ett årligt arvode å 1,200 kronor utöver den ordinarie lönen.

4:o Till beredande av tillfälle särskilt för folkskollärare att förvärva en grundligare utbildning i fysisk fostran föreslås anordnande av fortbildningskurser häri *dels* vid gymnastiska centralinstitutet eller genom dess försorg annorstädes på lämplig plats, *dels ock* distriktsvis av gymnastikkonsulenterna.

5:o Den nuvarande gymnastikinspektörsinstitutionen avskaffas och dess inspekterande funktioner överflyttas på folkskolinspektörerna. Riket indelas i 10 (altern. 11) gymnastikkonsulentdistrikt med var sin gymnastikkonsulent, vilkens uppgift är att genom instruerande och konsulterande verksamhet inom sitt område verka för främjande av fysisk fostran i allmänhet och särskilt vid de läroanstalter, som icke förfoga över gymnastiklärare med högre fackutbildning, samt bland de frivilliga gymnastik- och idrottsföreningarna.

Gymnastikkonsulenterna tillsättas av Kungl. Maj:t och jämställas i avlöningshänseende med folkskolinspektörerna.

6:o För den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsens behov av ledar- och instruktörskrafter bör gymnastiska centralinstitutet sörja genom anordnande av särskilda, härför avpassade utbildningskurser.

Kap. IV. Behovet av högre utbildade gymnaster vid krigsmakten.

Enligt de grundlinjer för gymnastiska centralinstitutets framtida organisation, som vi i Kap. II uppdragit, skall institutet jämväl i fortsättningen i viss utsträckning ombesörja utbildningen av gymnaster för krigsmaktens behov. Under det att den mera elementära militär-gymnastiska utbildning, som för närvarande meddelas i institutets s. k. instruktörskurs, jämlikt vårt förslag avskiljes från institutets verksamhetsområde, skulle nämligen allt fortfarande den högre gymnastiska utbildning, varav krigsmakten för en del av sin personal har behov, vara förlagd till centralinstitutet. Vi hava i nyssnämnda kapitel närmare redogjort för skälen till den av oss sålunda föreslagna anordningen ävensom i huvuddrag angivit, huru vi tänkt oss densamma organiserad. Vad vi i föreliggande kapitel skulle sysselsätta oss med, är att söka utreda och klarlägga omfattningen av det militär-gymnastiska utbildningsbehov, som det i enlighet med berörda plan skulle tillkomma centralinstitutet att tillgodose.

De kortare, fördelningsvis anordnade gymnastikkurser för subalternofficerare, som vi anse böra träda i stället för den nuvarande instruktörskursen, kunna givetvis icke bibringa mera än ett sådant mått av gymnastisk utbildning, att den officer, som genomgått en dylik kurs, kan på ett tillfredsställande sätt tjänstgöra såsom ledare av truppens gymnastikövningar. Med den gymnastiska utbildning, den unge officeren redan erhållit vid sitt inträde i kursen, synes det sannolikt, att han, trots kursens relativt korta var-

aktighet, kan hinna förvärva nöjaktig kompetens för berörda åliggande. Men utöver detta dagliga, så att säga löpande arbete för fysisk fostran föreligga vid truppförbanden med avseende å truppens gymnastiska och idrottsliga utbildning mera krävande uppgifter, vilka för ett rätt handhavande förutsätta ett större mått av kompetens, en högre och mera grundlig gymnastisk skolning än den, de omtalade kortare kurserna förmå bibringa. Hit hänföra vi planläggningen av och uppgörande av program för övningarna, tillsyn och inspektion av desamma samt meddelande av erforderlig instruktion åt gymnastikledaren. Vidare måste givetvis av lärarna vid de förberörda kortare kurserna krävas, att de besitta en gedigen högre utbildning i fysisk fostran.

För de nu nämnda, mera kvalificerade militärgymnastiska uppgifterna är det nödvändigt, att utbildningsmöjligheter stå till buds vid gymnastiska centralinstitutet. Såsom vi förut angivit, anse vi, att de militära eleverna böra undervisas tillsammans med institutets civila lärjungar i en gemensam tvåårig kurs. I vissa avseenden bör dock på ett senare stadium av kursen någon differentiering äga rum med hänsyn till de olika utbildningsområdena. Till denna fråga återkomma vi längre fram.

Uttagningen av officerare, vilka synas lämpliga att efter erhållen undervisning vid centralinstitutet övertaga ovannämnda mera kvalificerade gymnastiska uppgifter, bör givetvis ske genom de militära myndigheternas försorg. I vilken omfattning kommendering av detta slag bör äga rum, med andra ord, huru många militära elever, institutet årligen bör utexaminera, för att krigsmaktens behov i förevarande avseende skall anses fyllt, är det spörsmål, som här närmast intresserar.

Hittills hava årligen i genomsnitt omkring 30 officerare kommenderats till genomgående av centralinstitutet. Denna siffra blir uppenbarligen för framtiden alldeles för hög dels på grund av den år 1925 beslutade reduktionen av försvarsorganisationen, vilken innebär ej mindre en inskränkning av antalet truppförband än även en förtunning av kadreerna, dels ock därigenom att en del av krigsmaktens behov av gymnastiskt utbildade officerare hädanefter skulle tillgodoses genom utbildning, anordnad på annat sätt än vid centralinstitutet.

Vid de överläggningar, vi i ämnet haft med militära sakkunniga under hösten 1924, har, med utgångspunkt från dåvarande försvarsorganisation men med en beräknad personalreduktion, behovet av i gymnastiskt hänseende högre utbildade officerare uppskattats så, att från truppförband av regementes storlek 1 officer borde vartannat—vart tredje år kommenderas till centralinstitutet, samt att från mindre förband och från marinen kommendering borde ske i proportion härtill. Kontingenten av till institutet årligen nykommenderade officerare uppskattades på grundval av denna beräkning till 20. I denna siffra låg dock en viss marginal med hänsyn till att behovet år från år företedde en ganska stark växling till följd av bortkommenderingar vid resp. truppförband, beföringrar etc. Den numera beslutade reduktionen av krigsmakten gör säkerligen även nyssnämnda siffra för hög. Det torde med den fastställda indragningen av antalet truppförband och dessas förtunning hädanefter bliva tillfyllest, om från varje regemente en officer vart 4:e—5:e år sändes till centralinstitutet. Under sådana förhållanden torde antalet nyantagna militära elever vid institutet komma att variera mellan 8—12, motsvarande en medelsiffra av 10 per årskurs.

Såsom vi nyss framhållit växlar emellertid behovet årligen ganska starkt, och vidare är det klart, att beräkningar av ifrågavarande slag alltid måste bliva mer eller mindre osäkra. Det är därför ingalunda vår mening att ur berörda uppskattning av årsbehovet hämta mer än en ungefärlig föreställning om vilka krav, som från krigsmaktens sida kan komma att för framtiden stäl-

las på centralinstitutet. Dettas blivande organisation bör därför ej heller göras så snäv, att icke därstädes lätteligen en anpassning av utbildningsmöjligheterna kan ske alltefter eventuella växlingar i det militära utbildningsbehovet.

Av enahanda skäl, som nyss anförts, synes det oss lämpligast, att antalet officerare, som skola genomgå centralinstitutet, fastställas år från år, och att beslut härutinnan meddelas av Kungl. Maj:t, efter de militära myndigheters nas och direktionens för centralinstitutet hörande.

Sammanfattning.

På grund av vad vi ovan anført, föreslå vi alltså, att krigsmaktens behov av officerare med högre gymnastisk utbildning tillgodoses genom en tvåårig utbildningskurs vid centralinstitutet, anordnad gemensamt med de civila elevernas utbildning, och att till denna kurs årligen kommenderas efter vederbörande militära myndigheters prövning lämpliga officerare till det antal, som för varje gång bestämmes av Kungl. Maj:t.

Kap. V. Behovet av sjukgymnaster.

Till gymnastiska centralinstitutets verksamhetsområde skulle, enligt den plan för institutets organisation, som vi framlagt i Kap. II, fortfarande höra utbildningen av sjukgymnaster. Vi hava i nämnda kapitel utförligt redogjort för de enligt vår uppfattning mycket starka skäl, som tala för att under nuvarande omständigheter icke avsöndra denna uppgift från centralinstitutet, och det torde därför vara överflödigt att här närmare erinra om desamma.

Huru undervisningen för de blivande sjukgymnasterna skall anordnas, är en fråga, som vi ingående ämna behandla längre fram. Så mycket bör dock redan i detta sammanhang framhållas, att den del av undervisningen, som mera direkt avser elevernas utbildning för sjukgymnastkallet, enligt vårt förslag kommer att ganska avsevärt utvidgas, varför ifrågavarande verksamhetsgren kommer att i högre grad än tidigare taga institutet såsom utbildningsinstitution i anspråk.

Då det emellertid gäller att beräkna, i vilken utsträckning utbildningsmöjligheter böra vid institutet stå till buds för berörda ändamål med hänsyn till landets behov av i sjukgymnastiskt hänseende väl skolade krafter, visar det sig, att stora svårigheter möta för även en approximativ uppskattning härav. Någon utredning i detta hänseende, som skulle kunna siffermässigt uppvisa omfattningen av behovet av arbetskrafter för ren mekano-terapeutisk behandling, torde helt enkelt icke vara möjlig att verkställa. Något statligt organiserande av det sjukgymnastiska arbetet, i likhet med vad eljest är fallet i fråga om hälso- och sjukvård, har ju aldrig förekommit, och i övrigt har det allmänna icke reglerande eller kontrollerande ingripit på detta verksamhetsområde i vidare mån, än att för rätt att utöva sjukgymnastyrket fordrats legitimation av medicinalstyrelsen. Man är därför vid bedömande av förhållandena i förevarande avseende hänvisad till att söka den ledning, som kan erhållas genom allmänna iakttagelser rörande situationen på det sjukgymnastiska arbetsfältet.

Bland de i frågan initierade är den meningen tämligen enhällig, att för närvarande överproduktion av sjukgymnaster föreligger. Till detta förhållande anses flera faktorer hava bidragit. En omständighet, som icke varit utan betydelse, är, att, medan under tiden före världskriget ett mycket stort antal sjukgymnaster fann sin utkomst i främmande länder, efterfrågan på svenska sjukgymnaster i utlandet under och efter kriget betydligt nedgått. Åtskil-

liga av de tidigare utrikes såsom sjukgymnaster verksamma svenskarna hava återvänt till hemlandet och där börjat sjukgymnastisk praktik, och bland dem, som utgått från institutet under de senare åren, har blott ett fåtal vunnit anställning utomlands.

Vidare pekar man såsom en orsak till överproduktionen på de examensberättigade enskilda gymnastikinstituten, vilkas verksamhet för utbildning av sjukgymnaster fortgått utan inskränkning eller reglering med hänsyn till växlingen i behovet av sjukgymnastiskt skolade arbetskrafter.

En faktor, som emellertid mera än någon annan torde hava bidragit att försvåra utkomstmöjligheterna för sjukgymnasterna, är den särskilt under kriget och efter krigstiden rikliga tillväxten av privata, utanför all offentlig kontroll stående institut, vilka bl. a. syssla med mekano-terapeutisk behandling och undervisning i massage. På grund av en ganska allmänt rådande okunnighet om betydelsen av sjukgymnastik såsom ett terapeutiskt medel och bristande insikt om faran av att för olika åkommor anlita s. k. massagebehandling genom personer, som för sin uppgift icke erhållit vederbörlig utbildning, hava dessa institut och från dem utgångna elever kunnat draga till sig en stor del av det klientel, för vilket eljest ett verkligt behov av sakkunnig sjukgymnastisk omvårdnad förelegat.

I viss mån torde den uppgivna överproduktionen av sjukgymnaster även kunna betecknas såsom endast skenbar. Utan att *behovet* av sjukgymnastisk hjälp minskats, har nämligen en minskning i *efterfrågan* på sjukgymnaster gjort sig gällande på grund av de svåra ekonomiska förhållanden, vilka varit rådande efter världskriget, och som gjort, att mången enskild, som eljest behövt sjukgymnastisk omvårdnad, hållits tillbaka härifrån av tanken på de därmed förbundna kostnaderna.

I det stora hela torde man efter vår uppfattning kunna utgå ifrån, att behovet av sjukgymnastiskt skolade krafter är oförminskat, och att till och med en ökning därav kan förväntas eller redan föreligger, därigenom att man från läkarnas sida alltmer börjar få blicken öppen för värdet av sjukgymnastiken såsom terapiform. Härpå tyder bland annat det förhållandet, att man vid våra sjukvårdsinrättningar i större utsträckning än tidigare anställer sjukgymnaster eller anlitar hjälp av sådana.

Såvitt vi kunnat finna, föreligga icke några sådana omständigheter, som berättiga en inskränkning i produktionen av sjukgymnaster, i vad densamma omhänderhaves av statens egna organ. Det tillskott, som *sålunda* årligen tillföres sjukgymnastkåren, torde under alla förhållanden icke vara större, än att det motsvaras av ett förefintligt behov. Och i fråga om dessa sjukgymnaster äger det allmänna i sina händer medel att skapa garantier för att endast fullt kvalificerade personer släppas ut i sjukgymnastisk praktik. Om restriktioner i utbildningen av sjukgymnaster — vi avse härmed givetvis endast sådana, som erhållit en av staten kontrollerad utbildning — skall komma i fråga, böra dessa, synes det oss, i första rummet komma till stånd genom en inskränkning i de enskilda institutens omfattning. Vi anse oss emellertid icke hava någon anledning att med stöd av nuvarande förhållanden påkalla vidtagandet av åtgärder i denna riktning.

Beträffande de omtalade privata, av staten okontrollerade institutens och deras elevers verksamhet må det framhållas såsom önskvärt, att man från det allmännas sida ägnar densamma mera uppmärksamhet. De kunna nämligen i många fall sägas innebära en verklig fara ur sjukvårdssynpunkt. Då staten en gång uppställt principen om legitimation såsom villkor för utövande av sjukgymnastyrket, förefaller det vara en statlig plikt att tillse, att icke detta villkor överträdes, och att, där överträdelser förekomma, sådana beivras.

Kap. VI. Gymnastiska centralinstitutets omfattning i en blivande organisation. Några slutsatser med stöd av innehållet i Kap. III, IV och V.

Gymnastiska centralinstitutet skall enligt vårt förslag såsom läroanstalt hava till uppgift att utbilda lärare i gymnastik vid skolor av olika slag, att meddela en högre gymnastisk utbildning åt officerare samt att utbilda sjukgymnaster. Denna utbildningsverksamhet blir den centrala och bestämmande för institutets gestaltning i den nya organisationen. Vid sidan härav skall institutet genom anordnande av särskilda kortare kurser tillgodose den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsens behov av ledare och instruktörer samt bereda tillfälle till fortbildning i gymnastik och idrott för folkskollärare, liksom givetvis även för andra lärargrupper, som kunna vara i behov därav, men befattningen med nämnda kurser torde åtminstone tillsvidare icke bliva av en sådan räckvidd, att den kommer att avsevärt inverka på den nya organisationens omfattning.

Att i siffror exakt angiva storleken av det utbildningsbehov, som för skolorna, krigsmakten och den sjukgymnastiska verksamheten föreligger, är icke möjligt. Beträffande lärarbehovet hava vi, i likhet med 1915 års kommitté, gjort försök till en siffermässig beräkning, men denna är icke av beskaffenhet att giva annat än en ungefärlig föreställning om utbildningsbehovets omfattning på detta område. Uppenbart är, att till följd av vårt förslag om minskning av gymnastikavdelningarnas storlek, särskild undervisning för läroverkens första klasser och särskilda avdelningar för s. k. hållningsrättande gymnastik, antalet erforderliga gymnastiklärarbefattningar ökas och därigenom även utbildningsbehovet i denna del. Berörda ökning blir synbarligen ganska avsevärd. Å andra sidan minskas det militära utbildningsbehovet i icke oväsentlig grad, under det att, vad sjukgymnastutbildningen angår, behovet torde kunna betraktas såsom i stort sett oförändrat.

Hittills hava vid centralinstitutet årligen mottagits omkring 60 nya elever, hälften manliga och hälften kvinnliga. Även om den nyss påpekade ökningen av utbildningsbehovet för gymnastiklärarbefattningarnas vidkommande är större, än att den skulle kunna uppvägas av minskningen i det militära utbildningsbehovet, tro vi dock, att totalbehovet skall för avsevärd tid framåt kunna täckas, om den hittillsvarande nyantagningsciffran bibehålles. Vad proportionen mellan manliga och kvinnliga elever beträffar, synes oss ingen anledning föreligga till en förändring i den hittills gällande ordningen.

Vi utgå alltså vid uppgörandet av planen för institutets framtida organisation från att vid institutet årligen skola mottagas omkring 60 nya elever, varav omkring hälften manliga och hälften kvinnliga.

Kap. VII. Gymnastik såsom ämne i filosofisk ämbetsexamen.

Vi hava nu att i den närmast följande delen av vårt betänkande sysselsätta oss med frågan om beskaffenheten av den utbildning, som vid gymnastiska centralinstitutet skall meddelas. Såsom av det föregående framgår, påkallas ingen omläggning av denna utbildning på grund av någon tilltänkt ändring av institutets hittillsvarande utbildningsmål, vilka skulle förbliva de-

samma som förut. Däremot innehåller vårt förslag till institutets omorganisation sådana moment, som göra en inre reform av utbildningsverksamheten nödvändig, nämligen indragningen av instruktörskursen, differentiering i viss mån av de skilda utbildningslinjerna och ett starkare betonande av undervisningens fackmässiga inriktning samt inrättandet av lärartjänster, förbundna med undervisningsskyldighet ej endast i gymnastik utan jämväl i vanliga läsåmnen. Av dessa moment är det sista, tillskapandet av kombinerade ämnes- och gymnastiklärarbefattningar, av sådan principiell räckvidd, att det syntes oss erforderligt ägna berörda fråga en mera omfattande, självständig behandling genom att upptaga densamma såsom särskilt ämne för det föreliggande kapitlet.

I kap. III hava vi utvecklat de skäl, som föranlett oss att framkomma med ifrågavarande förslag. Dessa skäl kunna sammanfattas i *dels* ett allmänt pedagogiskt, nämligen att det syntes oss med hänsyn till all skolundervisnings enhetliga mål, att utbilda dugliga medborgare, önskligt att på detta sätt verka för ett hävande av den rådande dualismen mellan intellektuellt och fysiskt uppfostringsarbete, en dualism, som medfört en underskattning av den fysiska fostrans betydelse och värdet av dess målmäns arbete, *dels ock* ett speciellt organisatoriskt, nämligen önskvärdheten av att på ett tillfredsställande sätt kunna fylla behovet av lämpliga, för sin uppgift nöjaktigt utbildade lärarkrafter för de mindre läroanstalter, speciellt småläroverken, där timantalet i gymnastik ej motiverar anställandet av särskild lärarkraft för detta ändamål, samt för de överskottstimmar i gymnastik, som uppkomma vid de större läroverken, sedan på särskilda gymnastiklärarkrafter lagts det maximum av undervisning, som vi ansett skäligen kunna av sådana lärarkrafter uttagas.

Denna tanke, att till undervisning i fysisk fostran använda lärare i läsåmnen, eller, sett ur annan synpunkt, att låta lärare i fysisk fostran undervisa jämväl i läsåmnen, är icke ny. Vi erinra om att 1910 års kommitté i detta hänseende framlade ett förslag, vilket utgick från den anordningen såsom *obligatorisk*, att gymnastikläraren jämväl skulle meddela undervisning i intellektuella ämnen. Såsom inträdesvillkor till centralinstitutet för dem, som där önskade utbildas till lärare, uppställde därför kommittén kravet på föregående universitetsstudier, avslutade med en »gymnastisk-filosofisk» examen i till den matematisk-naturvetenskapliga sektionen hörande ämnen. Detta förslag möttes visserligen av åtskillig kritik, bl. a. emedan enligt detsamma även sådana personer, vilkas håg och fallenhet övervägande låge åt fysisk fostran, men som kanske saknade egentligt intresse för rent intellektuellt arbete, skulle nödgas underkasta sig tvånget av tämligen omfattande teoretiskt studiearbete. Men förslaget röntes även uppskattning från flera håll, och läroverksöverstyrelsen, vars verksamhetsområde förslaget på ett ingripande sätt berörde, uttalade därtill sin principiella anslutning. Vad överstyrelsen därvid (utlåtande den 11 februari 1913) anförde, är i vissa avseenden av så stort intresse för vårt eget förslag, att vi här anse oss böra delvis återgiva detsamma. Överstyrelsen yttrade bl. a. följande.

»Den tanke, som ligger till grund för nu berörda förslag, är av den beskaffenhet, att överstyrelsen anser sig böra principiellt skänka den sitt godkännande. Därigenom att ämnet fysisk uppfostran på föreslaget sätt införlivas med skolans övriga arbete och lägges i händerna på lärare, som i alla avseenden äro fullt likställda med skolans ämneslärare, kommer ämnet att redan ur en yttre, men därför ej mindre behjärtansvärd synpunkt lyftas upp på samma plan som övriga ämnen. När därtill kommer, att den föreslagna anordningen å ena sidan lämnar en lärare såsom gymnastiklärare tillfälle att lära känna sina lärjungar även i deras mera intellektuella arbete och å andra

sidan bereder honom såsom ämneslärare en vidgad möjlighet att följa lärjungarna även utanför deras bokliga studier, måste densamma bliva av ej ringa betydelse för skolans uppfostrande verksamhet. Den tillämpning av nu ifrågasatt princip, som redan länge ägt rum i vissa främmande länder, torde även den i sin mån bekräfta dess lämplighet.»

Överstyrelsen varnar emellertid för ett alltför rigoröst genomförande av principen om samgående mellan intellektuell och fysisk uppfostran och påpekar, att man med en alltför sträng tillämpning av nämnda princip kunde nödgas att, för att erhålla en skicklig gymnastiklärare, tillika framtvunga en undermålig ämneslärare, samt att erfarenheten visat, att utmärkta lärare kunnat erhållas även med det rådande utbildningssystemet. På grund härav anser överstyrelsen en sådan anordning lämpligen böra vidtagas, att det för framtiden funnes *möjlighet* att förena gymnastiklärartjänst och ämneslärartjänst i visst ämne, men att därjämte, liksom hittills varit förhållandet, gymnastiklärartjänst kunde, då så ansåges önskligt och lämpligt, ledigförklarar ensamt för sig. Överstyrelsen föreställde sig nämligen, att åtminstone en tid framåt behoven och önskemålen i nu ifrågasatt avseende vid olika läroanstalter kunde gestalta sig olika, och att det därför vore en avgjord fördel icke blott för önskvärt hänsynstagande till individuella förhållanden vid lärarutbildningen utan även för arbetets ordnande vid läroanstalterna, att ovan berörda möjlighet förefunnos. Överstyrelsen räknade det därför som en fördel, därest det bereddes blivande lärare i fysisk uppfostran den alternativa möjligheten att för sitt kall utbilda sig antingen enbart i gymnastik eller ock såväl i gymnastik som genom universitetsstudier i visst eller vissa läroämnen.

Såsom nämnt hänvisar överstyrelsen i berörda utlåtande till förhållandena i vissa främmande länder, där man redan länge byggt på ett samgående mellan intellektuell och fysisk uppfostran. Bland dylika länder intager numera Danmark ett framstående rum på den fysiska fostrans område, vadan det för oss varit av ett särskilt stort intresse att, såsom skett, få på ort och ställe närmare studera det sätt, varpå arbetet på nämnda verksamhetsfält organiserats och bedrivs. En kort redogörelse för det i berörda land numera tillämpade systemet med blandade ämnes- och gymnastiklärartjänster torde här vara på sin plats.

I Danmark, där man tidigare allmänt använde facklärare för undervisningen i gymnastik, började man redan för länge sedan, inemot slutet av 1800-talets sista årtionde, att övergå till klassläraresystemet. Utvecklingen har dock givetvis endast kunnat gå så småningom, varför i det danska skolväsendet ännu i dag förekomma facklärare i gymnastik vid sidan av ämnes-gymnastiklärare. Dessa ämnes-gymnastiklärare äro av två typer, dels sådana som hava såväl allmän lärarutbildning som särskild utbildning i gymnastiskt hänseende, dels ock sådana, vilka väl erhållit lärarutbildning men ingen särskild utbildning i fysisk fostran i vidare mån än genom en eller annan kortare kurs i ämnet. Den senare av dessa kategorier torde dock numera vara ställd på avskrivning. Vad den förra kategorien av lärare beträffar, kunna dessa hava vunnit sin kompetens i huvudsak på följande olika sätt. Antingen genom att genomgå folkskoleseminarium och den ettåriga kursen vid danska statens gymnastikinstitut i Köpenhamn eller genom avläggande av s. k. *facklärarexamen* (en lägre ämbetsexamen), för vilken fordras utbildning i allenast två skolämnen. Av dessa två ämnen kan gymnastik vara ett och utbildningen i detta senare ämne förvärfvas vid nyssnämnda institut. Men vidare kan lärarbehörighet hava förvärfvats genom avläggande av *skolämbetsexamen* med gymnastik såsom ett däri ingående ämne. Sistberörda examen, vilken giver kompetens som lärare vid de danska statsläroverken, avlägges vid universitetet

i två avdelningar. Den studerande, som valt gymnastik såsom ett ämne i skol-
 ämbetsexamen, erhåller sin utbildning häri vid statens gymnastikinstitut, så-
 vitt angår de praktiska delarna av ämnet. Vid anmälan till examens andra
 avdelning skall han från institutet förete vitsord om därstädes genomgångna
 kurser. Prövningen i ämnets teoretiska delar sker vid universitetet, beträf-
 fande examen inom den filosofiska fakulteten samtidigt med första eller and-
 ra avdelningen av examen, inom den matematisk-naturvetenskapliga fakul-
 teten före eller samtidigt med avläggandet av examens andra avdelning.

Under våra besök vid de danska skolorna hade vi många tillfällen att iakt-
 taga dessa olika slag av lärare i deras verksamhet såsom undervisare i fysisk
 fostran. Givetvis är det icke möjligt att med stöd av dessa under en kort resa
 gjorda rön uttala något bestämt, generell omdöme om den ena eller den andra
 utbildningsvägens företräden eller nackdelar. Så mycket kan dock alltid sä-
 gas, att ämnes-gymnastiklärarna allmänt syntes besjälade av ett starkt intres-
 se för det fysiska uppfostringsarbetet, att de i det stora hela föreföllo väl
 skickade för sin uppgift samt besutto förmåga såväl att meddela en gedigen
 undervisning i ämnet som särskilt att väcka ett levande intresse för övningarna
 även hos lärjungarna. Den friska arbetsglädje, som i regel präglade dessa gym-
 nastiklektioner, torde mångenstädes sakna motsvarighet i våra svenska skolor.
 Såvitt vi under våra studiebesök i Danmark kunde finna, har alltså klasslärar-
 systemets användning vid undervisningen i fysisk fostran därstädes givit goda
 resultat. Uteslutet är heller icke, att det livliga intresse för ungdomens kroppsliga
 förkovran, som kunde konstateras hos de danska skolmännen i gemen, så-
 väl hos rektorerna och skolföreståndarna som hos övriga krafter på det pedagogiska
 arbetsfältet och alltså ej endast hos gymnastikens egentliga målsmän, till myc-
 ket stor del måste tillskrivas det i detta land praktiserade samgåendet mellan
 intellektuellt och fysiskt uppfostringsarbete. Detta förhållande torde hava
 verksamt bidragit till att göra fysisk fostran till den folkets allmänna ange-
 lägenhet, som den är i Danmark i mycket högre grad än i vårt land.

Våra iakttagelser rörande förhållandena i Danmark hava sålunda starkt oss
 i övertygelsen om att det för skolans uppfostringssträvanden skulle innebära
 en betydande vinst, om även här i landet åtgärder vidtoges, syftande mot ett
 hävande (åtminstone till en viss grad) av det strängt tillämpade facklärar-
 systemet på gymnastikens område. I sådan riktning hava även de uttalanden
 i ämnet gått, som fälltas av särskilda, i gymnastiskt hänseende sakkunniga,
 vilka av vederbörande departementschef varit tillkallade för att under arbetets
 gång överlägga med oss. Vi skola nu närmare redogöra för innebörden av vårt
 förslag härutinnan, varvid vi till en början skola angiva vissa riktlinjer, som
 vi ansett böra följas vid den planerade övergången till ett modifierat klass-
 lärarsystem i fråga om undervisningen i gymnastik.

Vad först gäller frågan, i vilken omfattning klasslärarsystemet skulle genomföras — om i full utsträckning, så att inga facklärare vidare skulle förekomma, eller i en modifierad form, såsom en alternativ anordning vid sidan av facklärarsystemet — äro vi för vår del på det klara med att man på denna punkt måste tillmäta stor vikt åt läroverksöverstyrelsens invändningar mot 1910 års kommittés förslag. Avskaffandet av gymnastik-facklärare skulle medföra ett *tvång* för vederbörande läraraspiranter att ägna en del av sin utbildning åt teoretiska studier, för vilka kanske många eller flertalet av dem saknade all håg och fallenhet, ehuru de eljest besutte goda förutsättningar att bli förträffliga undervisare i fysisk fostran. Resultatet skulle bli, utom en avsevärd förlängning av utbildningstiden, att det skapades en kategori av svaga ämnes-gymnastiklärare. Dessutom kan det icke bestridas, att den nuvarande gymnastiklärarutbildningen i många fall frambragt utmärkta lärare, som förmått att skapa intresse för sitt ämne och hålla sin undervisning uppe

på en hög nivå. Att därför såsom ett *villkor* för kompetens som gymnastiklärare fordra ett visst mått av teoretiska kunskaper, förvärvade vid universitet eller motsvarande högskolemässig utbildningsanstalt, torde icke vara befogat eller ens tillrädligt. Vi anse fördenskull, att den nuvarande utbildningen av facklärare i gymnastik bör bibehållas, men att därjämte *möjlighet* bör beredas dem, som så önska, att med utbildning till ämneslärare förena gymnastiklärarutbildning. Vi skulle alltså för framtiden erhålla två typer av lärarkrafter i fysisk fostran, *dels* ämnes-gymnastikläraren, *dels ock* gymnastikfackläraren. Avvägandet av den proportion, i vilken dessa två lärarkategorier böra förekomma vid skolorna, synes böra bliva vederbörande centrala skolmyndighets, skolöverstyrelsens, angelägenhet.

Härefter uppkommer frågan om beskaffenheten av den utbildning, som skall giva kompetens till ämnes-gymnastiklärartjänst. Det bör då först och främst påpekas, att de kombinerade ämnes-gymnastiklärarbefattningarna få sin huvudsakliga användning vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Skälen härför hava vi närmare utvecklat i Kap. III. Under sådana förhållanden är det klart, att de blivande innehavarna av ifrågavarande befattningar måste i avseende på sin utbildning i teoretiska ämnen fylla de krav, som eljest äro uppställda för en ämneslärare vid dessa skolor i den grad, där vi ansett de kombinerade tjänsterna böra placeras, nämligen adjunksgraden. Avlagd filosofisk ämbetsexamen synes alltså böra för dem gälla såsom ett speciellt behörighetsvillkor.

Å andra sidan får ingen avprutning ske i fordringarna på en grundlig gymnastisk utbildning för den blivande ämnes-gymnastikläraren. 1915 års kommittés tanke, att man såsom timlärare i gymnastik vid läroverken skulle använda ämneslärare, vilka genom särskilda kortare kurser förvärvat sig ett visst mått av insikter och färdigheter i fysisk fostran, kunna vi fördenskull icke biträda. Skall icke reformen innesluta en fara för sänkning av gymnastikundervisningens nivå, måste man enligt vårt förmenande uppställa den fordran, att ämnes-gymnastikläraren erhållit en gymnastisk utbildning, i stort sett motsvarande den, som kräves av fackläraren, alltså genomgången tvåårig kurs vid gymnastiska centralinstitutet, ehuru med den ändring i fråga om undervisningsämnen och lärokurser, som kan anses betingad av ifrågavarande elevers särställning i utbildningshänseende.

Frågan är då närmast, hur denna kombination av teoretiskt vetenskapliga studier och gymnastisk utbildning skall kunna genomföras. En ren kumulering av vanlig filosofisk ämbetsexamen, omfattande minst tre universitetsämnen, och den tvååriga kursen vid centralinstitutet skulle komma att medföra en alltför lång och kostsam studietid å denna utbildningslinje. Normalt beräknas studierna för filosofisk ämbetsexamen taga en tid av sju—nio terminer i anspråk. Den totala utbildningstiden för ämnes-gymnastikläraren skulle alltså komma att uppgå till elva—tretton terminer. En så avsevärd studietid synes icke stå i något rimligt förhållande till den kompetensgrad, som genom utbildningen skulle förvärvas.

Vi hava då övervägt, huruvida icke olägenheten av en alltför lång utbildningstid skulle kunna undvikas genom en anordning, liknande den i Danmark förekommande och för vilken vi ovan redogjort, nämligen genom att låta gymnastik ingå i filosofisk ämbetsexamen på det sättet, att den gymnastiska utbildningen finge ersätta ett av de tre teoretiska examensämnena. Då emellertid en sådan åtgärd syntes innebära en ur principiell synpunkt viktig förändring i det akademiska examensväsendet, funno vi erforderligt att i saken överlägga med representanter för landets filosofiska fakulteter. På vår hemställan hava av chefen för eklekasiastikdepartementet varit för ändamålet tillkallade professorerna vid universitetet i Uppsala O. von Friesen och L. Ramberg samt pro-

fessorerna vid universitetet i Lund H. E. H. Löfstedt och H. T. S. Wallengren.

Av dessa universitetsmän möttes tanken på inrättandet av lärarbefattningar med undervisningsskyldighet såväl i intellektuella ämnen som i fysisk fostran med enstämmiga sympatier. De av oss ovan anförda pedagogiska skälen för ett närmande på detta sätt mellan ifrågavarande olika sidor av skolans uppfostringsarbete vunno deras förståelse och gillande, fränsett att de jämväl ur praktisk-organisatorisk synpunkt funno en sådan anordning motiverad. Gentemot vår plan att vinna berörda syfte genom en ändring i bestämmelserna angående filosofisk ämbetsexamen, så att utbildningen vid centralinstitutet komme att ersätta ett av de tre ämnena i nämnda examen, hade omförmälda särskilt tillkallade sakkunniga icke några betänkligheter. I samförstånd med och under medverkan av dem hava vi därför utarbetat följande närmare förslag rörande filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne.

I de nu gällande bestämmelserna för filosofisk ämbetsexamen skulle icke ske någon ändring. Men utom i den ordning, dessa bestämmelser föreskriva, skulle nämnda examen få avläggas med gymnastik såsom examensämne. Sådan examen skulle omfatta *dels* någon av vissa angivna ämnesgrupper, var och en upptagande två varandra närstående ämnen inom samma sektion av den filosofiska fakulteten, alltså antingen den humanistiska sektionen eller den matematisk-naturvetenskapliga, *dels ock* vid gymnastiska centralinstitutet avlagd gymnastiklärarexamen.

Ämnesgrupperna, till antalet 10, skulle omfatta följande ämnen:

- 1:a gruppen: Nordiska språk, Litteraturhistoria med poetik,
- 2:a gruppen: Latinska språket, Grekiska språket,
- 3:e gruppen: Latinska språket, Historia,
- 4:e gruppen: Tyska språket, Engelska språket,
- 5:e gruppen: Tyska språket, Romanska språk,
- 6:e gruppen: Engelska språket, Romanska språk,
- 7:e gruppen: Historia, Geografi,
- 8:e gruppen: Botanik, Zoologi,
- 9:e gruppen: Matematik, Fysik,
- 10:e gruppen: Fysik, Kemi.

Dessa grupper äro, som synes, utvalda och uppställda i anslutning till de nuvarande ämnesgrupperna i filosofisk ämbetsexamen. Dock hava därvid vissa ändringar måst vidtagas med hänsyn till att i nämnda examen förekomma några grupper, som omfatta tre examensämnen. Sålunda hava de fyra första ämnesgrupperna i den nuvarande filosofiska ämbetsexamen, vilka samtliga omfatta ämnena nordiska språk samt litteraturhistoria med poetik i förening med något av ämnena latinska språket, tyska språket, engelska språket eller historia, i vårt förslag sin motsvarighet allenast i en enda grupp, den *första*, omfattande nordiska språk och litteraturhistoria med poetik. Att sammanföra endast ettdera av nordiska språk och litteraturhistoria med poetik med latin, tyska, engelska eller historia till en ämnesgrupp har givetvis varit uteslutet med hänsyn till de båda förra ämnenas obligatoriska samhörighet i filosofisk ämbetsexamen. Den femte ämnesgruppen i filosofisk ämbetsexamen, innefattande ämnena latinska språket, grekiska språket samt klassisk fornknuskap och antikens historia, motsvaras av *andra* gruppen i vårt förslag, där de båda rena språkännena, latin och grekiska, bibehållits men klassisk fornknuskap och antikens historia uteslutits. *Tredje, fjärde, femte, sjätte* och *sjunde* grupperna i vårt förslag äga helt sin motsvarighet i resp. sjätte, sjunde, åttonde, nionde och tionde grupperna i vanlig filosofisk ämbetsexamen. Av de tre ämnena

geografi, botanik och zoologi i elfte gruppen i sistnämnda examen hava vi i *åttonde* gruppen i vårt förslag upptagit botanik och zoologi på grund av dessa ämnens obligatoriska samhörighet. *Nionde* gruppen i vårt förslag är densamma som tolfte gruppen och *tionde* gruppen i vårt förslag densamma som trettonde gruppen i filosofisk ämbetsexamen enligt nu gällande bestämmelser. Den fjortonde gruppen i denna examen, omfattande kemi, botanik och zoologi, kan naturligen icke hava någon motsvarighet i vårt förslag med hänsyn till den obligatoriska samhörigheten mellan de två sistnämnda ämnena.

Beträffande studerandes rätt att utöver de föreskrivna ämnena genomgå prövning i andra till fakulteten hörande examensämnen samt angående skyldigheten att under viss förutsättning genomgå kurs i psykologi och pedagogikens teori och historia skulle den fordran uppställas, att den studerande i gymnastiklärarexamen eller i efterprövning till denna examen erhållit minst två betygsenheter i endera av betygsgrupperna »teoretiska insikter» och »praktiska färdigheter» samt minst en betygsenhet i den andra av dessa betygsgrupper.

Enligt nu gällande bestämmelser fordras för godkänd filosofisk ämbetsexamen en sammanlagd betygssumma av minst sju betygsenheter, varvid, om den valda gruppen omfattar två ämnen, minst två betygsenheter skola komma på vartdera av dessa ämnen. Motsvarande bestämmelse har upptagits i vårt förslag. Härjämte skulle den fordran uppställas, att den studerande i gymnastiklärarexamen eller i efterprövning till denna examen erhållit minst två betygsenheter i endera av betygsgrupperna »teoretiska insikter» och »praktiska färdigheter» samt minst en betygsenhet i den andra av dessa betygsgrupper.

I övrigt skulle för filosofisk ämbetsexamen av här ifrågavarande slag i tillämpliga delar gälla de i stadgan angående filosofiska examina givna föreskrifterna beträffande filosofisk ämbetsexamen.

För universitetsstudierna till sådan filosofisk ämbetsexamen, varom nu är fråga, torde kunna beräknas omkring fem—sex terminer. Utbildningstiden vid gymnastiska centralinstitutet kräver fyra terminer. Sammanlagda studietiden skulle alltså bli nio—tio terminer, under det att vanlig filosofisk ämbetsexamen, på sätt ovan nämnts, beräknas taga sju—nio terminer i anspråk. Till denna tid komma dessutom för provårstutbildningen två terminer. Utbildningstiden för förvärvande av adjunktskompetens utgör alltså för närvarande nio—elva terminer men skulle för ämnes-gymnastikläraren bli elva—tolv terminer, därest provårstjänstgöringen för honom skulle förläggas efter de nio terminernas studier vid universitetet och gymnastiska centralinstitutet. Klart är emellertid, att, om förslaget till en filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom examensämne skall få någon större praktisk betydelse, det är av vikt, att utbildningstiden för dessa läraraspiranter någorlunda bringas till överensstämmelse med den tid, som kräves för erhållande av adjunktskompetens i allmänhet. Detta mål synes endast kunna vinnas därigenom, att åtminstone någon del av provåret fullgöres samtidigt med genomgåendet av kursen vid gymnastiska centralinstitutet. En sådan anordning åter förutsätter uppenbarligen, att universitetsstudierna gå i tiden före utbildningen vid nämnda institut. Från denna förutsättning hava vi också utgått vid uppgörandet av det nu föreliggande förslaget, ehuru enligt vår mening någon anledning icke föreligger att göra denna tidsföljd mellan de teoretiska och de gymnastiska studierna obligatorisk. Den torde ändock i regel falla sig naturligast och mest lämplig för den studerande; skulle en eller annan av något skäl föredraga eller finna sig nödsakad att följa en motsatt ordning vid sin utbildning till ämnes-gymnastiklärare, saknas ur principielt synpunkt fog att förhindra något sådant. I detta fall är det dock givetvis icke möjligt att inskränka utbildningstiden på ovan antytt sätt.

Hålla vi oss emellertid till normalfallen, de, där den studerande först fullgör sina teoretiska studier vid universitetet och därefter vinner inträde vid gymnastiska centralinstitutet, synes det vara möjligt att lägga undervisningsplanen för dem vid institutet så, att tid erhålles för inhämtande jämväl av en del av

den vanliga provårsutbildningen. För ifrågavarande elever är det med hänsyn till deras kommande levnadskall icke erforderligt, att de deltaga i den del av undervisningen vid institutet, som avser att bibringa praktisk erfarenhet om mekanoterapiens användning i sjukvårdsarbetet, ej heller att i samma utsträckning som de blivande sjukgymnasterna förvärva medicinskt-gymnastiska insikter i övrigt. De kunskaper, ämnesgymnastikläraraspiranterna behöva inhämta med avseende å den medicinska gymnastiken, torde kunna meddelas dem i tillräcklig grad under det första läroåret. Under det andra läroåret torde åter härutinnan en differentiering kunna och böra ske, så att de under detta år äro fria från berörda del av utbildningen. Vidare torde de med hänsyn till den pedagogiska kurs, de genomgått vid universiteten, icke behöva deltaga i den undervisning, som under samma läroår skulle i ämnet pedagogik meddelas vid gymnastiska centralinstitutet. Den tid, de sålunda skulle erhålla övrig till annat arbete, kan med fördel, synes det, utnyttjas för provårsutbildningen.

Rektorerna vid högre latinläroverket och högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm, med vilka vi samrätt i denna sak, hava båda förklarat sig viliga att medverka till en sådan anordning, varigenom ifrågavarande elever under andra året av sin vistelse vid gymnastiska centralinstitutet skulle få tillfälle att vid nämnda provårsläroverk fullgöra så stor del av provårsutbildningen, som må anses motsvara hälften av densamma. Efter avlagd examen skulle alltså för dem återstå allenast en termins provårstjänstgöring, varigenom hela utbildningstiden till förvärvande av kompetens såsom ämnesgymnastiklärare ungefärligen komme att motsvara utbildningstiden för vanlig adjunktskompetens.

Avlagd filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne skulle enligt vårt förslag utgöra särskilt behörighetsvillkor för ämnesläroverkstjänst, till vilken hör undervisningsskyldighet jämväl i gymnastik. Vad angår frågan om de ämneskombinationer för lediga adjunktstjänster, i vilka gymnastik skulle komma att ingå, synes oss ur principiell synpunkt några betänkligheter icke kunna anföras mot att förena undervisningsskyldighet i detta ämne med vilket som helst av de skolämnen, som enligt hittills gällande bestämmelser kunna upptagas såsom ämnen för ledig adjunktstjänst. Även en sådan kombination som kristendom och gymnastik synes oss kunna för särskilda fall finnas för en läroanstalt lämplig och även tillföra den en god lärarkraft.

Beträffande kristendom och gymnastik såsom ämnen för lediga adjunkturen bör särskilt framhållas, att fordran på avlagd filosofisk ämbetsexamen eller sådan särskild prövning, som omförmäles i § 27 av stadgan angående filosofiska examina, icke i detta fall behöver uppställas, enär tjänsten icke skulle komma att omfatta annat läsämne än kristendom. Här synes icke böra krävas andra utbildningsmeriter än teologie kandidatexamen och vid gymnastiska centralinstitutet avlagd gymnastiklärarexamen samt genomgången provårskurs. Den ovan omtalade provårsutbildningen jämsides med undervisningen vid institutet bör givetvis även stå öppen för teologie kandidat, som inskrivits såsom elev vid institutet. Sådan elev torde jämväl i övrigt böra vid institutet tillföras den grupp av lärjungar, som utbildas för ämnesgymnastiklärarens kall.

Liksom vanliga adjunkturen böra även de, som omfatta ämnet gymnastik, kunna ledigförklaras i tre ämnen, av vilka då gymnastiken utgör det ena. Beträffande de två andra ämnena torde böra gälla, att de skola tillhöra samma sektion av universitetens filosofiska faktulteter.

Här omförmälda förslag kräva tillägg till stadgan angående filosofiska examina den 1 november 1907, stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 och provårsstadgan den 19 maj 1917. Ett utkast till författ-

ningsbestämmelser angående filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne bifogas betänkandet såsom Bil. II.

Sammanfattning.

För att möjliggöra inrättandet av kombinerade ämnes-gymnastiklärartjänster vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter föreslås införande av filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne. Studierna för sådan examen skulle bedrivas dels vid universitet eller högskola och dels vid gymnastiska centralinstitutet. Examen skulle omfatta dels någon av tio närmare angivna ämnesgrupper, tillhörande antingen den humanistiska eller den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, dels ock vid gymnastiska centralinstitutet avlagd gymnastiklärarexamen. För examens godkännande skulle erfordras, att den studerande erhållit minst sju betygsenheter, så fördelade, att minst två betygsenheter förvärvats i vardera av de båda ämnena i vederbörande ämnesgrupp samt minst två betygsenheter i endera av betygsgrupperna teoretiska insikter och praktiska färdigheter i gymnastiklärarexamen ävensom minst en betygsenhet i den andra av dessa betygsgrupper. I övrigt skulle för ifrågavarande examen i stort sett bestämmelserna för vanlig filosofisk ämbetsexamen äga motsvarande tillämpning. Såsom normal förutsättes en sådan studieordning, att universitetsstudierna föregå utbildningen vid gymnastiska centralinstitutet. Under denna förutsättning föreslås, att de elever vid institutet, vilka utbilda sig till ämnes-gymnastiklärare, under andra läroåret av sin vistelse vid nämnda institut erhålla tillfälle att fullgöra hälften av provårskursen. Härigenom skulle sammanlagda utbildningstiden för ifrågavarande elever kunna normalt beräknas avslutad efter tio—elva terminers studier.

Kap. VIII. Utbildningen vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet.

A. Utbildningstidens längd.

För manliga elever äro vid gymnastiska centralinstitutet för närvarande anordnade tre särskilda kurser, en var upptagande ett läsår och bildande ett sammanhängande helt sålunda, att för inträde i den andra kursen, den s. k. gymnastiklärarkursen, kräves genomgång av den första kursen, instruktörskursen, och för tillträde till den tredje kursen, sjukgymnastkursen, fordras genomgången gymnastiklärarkurs. Studietiden är således för de manliga elever, som fullständigt genomgå institutet, treårig. Härvid är dock att märka, att förvärvandet av behörighet till gymnastiklärarbefattningar icke tager i anspråk hela den treåriga utbildningstiden; härför erfordras i fråga om lärarbefattningar vid realskolor och folkskolor allenast genomgången instruktörskurs och beträffande lärarbefattningar vid högre läroanstalter än de nyssnämnda att hava genomgått gymnastiklärarkursen, således i förra fallet en ettårig och i senare fallet en tvåårig utbildning. Det tredje utbildningsåret är i huvudsak avsett att giva en speciell fackutbildning, nämligen för sjukgymnastyrket.

De kvinnliga elevernas utbildning är organiserad på annat sätt än de manliga. För dem är utbildningen över hela linjen tvåårig, oavsett om de ämna förvärva kompetens som lärarinnor i gymnastik eller som sjukgymnaster, och någon skillnad i utbildningshänseende för behörighet till gymnastiklärartjänst göres icke mellan lägre och högre undervisningsanstalter. Den tvååriga kursen är gemensam för samtliga kvinnliga elever utan hänsyn till utbild-

ningsmålet; genomgången sådan kurs medför behörighet till gymnastiklärarinnebefattning vid offentliga kvinnliga läroanstalter samt till legitimation som sjukgymnast.

Från flera håll har under den offentliga diskussionen om institutets omorganisation framförts kravet på en treårig utbildning för såväl manliga som kvinnliga elever. I sådant syfte hava ock åtskilliga framställningar gjorts till oss från sammanslutningar bland den fysiska fostrans målsmän. Man har till stöd för detta yrkande helt allmänt gjort gällande, att en tillfredsställande utbildning i den fysiska fostrans olika grenar icke kunde på kortare tid förvärfvas. Någon närmare motivering för det framställda önskemålet har icke anförts.

Vi uppskatta till fullo den nitälskan för en verkligt solid gymnastisk underbyggnad, som sålunda kommit till uttryck, men hysa för vår del den meningen, att ifrågavarande syfte kan ernås även med en kortare utbildningstid än tre år och alltså med mindre kostnad såväl för det allmänna som för den enskilde. I själva verket torde det vara möjligt att, huvudsakligen genom ett effektivt utnyttjande av tiden, kombinerat med en strängare anpassning av undervisningen efter de särskilda utbildningsmålen, hålla lärokursen för både manliga och kvinnliga elever inom ramen av två läsår.

Vid uppställandet av kravet på en treårig utbildningstid torde man i allmänhet hava utgått från den förutsättningen, att instruktörskursen fortfarande skulle hava sin plats vid institutet. Enligt vårt förslag skulle emellertid, på sätt vi tidigare närmare utvecklade, denna kurs avkopplas från institutets verksamhet vid en blivande omorganisation. Givetvis måste i samband med instruktörskursens försvinnande en omläggning av läroplanen äga rum, varigenom en kompensation erhålles för den del av den hittills i instruktörskursen meddelade undervisningen, som icke haft karaktären av en rent militär-gymnastisk fackutbildning. Denna del av undervisningen i instruktörskursen har dock icke varit av den omfattning, att den tarvar ett tillskott till de återstående två läsåren med ytterligare ett helt år. Den åsyftade kompensationen för instruktörskursen och dessutom möjlighet till ett ytterligare utvidgande och fördjupande av elevernas kunskaper kunna vinnas med enklare medel, närmast genom en förlängning av läsåret.

Det förhåller sig nämligen så, att läsåret vid gymnastiska centralinstitutet är osedvanligt kort, vilket väsentligen har sin förklaring i att huvudparten av institutets manliga elever samtidigt med studierna vid institutet haft militär beställning. Hänsynen till elevernas militära tjänstgöring har gjort, att undervisningen måst förläggas till sådana tider på året, att en kollision med nämnda tjänstgöring i möjligaste mån undvikits.

Enligt nu gällande bestämmelser (kungörelsen den 25 juni 1909, nr 78) taga kurserna sin början för de militära eleverna den 10 oktober eller, om repetitionsövningarna för infanteriet då ej äro avslutade, omedelbart efter deras slut samt för övriga manliga elever den 1 oktober och för de kvinnliga eleverna den 15 september. Instruktörskursen slutar den 10 maj, gymnastiklärar- och sjukgymnastkurserna den 10 juni och kvinnliga kursen den 25 maj. Vid julhelgen äger två veckors uppehåll i undervisningen rum. Läsåret omfattar alltså för närvarande, om vi bortse från instruktörskursen, för de manliga civila eleverna och för de kvinnliga eleverna omkring 34 veckor samt för de manliga militära eleverna omkring 32 $\frac{1}{2}$ veckor.

I och med omorganisationens genomförande, då instruktörskursen bortfaller och, efter vad vi förutsätta, institutet icke vidare skall äga den prägel av en i övertvägande grad militär utbildningsanstalt, det hittills haft, föreligga icke längre några skäl att bibehålla ett läsår av ovan angivna, relativt korta omfattning. Härtill kommer, att på grunder, som förut angivits, en utsträckning av

läsåret torde bliva av behovet oundgängligen påkallad, därest icke omorganisationen skall, trots allt som talar mot en sådan åtgärd, nödvändiggöra en förlängning av utbildningstiden med ytterligare ett år. Vid övervägande av denna fråga hava vi kommit till det resultatet, att en utökning av läsåret till att omfatta omkring 40 veckor är behöflig och utan avsevärda olägenheter kan äga rum. Berörda läsår tänka vi oss uppdelat i en hösttermin, omfattande tiden 20 augusti—21 december eller nära 18 veckor, samt en vårtermin, omfattande tiden 8 januari—15 juni eller något över 22 veckor. Med hänsyn till det relativt ringa antal militära elever, institutet hädanefter skulle inrymma, lärar nu angivna omläggning av läsåret icke spela någon större roll ur militär synpunkt.

Om vi utgå från att undervisningen pågår i medeltal 6 timmar om dagen, ter sig förhållandet mellan nuvarande totala antal lärjungetimmar och motsvarande antal lärjungetimmar efter läsårets utsträckning sålunda:

	nu:	enligt vårt förslag:	ökning (+) 1. minskning (—)
manl. civ. kursen (2-år.)	2,236 lärj. t.	(2-år.) {	2,874 lärj. t. + 638 lärj. t.
manl. mil. > (2-år.)	2,052 >		2,874 > + 822 >
manl. > (3-år.)	3,150 >		2,874 > — 276 >
kvinnl. > (2-år.)	2,330 >		2,874 > + 544 >

Den blivande tvååriga utbildningen skulle alltså innesluta ett avsevärt högre timantal än motsvarande tvåårsutbildning enligt nuvarande organisation. Jämför man i berörda hänseende den tvååriga kursen enligt vårt förslag med den treåriga utbildningen vid gymnastiska centralinstitutet, sådan den för närvarande är anordnad, finner man visserligen, att ett genomförande av vårt förslag medför en minskning i timantalet med 276 lärjungetimmar. Men härvid måste man komma ihåg, att den militärgymnastiska utbildning, som enligt nuvarande organisation är förlagd till instruktörskursen, av oss föreslagits skola utbrytas från institutet och överflyttas i de militära myndigheternas händer, och att denna del av undervisningen i nämnda kurs ungefärligen motsvarar nys angivna minskning i timantalet. Vidare bör observeras, att vi avse en sådan omläggning i allmänhet av den vid institutet meddelade utbildningen, att densamma mera planmässigt anpassas efter det utbildningsmål, den studerande för sig uppställt. Genom en sådan ändamålsenlig inriktning av utbildningen torde i själva verket den föreslagna omläggningen av lärokursens längd komma att medföra en betydande vinst med hänsyn till utbildningsresultatet, trots att, enligt vad ovan anförts, vid fullständig genomgång av institutet det totala timantalet ställer sig ungefärligen lika, om man jämför nuvarande förhållanden med vårt förslag. I detta sammanhang bör framhållas, att för sjukgymnasternas del till ovan angivna undervisningstimmar dessutom skulle i ganska avsevärd omfattning komma tjänstgöring å sjukvårdsanstalt under ferietid och annan ledighet.

En viktig förutsättning för att under den av oss föreslagna tvååriga kursen ett gott resultat skall framgå är emellertid, att en viss skärpning äger rum i de vid institutet nu gällande inträdesfordringarna. Dessa kunna enligt vår mening, i vad angår de kvinnliga eleverna, icke anses erbjuda tillräckliga garantier för att vederbörande skola förmå nöjaktigt tillgodogöra sig undervisningen. För närvarande kräves av kvinnlig lärjunge för inträde vid institutet, att hon styrker sig äga ett kunskapsmått, motsvarande fordringarna för inträde vid högre lärarinneseminariet, d. v. s. att hon företer godkänt avgångsbetyg från åttaklassigt flickläroverk med normalskolekompetens eller vitsord om likvärdiga kunskaper. För manliga elever ligga inträdesfordringarna på ett högre plan, i det att av dem såsom allmän regel kräves avlagd studentexamen. Det har visat sig, att de kvinnliga elevernas underbyggnad

är otillräcklig i fråga om de naturvetenskapliga ämnena, på vilka undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet i väsentlig grad bygger; särskilt har svagheten framträtt, när det gällt ämnet fysik, som för den fortsatta utbildningen vid institutet har stor betydelse. I och med den av oss planerade organisationen, varigenom undervisningen vid institutet skulle få en starkare vetenskaplig prägel, måste en höjning av nu angivna inträdesfordringar äga rum. För manliga och kvinnliga elever skulle, på sätt förut anförts, lärokursen bli lika lång, och det naturliga är därför, att även inträdesfordringarna för dem göras lika på det sättet, att fordringarna för de kvinnliga eleverna höjas upp till samma nivå som för de manliga. Vi återkomma härtill i nästa avdelning av detta kapitel.

Vi föreslå alltså, att utbildningstiden för samtliga elever vid gymnastiska centralinstitutet skall omfatta två läsår, vardera på omkring 40 veckor, var- till för sjukgymnastelevernas del kommer sjukhustjänstgöring under ferier och annan ledighet i den omfattning, som i det följande närmare anges.

Sammanfattning.

B. Inträdesfordringar.

De nuvarande fordringarna för inträde såsom elev vid gymnastiska centralinstitutet äro till sitt innehåll väsentligt olika, alltefter som vederbörande tillhör någon av de tre huvudgrupper av lärjungar, som vid institutet erhålla utbildning, d. v. s. militära elever, manliga civila elever och kvinnliga elever. Såsom *allmänna* behörighetsvillkor gälla dock för alla inträdessökande, att de skola hava en frisk och stark kropp samt goda anlag för gymnastisk verksamhet, ävensom att de icke få hava uppnått trettio års ålder.

Vad de militära eleverna angår, bliva de genom generalorder kommenderade till institutet. Härvid gäller, att från armén såväl officerare som underofficerare kunna bli föremål för sådan kommendering, varemot från marinen allenast officerare kunna i kommandoväg vinna inträde vid institutet.

För civil man gäller, att han för att kunna antagas såsom elev skall hava undergått sådan prövning, som berättigar till inträde vid universitet, med andra ord hava avlagt studentexamen. Vad åter beträffar de kvinnliga eleverna, äro de särskilda inträdesfordringarna, såsom förut nämnts, avsevärt lägre, i det att av sådan elev endast kräves ett kunskapsmått, motsvarande inträdesfordringarna vid högre lärarinneseminariet, d. v. s. i allmänhet godkänt avgångsbetyg från åttaklassigt flickläroverk med s. k. normalskolekompetens.

Vid en omorganisation av institutet i överensstämmelse med av oss förut uppdragna riktlinjer synes det erforderligt, att ovan angivna inträdesfordringar grundligt revideras och omläggas.

Till en början må framhållas, att den hittills formellt stadgeenligt förefintliga möjligheten för underofficerare att vinna inträde såsom elever vid institutet bör bortfalla. Bestämmelsen om att jämväl underofficerare kunna kommenderas till institutet såsom elever har tillkommit med hänsyn till det första läroårets ursprungliga karaktär av att utgöra en kurs för utbildning av instruktörer i gymnastik för försvarsväsendets behov. Stadgandet har dock länge varit allenast en död bokstav, i det att under de senaste trettio åren blott i ett enda fall förekommit, att militär elev i underofficers ställning sänts till institutet för nyss angivna ändamål. Erfarenheten torde hava givit vid handen, att för ett nöjaktigt tillgodogörande av undervisningen vid institutet förutsättas större förkunskaper i vissa ämnen och överhuvudtaget ett högre mått av allmänbildning, än som i regel är tillfinnandes hos nämnda kategori av beställningshavare. Ifrågavarande stadgande skulle således redan under nuvarande förhållanden saklöst kunna borttagas. Efter genomförandet av den

av oss planerade omorganisationen skulle den emellertid sakna varje berättigande, enär enligt vårt förslag instruktörsutbildningen skulle komma att avskiljas från institutets verksamhetsområde.

Vidare böra, på sätt vi redan under avdelning A., utbildningstidens längd, framhållit, inträdesfordringarna för kvinnliga elever skärpas. I och med att lärokursen för samtliga institutets civila elever, manliga som kvinnliga, göres tvåårig, synes det vara en naturlig sak med hänsyn till det i stort sett enhetliga utbildningsområdet, att fordringarna i avseende å förkunskaper göras lika för båda elevgrupperna. Hittills har, såsom nämnt, för manlig civil elev såsom ett allmänt villkor härutinnan uppställts avlagd godkänd studentexamen. Någon avprutning å detta krav torde icke böra ske, då ju med den nya organisationen undervisningen dels kommer att bedrivas med starkare intensitet än förut, dels också kommer att i vissa avseenden få en mera vetenskaplig prägel än tidigare varit fallet. Härigenom komma fordringarna på elevernas förkunskaper och studievana att bliva så stora, att det icke är möjligt att längre godtaga åttaklassig flickskoleutbildning såsom underlag för de vid institutet fortsatta studierna. Särskilt i de naturvetenskapliga ämnena, och främst ämnet fysik, måste en sådan förutbildning anses alltför svag. Såsom vi förut omtalat, hava redan under nuvarande förhållanden olägenheter härav förports. Vi medgiva gärna, att det i och för sig icke är tilltalande att höja inträdesfordringarna och därigenom förlänga och fördyra studiebanan för de kvinnliga eleverna, men måste, som sagt, beteckna en sådan åtgärd såsom ofrånkomlig.

Såsom allmän regel bör alltså för institutets civila elever uppställas det inträdesvillkoret, att de avlagt godkänd svensk studentexamen. Däremot synes det oss icke vara av behovet påkallat att skärpa detta krav genom att för vissa ämnen, närmast matematik och fysik, fordra betyg i studentexamen å realgymnasium. Latin- och realstudenter torde här utan olägenhet kunna likställas.

Med studentexamen torde i förevarande avseende böra jämsställas avlagd folkskollärarexamen. Till stöd härför vilja vi först och främst påpeka, att ämnet gymnastik numera enligt gällande undervisningsplan är obligatoriskt inom alla rikets folkskolor, och att ett starkt behov av gymnastiskt skolade lärarkrafter på folkundervisningsväsendets område gör sig gällande. Det måste, icke minst med hänsyn till att det överbärande flertalet av landets barn erhålla all eller åtminstone den grundläggande delen av sin gymnastiska underbyggnad i folkskolan, betecknas såsom en brist i nuvarande utbildningsförhållanden, att de personer, vilka på grund av sin utbildning i övrigt och sin praktiska lärarverksamhet äro bäst förtrogna med folkskolans förhållanden, icke skola äga möjlighet att utan särskilda åtgärder vinna inträde vid centralinstitutet för att där förvärva den erforderliga fackutbildningen. Härmed avse vi givetvis icke att uttala oss till förmån för genomförande av fackläraresystem, i vad angår gymnastikundervisningen i folkskolan. På sätt vi i ett föregående kapital framhållit, skulle en sådan förändring icke vara till fördel, och den vore för övrigt icke genomförbar i flertalet skoldistrikt. Vi hava emellertid i det sammanhanget påpekat, att i *vissa fall*, genom ämnesbyte mellan lärarna, det kan finnas förmånligt att överlämna undervisningen i gymnastik åt härför särskilt fackutbildade krafter. En sådan anordning är framför allt möjlig och lämplig, där många lärjungeavdelningar äro samlade på en plats eller inom ett begränsat område, således i städer och större samhällen i övrigt. I dylika fall är utan tvivel skolan bäst betjänt av att fackläraren tidigare förvärvat pedagogisk skolning och erfarenhet såsom folkskollärare. Men även för andra än rena läraruppgifter torde folkskoleväsendet kunna hava behov av arbetskrafter, som med en grundlig,

för verksamheten å folkskolans arbetsfält anpassad lärarutbildning förena gymnastiska fackinsikter. Såsom exempel härå vilja vi nämna de gymnastikinstruktörsbefattningar, som inom ett flertal skoldistrikt redan finnas inrättade, och av vilka behovet med tiden torde komma att göra sig kännbart även på många andra håll. Sannolikt kommer det vidare att, om vårt förslag i förevarande avseende vinner bifall, i många fall befinnas vara till fördel, att för de av oss föreslagna gymnastikkonsulentbefattningarna kunna tillgodogöra sig sakkunskapen och erfarenheten hos personer med nyss angivna pedagogiska och gymnastiska utbildning.

Med hänsyn till kravet på nödiga förkunskaper hos institutets elever synes det oss icke böra möta några betänkligheter att lämna folkskollärare och lärarinnor tillträde till institutets undervisning. Genom 1914 års seminarie-reform hava dessa läroanstalters kursplaner undergått en väsentlig utvidgning och fördjupning, detta icke minst i fråga om de matematiskt-naturvetenskapliga ämnena, och i samband härmed har seminariernas lärarkår alltmer börjat rekryteras med vetenskapligt högt kvalificerade lärarkrafter. Dessa fakta i förening jämväl med det förhållandet, att den starka konkurrensen mellan inträdessökandena till seminarierna lett till ett strängt urval av det bästa materialet och en reell höjning av kunskapsnivån hos eleverna, torde giva fullt betryggande garantier för att icke här avsedda grupp av lärjungar skall verka hämmande på utbildningsarbetet vid gymnastiska centralinstitutet eller eljest försvåra ernåendet av ett gott arbetsresultat. Enligt vad vi hava oss bekant, har för övrigt institutet redan nu endast de bästa erfarenheter om det sätt, varpå dylika elever, vilka dispensvägen fått inträde vid institutet, skött sina studier därstädes.

Att bland folkskollärarkåren ett starkt intresse råder för den nu berörda frågan, därom vittnar bl. a. den till Kungl. Maj:t ställda skrivelse i ämnet från centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening, som av Kungl. Maj:t den 13 juni 1924 överlämnats till oss för att tagas i övervägande vid fullgörandet av vårt uppdrag. I denna skrivelse erinras om att flertalet av landets barn i minst sex år åtnjuta regelbunden undervisning i gymnastik i folkskolan, och att denna gymnastiska undervisning i det stora flertalet fall handhaves av lärare, som äro utestängda från möjligheten att vid landets högskola för gymnastik och idrott erhålla den fortbildning, de ofta nog livligt önska förskaffa sig. Visserligen hava på skilda håll i landet tid efter annan anordnats gymnastikkurser, men dessa hava dock som regel blivit allenast tillfällen till uppräckning och repetition men icke medfört den mera grundliga fortbildning, mången bland folkskolans lärare skulle önskat. Med hänsyn till folkundervisningens behov av gymnastiskt fackutbildade lärare, instruktörer och inspektörer anser centralstyrelsen särdeles betydelsefullt, att folkskollärarna erhålla möjlighet att förskaffa sig den högre gymnastiska utbildning, som institutet är avsett att meddela, något som dessutom är av vikt, därför att ett stort antal av folkskolans lärare äro aktivt verksamma som ledare av gymnastik i gymnastikklubbar och andra ungdomsföreningar. Centralstyrelsen anhåller på grund härav om sådan ändring i stadgan för institutet, att vid folkskoleseminarierna utexaminerade lärare och lärarinnor medgivnas rätt att vinna inträde vid institutet.

Direktionen över institutet, som den 7 juni 1924 yttrat sig över ansökningen, har hänvisat till den pågående utredningen angående institutets omorganisation.

På de skäl, vi förut anfört, hava vi funnit oss böra förorda en sådan ändring av inträdesvillkoren, som av centralstyrelsen påkallats.

I fråga om elevernas inträdesålder gäller för närvarande, att ingen får antagas, som uppnått 30 år, vilken bestämmelse torde hava tillämpats så, att

den som under det år, då inträde önskats, fyllt 30 år, ansetts obehörig. Där-
emot har någon minimiålder för inträde icke funnits stadgad.

Den angivna bestämmelsen om en maximiålder av 30 år synes oss lämplig
att bibehålla, sådan den i praxis tillämpats. Ett dylikt stadgande är nödvän-
digt för att hindra, att institutet tillföres ett elevmaterial, vars fysiska spän-
stighet, böjlighet och uthållighet icke håller måttet. Men härutöver anse vi
erforderligt, att även en nedre åldersgräns uppställas med hänsyn till vikten
av att eleverna i kroppsligt hänseende nått sin fulla utveckling och äga styrka
att uthärda de ganska påfrestande fysiska ansträngningar, som äro förbundna
med utbildningen vid centralinstitutet. I detta hänseende torde böra bestäm-
mas, att ingen må vinna inträde vid institutet före det kalenderår, under vilket
han uppnår 20 års ålder.

Beträffande inträdessökandes fysiska lämplighet i övrigt gäller nu såsom
behörighetsvillkor, att eleven skall hava en frisk och stark kropp samt äga
goda anlag för gymnastisk verksamhet. Denna föreskrift synes oss tillfreds-
ställande. Att, såsom någon gång ifrågasatts, i detta hänseende uppställa
skärpta krav genom att fordra avlagt särskilt idrottsprov, t. ex. simmagister-
skap eller dylikt, kunna vi icke tillråda, då en sådan åtgärd dels enligt vår
mening är obehörlig, dels ock kan innebära en orättvisa gentemot elever från
sådana landsändar, där tillfälle till utövande av den ifrågavarande idrotten
saknas eller erbjudes endast i ringa mån.

De nu angivna, av oss föreslagna inträdessvilkoren torde böra, utom vad
angår föreskrifterna om avlagda examina, gälla samtliga elever, både civila
och militära. Av militära elever skulle icke någon annan fordran på föregå-
ende utbildning uppställas, än att vederbörande såsom officer tillhör armén,
marinen eller flygvapnet.

I de fall, där särskilda omständigheter ansetts göra ett undantag från gäl-
lande bestämmelser om inträdessvillkor befogat, har medgivande till sådant
undantag lämnats av Kungl. Maj:t. Detta har skett såväl i fråga om kun-
skapsprov som beträffande inträdessålder. Nämda ordning synes oss böra
bibehållas, i vad det angår dispens från föreskrifterna om avlagda examina,
på sätt förhållandet fortfarande är vid universiteten och landets övriga hög-
skolor. Vad åter gäller inträdessåldern, synes utan olägenhet dispensrätten
kunna delegeras till institutets direktion. Från regeln att inträdessökande
skall hava en frisk och stark kropp samt besitta goda anlag för gymnastisk
verksamhet, böra givetvis några undantag icke komma i fråga.

De civila eleverna, även de, som komma från universiteten för utbildning
till ämnes-gymnastiklärare, böra liksom hittills mottagas efter inträdessan-
sökning och i mån av utrymme. De militära eleverna skulle, på sätt jämväl för
närvarande är regel, uttagas i kommandoväg.

Vi vilja slutligen erinra om att, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje
särskilt fall, främmande länders medborgare lämnats tillträde till undervis-
ningen vid institutet. Det kan sägas höra till traditionen vid institutet att
alltid bland sina elever räkna några utlänningar. Någon anledning att
resa hinder i vägen härför efter institutets omorganisation föreligger givetvis
icke; dock bör intagning av sådana lärjungar ske i begränsad omfattning, så
att icke olägenheter för landets egna elever uppkomma, och efter prövning av
direktionen från fall till fall. För att mindre önskvärda element icke på denna
väg skola tillföras institutets elevkår, synas ansökningar från utländska med-
borgare om inträde vid institutet böra förmedlas av vederbörande främmande
macts diplomatiska representation härstädes.

*Samman-
fattning.*

Såsom villkor för civila elevers inträde vid institutet skulle efter omorgani-
sationen gälla, att sökande a) avlagt svensk studentexamen eller folkskolläraryr-
examen, b) vid början av det kalenderår, då inträde sökes, hava fyllt nitton

men ej överskridit tjugunio års ålder samt c) styrkt sig äga en frisk och stark kropp och besitta goda anlag för gymnastisk verksamhet. De under b) och c) angivna villkoren skulle gälla även militära elever. Av militärer skulle endast officerare hädanefter mottagas. De civila eleverna skulle erhålla inträde i mån av utrymme och efter ansökan; de militära eleverna skulle i kommandoväg sändas såsom elever till institutet. Dispensrätt med avseende å inträdesfordringarna skulle tillkomma institutets direktion, i vad angår inträdesålder; i övrigt skulle på Kungl. Maj:t ankomma att medgiva undantag från ifrågasvarande stadganden.

C. Enhetlighet och linjedelning.

Enligt den av oss framlagda planen för institutets omorganisation skulle institutets lärjungar komma att med hänsyn till utbildningsmålet sönderfalla i tre huvudgrupper, nämligen 1:o de, som ämna förvärva kompetens såväl för gymnastiklärarkallet som för sjukgymnastisk verksamhet, 2:o de, som efter studier vid universitet önska erhålla behörighet såsom ämnesgymnastiklärare, samt 3:o till institutet kommenderade militära elever, vilka skola utbildas i gymnastiska ämnen för krigsmaktens behov. Såsom vi tidigare framhållit, föreligga enligt vår mening starka skäl både ur praktisk-ekonomisk synpunkt och med hänsyn till det sakliga sambandet mellan de olika utbildningsuppgifterna att i möjligaste mån sammanhålla de särskilda lärjungegrupperna till gemensam undervisning efter en enhetlig läroplan. Det torde vara överflödigt att här upprepa den närmare motiveringen för en sådan anordning.

Inledning.

Emellertid är det klart, att det med hänsyn till de olika utbildningsbehoven icke gärna kan vara rationellt att under hela utbildningstiden strängt genomföra den antydda enhetligheten i undervisningen. Kravet på berörda enhetlighets upprätthållande får icke drivas så långt, att det för lärjungarna medför onödigt slöseri av tid och krafter på ämnen, av vilka de i sin framtida gärning hava ingen eller endast ringa nytta, eller hindrar dem att ägna erforderlig tid åt inhämtandet av speciella fackinsikter. En viss differentiering i undervisningen är därför fullt befogad och för övrigt ofrånkomlig. Vi skola här närmare sysselsätta oss med frågan, huru enhetligheten och linjedelningen skola på lämpligaste sätt avvägas mot varandra.

Under det *första utbildningsåret* gäller det väsentligen att bibringa eleverna de grundläggande kunskaperna i den fysiska fostrans elementära delar för att såmedelst erhålla en fast utgångspunkt för deras fortsatta studier. Oavsett för vilken uppgift, de olika eleverna söka sin utbildning vid institutet, kräves för deras verksamhet på den fysiska fostrans arbetsfält ett avsevärt mått av insikter i ämnena anatomi, fysiologi, allmänna gymnastikens teori, idrotts-teori, sjukdomslära, allmän gymnastik, idrott och lek ävensom övning i medicinsk-gymnastisk behandling. I dessa stycken bör och kan lämpligen undervisningen för alla elever vara i allt huvudsakligt densamma. De ämnen, i fråga om vilka under detta utbildningsår en viss differentiering kan vara påkallad, äro idrott och lek, där en åtskillnad synes böra till en viss grad ske mellan manliga och kvinnliga elever. I ämnet idrott skall jämväl den första utbildningen i florettfäktning ingå, och övningarna häri torde böra avses utslutande för de manliga eleverna. Den tid, som de manliga eleverna ägna häråt, kunna för de kvinnliga elevernas del lämpligen anslås åt speciellt kvinnliga lek- och idrottsövningar.

*Första utbildnings-
året.*

Vi bortse i detta sammanhang från att det för vissa fall kan befinnas påkallat, att vid undervisningen hålla lärjungar av olika kön åtskilda.

Linjedelningen skulle alltså under det första året i det stora hela icke göra sig i någon mera avsevärd grad märkbar.

Under det *andra utbildningsåret* är det åter nödvändigt att skarpare taga sikte på behovet av speciell fackutbildning för institutets olika elevgrupper. Dock finnes även på detta senare stadium rum för gemensamhet i undervisningen, nämligen såvitt angår elevernas fortsatta studier i de ämnen av allmän karaktär, där tillräckliga insikter icke hunnit inhämtas under det första året, alltså i anatomi, fysiologi, allmänna gymnastikens teori, idrottens och lekens teori samt allmän gymnastik, idrott och lek.

Differentieringen under det *andra utbildningsåret* kommer att väsentligen bestämmas av 1) behovet för de blivande sjukgymnasterna av grundligare insikter i sjukdomsläran och större erfarenhet om de mekanoterapeutiska behandlingsmetodernas tillämpning i praktiskt sjukvårdsarbete, 2) nödvändigheten att lämna de blivande ämnes-gymnastiklärarna tillfälle till fullgörande av en del av deras provårstjänstgöring samt 3) officerskursens behov av särskild utbildning i militär gymnastik och militär idrott.

Det synes vara klart, att varken de militära eleverna eller de blivande ämnes-gymnastiklärarna hava tillnärmelsevis ett så stort behov av kunskaper i sjukdomslära och den medicinska gymnastikens teori och praktik, som institutets övriga elever. Samtliga elever böra visserligen under det första året erhålla en grundläggande kurs härutinnan, varvid de elementära delarna av sjukgymnastikens praktik inhämtas å institutets egna polikliniker. Men under det *andra utbildningsåret* är det nödvändigt, att de elever, vilka genom sin examen skola förvärva rätt till legitimation såsom sjukgymnaster, ägna en avsevärd tid åt att utvidga och fördjupa sina insikter i sjukdomslära och sjukgymnastikens teknik samt, framför allt, att utveckla och stärka sin praktiska färdighet genom tjänstgöring vid en större sjukvårdsinrättning. I denna för sjukgymnastyrket speciellt anpassade undervisning och praktiska tjänstgöring böra givetvis icke de militära eleverna och ej heller de blivande ämnes-gymnastiklärarna taga någon del. För dem synes motsvarande tid böra utnyttjas, vad militäreleverna angår, till genomgående av en mera omfattande utbildning i sådana grenar av den fysiska fostran, som för deras militära uppfostran äga särskild betydelse, samt för ämnes-gymnastikläraraspiranterna till fullgörande av den första hälften av deras provårstjänstgöring.

Såsom vi tidigare omnämnt, är redan nu genom tillmötesgående från Stockholms stads hälsovårdsnämnd så ordnat, att institutets sjukgymnastelever i viss, ehuru mindre utsträckning lämnas tillfälle till tjänstgöring vid Sabbatsbergs sjukhus gymnastiska avdelning. Hittills hava dock endast 5 kvinnliga elever kunnat beredas tillfälle att samtidigt deltaga i behandlingen av patienter å nämnda sjukhus. Att fullfölja och utveckla denna anordning så att samtliga sjukgymnastelever vid institutet under en del av sin studietid få på detta sätt förvärva erfarenhet vid ett ordnat sjukvårdsarbete och vana att arbeta under medicinskt skolade personers ledning hava vi, såsom vi för övrigt närmare utvecklat i kap. II, ansett särdeles betydelsefullt för vinnande av ett fullgott resultat av ifrågavarande undervisningsverksamhet. Vi hava närmare undersökt möjligheterna för samarbete i sådant syfte mellan institutet och någon större sjukvårdsinrättning i staden och därvid funnit, att det under nuvarande förhållanden icke torde låta sig göra att få till stånd en sådan klinisk tjänstgöring vid det större statliga sjukhus, som finnes i Stockholm, nämligen Serafimerlasarettet. I sitt nuvarande skick har denna sjukvårdsinrättning icke tillräckligt utrymme eller övriga erforderliga resurser för att kunna mottaga centralinstitutets elever. Det har då legat närmast till hands att söka få till stånd ett fortsatt samarbete med Stockholms stad av den art, som redan inlett, och som i större skala har sin motsvarighet vid karolinska institutet. Efter underhandlingar med representanter för hälsovårdsnämnden hava vi i samråd med dessa uppgjort ett avtalsförslag, vilket torde innebära betryggan-

de förutsättningar för att eleverna vid institutet skola komma i åtnjutande av en tillfredsställande praktisk-sjukgymnastisk utbildning.

Enligt detta förslag, som bifogas betänkandet såsom Bil. III, medgiver hälsovårdsnämnden att vid Sabbatsbergs sjukhus genom centralinstitutets försorg får i samband med sjukgymnastisk behandling av sjukhusets patienter meddelas undervisning åt institutets elever, dock högst 15 samtidigt. Lokaler för undervisningen, erforderlig apparaturrustning samt övrig materiell skulle tillhandahållas av sjukhuset. I gengäld skulle institutet åtaga sig att bestrida all vid sjukhuset eller dess poliklinik erforderlig sjukgymnastisk behandling samt att hålla härför erforderlig personal. Denna skulle bestå dels av en särskild läkare såsom föreståndare för den sjukgymnastiska avdelningen, dels ock av legitimerade sjukgymnaster till det antal, som vore behöfligt för en nöjaktig behandling av de till avdelningen hänvisade patienterna och för övervakande, under föreståndarens inseende, av elevernas arbete på avdelningen. Avtalet skulle gälla med ömsesidig rätt till 6 månaders uppsägning.

Om man beräknar, att årskontingenten av dem, som vid institutet önska utbildas till sjukgymnaster, normalt kommer att uppgå till omkring 45, varav hela den kvinnliga kursen eller 30 elever plus 15 av de manliga lärjungarna, skulle dessa 45 elever, indelade i grupper om i medeltal 11 i varje grupp, kunna erhålla en var 3 månaders utbildning på sjukhuset. Härigenom skulle även, vilket ur sjukhusets synpunkt är oeftergivligt, den gymnastiska behandlingen därstädes kontinuerligt komma att upprätthållas av centralinstitutet genom dess personal och elever. Det dagliga arbetet å sjukhuset torde för eleverna böra begränsas till 2 timmar; de bland sjukgymnasteleverna, som icke tjänstgöra å sjukhuset, böra under motsvarande tid vara i arbete å institutets egna polikliniker.

Under det första utbildningsåret skulle undervisningen i allt väsentligt vara densamma för institutets olika elevgrupper, manliga och kvinnliga, läraraspiranter, sjukgymnaster och militärer samt omfatta ämnena anatomi, fysiologi, allmänna gymnastikens teori, idrottens och lekens teori, sjukdomslära, allmän gymnastisk och övning i medicinsk-gymnastisk behandling samt praktiska undervisningsövningar i gymnastik. Endast i fråga om idrotten skulle differentiering förekomma så till vida, att allenast de manliga eleverna skulle erhålla undervisning i florettfäktning samt de kvinnliga eleverna under motsvarande tid utbildas i speciellt kvinnliga lek- och idrottsövningar. I övrigt skulle jämväl i idrott och lek utbildningen vara densamma för de olika elevgrupperna. Även under det andra utbildningsåret skulle gemensam undervisning äga rum i nyssnämnda ämnen, dock med undantag beträffande sjukdomslära och medicinsk-gymnastisk behandling. I dessa senare ämnen skulle sjukgymnasteleverna undervisas särskilt och deras studier utbyggas med en tre månader lång tjänstgöring vid Sabbatsbergs sjukhus, varest eleverna, i grupper om 11 i varje, skulle under ledning av en av institutet avlönad läkare samt av institutet anställda sjukgymnaster bestrida den sjukgymnastiska behandlingen, allt enligt närmare avtal mellan institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Under motsvarande tid skulle de militära eleverna ägna sig åt specialutbildning på den militära gymnastikens och idrottens område samt de blivande ämnesgymnastiklärarna beredas tillfälle att fullgöra första hälften av sin provårstjänstgöring.

D. Undervisningsämnena.

De undervisningsämnena och övningar, som skola förekomma vid institutet, äro angivna i § 27 av institutets stadga. Där upptagas såsom för eleverna gemensamma teoretiska ämnen anatomi, pedagogisk gymnastik, militär gymna-

Sammanfattning.

Nuvarande förhållanden.

stik och fäktlära (varvid dock fäktlära undantages för kvinnor), fysiologi samt lek och idrott. De *gemensamma praktiska* övningarna äro följande: övningar i pedagogisk gymnastik, övningar i militärgymnastik och vapenföring (med samma undantag, som nyss nämnts) samt övningar i att leda gymnastik, lek och idrott. För *gymnastiklärarkursen* angivas såsom särskilda *teoretiska* ämnen anatomi, fysiologi och sundhetslära, rörelselära och pedagogisk gymnastik, militärgymnastik och fäktlära (dock ej för kvinnor), grunderna för undervisningens meddelande samt sjukgymnastik med särskilt avseende fäst på sjuklig skolungdom. För samma kurs föreskrivas *praktiska* övningar i pedagogisk gymnastik, militärgymnastik och vapenföring (ej för kvinnor), ledning av gymnastik samt i sjukgymnastik. Den *sjukgymnastiska kursen* erhåller särskild undervisning i följande *teoretiska* ämnen: pedagogisk gymnastik (för kvinnliga elever), anatomi, fysiologi och sundhetslära, sjukgymnastik och grunderna för sjukgymnastikens användning samt sjukdomslära. För sistnämnda kurs bestå de *praktiska* övningarna i pedagogisk gymnastik och tillämpad sjukgymnastik.

Tablå över effektiva undervisningstimmar vid gymnastiska centralinstitutet läsåret 1924—1925.

Undervisningsämnen	M a n l i g a e l e v e r					Kvinnliga elever	
	Instruktörs-kursen		Gymnastiklärar-kursen		Gymnastik-direktörs-kursen (sjukgymnast-kursen)	Yngre kursen	Äldre kursen
	civila elever	militära elever	Civila elever	militära elever			
Anatomi	73	73	65	65	9	140	26
Fysiologi	41	41	71	71	48	39	75
Rörelselära	—	—	37	37	—	12	13
Pedagogisk gymnastik (teori) . . .	114 ¹	66	102	54	—	96 ²	30
» » (praktik)	161	149	173	161	74	177	177
Fäktlära	25	25	—	—	—	—	—
Fäktning (praktik)	179	203	152	176	75	—	—
Idrott (teori)	33	33	27	27	—	10	15 ³
» (praktik)	183	183	249	249	23	90 ⁴	98 ⁵
Lek (teori)	13	13	10	10	—	5	—
» (praktik)	13	13	75	75	—	65	65
Undervisningsövningar	143	143	161	161	—	164	175
Allmän sjukdomslära	—	—	—	—	12	12	95
Speciell sjukdomslära	—	—	—	—	83		
Sjukgymnastikens teori och teknik	—	—	75	75	116	166	55
Poliklinik-tjänstgöring	—	—	—	—	543	192	352
Hälsö- och förbandslära	—	—	—	—	12	8 ⁶	—

Anm. 1. Häri ingå jämväl kommandoövningar.

Anm. 2. Häri ingå 8 timmar gymnastikens historia.

Anm. 3. Häri ingår jämväl lekens teori.

Anm. 4. Häri ingå 60 timmar vinteridrott (med simning) och 30 timmar friluftsliv.

Anm. 5. Häri ingå 60 timmar idrott (med simning) och 38 timmar friluftsliv.

Anm. 6. Undervisningen omfattar endast hälsölära.

Den omfattning, i vilken undervisning meddelas i de sålunda angivna olika ämnena, bestämmas av institutets direktion. Huru förhållandena för närvarande te sig härutinnan, framgår av förestående tablå, utvisande antalet undervisningstimmar i de särskilda ämnena i envar av instruktörs-, gymnastiklärar- och sjukgymnastkurserna samt kvinnliga avdelningen under läsåret 1924—1925.

I stort sett skulle enligt vårt förslag till omläggning av utbildningen vid institutet undervisningsämnena bliva desamma som hittills, dock skulle tillkomma ämnet pedagogik, vari en kortare kurs skulle meddelas på sätt i det följande närmare omförmäles. Skillnaden mellan den nuvarande ordningen och vårt förslag ligger huvudsakligen i lärokursernas omfattning i de angivna olika ämnena och ämnenas förekomst på undervisningsplanen för de särskilda grupper av elever, som vid institutet bedriva studier. Vi skola här nedan närmare precisera vårt förslag beträffande varje särskilt ämne.

Anatomi. Åt detta ämne ägnas för närvarande i instruktörskursen 73 timmar,¹ i gymnastiklärarkursen 65 timmar och i sjukgymnastkursen 9 timmar med gemensam undervisning för civila och militära elever i samtliga kurser. I den yngre kvinnliga kursen är timantalet 140 och i den äldre kvinnliga kursen 26. Ämnet omfattar i instruktörskursen inledning till anatomen, kort översikt över byggnaden och anordningen av människokroppens olika organsystem samt speciellt människans rörelseapparats anatomi. Andra årets kurs (gymnastiklärarkursen) utgör en direkt fortsättning på första årets. Speciellt genomgås de olika organsystemens deskriptiva och topografiska anatomi. Under det tredje året (sjukgymnastkursen) genomgås huvuddragen av människokroppens topografiska anatomi. Den anatomiska undervisningen för de kvinnliga eleverna har samma omfattning som för instruktörs- och gymnastiklärarkurserna tillsammans och fördelas på lämpligaste sätt mellan de båda kvinnliga kurserna av överläraren, sedan vederbörande lärare avgivit förslag. Såsom av förestående uppgifter rörande timantalet framgår, är detta större för de kvinnliga eleverna än för de manliga. Orsaken härtill är att söka i de lägre inträdesfordringarna för de förra eleverna, varigenom mera tid måste anslås åt inhämtande av ämnets elementära delar.

Först torde böra framhållas, att med hänsyn till de enhetliga inträdesfordringar, som vi föreslagit skola bliva gällande för manliga och kvinnliga elever, anledning icke vidare föreligger att upprätthålla någon skillnad i timantal för nämnda båda elevgrupper.

Vidare synes det oss lämpligt, att de olika elevkategorierna erhålla samma utbildning i förevarande ämne, och att denna för dem alla meddelas gemensamt.

I fråga om undervisningens innehåll anse vi större vikt böra läggas på de delar av ämnet, som äga direkt betydelse för undervisningen i (rörelse-) fysiologi, allmänna gymnastikens teori, sjukdomslära och sjukgymnastik. Den rent beskrivande delen av ämnet torde i förhållande härtill böra tillerkännas en underordnad plats. Undervisningen torde böra inledas med en allmän översikt av kroppens byggnad samt beskrivning av i densamma ingående organsystem, organ, vävnader och celler samt cellernas allmänna morfologiska byggnad. Särskild vikt bör därefter ägnas människans rörelseapparat, skelettsystemets, led- och bandapparatens samt muskelsystemets byggnad, varvid, i anslutning till vad ovan nyss framhållits, skola utförligare och på övriga delars bekostnad behandlas de partier av nämnda områden, vilka äro av vikt för att eleven skall kunna väl tillgodogöra sig undervisningen i fysiologi, allmänna gymnastikens teori, sjukdomslära och sjukgymnastik. Därefter torde böra lämnas en översikt

De sakkunnigas förslag.

Anatomi.
Nuvarande förhållanden.

De sakkunnigas förslag.

¹ Med »timmar» avses här och i det följande lärjungetimmar.

av inälvornas allmänna byggnad ävensom redogöras för andnings-, matsmältnings- och cirkulationsapparaterna, urin- och könsorganen samt de inre-sekretoriska körtlarna. Slutligen behandlas nervsystemet, varvid särskild vikt bör fästas vid sådana delar, som äga betydelse för tillgodogörandet av undervisningen i sjukgymnastik. I kursen bör i erforderlig omfattning inbegripas även topografisk och exteriöranatomi.

För att eleverna nöjaktigt skola kunna inhämta den nu skisserade kursen, torde en utsträckning av det totala timantalet för båda årskurserna till 168 vara nödvändig. Härav torde huvudparten eller 128 timmar böra läggas på det första året, med hänsyn till ämnets grundläggande betydelse för de fortsatta studierna. Återstoden eller 40 timmar skulle komma på det andra årets kurs.

Fysiologi. *Fysiologi.* Ämnet upptager å institutets nuvarande timplan 41 timmar i instruktörskursen, 71 timmar i gymnastiklärarkursen och 48 timmar i sjukgymnastkursen. De kvinnliga eleverna åtnjuta undervisning i ämnet i första årskursen 39 timmar och i andra årskursen 75 timmar. Härtill kommer för gymnastiklärarkursens del 37, för yngre kvinnliga kursen 12 och för äldre kvinnliga kursen 13 timmars undervisning i rörelselära. Det är dock att märka, att detta ämne icke är av enbart fysiologiskt innehåll, utan att väsentliga partier därav stå i intimt samband med anatomin och den allmänna gymnastikens teori.

I instruktörskursen gives en översikt av musklernas, nervernas, blodomloppets och andningens fysiologi. Andra årets kurs (gymnastiklärarkursen) omfattar arbetets fysiologi samt en kortare översikt av de kapitel av fysiologien, som ej tidigare genomgått. Härjämte meddelas valda kapitel ur rörelsefysiologien. I tredje årskursen (sjukgymnastkursen) lämnas en redogörelse för kroppsövningarnas inverkan på kroppsutvecklingen och på olika organsystem. I den yngre kvinnliga kursen omfattar ämnet en översikt av musklernas, nervernas och blodomloppets fysiologi. Andra årets kvinnliga kurs erhåller undervisning i andningens och arbetets fysiologi samt en kortare översikt av tidigare ej genomgångna delar av ämnet, varjämte behandlas valda kapitel ur rörelsefysiologien.

Vi hava i det föregående närmare framhållit, att ämnet fysiologi och särskilt den del därav, som plägar benämnas rörelsefysiologien, bör tillerkännas en central plats på institutets undervisningsschema. Huvudvikten bör läggas på de rörelsefysiologiska partierna av ämnet, och en väsentlig utsträckning av timantalet bör äga rum. Då ämnet har lika vikt för samtliga elever, oavsett deras speciella utbildningsmål, bör undervisningen vara densamma för alla under bägge åren.

Undervisningen i fysiologi torde det första året böra omfatta huvudsakligen allmän fysiologi och särskilt de lagar, som gälla för rörelseorganens funktion i allmänhet, samt dessutom särskilt muskelarbetets inflytande på kroppens övriga funktioner. Undervisningen bör i den utsträckning, så befinnes lämpligt, belysas med experiment. Under andra året studeras speciellt kroppsövningarnas inflytande på kroppen i dess helhet och på olika viktigare organsystem. Så bör t. ex. behandlas träningens inverkan på kroppsutvecklingen och kroppsbyggnaden, på hjärtat, andningsapparaten, nervsystemet o. s. v. Även behandlas ansträngningsgraden av olika slag av kroppsövningar samt deras lämplighet för olika åldrar och kön. Särskild uppmärksamhet bör även ägnas arbetsfysiologiska spørsmål. I den mån det låter sig göra, bör från vetenskaplig ståndpunkt en värdering av de olika grundprinciper, på vilka olika system för fysisk fostran uppbyggts, genomföras och meddelas de studerande. De delar av rörelseläran, som falla inom fysiologien, genomgås; det gymnastiska rörelseförrådet bör, liksom det idrottsliga, systematiseras och de

Fysiologi.
Nuvarande
förhållanden.

De sak-
kunnigas
förslag.

enskilda rörelsernas eller rörelsegruppernas verkan analyseras. Även detta års föreläsningsverksamhet belyses med experiment, i vilka mera försigkomna elever, i den mån sådant lämpligen kan ske, böra beredas tillfälle att deltaga. Slutligen bör lämnas en kort översikt av massagens och sjukgymnastikens fysiologiska underlag.

För undervisningen i ämnet fysiologi beräkna vi ett sammanlagt timantal av 192 vara erforderligt. Detta timantal torde böra lika fördelas med 96 timmar på vardera årskursen.

Allmänna gymnastikens teori. Benämningen »allmän gymnastik» föreslogs av 1915 års kommitté såsom en lämpligare beteckning å det ämne, som vid gymnastiska centralinstitutet gått under namnet »pedagogisk gymnastik», till skillnad från militärgymnastik och sjukgymnastik. Kommittén framhöll, att innebörden av beteckningen pedagogisk gymnastik ej alltid varit fullt klar utan givit anledning till missuppfattning, samt att namnet även ur vetenskaplig synpunkt vore föga lämpligt. Med benämningen allmän gymnastik uttrycktes klart och tydligt ämnets karaktär och innehåll. Härmed förstodes gymnastik utan ensidigt betonande av dess särskilda speciella ämnesgrenar.

För vår del vilja vi ansluta oss till berörda förslag och använda i detta betänkande termen »allmän gymnastik» såsom betecknande en motsvarighet till vad som för närvarande vid institutet benämnes »pedagogisk gymnastik».

Den allmänna gymnastikens teori är till sin omfattning olika för institutets civila och militära elever, i det att de förra i detta ämne erhålla avsevärt mera undervisning än de senare. För instruktörskursens civila elever är timantalet 114, däri dock inbegripna kommandoövningar med ett relativt obetydligt timantal. De militära eleverna i samma kurs hava åter endast 66 timmar i ämnet. I gymnastiklärarkursen åtnjuta de civila eleverna 102 timmars undervisning i ämnet, under det att för de militära eleverna därstädes timplanen upptager allenast 54 timmar. I sjukgymnastkursen förekommer icke någon undervisning i förevarande ämne. För den yngre kvinnliga kursen är antalet timmar 96 och för den äldre kursen 30.

Lärokursens innehåll är följande. I instruktörskursen genomgås rörelseförrådets indelning. De under de praktiska övningarna använda rörelserna samt övriga typrörelser för såväl vuxen manlig ungdom som den lägre skolåldern genomgås i detalj och förklaras till sin huvudsakliga verkan. Härjämte lämnas en kortfattad översikt över gymnastikens historia. Under det andra året fortsättes och avslutas genomgången av rörelseförrådet, så att detta blir i sin helhet behandlat. Vidare lämnas en översikt av gymnastikens utveckling från P. H. Lings dagar till nuvarande tid. I den yngre kvinnliga kursen omfattar ämnet pedagogiska anvisningar för gymnastikundervisningens bedrivande samt genomgång av de olika rörelsesläktena och muskelverksamheten i stora drag, beskriven vid de mest typiska rörelserna. Vidare lämnas en kort redogörelse för gymnastikens utveckling från äldsta tider med huvudvikten lagd på de nutida gymnastiska riktningarna. Under det andra årets kurs fullständigas genomgången av rörelseförrådet, varjämte behandlas de psykiska och fysiologiska förutsättningarna för gymnastikens bedrivande med olika åldersklasser.

Då ifrågavarande ämne måste anses höra till dem, som äga en allmän grundläggande betydelse för all utbildning i fysisk fostran, synes oss undervisningen häri böra till omfattning som innehåll bliva lika för samtliga elever vid institutet, oavsett om de sedermera komma att ägna sig åt lärarens, militärens eller sjukgymnastens kall. Vi föreslå därför, att alla elever i detta ämne undervisas efter en enhetlig kursplan, som under första utbildningsåret torde böra upptaga 108 timmar och under det andra året 40 timmar.

I fråga om ämnets innehåll synes oss större uppmärksamhet än hittills böra ägnas den hållningsrättande gymnastiken, d. v. s. det gymnastiska rörelse-

Allmänna gymnastikens teori.

Ämnets benämning.

Nuvarande förhållanden.

De sakkunnigas förslag.

förråd, som kommer till användning vid behandlingen av deformiteter inom det statistiska systemet. Skälen härtill torde framgå av vad vi tidigare anfört rörande behovet av särskilda avdelningar för hållningsrättande gymnastik vid skolorna. Vidare torde i den allmänna gymnastikens teori jämväl böra ingå undervisning i gymnastiksalars byggnad och inredning och vad därmed äger sammanhang.

*Idrottens
och lekens
teori.*
Nuvarande
förhållanden.

Idrottens och lekens teori. Till den teoretiska undervisningen i idrott och lek äro för såväl civila som militära elever i instruktörskursen anslagna tillhoppa 46 timmar, därav 33 timmar för idrott och 13 timmar för lek. Motsvarande timantal i gymnastiklärarkursen äro resp. 37, 27 och 10. I sjukgymnastkursen förekommer icke någon teoretisk undervisning i ämnet. I vardera av de båda kvinnliga kurserna omfattar idrottens och lekens teori 15 timmar, därav 10 timmar idrott och 5 timmar lek.

Lärokursen innefattar i instruktörskursen dels idrottens allmänna teori, som sönderfaller i följande kapitel, nämligen historik, idrottens organisation, anläggande av idrottsplatser, träning och idrottshygien, dels ock speciell teori för de olika idrottsgrenarna. Vad leken beträffar, lämnas anvisningar för olika lekars organisation och tillämpning väsentligen i samband med de praktiska övningarna. I gymnastiklärarkursen fullföljes undervisningen i speciell teori för de olika idrottsgrenarna, varjämte ämnet omfattar uppgörande av planer för tävlingar i skilda idrottsgrenar. Slutligen genomgås lekens historia, analys och metodik. För de kvinnliga eleverna innefattar kursen under första året anvisningar i de för kvinnor och barn lämpligaste idrottsformernas organisation och tillämpning samt undervisning i grunderna för kartläsning, orientering och scouting, varjämte anvisningar lämnas för lekarnas tillämpning och organisation i samband med de praktiska övningarna. Andra årets kurs är i stort sett en fortsättning och ytterligare utveckling av första årets, därvid särskilt förrådet av lek- och dansformer väsentligt utvidgas.

De sak-
kunnigas
förslag.

I det stora hela torde detta program för den teoretiska undervisningen i idrott och lek böra följas även efter institutets omorganisation. Dock synes oss såsom ett särskilt moment böra införas den frivilliga idrottens organisation och arbetsformer. Vidare bör i ämnet ingå en jämförelse mellan olika idrottsgrenar ur praktisk-fysiologisk synpunkt och dessas uppfostrande betydelse under olika åldrar. Särskild uppmärksamhet synes även böra ägnas praktiskt-hygieniska spörsmål, som stå i samband med idrottslig verksamhet.

Fäktningen har hittills stått som ett självständigt ämne på institutets program. Enligt vår mening föreligga icke tillräckliga skäl att vidare upprätthålla en dylik skillnad mellan denna och övriga idrottsgrenar. Under ämnet idrott bör därför i fortsättningen inbegripas jämväl fäktning såsom en art av idrott, och följaktligen bör till ämnets teoretiska del även hänföras fäktkonstens teori. Häri förekommer för närvarande 25 timmars undervisning för såväl civila som militära elever i instruktörskursen. Undervisningen omfattar fäktkonstens historia, fäktlära samt genomgång av militära reglementen och instruktioner. Uppenbarligen måste i denna liksom även i övriga delar av den teoretiska undervisningen i idrott en differentiering genomföras med hänsyn till elevernas egenskap av civila och militärer. För de förra är givetvis inlärandet av militära reglementen och instruktioner i fäktning onödigt. Klart är också, att vid undervisningen av de militära eleverna särskild vikt måste läggas på speciellt militära idrottsgrenar. Här torde det således bli ofrånkomligt att genomföra särundervisning för civila och militära elever i viss utsträckning. Likaledes torde de kvinnliga eleverna böra undervisas särskilt för sig, åtminstone i vad som ej angår de allmänna delarna av idrottens teori. Någon teoretisk undervisning i fäktning bör, liksom hittills, för deras del ej förekomma. Timantalet beräkna vi, med inräknande alltså av för fäktteori erforderliga timmar,

sålunda. För manliga civila: första årskursen 64 timmar, andra årskursen 40 timmar, för militära: första årskursen 64 timmar, andra årskursen 72 timmar samt för kvinnliga elever: första årskursen 64 timmar och andra årskursen 40 timmar.

Sjukdomslära. Detta ämne förekommer för närvarande icke i instruktörs- och gymnastiklärarkurserna utan endast i sjukgymnastkursen och i den kvinnliga avdelningen. I sjukgymnastkursen är ämnet upptaget med sammanlagt 95 timmar, varav 12 timmar allmän sjukdomslära och 83 timmar speciell sjukdomslära. För den yngre kvinnliga kursen meddelas undervisning 12 timmar i allmän sjukdomslära. För andra årets kvinnliga elever är timantalet 95.

Kursen i ämnet är i det stora hela densamma för sjukgymnastkursens elever och de kvinnliga lärjungarna.

Ämnets allmänna del genomgås i kort sammandrag efter någon lärobok i allmän patologi. Dess speciella del omfattar traumatiska åkommor (kontusioner, synoviter, distorsioner, luxationer och frakturer), deformiteter i extremiteter och ryggrad, inflammatoriska ledåkommor samt sjukdomar i senskidor och bursor, invärtes- och nervsjukdomar samt en del hudsjukdomar med hänsyn särskilt tagen till sådana sjukdomar, där den sjukgymnastiska och fysikaliska terapin kunnat komma till användning. Dessutom genomgås i korta drag könsjukdomarna.

På grund av detta ämnets betydelse för elevernas sjukgymnastiska utbildning och då enligt vår plan samtliga elever, även militärer och blivande lärare, böra erhålla utbildning i sjukgymnastik ehuru till olika omfattning för olika elevgrupper, torde det vara lämpligt, att under det första året en grundläggande kurs i ämnet gives alla elever, oavsett deras skilda utbildningsmål. Denna kurs synes böra omfatta 20 undervisningstimmar och huvudsakligen avse ämnets allmänna delar. Under det andra utbildningsåret torde eleverna böra uppdelas i två grupper med hänsyn till undervisningen i förevarande ämne. Till den ena gruppen hänföras de militära eleverna samt ämnes-gymnastikläraraspiranterna. För dessa elever torde det vara tillräckligt med ytterligare 20 timmars undervisning i sjukdomslärans speciella del. Övriga elever åter, vilka skola erhålla en fullständig sjukgymnastisk utbildning, hava givetvis behov av en avsevärt grundligare undervisning i ämnet. För dem torde andra årets kurs böra omfatta 84 timmar. Sammanlagda timantalet skulle alltså bliva för militärer samt ämnes-gymnastiklärare 40 timmar och för övriga elever 104 timmar. Den tid, militäreleverna och ämnes-gymnastikläraraspiranterna ej deltaga i undervisningen i sjukdomslära, böra de använda: militäreleverna till utbildning och övning i speciellt militära idrottsgrenar samt ämnes-gymnastiklärarna till provårstjänstgöring, på sätt förut omförmäls.

Allmän gymnastik. Härmed avse vi elevernas egna praktiska övningar i vad som för närvarande vid institutet benämnes pedagogisk gymnastik.

Dylika övningar förekomma enligt gällande undervisningsplan under 149 timmar för de militära eleverna i instruktörskursen och under 161 timmar för de civila. Motsvarande timantal i gymnastiklärarkursen äro 161 och 173. I sjukgymnastkursen är timantalet 74. De kvinnliga elevernas gymnastikövningar upptaga 177 timmar under vardera av första och andra årskurserna.

Utbildningen för de manliga eleverna omfattar första året dagövningar, lämpade för skolungdom och vuxen manlig ungdom. Andra året genomgås dagövningar, lämpade för olika slag av gymnastikavdelningar. Elevernas egen utbildning fortsättes, varvid ett flertal varianter av de typiska rörelserna samt mera sammansatta rörelser komma till användning. I denna utbildning ingå både under första och andra året dels kommandoövningar för de civila eleverna, dels ock övningar i att leda en gymnastiklektion. Utbildningen i sjukgymnastkursen

Sjukdomslära.

Nuvarande förhållanden.

De sakkunnigas förslag.

Allmän gymnastik.

Nuvarande förhållanden.

avser närmast bibehållande av personlig färdighet samt förmåga att uppgöra och leda gymnastiska dagövningar.

I den yngre kvinnliga kursen avser undervisningen, som särskilt i början ansluter sig till den teoretiska undervisningen och kommenderingsövningarna med barn, att giva eleverna ett stort rörelseförråd, passande för skolåldern, samt att påverka deras egen hållning, smidighet, behärskning och färdighet. Enklare spring-, boll- och sånglekar ingå även i dagövningen. Under andra året pågår undervisningen enligt samma plan som första året men med ökade fordringar på rörelsernas utförande och sammansättning. Under bägge åren ingå i undervisningen övningar i ledning av gymnastik.

De sak-
kunnigas
förslag.

Någon anledning att i fråga om den allmänna gymnastiken göra åtskillnad mellan de olika elevgrupperna med hänsyn till timantalets storlek synes oss icke föreligga. Samtliga elever torde i detta ämne böra erhålla lika lång utbildning. Manliga och kvinnliga elever böra visserligen undervisas var för sig, men inom dessa bägge elevkategorier bör undervisningen vara till omfattning och innehåll lika för alla. Önskligt är, att utbildningen i allmän gymnastik blir så grundlig som möjligt, varför vi föreslå någon utsträckning av det totala timantalet. I detta hänseende hava vi tänkt oss en sammanlagd undervisningstid av 432 timmar för varje elev, fördelade med hälften eller 216 timmar på vardera årskursen. I detta timantal ingå då icke undervisningsövningar med skolbarn, till vilka vi återkomma i det följande.

Idrott och
lek.

Nuvarande
förhållanden.

Idrott och lek. De praktiska övningarna i idrott och lek upptaga för såväl civila som militära elever i instruktörskursen 196 timmar, därav 183 timmar idrott och 13 timmar lek, samt i gymnastiklärarkursen 324 timmar, därav 249 timmar idrott och 75 timmar lek. I sjukgymnastkursen är timantalet 23, avseende endast idrott. Den yngre kvinnliga kursen har 155 timmar idrott och lek, varav 60 timmar idrott, 30 timmar friluftsliv m. m. och 65 timmar lek. Motsvarande timantal är för den äldre kursen 163, varav 60 timmar idrott, 38 timmar friluftsliv m. m. och 65 timmar lek.

Härtill komma övningar i fäktning med 179 timmar för de civila eleverna i instruktörskursen och 203 timmar för de militära. I gymnastiklärarkursen förekomma fäktövningar under 152 timmar för de civila eleverna och 176 för de militära. Sjukgymnastkursens elever hava 75 timmar fäktövningar. För de kvinnliga eleverna förekommer däremot ingen undervisning i fäktning.

Idrottsövningarna i instruktörskursen avse följande olika idrottsgrenar: simning, bandy, skridskoåkning och skidlöpning, varjämte, huvudsakligen för de militära eleverna, förekomma orienteringslöpning och fälttävningar. I gymnastiklärarkursen meddelas fortsatt utbildning i nyssnämnda idrotter, varjämte tillkomma fotbollsspel, scouting och praktisk undervisning i den allmänna idrottens olika grenar. Under sjukgymnastkursen avser undervisningen väsentligen en kort repetition av det förut genomgångna samt bibehållande av elevernas personliga färdighet. För de kvinnliga eleverna omfattar utbildningen orienterings- och scoutövningar, simning, skridskoåkning och skidlöpning samt övriga för kvinnor lämpade idrottsformer.

Fäktundervisningen omfattar för instruktörskursens civila elever florett- och sabelfäktning samt för de militära eleverna florett-, sabel- och bajonettfäktning. I gymnastiklärarkursen meddelas utbildning i florett- och värjefäktning samt sabelfäktning för de civila eleverna och i nämnda grenar av fäktkonsten samt i bajonettfäktning för de militära eleverna. I sjukgymnastkursen avser fäktundervisningen huvudsakligen att bibehålla och utveckla elevernas personliga färdighet. Den övervägande delen av den åt fäktning anslagna tiden är ägnad florettfäktningen.

De sak-
kunnigas
förslag.

I fråga om ämnet idrott och lek synes det nödvändigt att bibehålla och ytterligare skärpa den linjedelning, som redan under nuvarande förhållanden gjorts

sig gällande vid institutet. För det första är det oundgängligt att hålla manliga och kvinnliga elever isär med hänsyn till de båda könens olika fysiska förutsättningar. Vidare är det uppenbart, att gemensamhet i undervisningen visserligen kan upprätthållas i fråga om de manliga eleverna, så länge det endast gäller sådana idrotter som simning, skridskoåkning, fotboll och vissa grenar av den allmänna idrotten, men att i övrigt de civila och de militära eleverna var för sig hava sitt skilda utbildningsbehov. För de militära eleverna är en grundlig undervisning i de för militäryrket speciella idrottsgrenarna av stor betydelse, således fäktning av olika slag, orienteringsövningar, fälttävlingar etc. I dessa delar av idrotten föreligger åter intet eller i varje fall icke samma behov för de civila eleverna. Fäktutbildningen kan för dem väsentligt inskränkas; i bajonettfäktning böra de icke undervisas. Likaledes torde för dem sabel- och värjafäktningen kunna utslutas. Någon undervisning i fälttävlingar o. d. bör givetvis ej förekomma för de civila eleverna.

Här är alltså en bestämd differentiering nödvändig. Under det första utbildningsåret torde dock de manliga eleverna kunna i avsevärd utsträckning erhålla gemensam undervisning. Vi beräkna för ämnet sammanlagt 288 timmar under första årskursen, därav för fäktning 113 timmar, för övrig idrott 135 timmar och för lek 40 timmar. Under det andra året måste åter en strängare uppdelning ske. För de civila eleverna torde timantalet böra utgöra 260, dock måste för ämnes-gymnastiklärareleverna timantalet något inskränkas, enligt vår beräkning till 248, för att bereda dem tillfälle till provårstjänstgöring; av nu angivna timantal torde 40 timmar böra ägnas åt lekövningar. Däremot synes oss under det andra året icke böra förekomma någon fäktutbildning för de civila eleverna. Timantalet för de militära eleverna torde böra utsträckas till 632 under det andra året. Härav torde 416 timmar böra anslås åt fäktning. För de kvinnliga eleverna skulle timantalet utgöra under första året 224 timmar, varav för idrott 112 timmar och för lek 112 timmar samt under andra året 260 timmar, varav för idrott 180 timmar och för lek 80 timmar.

Vad ämnets innehåll angår, torde med ovan angivna förändringar det nuvarande programmet kunna i stort sett följas. Under det första året torde huvudvikten böra läggas på bibringandet och uppövandet av elevernas personliga färdighet samt förmåga att meddela enskild undervisning. Även andra året bör delvis ägnas åt ytterligare uppdrivande av den personliga färdigheten men väsentligen användas för att bibringa eleverna förmåga att undervisa avdelning. Vid all undervisning bör uppmärksammas betydelsen av att eleverna vinna kompetens att uppträda såsom funktionärer, ledare, domare etc. Det torde icke behöva särskilt framhållas, att det däremot här icke är fråga om att utbilda, vad man inom idrottsvärlden plägar kalla tränare.

För stärkande av elevernas utbildning i de för vårt land så betydelsefulla vinteridrotterna synes det vara av vikt, att den i Stockholmstrakten relativt korta tid, under vilken de klimatiska förhållandena äro sådana, att vinterns idrotter kunna med fördel idkas, utnyttjas så effektivt som möjligt för nämnda ändamål. I detta syfte synas oss sådana anordningar böra träffas, att en sammanhängande vecka under vintersäsongen kan helt anslås till vinteridrott av olika slag.

En dylik koncentration av undervisningen torde lämpligen böra ske även i fråga om sommarens utomhusidrotter på sådant sätt, att under den första och den sista månaden av läsåret en avsevärd del av arbetstiden anslås till nämnda idrotter och till friluftsovningar i övrigt. Härigenom undvikas de olägenheter, som ofta uppkomma genom de otillfredsställande klimatiska förhållandena under höstar och vårar. Vi hava fördenskull uppgjort en timplan, enligt vilken läsåret skulle uppdelas i en *förperiod* om fyra veckor, förlagd till läsrets bör-

*Vinter-
idrottsvecka.*

*Förperiod,
huvud-
period,
efterperiod.*

jan, en *efterperiod* om likaledes fyra veckor, förlagd till läsårets slut, samt en *huvudperiod*, upptagande läsårets återstående trettiotvå veckor. Under för- och efterperioderna skulle undervisningsprogrammet huvudsakligen omfatta idrott och friluftsovningar av olika slag och endast en mindre del ägnas åt de teoretiska ämnena samt gymnastik. Timmarnas fördelning på de olika ämnena under nämnda tre perioder framgår av två tabläer, som finnas intagna i slutet av detta kapitel.

I fråga om undervisningen i lek vilja vi särskilt betona rytmiska och sång- lekars betydelse för de kvinnliga elevernas utbildning. Till undervisning häri såväl som i övriga slag av lekar givas goda tillfällen de tider under första årskursen, då de manliga eleverna äro sysselsatta med florettfäktnig.

Pedagogik.

Pedagogik. Ämnet pedagogik har hittills icke varit upptaget å institutets program. Då emellertid institutets huvuduppgift är att utbilda lärare, synes det oss nödvändigt, att eleverna bibringas insikter i åtminstone de mest elementära delarna av pedagogikens historia med särskild hänsyn till fysisk fostran. Någon längre tid kan på grund av de övriga ämnenas oavvisliga krav icke ägnas häråt, men vi föreställa oss, att ett nödigt mått av kunskaper i ämnet skulle kunna av eleverna förvärfvas, om en tid av 25 timmar anslås härtill. Dessa timmar torde böra förläggas till det andra utbildningsåret; ämnes-gymnastikläraraspiranterna böra dock givetvis härifrån vara befriade.

Huvudvikten bör vid undervisningen läggas på kännedomen om olika skolformer och deras anordning för undervisning i gymnastik med idrott och lek.

Undervisningsövningar.

Nuvarande förhållanden.

Undervisningsövningar. Övningar i att meddela undervisning i gymnastik samt idrott och lek förekomma för närvarande under de båda första utbildningsåren vid institutet, alltså för eleverna i instruktörs- och gymnastiklärarkurserna samt för den kvinnliga avdelningens båda årskurser. Undervisningsövningarna äga rum dels i samband med elevernas egna gymnastik- och idrottsövningar sålunda, att enskilda elever eller grupper av dem tjänstgöra såsom utbildningsobjekt, dels ock såsom särskilda övningslektioner med avdelningar av skolungdom i olika åldrar. Sedan åtskilliga år tillbaka har för detta ändamål samarbete rått mellan institutet samt ett flertal allmänna läroverk och folkskolor i Stockholm. I instruktörskursen tilldelas varje elev en tropp i någon av övningskolorna. Elevers förmåga att uppgöra dagövningar och hans sätt att leda troppens utbildning kritiseras av vederbörande gymnastiklärare vid den läroanstalt, troppen tillhör; denne lärare övar jämväl uppsikt över övningarna. Detta gäller dock icke folkskolorna, där institutets egna lärare utöva dessa funktioner. I gymnastiklärarkursen erhålla eleverna ökad övning att leda mindre gymnastikavdelningar men därjämte och huvudsakligen övning att leda större avdelningar, bestående av flera troppar. För de kvinnliga eleverna äro undervisningsövningarna ordnade efter i huvudsak enahanda program.

Den tid, som anslås åt här ifrågavarande övningar, utgör i instruktörskursen 143 timmar och i gymnastiklärarkursen 161 timmar, lika för civila och militära elever. För de kvinnliga eleverna är timantalet i den yngre kursen 164 och i den äldre kursen 175.

De sakkunnigas förslag.

Undervisningsövningarna tillhöra givetvis de viktigaste kapitlen i elevernas utbildning. Det är därför önskligt, att så mycken tid som möjligt ägnas häråt. Övningarna böra omfatta alla de viktigaste skolformerna och samtliga undervisningsstadier. Även i meddelande av undervisning i hållningsrättande gymnastik böra övningar bedrivas. I fråga om sättet för övningarnas anordnande synes oss den nu praktiserade ordningen, varigenom olika läroanstalter i Stockholm ställa sitt elevmaterial till förfogande för institutet, vara synnerligen lyckad och för övrigt till förmån ej endast för institutet utan även för skolorna. Man bör fördenskull fortsätta detta samarbete.

Såsom vi nyss framhöllo, bör en avsevärd tid ägnas åt undervisningsövning-

garna. I detta avseende synes ej föreligga skäl att göra åtskillnad mellan de olika elevkategorierna vid institutet. Samtliga elever skola eller kunna komma att ägna sig åt undervisarens kall, ehuru på olika banor, och böra därför erhålla samma grundliga utbildning i dess praktiska utövande. Vi beräkna för varje elev ett sammanlagt timantal av 428, fördelat med 212 timmar på den första årskursen och 216 timmar på den andra.

Givet är, att i samband med undervisningsövningarna de metodiska spørsmål, som sammanhänga med undervisningen i gymnastik, komma till beaktande.

Medicinsk gymnastik. Till de behandlingsmetoder, som ursprungligen innefattades i det vedertagna begreppet »sjukgymnastik», d. v. s. sjukgymnastik i vanlig bemärkelse och massage, hava numera kommit en hel del former av fysikalisk terapi, hetluftsbehandling, diatermibehandling och elektrisk behandling etc., såsom förbehandlings till massage och passiv och aktiv gymnastik. Ämnet har alltså fått en annan och vidare omfattning än tidigare, men då gymnastiken givetvis är den viktigaste, mest betydande och dominerande behandlingsmetoden och dessutom ofta kommer till användning i fall, där sjukdomstillstånd i egentlig mening ej föreligger, föreslå vi, att ämnet i stället för sjukgymnastik benämnas »medicinsk gymnastik», vilken beteckning innebär ett något vidare begrepp och dessutom ofta användes i utländsk facklitteratur och även i vårt land börjat vinna insteg.

I instruktörskursen förekommer icke någon undervisning i medicinsk gymnastik. Å gymnastiklärarkursens schema upptager ämnet 75 timmar. I sjukgymnastik kursen äro åt den medicinska gymnastiken anslagna tillhopa 659 timmar, varav 543 timmar polikliniktjänstgöring. De kvinnliga eleverna åtnjuta i den första årskursen 358 timmars undervisning i ämnet; härav ägnas 192 timmar åt polikliniktjänstgöring. I den andra årskursen omfattar ämnet 407 timmar, varav 352 timmar polikliniktjänstgöring.

Den undervisning i ämnet, som meddelas i gymnastiklärarkursen, avser att giva en demonstration av hela det sjukgymnastiska rörelseförrådet med praktiska övningar och tillämpningar ävensom att meddela tekniken för massagehandgreppen. Vidare genomgås behandlingen av olika sjukdomar och deformationer hos skolorngdom i s. k. sjukrote. I sjukgymnastik kursen repeteras föregående års kurs, varvid i detalj genomgås den sjukgymnastiska tekniken vid behandlingen av de olika sjukdomarna. Vidare omfattar undervisningen i denna kurs massagehandgreppens och de sjukgymnastiska rörelsernas teori och indikationer med samtidig övning i deras utförande ävensom grunderna för hetluft- och diatermibehandlingen och det elementära i elektroterapien. Demonstrationer givas å Zander-institutet av de mediko-mekaniska apparaterna. Eleverna övas i sjukgymnastik samt undervisas i receptskrivning. Härjämte tjänstgöra eleverna 3 timmar dagligen å institutets sjukgymnastiska poliklinik för män.

För eleverna i den yngre kvinnliga kursen upptager undervisningsplanen följande: det sjukgymnastiska rörelseförrådet jämte massagehandgreppen, teoretiskt och praktiskt, samt elementär rörelseanalys; övning av den sjukgymnastiska behandlingen vid medicinska, kirurgiska och ortopediska sjukdomar med demonstration av patienter; det viktigaste av termo-, hydro- och elektroterapien samt övning i sjukgymnastik, receptskrivning och förbandsläggning. Andra årets kursplan omfattar teoretisk och praktisk genomgång av sjukgymnastiska behandlingar vid alla interna och kirurgiskt-ortopediska sjukdomar, där sådan behandling kan ifrågakomma, med demonstration av behandlingarna å patienter, i den mån tillfälle härtill gives. Under såväl första som andra året tjänstgöra de kvinnliga eleverna dessutom å institutets poliklinik för kvinnor.

Vi hava förut såsom vår mening framhållit, att liksom sjukgymnasten är i behov av insikter i allmän gymnastik, så är det för friskgymnasten, på vilket

Medicinsk gymnastik.

Ämnets benämning.

Nuvarande förhållanden.

De sakkunnigas förslag.

område av fysisk fostran han än är verksam, nödvändigt att äga åtminstone vissa grundläggande insikter och färdigheter i den medicinska gymnastiken. Särskilt är detta av betydelse för den hållningsrättande gymnastiken, som alla eleverna, oavsett studieriktning, böra göras förtrogna med. Vi anse det följaktligen vara erforderligt, att samtliga elever under det första utbildningsåret deltaga i undervisningen i medicinsk gymnastik. Denna undervisning torde då böra omfatta ungefärligen de delar av ämnet, som nu meddelas i gymnastiklärarkursen, d. v. s. väsentligen den medicinska gymnastikens teori och teknik med praktiska tillämpningsövningar. Dock bör programmet utvidgas därhän, att dessa delar behandlas mera fullständigt än för närvarande, samt att i undervisningen jämväl kommer att ingå sjukgymnastik med patienter. Till denna första årets kurs i medicinsk gymnastik, vilken i väsentlig utsträckning kan göras gemensam för samtliga elever, torde böra anslås 308 timmar, varav 192 timmars sjukhustjänstgöring eller tjänstgöring å institutets polikliniker. Omkring den 1 april eller strax före examensperioden på våren böra första årets elever avlösa andra årets elever i denna tjänstgöring, för att de senare må kunna mera odelat ägna sig åt tentamens- och examensarbete. Samtliga elever kunna, såsom förut nämnts, ej samtidigt få plats vid Sabbatsbergs sjukhus. Högst skulle där på en gång kunna mottagas 15, och vi hava, såsom jämväl förut angivits, beräknat, att eleverna skulle uppdelas i fyra grupper på det sättet, att varje grupp, innehållande omkring 11 elever, skulle tjänstgöra vid sjukhuset tre månader i följd. Den del av ifrågavarande elever, som icke kan beredas rum vid sjukhuset, bör under motsvarande tid fördelas till tjänstgöring å institutets egna båda polikliniker.

Under det andra året torde för de militära eleverna och de blivande ämnesgymnastiklärarna icke behöva anordnas någon undervisning i medicinsk gymnastik. För övriga elever synes ett timantal av 20 böra anslås till repetition av förut genomgångna delar av den medicinska gymnastikens teori och teknik och eventuellt utvidgning av kunskapsmättet härutinnan. Sjukhustjänstgöringen och tjänstgöringen å institutets polikliniker fortgå under detta år för nu ifrågavarande elever efter den förut utstakade planen. För sistnämnda ändamål beräkna vi ett timantal av 384. För de militära eleverna omfattar undervisningen under motsvarande tid väsentligen militär gymnastik och idrott (fäktning inbegripen). Ämnesgymnastiklärarna använda samma tid för sin provårsutbildning.

Den sammanlagda praktiska utbildningen i medicinsk gymnastik skulle alltså för blivande sjukgymnaster och gymnastik-facklärare under de två åren komma att uppgå till minst 576 timmar, en tid som torde vara tillräcklig för att giva dem en tillfyllestgörande erfarenhet om den medicinska gymnastikens olika behandlingsmetoder och deras användning i det praktiska sjukvårdsarbetet.

Härmed hava vi avslutat redogörelsen för vårt förslag till undervisningens anordnande vid institutet i och med omorganisationens genomförande. Vi hava därvid hållit oss till huvudämnena och lämnat å sido de ämnen, vari undervisning för institutets elever visserligen bör förekomma men endast i mindre omfattning. Dit höra sådana ämnen som *förbandslära* (första hjälpen vid olycksfall) och *röstbehandling*. Undervisning häri kan antingen inläggas i den utbildning, som meddelas i ett närstående huvudämne, för förbandsläran väl närmast medicinsk gymnastik och för röstbehandling pedagogiken, eller ock ordnas i form av kortare fristående kurser. Vilken anordning som kan befinnas mest ändamålsenlig och praktisk, torde få bliva beroende av omständigheterna; avgörandet härom torde få ankomma på institutets direktion.

Vi vilja slutligen anmärka, att då vi i det föregående för de olika ämnena angivit vissa timantal, vi icke tänkt oss dessa såsom på något sätt definitiva; givetvis kan det vid uppgörande av institutets blivande arbetsordning visa sig nödigt att härutinnan göra jämkningar. Vad vi velat med de av oss angivna timantalen klargöra, har varit *de särskilda ämnenas ställning i förhållande till varandra* enligt vårt förslag, alltså själva proportionerna mellan de olika ämnena. *I stort sett* torde emellertid enligt vårt förmenande även i och för sig varje ämnes utrymme på programmet vara genom berörda timantal på lämpligt sätt avvägt.

Här nedan återgivas tre tablåer, utvisande timantalet i de olika ämnena för de särskilda elevgrupperna samt timmarnas fördelning på förperiod, huvudperiod och efterperiod, allt i överensstämmelse med det förslag, vi förut i detta kapitel framlagt. Beträffande de i kolumnrubrikerna använda beteckningarna gymnastikdirektörskursen, magisterkursen och militärkursen hänvisa vi till § 28 i det i kap. XII intagna stadgeförslaget.

Tab. I. Antalet lärjungetimmar i de olika ämnena enligt sakkunnigförslaget.

	Gymnastikdirektörskursen						Militärkursen			Magisterkursen		
	Manliga			Kvinnliga								
	I	II	S:a	I	II	S:a	I	II	S:a	I	II	S:a
Fysiologi	96	96	192	96	96	192	96	96	192	96	96	192
Anatomi	128	40	168	128	40	168	128	40	168	128	40	168
Allm. gymn. (teori) . .	108	40	148	108	40	148	108	40	148	108	40	148
Undervisningsövn. . . .	212	216	428	212	216	428	212	216	428	212	216	428
Allm. gymn. (praktik) .	216	216	432	216	216	432	216	216	432	216	216	432
Idrott (teori o. praktik)	224	300	524	288	300	588	224	288	512	224	288	512
Lek » » »												
Fäktning » » »	128	—	128	—	—	—	128	416	544	128	—	128
Sjukdomslära	20	84	104	20	84	104	20	20	40	20	20	40
Sjukgymn. (teori o. teknik)	116	20	136	116	20	136	116	—	116	116	—	116
Sjukgymn. med pat. jämte hållningsrätt. gymn. .	192	384	576	192	384	576	192	—	192	192	—	192
Gymn. kommandoövn. o. programskr.	—	—	—	64	—	64	—	—	—	—	—	—
Förbandslära	—	8	8	—	8	8	—	8	8	—	8	8
Pedagogik o. röstbeh. .	—	36	36	—	36	36	—	36	36	—	—	—
Provårstjänstg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	512	512
Militärgymnastik	—	—	—	—	—	—	—	64	64	—	—	—
S:a	1,440	1,440	2,880	1,440	1,440	2,880	1,440	1,440	2,880	1,440	1,436	2,876

Tab. II a. Lärjungetimmarnas fördelning under för-, huvud- och efterperioderna. Första årskursen.

	Gymnastikdirektörs, magister- och militärkurserna						Kvinnliga					
	Manliga			Kvinnliga			Manliga			Kvinnliga		
	Förperiod (4 veckor)		Huvudperiod (32 veckor)		Efterperiod (4 veckor)		Förperiod (4 veckor)		Huvudperiod (32 veckor)		Efterperiod (4 veckor)	
	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.
Fysiologi	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96
Anatomi	4	16	4	16	—	16	4	16	—	16	4	16
Allm. gymn. (teori)	3	12	3	12	—	12	3	12	—	12	3	12
Undervisningsövningar	(3)	12	6	192	(2)	8	(3)	12	6	192	(2)	8
Allm. gymn. (praktik)	6	24	6	192	—	—	6	24	6	192	—	—
Idrott (teori och praktik)	18	72	1	32	30	120	18	72	3	96	30	120
Lek » » »	—	—	4	128	—	—	—	—	—	—	—	—
Fäktning » » »	—	—	1	20	—	—	—	—	1	20	—	—
Sjukdomslära	—	—	3	108	—	—	2	8	3	108	—	—
Sjukgymn. (teori och teknik)	2	8	6	192	—	—	—	—	6	192	—	—
Sjukgymn. med patienter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gymn. kommandoövningar och program- skrivn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hållningsrättande gymn.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	64	—	—
	36	144	36	1,152	36	144	36	144	36	1,152	36	144
	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a	S:a
	36	144	36	1,152	36	144	36	144	36	1,152	36	144
												1,440

Anm. Siffror inom () angiva timantalet per vecka i *medeltal* under en viss period.

1 1 tim./veckan minus 12 timmar under hela huvudperioden.

2 3 » plus 12 » » »

Tab. II b. Lärjungettimmarnas fördelning under för-, huvud- och efterperioderna. Andra årskursen.

	Gymnastikdirektörskursen				Militärkursen				Magisterkursen							
	Förperiod (4 veckor)		Huvud- period (32 veckor)		Efter- period (4 veckor)		S:a tim.		Förperiod (4 veckor)		Huvud- period (32 veckor)		Efter- period (4 veckor)		S:a tim.	
	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.	Tim./vecka	S:a tim.
Fysiologi	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96	—	96
Anatomi	1	40	1	40	1	40	—	40	1	40	—	40	—	40	—	40
Allm. gymn. (teori)	2	80	1	40	—	40	—	40	2	80	—	80	—	80	—	80
Undervisningsövningar	(4)	160	6	216	(2)	80	—	216	(4)	160	—	216	(2)	80	—	216
Allm. gymn. (praktik)	6	240	6	216	—	—	—	216	6	240	—	216	—	216	—	216
Idrott (teori och praktik)	18	72	3	108	30	120	—	300	18	72	3	108	30	120	—	300
Lek » » »																
Fäktning » » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukdomslära	5	20	2	64	—	—	—	84	5	20	—	—	—	—	—	20
Sjukgymn. (teori och teknik)	—	—	2	20	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukgymn. med patienter	—	—	2	20	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Förbandslära	—	—	12	384	—	—	—	384	—	—	—	—	—	—	—	—
Pedagogik och röstbehandling	—	—	—	—	2	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	8
Provårstjänstgöring	—	—	1	32	1	4	—	36	—	—	—	—	—	—	—	—
Militär gymnastik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	36	144	36	1,152	36	144	36	1,440	36	144	36	1,152	36	144	36	1,436
	S:a															

1 3 tim. i veckan under huvudperioden plus 12 tim.
 2 1 » » » minus 12 tim.

E. Examen.

Nuvarande
förhållanden.

Den nuvarande organisationen av utbildningen vid institutet nödvändiggör, att varje kurs formellt betraktas såsom ett avslutat helt för sig. Envar av kurserna giver sin särskilda kompetens, vitsordad genom avlagd examen från respektive kurs. Vi erinra om att genomgången instruktörskurs medför kompetens till gymnastiklärarbefattningar vid lägre allmänna läroverk och folkskolor, genomgången gymnastiklärarkurs kompetens till dylika befattningar vid alla offentliga läroverk, genomgången sjukgymnastkurs kompetens till legitimation såsom sjukgymnast ävensom rätt till antagande av titeln gymnastikdirektör samt genomgången tvåårig kvinnlig kurs, innefattande såväl lärarsom sjukgymnastutbildning, kompetens dels till gymnastiklärarinnebefattningar vid kvinnliga läroanstalter, dels ock till legitimation som sjukgymnast ävensom rätt till gymnastikdirektörstiteln.

Över elevernas insikter och färdigheter efter avslutad kurs avgiva institutets lärare särskilda vitsord, på grund av vilka därefter direktionen för varje utexaminerad elev utfärdar avgångsbetyg från kursen, upptagande de särskilda ämnesvitsorden.

De sakkunni-
gas förslag.

I och med en omläggning av undervisningen vid institutet i enlighet med det förslag, vi framlagt, bortfalla de nu omtalade olika avgångsexamina. Utbildningen blir tvåårig för samtliga elever. För rätt att deltaga i andra årets utbildning bör fordras, att vederbörande elev nöjaktigt tillgodogjort sig första årets kurs. Det synes oss lämpligt, att särskilda betyg för eleverna utfärdas över kunskaper och färdigheter, inhämtade under den första årskursen, ävensom rörande deras förmåga att meddela undervisning. Elev, som underkänts i något ämne, bör anses skild från institutet, därest han icke vid flyttningsprövning, som anordnas vid början av nästföljande hösttermin, godkänts. Dock torde det böra tillkomma lärarkollegiet att, i händelse ömmande omständigheter, såsom sjukdom och därmed jämförliga förhållanden, kunna konstateras hava föranlett underkännandet, medgiva elev rätt att ånyo genomgå första årskursen. Mot slutet av det andra läsåret böra i de teoretiska ämnena tentamina anställas, varvid vederbörande lärare avgiver betyg över elevens insikter i ämnet. Dessa betyg böra gälla såsom betyg i avgångsexamen. Underkäns elev i tentamen, synes det vara skäligt, att han äger rätt att en gång undergå omtentamen. Beträffande elevernas praktiska färdigheter låter det sig givetvis icke göra att i form av tentamen med varje elev utröna hans skicklighet, utan torde betygsättningen i fråga om dessa ämnen, eventuellt efter lämpliga prov med eleverna, indelade i mindre grupper, böra verkställas gemensamt av de lärare, som omhänderthaft utbildningen härutinnan. Slutligen bör med varje elev anställas ett undervisningsprov i form av en övningslektion, för vilken ämnet bör meddelas eleven viss kortare tid förut.

Utöver de sålunda meddelade specialbetygen torde varje elev böra av lärarkollegiet tilldelas ett huvudbetyg dels för *teoretiska insikter*, dels ock för *praktiska färdigheter*. Dylika huvudbetyg äro av särskilt stor praktisk betydelse vid tjänstetillsättningar såsom en ledning för de prövande myndigheterna vid jämförelse mellan olika sökandes meriter. Dessa huvudbetyg böra dock icke utgöra något matematiskt medeltal av specialbetygen, utan vid deras fastställande bör hänsyn tagas såväl till sistnämnda betyg som till elevernas under studietiden ådagalagda allmänna mognad, insikter och färdigheter inom den fysiska fostrans ämnesområde. För att huvudbetygen skola kunna läggas till grund för en jämförelse de olika eleverna emellan, böra de uppenbarligen icke avse andra ämnen än dem, i vilka samtliga elever erhållit en i det stora hela någorlunda likvärdig utbildning. Medicinsk gymnastik samt militär gymnastik och idrott böra således icke ingå i huvudbetygen. I dessa ämnen böra däremot

naturligtvis särskilda betyg i avgångsexamen tilldelas de elever, som erhållit den fullständiga sjukgymnastikutbildningen resp. de militära eleverna.

Härjämte böra eleverna av kollegiet tilldelas vitsord i undervisningsskicklighet, detta med hänsyn till institutets huvuduppgift att vara en lärarutbildningsanstalt.

Studierna vid institutet synas oss alltså icke böra avslutas genom någon examen rigorosum. Den som erhållit minst betyget godkänd i de särskilda ämnena samt minst huvudbetyget godkänd i fråga om teoretiska insikter och praktiska färdigheter ävensom minst godkänt vitsord i undervisningsskicklighet, bör anses hava fyllt villkoren för kompetens till gymnastikfacklärarbefattningar av olika slag, såväl högre som lägre. I och med att elev tilldelats dessa vitsord, har han avlagt *gymnastiklärarexamen*, med vilken bör följa nyss angivna kompetens. Häröver bör av institutets direktion utfärdas betyg i form av protokollsutdrag, upptagande de olika vitsorden.

Nu angivna regler böra gälla för samtliga institutets elever, manliga och kvinnliga, militärer, gymnastikfacklärar- och ämnesgymnastikläraraspiranter.

Elev, som deltagit i den mera omfattande kursen i sjukdomslära och medicinsk gymnastik, bör förklaras för *gymnastikdirektör* samt äga rätt till legitimation såsom sjukgymnast.

För de elever, som vid universitet eller högskola avlagt tentamina för filosofisk ämbetsexamen enligt förut av oss framlagt förslag, och som vid institutet avlägga gymnastiklärarexamen, skulle, såsom tidigare nämnts, från universitetets sida följa vederbörandes förklarande för filosofie magister. Dylik magisterexamen skulle medföra behörighet till sådana ämneslärarbefattningar, i vilka ingår även ämnet gymnastik.

F. Särskilda kurser.

Såväl 1910 som 1915 års kommittéer utgingo från att i viss utsträckning ämneslärare vid de allmänna läroverken skulle användas såsom biträdande lärare i gymnastik vid nämnda undervisningsanstalter, samt föreslogo därför, att vid centralinstitutet skulle anordnas för dylika lärare avsedda, kortare kurser i fysisk fostran, varigenom de skulle förvärva nödig kompetens för uppgiften såsom biträdande gymnastiklärare. Genom vårt förslag till filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom examensämne torde behovet av att för ovannämnda ändamål anordna särskilda utbildningskurser bortfalla.

Emellertid förordade de båda omtalade kommittéerna även, att dylika kurser i fysisk fostran skulle anordnas för att bereda folkskolans lärare tillfälle att stärka och ytterligare utvidga sina gymnastiska insikter och färdigheter. Härav föreligger allttjämt och kommer jämväl framgent att föreligga ett starkt behov. Det är klart, att endast ett relativt fåtal folkskollärare kommer att se sig i stånd att förskaffa sig den ganska dyrbara tvååriga utbildningen vid centralinstitutet såsom ett plus till sin seminarieutbildning. För alla de övriga, särskilt dem som fullgöra sitt lärarkall ute på landsbygden under förhållanden, som äro föga gynnsamma för undervisningen i gymnastik, är det i hög grad önskvärt, att en möjlighet står öppen till en fortsatt och mera grundlig underbyggnad i fysisk fostran än den, seminariet ensamt kan erbjuda. Vi hava redan i kap. III närmare avhandlat denna fråga. Med hänsyn till dessa lärares behov av gymnastisk fortbildning torde vid institutet årligen böra under sommarferierna anordnas särskilda utbildningskurser i gymnastik, idrott och lek.

Kursernas längd torde lämpligen böra utgöra sex veckor, och såsom lärare och handledare vid kurserna torde i främsta rummet böra användas institutets

egna lärare, vilka säkerligen kunna förutsättas villiga att mot skäligt arvode ställa sig till förfogande för detta ändamål.

Då kursdeltagarna i regel torde hava svårt att av egna medel bestrida hela kostnaden för resor till och från kursen samt uppehållet vid densamma, synas av statsmedel stipendier böra till dem utgå, liksom möjligen även något resekostnadsbidrag. Om stipendierna beräknas efter 2 kronor 50 öre om dagen och högsta antalet deltagare i en kurs till 60 — flera torde icke lämpligen kunna mottagas — skulle totalkostnaden för stipendier utgöra 6,300 kronor. För resebidrag borde ett anslag av 2,000 kronor vara tillfyllest. Sådant bidrag synes icke böra utgå efter högre grund än 3:e klass å järnväg och 2:a klass å ångbåt. Kostnaden för lärararvoden är givetvis beroende av den omfattning, undervisningen vid kursen kommer att erhålla. Med hänsyn till den relativt korta tid, kursen enligt vårt förslag skulle pågå, blir det säkerligen nödvändigt att, om ett verkligt gott resultat av densamma skall vinnas, utsträcka den dagliga undervisningen till åtminstone 5 timmar. Efter ett arvode av 10 kronor för timme och med beräkning av 36 effektiva arbetsdagar pr kurs skulle kostnaden för lärararvoden komma att uppgå till 1,800 kronor. Totalkostnaden för varje kurs skulle alltså enligt våra beräkningar uppgå till i runt tal 10,000 kronor. Undervisningsmateriel och lokaler böra givetvis fritt upplåtas av centralinstitutet.

Förutom de ovan nämnda sexveckorskurserna torde det vara lämpligt att anordna även kortare kurser i gymnastik för ifrågavarande lärare. Dessa kortare kurser synas böra alternera med sexveckorskurserna sålunda, att ena året hålles en kurs om sex veckors längd och påföljande år en kurs om t. ex. tre veckor. Härigenom minskas kostnaden för statsverket för ifrågavarande ändamål, och vidare blir på detta sätt den gymnastiska fortbildningsverksamheten anpassad efter olika lärares skiftande behov av dylik fortbildning och förmåga att bära utgifterna härför.

Även för seminarieläraernas del torde särskilda anordningar för gymnastisk fortbildning av samma slag som de ovan omfördälda vara behöfliga. Särskilt för erhållande av lämpliga biträdande lärar- och ledarkrafter vid den av oss föreslagna tvåveckorsutbildningen i fysisk fostran för eleverna i fjärde klassen torde det vara nödvändigt att anordna kortare kurser genom centralinstitutets försorg, vid vilka huvudvikten torde böra läggas på simning och annan idrott, olika former av friluftsliv etc.

Ett annat slag av utbildningskurser, som jämväl böra regelbundet vid institutet anordnas, är kurser för utbildande av ledare och instruktörer för den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen. Dylika kurser böra lämpligen komma till stånd under ferierna och omfatta de mest elementära delarna av kroppsövningarnas fysiologi och hygien, den allmänna gymnastikens och idrottens teori samt övningar i ledning av gymnastikavdelningar av olika storlek och i instruktion och handledning i simning, vinteridrott och skilda grenar av allmän idrott. Kursernas längd torde kunna anslås till tre å fyra veckor, och såsom lärare vid desamma böra tjänstgöra härför lämpliga personer bland institutets egna lärarkrafter. Antalet deltagare i en kurs bör i allmänhet ej överstiga 30. Deltagarna torde böra utses av institutets direktion efter hos densamma gjorda ansökningar. Till bidrag åt kursdeltagarna för bestridande av resekostnader och uppehälle under kursen böra statsmedel stå till förfogande, liksom även för gäldande av ersättning åt lärarkrafterna vid kursen.

I övrigt kunna givetvis olika behov av kortare utbildningskurser i fysisk fostran än de ovan omtalade tillgodoses genom centralinstitutets försorg. Det bör ankomma på institutets ledning, som har att uppmärksamt följa arbetet på den fysiska fostrans område, att där dylika behov yppa sig, vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder.

Visar det sig av ekonomiska och andra skäl mera praktiskt, att någon av de här avsedda utbildningskurserna kommer till stånd på annan plats än i Stockholm vid gymnastiska centralinstitutet, böra hinder givetvis icke föreligga för institutet att träffa sådan anordning. Kursen bör dock stå under institutets överinseende och ledning och undervisningen vid densamma helst bedrivs med hjälp av institutets lärarkrafter.

För de kurser av olika slag, som under ett år anses böra komma till stånd, bör institutets direktion i god tid dessförinnan uppgöra ett gemensamt program och underställa detsamma Kungl. Maj:ts godkännande.

Kap. IX. Lärarkrafter.

Vi skola i föreliggande kapitel på grundval av det förslag till omorganisation av centralinstitutet, som vi i det föregående framlagt, redogöra för institutets behov av lärarkrafter, sådant detta enligt vår mening kommer att te sig i och med den nya organisationens genomförande.

Liksom hittills bör institutets verksamhet stå under ledning av en *föreståndare*, på vilken dock icke torde böra läggas någon bestämd undervisningsbörda. Hans krafter synas helt komma att tagas i anspråk av uppgiften att vara ledare av undervisnings- och utbildningsarbetet vid centralinstitutet samt vissa andra funktioner i fysisk fostrans tjänst, som vi anse lämpligen böra tillkomma centralinstitutets chef.

Rektor.

Vi hava nämligen tänkt oss, att han förutom föreståndarskapet vid institutet skulle innehava ställningen såsom överinspektör för all gymnastikundervisning vid landets olika offentliga skolor. Han skulle alltså, på sätt förut varit vanligt med institutets föreståndare, bekläda posten såsom inspektör av gymnastikundervisningen vid de allmänna läroverken, folkskoleseminiarierna och jämförliga läroanstalter men dessutom utöva överinseende över det fysiska uppfostringsarbetet i folkundervisningsanstalterna och de förut omtalade konsulenternas i fysisk fostran verksamhet. Härjämte skulle han tjänstgöra såsom skolöverstyrelsens sakkunniga rådgivare i alla de frågor rörande fysisk fostran, där överstyrelsen funne sig i behov av sådant biträde. Överstyrelsen, som tidigare haft särskilt anslag till en dess konsulent i fysisk fostran men under de senare åren av statsfinansiella skäl icke kommit i åtnjutande härav, skulle på detta sätt utan extra kostnad för statsverket få tillgång till en för överstyrelsen välbehörlig sakkunnig hjälp på här förevarande område.

Uppgifterna såsom institutets chef, som överinspektör för gymnastikundervisningen och som skolöverstyrelsens sakkunnige rådgivare i frågor rörande fysisk fostran torde bliva av så maktpåliggande beskaffenhet, att det icke kan vara lämpligt eller ens möjligt att därutöver binda innehavaren av dessa uppgifter vid viss lärarverksamhet. Någon undervisningsskyldighet bör därför, såsom nämnt, icke vara förenad med föreståndarbefattningen, vilket givetvis icke hindrar, att i särskilda fall eller för visst ämne eller del därav föreståndaren, där omständigheterna sådant medgiva och det eljest finnes lämpligt, själv övertager undervisningen.

Genom att sålunda ovannämnda tre funktioner förenas hos en och samma person, kommer gymnastiska centralinstitutets chef att utgöra den enande, sammanhållande och ledande kraften i fråga om allt fysiskt uppfostringsarbete i landet. En dylik enhetlighet i ledningen måste enligt vår mening bliva till synnerlig fromma för utvecklingen, under förutsättning att ledarskapet ligger i de rätta händerna. En motsvarighet till nu berörda anordning finner man i

Danmark, där statens gymnastikinspektör, som tillika är chef för den danska statens gymnastikhögskola, intager en central, ledande ställning på ifrågasvarande område. Erfarenheterna i detta land om lämpligheten härav synas vara de bästa.

I egenskap av föreståndare för centralinstitutet skall ifrågasvarande befattningshavare bära det närmaste ansvaret för undervisningens behöriga gång vid institutet och dessutom under direktionen såsom styrelse vara institutets administrativa chef och ansvara för dess ekonomiska skötsel. Liksom nu bör han tjänstgöra såsom föredragande i direktionen. Hans åligganden hava vi för övrigt närmare utformat i det stadgeförslag, som åtföljer betänkandet.

Den gamla benämningen *föreståndare* synes oss lämpligen böra utbytas mot *rektor*, en beteckning, som numera är den vanliga å de befattningshavare, vilka stå i spetsen för statens övriga, med centralinstitutet jämförliga högre undervisningsanstalter.

*Professor i
kropps-
övningarnas
fysiologi och
hygien.*

I fråga om ämnet *fysiologi* hava vi förut framhållit betydelsen av att undervisningen meddelas av en i vetenskapligt hänseende högt kvalificerad lärarkraft. Vi hava likaledes betonat vikten av att undervisningen i detta ämne går hand i hand med ett vetenskapligt forskningsarbete på det område av fysiologien, som vi benämnt kroppsövningarnas fysiologi och hygien. Centralinstitutet skulle härigenom bliva en härd för vetenskapligt arbete inom denna hittills relativt föga utforskade, för fysisk fostran betydelsefulla gren av den fysiologiska vetenskapen.

För att nu angivna syfte skall kunna förverkligas, synes det oundgängligt, att på innehavaren av lärarplatsen i förevarande ämne ställas lika höga krav i fråga om vetenskaplig skolning och skicklighet som på en universitetsprofessor. Uppställandet av samma kompetensfordringar för nu omförmälda lärare som för innehavarna av de högsta akademiska lärarbefattningarna utgör uppenbarligen en nödvändig förutsättning för att undervisningen och forskningen i kroppsövningarnas fysiologi och hygien vid institutet skall få den grundläggande och för utvecklingen bestämmande inverkan på det fysiska uppfostringsarbetet, som synes oss önskvärd.

Innehavaren av ifrågasvarande lärarplats bör alltså enligt vår mening benämnas professor, och för professurens tillsättande böra gälla samma befordringsgrunder som vid universiteten och karolinska institutet, d. v. s. andra grunder må ej avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Professurens ämnesområde synes, i överensstämmelse med vad vi anfört i Kap. II, böra benämnas *kroppsövningarnas fysiologi och hygien* för att markera, att detta gebit av fysiologien utgör det för professuren väsentliga.

I detta sammanhang torde böra avhandlas frågan om ordningen för tillsättning av berörda professor. Under det lärarbefattningarna vid centralinstitutet eljest, liksom hittills, böra tillsättas av direktionen eller, efter direktionens förslag, av Kungl. Maj:t, synes det, med hänsyn till de av oss ovan föreslagna kompetensfordringarna för nämnda befattning, nödvändigt att här tillämpa en annan befordringsprocedur, som möjliggör en sakkunnig granskning av de sökandes vetenskapliga kvalifikationer, i överensstämmelse med vad som gäller vid tillsättning av akademiska lärarbefattningar. Att en sådan prövning skulle utföras enbart av institutets egna organ torde få anses uteslutet, då dessa såsom regel icke förfoga över erforderlig sakkunskap för ändamålet.

Givetvis kan man tänka sig flera lösningar av detta spörsmål. Ett sätt vore, att ett antal sakkunniga av direktionen utsåges med uppgift att till direktionen avgiva utlåtande över de sökandes skicklighet, och att direktionen sedan finge på grundval av dessa sakkunnigas utlåtanden upprätta förslag till professurens tillsättande. En sådan ordning skulle enligt vår uppfattning icke

kunna anses tillfredsställande, eftersom både sakkunnigvalet och även förslagens upprättande kräver en sakkunskap, som icke kan förutsättas vara för handen hos direktionen. Dessa moment i tillsättningsproceduren torde det därför bliva nödigt att förlägga utom institutet. Frågan är då, vilket organ skall övertaga de funktioner, som sålunda icke kunna nöjaktigt bestridas genom institutet självt. Efter vårt förmenande ligger det här mycket nära till hands att tänka på en samverkan med karolinska institutet, och vi hava uppgjort följande förslag i detta avseende.

Då ledighet i professuren uppstått, anmäles förhållandet hos karolinska institutets lärarkollegium, varefter kallelsetid löper på vanligt sätt. Rätt att väcka förslag om kallelse skall tillkomma lärarkollegiets ledamöter i detta fall liksom i fråga om tillsättning av professor vid karolinska institutet. Väckes ej kallelseförslag, ledigförklarar platsen till ansökning genom karolinska institutets försorg. Utseendet av sakkunniga samt upprättande av förslag i ärendet skall vid såväl kallelse- som ansökningsprocedur ske av karolinska institutets lärarkollegium. Sedan sistnämnda kollegium avgivit sitt förslag till centralinstitutet, bör detta förslag med eget yttrande av centralinstitutets direktion överlämnas till Kungl. Maj:t.

Genom nu föreslagna ordning för tillsättningen av ifrågavarande professor kommer visserligen en utom centralinstitutet stående institution, karolinska institutet, att utöva ett väsentligt större inflytande på dessa ärenden än institutet självt. Härei kan dock icke sägas ligga något oegentligt med hänsyn till den särställning, nämnda befattning intager i centralinstitutets organisation såsom en rent vetenskaplig forskarplats, vid vars besättande huvudsaken måste vara att tillgodose de vetenskapliga intressena, så att professuren hålles fullt jämbördig med de akademiska lärostolarna.

Professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien skulle åligga att bestrida undervisningen i ämnet fysiologi vid institutet samt vara föreståndare för institutets fysiologiska institution. Enligt vad vi förut nämnt, beräkna vi timantalet i fysiologi till 96 för vardera av de båda årsklasserna, således 192 lärartimmar per läsår. Då undervisningsskyldigheten för universitetsprofessor utgör 4 timmar i veckan under ett läsår, som omfattar omkring 34 veckor, vilket motsvarar tillhoppa 136 timmar per läsår, och då det vidare efter vårt förmenande är av stor vikt, att professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien beredes tillfälle att i avsevärd utsträckning ägna sig åt forskningsarbete inom sin vetenskap, bör vid hans sida ställas *en biträdande lärarkraft*.

Denne biträdande lärare bör således övertaga någon del av undervisningen i fysiologi och i övrigt biträda vid undervisningen och handledningen av de studerande. Givetvis bör han även vara professorn behjälplig vid det vetenskapliga forskningsarbetet och vid skötseln av den fysiologiska institutionen.

*Biträdande
lärare i
fysiologi och
anatomi.*

Förutom nu angivna åligganden synes den biträdande läraren lämpligen böra bestrida undervisningen i anatomi vid centralinstitutet. En sådan anordning skulle enligt vår mening vara till stor fördel med hänsyn till det samband, som måste råda mellan undervisningen i de två ämnena vid centralinstitutet. Undervisningen i anatomi torde härigenom komma att inriktas på de delar av ämnet, som för studierna i rörelsefysiologi äro särskilt betydelsefulla.

Några svårigheter att finna lärarkraft, som besitter kompetens för meddelande av här ifrågavarande undervisning i såväl anatomi som fysiologi, lära icke komma att möta.

Den biträdande läraren torde böra förordnas av centralinstitutets direktion på förslag av professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien. Sådant förordnande synes böra meddelas för en tid av tre år i sänder, i likhet med vad

som är fallet beträffande vissa jämförliga biträdande lärarbefattningar vid de medicinska fakulteterna.

Lärarkrafter i allmän stik. Vi övergå härefter till frågan om behovet av lärarkrafter i *allmän gymnastik*.

För närvarande utgöres lärarpersonalen i detta ämne av en överlärare, en lärare och en lärarinna på ordinarie stat¹ samt en extra ordinarie lärarinna. Undervisningsavdelningarna äro fyra, i det varje årskurs av de manliga och kvinnliga eleverna bildar en avdelning. Överläraren omhänderhar i sin helhet utbildningen i en avdelning och envar av läraren och de två lärarinnorna var sin av de tre övriga avdelningarna.

Uppdelningen i fyra avdelningar måste givetvis i fortsättningen upprätthållas. Under sådana förhållanden synes oss en förstärkning av de ordinarie lärarkrafterna nödvändig. Dels är det i sin ordning, att den extra ordinarie lärarinnan, av vars arbetskraft ett cundgängligt och konstant behov föreligger, erhåller ordinarie anställning vid institutet. Men därjämte anse vi det vara en olämplig anordning, att överläraren i sådan utsträckning, som för närvarande äger rum, är upptagen med egentliga undervisningsgöromål. Tillfälle bör beredas honom att ägna mera tid åt den speciella uppgift, som följer av hans tjänsteställning såsom *överlärare*, d. v. s. att *övervaka* och *leda* undervisningen i allmän gymnastik vid institutet och de därmed sammanhängande undervisningsövningarna. Dessa senare måste till en del äga rum utom institutet, nämligen vid de läroverk och folkskolor i huvudstaden, som för detta ändamål stå till institutets förfogande, och berörda förhållande gör i särskild grad tillsyn från överlärarens sida behöflig samt jämväl krävande och tidsödande. Vi föreslå därför, att överlärarens undervisningsbörda lättas genom anställande vid institutet av ytterligare en manlig ordinarie lärare. Lärarpersonalen i allmän gymnastik skulle vid bifall härtill komma att bestå av en överlärare, två manliga lärare och två kvinnliga lärare.

Fördelningen av undervisningen i ämnet på dessa fyra lärarkrafter beräkna vi i veckotimmar sålunda:²

	Överläraren	1 lärare	1 lärare	1 lärarinna	1 lärarinna
Allm. gymnastikens teori	4				
Allm. gymnastik (övningar)	6	6	6	6	6
Hållningsrättande gymnastik		6		6	
Undervisningsövningar		12	18	6	6
Övervakning av undervisningsövningarna	10				6
Summa	20	24	24	18	18

Härjämte blir det nödvändigt att anlita de båda lärarinnorna i allmän gymnastik för de kvinnliga elevernas undervisning i lek och idrott. Deras undervisningsskyldighet i sistnämnda ämne skulle för vardera av dem omfatta 5 å 6 veckotimmar.

Sammanlagda undervisningsskyldigheten för nu omförmälda lärarkrafter skulle alltså utgöra för överläraren 20, för vardera av de manliga lärarna 24 samt för vardera av lärarinnorna 23—24 veckotimmar.

Härtill skulle för överlärarens del komma arbetet med att utöva överinseendet över och den allmänna ledningen av undervisningen i förevarande ämne.

¹ Enligt staten finnas två lärarinnor i frisk- och sjukgymnastik, men av dessa har den ena måst helt sysselsättas med friskgymnastiken och den andra helt med sjukgymnastiken.

² Denna beräkning avser liksom öfverallt eljest i detta kapitel, där ej annat särskilt är angivet, huvudperioden. Under för- och efterperioderna blir fördelningen av lärartimmarna väsentligt annorlunda, på grund av att undervisningen då huvudsakligen omfattar idrott och friluftsovningar.

Nu angivna lärarkrafter förslå emellertid icke till att bestrida hela undervisningen i allmän gymnastik. För undervisningsövningarna, som påkalla uppdelning av eleverna i mindre grupper än vid undervisningen i övrigt, måste hjälp anlitas av de båda lärarna i idrott, vilka, på sätt nedan sägs, vardera skulle uppehålla dylika övningar under 12 veckotimmar.

För överläraren synes oss en undervisningsskyldighet av 20 veckotimmar böra fastställas såsom ett minimum. Skulle förhållandena nödvändiggöra, att hans arbetskraft härutöver tages i anspråk för undervisningen, bör så kunna ske, dock icke i vidare mån än att hans genomsnittliga undervisningsbörda ej över-skjuter 24 veckotimmar.

För de manliga och kvinnliga lärarna torde undervisningsskyldigheten böra fastställas till 22—26 veckotimmar.

I fråga om tillsättningen av berörda lärarbefattningar torde liksom nu böra även framgent gälla, att överlärartjänsten tillsättes av Kungl. Maj:t efter förslag av direktionen. Vad angår lärar- och lärarinnetjänsterna, är för närvarande föreskrivet, att direktionen förordnar innehavare av sistnämnda tjänster. Härutinnan synes oss med hänsyn till berörda platsers vikt och betydelse en ändring böra ske därhän, att även dessa befattningar tillsätts av Kungl. Maj:t, likaledes efter direktionens förslag. Vidare äro vi av den mening, att det skulle vara till fördel för rekryteringen av institutets lärarkår, därest direktionen vid upprättande av sina tjänsteförslag ägde ledning och stöd i särskilda sakkunnigutlåtanden rörande de sökandes meriter. Vi föreslå därför åläggande för direktionen att, innan den avgiver förslag rörande tillsättning av här berörda överlärar-, lärar- och lärarinnetjänster, inhämta yttranden av tre, av direktionen för ändamålet utsedda sakkunniga personer. Dessa yttranden böra avgivas skriftligen. Något hinder för de sakkunniga att, om de så finna lämpligt, förena sig i ett gemensamt utlåtande, synes icke böra föreligga.

Om överläraren i allmän gymnastik är man — och detta torde kunna förutsättas bliva regel — synes det vara av behovet påkallat, att, i likhet med vad som i allmänhet är fallet vid sådana läroanstalter, vilka förestås av manlig rektor, men där kvinnliga lärjungar undervisas, vid hans sida ställas en biträdande kvinnlig överlärare. Denna kvinnliga överlärare bör hava till sin speciella uppgift att mera personligt taga sig an de kvinnliga lärjungarna och vara dem till stöd och hjälp under deras studiearbete. Uppdraget såsom biträdande överlärare för den kvinnliga avdelningen torde böra lämnas åt någon av de kvinnliga lärarna i allmän gymnastik, vilken härför bör åtnjuta något arvode.

För undervisningen i *idrott och lek* hava hittills icke särskilda lärarkrafter funnits anställda. Utbildningen har omhänderhaft av lärarna i militär gymnastik, varjämte extra krafter i större eller mindre utsträckning biträtt vid undervisningen.

Ifrågavarande ämnes ställning såsom ett av de viktigaste å institutets läroplan synes oss påkalla, att ämnet vid institutet blir representerat genom en särskild överlärarbefattning. Denna bör träda i stället för överlärarbefattningen i militär gymnastik, vilket sistnämnda ämne ostridigt intar en mera underordnad plats på schemat och till väsentlig del kommer att ingå såsom en speciell detalj i undervisningen i idrott, i den mera vidsträckta bemärkelse, vari vi tagit detta begrepp.

Förutom överläraren i idrott och lek erfordras för uppehållande av undervisningen i detta ämne ytterligare två lärarkrafter, nämligen en lärare i idrott och lek och en lärare i militär gymnastik och idrott, den sistnämnde motsvarande ordinarie läraren i militär gymnastik. Vårt förslag innebär alltså i denna del, att å institutets stat uppföres en ny ordinarie lärarplats. Någon *faktisk* utökning av lärarpersonalen ligger dock icke häri utan allenast en avveckling

Lärarkrafter i idrott och lek.

av den nuvarande mindre tillfredsställande anordningen, varigenom en betydande del av undervisningen i ämnet bestrides med extra lärarkrafter. För övrigt bör det framhållas, att ämnets beskaffenhet ovillkorligen kräver en relativt talrikare lärarpersonal än övriga ämnen, i det att här måste i avsevärt mycket större utsträckning än eljest förekomma rent individuell tillsyn och handledning, därest samtliga elever skola under den tid, som för ämnet är anslagen, kunna erhålla en nöjaktig utbildning i ämnets olika grenar. Detta förhållande nödvändiggör, att även med nyss angivna uppsättning av lärare bistånd för övningarnas genomförande i vissa fall påkallas av lärarna i allmän gymnastik, vilka i sådan händelse böra vara pliktiga att inom ramen av sin undervisnings-skyldighet lämna erforderligt biträde.

Undervisningsskyldigheten bör för överläraren i idrott och lek fastställas till 20—24 veckotimmar och för vardera av de båda lärarna till 22—26 veckotimmar.

Under för- och efterperioderna skulle undervisningen i ämnet enligt vår plan fördelas på de tre lärarkrafterna på följande sätt, i veckotimmar räknat:

		I d r o t t					
		f ö r p e r i o d e n			e f t e r p e r i o d e n		
		överläraren	1 lärare	1 lärare	överläraren	1 lärare	1 lärare
Teori- timmar	{manl.	6			6		
	{kvinnl.	6			6		
Praktik- timmar	{manl.	6	12	12	6	6	18
	{kvinnl.	6	12	12	6	18	6
Summa veckotimmar		24	24	24	24	24	24

Under huvudperioden skulle timfördelningen te sig sålunda:

	Överläraren	1 lärare	1 lärare
Idrottens teori (manliga elever)	1		
Idrottens teori (kvinnliga elever)	1		
Fäktteori	1		
Idrott (manliga elever)	4	3	
Idrott (kvinnliga elever)	3	2	
Lek (manliga elever)		1	
Fäktning	8	4	12
Militärgymnastik			2
Övervakning av fäktningen i övningsskolorna	3		
Summa veckotimmar	21	10	14

Härtill komma för vardera av de båda lärarna 12 timmar undervisningsövningar i allmän gymnastik, varjämte läraren i idrott och lek skulle omhändervä ledningen av vinteridrotten, en uppgift, som kan anses motsvara 2 veckotimmar. Sistnämnda lärares undervisningsskyldighet skulle alltså enligt nu angivna beräkning utgöra 24 veckotimmar. Läraren i militär gymnastik och idrott skulle hava en undervisningsskyldighet av 26 veckotimmar.

För överläraren tillkommer, utöver de 21 veckotimmarnas undervisning, överinseendet över och ledningen av all idrottsundervisning vid institutet.

I fråga om undervisningen i idrott och lek för de kvinnliga eleverna måste man såsom en regelmässig anordning räkna med biträde av lärarkrafterna i all-

män gymnastik. Enligt vad vi redan förut nämnt, skulle i den ordinarie undervisningsskyldigheten för vardera av de två lärarinnorna i sistnämnda ämne ingå 5—6 veckotimmars undervisning i idrott och lek.

För tillsättning av överlärartjänsten i idrott och lek och lärartjänsten i samma ämne böra gälla enahanda regler, som föreslagits beträffande överlärar- och lärartjänsterna i allmän gymnastik. Vad däremot angår lärartjänsten i militär gymnastik och idrott synes oss en annan ordning böra iakttagas.

För närvarande är i fråga om motsvarande tjänst föreskrivet, att innehavaren skall vara militär och tillhöra armén eller marinen. Befattningen tillsättes efter ansökan genom förordnande av direktionen liksom övriga lärartjänster. Föreskriften, att platsens innehavare skall vara militär, är betingad av tjänstens beskaffenhet och synes oss böra bibehållas. Då befattningen väsentligen är avsedd att tjäna ett försvarsväsendets intresse, anse vi emellertid, att de militära myndigheterna böra beredas större inflytande på tillsättningsfrågan än hittills. För detta ändamål föreslå vi, att tjänsten tillsättes genom beslut av Kungl. Maj:t i kommandoväg, sedan de officerare, som vilja ifrågakomma, härom gjort anmälan hos vederbörande. Dock torde direktionen, innan Kungl. Maj:t fattar sitt beslut, böra lämnas tillfälle att yttra sig i ämnet. Vidare skulle det enligt vår mening innebära större trygghet för att innehavaren av ifrågasvarande befattning med hänsyn till fysisk spänstighet och övriga personliga kvalifikationer städe är för uppgiften väl skickad, om befattningens karaktär ändrades därhän, att giltighetstiden för förordnandet begränsades. Vi föreslå därför, att kommendering till tjänstgöring vid institutet å denna befattning sker för tre år i sänder.

I medicinsk gymnastik utgöras lärarkrafterna för närvarande av en överlärare, tre manliga extra lärare, en kvinnlig ordinarie och en kvinnlig extra lärare. Enligt institutets stadgar och gällande stat skola vid institutet förutom överläraren finnas två manliga ordinarie lärare i ämnet, men till dessa befattningar hava under de senare åren kompetenta sökande icke kunnat erhållas, varför undervisningen, på sätt som nämnts, måst uppehållas med hjälp av extra arbetskrafter. Den ordinarie lärarinna, som tjänstgör såsom lärare i medicinsk gymnastik, är en av de två kvinnliga lärarkrafter, som enligt stadgarna skola finnas anställda i frisk- och sjukgymnastik (jfr not sid. 90).

Någon utökning av antalet ordinarie lärarkrafter för undervisningen i medicinsk gymnastik erfordras icke i anledning av den av oss föreslagna omorganisationen. Berörda lärarkrafter skulle alltså fortfarande vara till antalet fyra, därav en överlärare och tre lärare. Beträffande lärarna föreslå vi emellertid den förändringen, att en av de manliga lärarbefattningarna utbytes mot en kvinnlig, avsedd för den kliniska och polikliniska undervisning, som enligt vår plan skall bedrivas vid Sabbatsbergs sjukhus. Den ordinarie lärarpersonalen i medicinsk gymnastik skulle i enlighet härmed bestå av en överlärare, en manlig lärare och två kvinnliga lärare. I likhet med vad som föreslagits i fråga om lärarpersonalen i övrigt, skulle tjänstgöringsskyldigheten omfatta för överläraren 20—24 veckotimmar och för en var av läraren och de båda lärarinnorna 22—26 veckotimmar. Undervisningen skulle mellan dem fördelas på följande sätt.

	Överläraren	1 lärare	1 lärarinna	1 lärarinna
Sjukdomslära	6			
Teknik		4	4	
G. C. Es manl. poliklinik	6	12	6	
D:o kvinnl. d:o	6	6	12	
Sabbatsbergs sjukhus				20—24
Summa veckotimmar	18	22	22	20—24

Lärarkrafter i medicinsk gymnastik.

För överläraren tillkommer övervakning av all undervisning i medicinsk gymnastik vid institutet ävensom under fyra veckor av läsåret undervisning i förbandslära med tillhoppa 16 timmar.

Utöver nu angivna lärarpersonal kräver undervisningen i medicinsk gymnastik anställande av ytterligare krafter för arbetet å Sabbatsbergs sjukhus. Först och främst måste, såsom vi förut framhållit i samband med redogörelsen för förslaget till avtal med Stockholms stads hälsovårdsnämnd, institutet ansvara för att undervisningsverksamheten och behandlingen av patienterna därstädes stå under en kompetent och erfaren läkares ledning. Denne läkare, vilken skulle vara föreståndare för den medicinskt-gymnastiska avdelningen å sjukhuset, skulle tillsättas och avlönas av institutet. Förordnande å denna befattning torde böra meddelas för en tid av tre år i sänder. Under honom skulle ovan omförmälda kvinnliga lärare närmast ansvara för undervisningen och sjukvårdsarbetets behöriga gång å avdelningen. Då av den kvinnliga läraren icke kan utkrävas en längre daglig tjänstgöringstid än omkring 4 timmar, måste förutom henne vid avdelningen finnas att tillgå en extra kvinnlig lärare, vilken skulle hava att meddela undervisning i genomsnitt 2 timmar dagligen, d. v. s. 12 veckotimmar.

Vidare torde det vara nödvändigt att å institutets egna polikliniker, som förestås av överläraren i ämnet, äga tillgång till en läkarkraft med uppgift att assistera överläraren och tjänstgöra å den ena polikliniken. Denne assistentläkare torde likaledes böra av direktionen förordnas för en tid av tre år i sänder.

Beträffande tillsättningen av den ordinarie lärarpersonalen i medicinsk gymnastik i övrigt böra gälla enahanda bestämmelser som för andra institutets lärare, d. v. s. de böra av Kungl. Maj:t utnännas, sedan direktionen efter sakkunnigas hörande avgivit förslag. I fråga om valet av sakkunniga torde dock, när det gäller tillsättning av överlärartjänsten i medicinsk gymnastik, en avvikelse från föreslagna bestämmelser böra äga rum. Med hänsyn till att vid befordran till denna plats stor vikt måste läggas på medicinskt-vetenskapliga synpunkter, föreslå vi, att en av de sakkunniga utses av karolinska institutets lärarkollegium. De återstående två skulle väljas av direktionen.

Sammanfattning.

Sammanfattning. Enligt vad ovan anförts skulle institutets lärarpersonal komma att bestå av följande befattningshavare:

1 *rektor*, tillika överinspektör för gymnastikundervisningen i landets offentliga läroanstalter samt skolöverstyrelsens sakkunniga rådgivare i frågor rörande undervisningen i fysisk fostran.

I *fysiologi*: 1 professor i kroppsövningarnas fysiologi och hygien.

1 biträdande lärare, tillika lärare i *anatomi*.

I *allmän gymnastik*: 1 överlärare, 2 manliga lärare och 2 kvinnliga lärare.

I *idrott och lek*: 1 överlärare, 1 lärare i idrott och lek och 1 lärare i militär gymnastik och idrott.

I *medicinsk gymnastik*: 1 överlärare, 1 manlig lärare, 2 kvinnliga lärare, 1 läkare med uppgift att vara föreståndare för den medicinskt-gymnastiska avdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, 1 assistentläkare och 1 extra ordinarie lärarinna.

Nu angivna personal utgör vad som erfordras för tillgodoseende av institutets så att säga ordinarie behov av läarkrafter. Härutöver kan det bliva behöfligt att för undervisning i ämnen, vilka ligga utom de stora huvudämnena, såsom i pedagogik, röstbehandling m. m., anlita tillfälliga arbetskrafter för kortare tider. Härtill böra medel särskilt beredas å institutets stat, en fråga, var till vi återkomma i nästa kapitel.

Kap. X. Anslagsbehov.

A. Årsanslag.

1. *Rektor och lärarpersonal.* Den löne reglering för gymnastiska centralinstituttet, som innevarande år genomförts, innebar en åtgärd av rent formell, löneteknisk karaktär, varigenom 1921 års lönesystem för den civila statsförvaltningen gjordes tillämpligt på instituttets befattningshavare. De organisatoriska synpunkterna lämnades därvid å sido med hänsyn till den i detta avseende pågående utredningen, och statsmakterna utgingo i enlighet härmed vid lönebeloppens fastställande helt och hållet från instituttets nuvarande organisation. Vi hava ansett oss böra inledningsvis betona detta sakförhållande, därför att, då det nu gäller att vidtaga genomgripande organisatoriska förändringar vid instituttet, det är klart, att en omprövning av frågan om befattningshavarnas placering på löneskalan måste äga rum med hänsynstagande till den nya organisationsplanen.

*Rektor och
lärarpersonal.*

Inledning.

Vad då först angår instituttets *rektor* eller, som han nu benämnes, föreståndare, gäller för närvarande, att denna befattning skall innehavas av någon av instituttets överlärare, vilken, förutom lön såsom överlärare, åtnjuter särskilt arvode för föreståndarskapet. Då instituttets överlärare äro hänfödda till lönegraden B 28 och föreståndararvodet utgör 1,200 kronor, uppgå alltså föreståndarens avlöningsförmåner till lägst 10,740 kronor och högst 12,180 kronor, en löneställning sålunda mellan lönegraderna B 30 och A 1.

Rektor.

Enligt vårt förslag skall, såsom av det föregående inhämtas, instituttets rektor icke vid sidan av rektoratet innehava överlärarbefattning eller överhuvudtaget hava någon fixerad undervisningsskyldighet utan helt vara upptagen av sina uppgifter såsom instituttets chef ävensom funktionerna såsom överinspektör för gymnastikundervisningen och skolöverstyrelsens sakkunniga rådgivare i ärenden rörande fysisk fostran. Med hänsyn till dessa åligganden bör lön fastställas för rektorsbefattningen såsom sådan, och något särskilt arvode torde därutöver icke böra utgå. På grund av den i och för sig maktpåliggande uppgiften att vara ledare för landets främsta lärarutbildningsanstalt i fysisk fostran och i betraktande av att därtill ytterligare skulle komma de synnerligen ansvarsfulla och ofta mycket krävande uppdragen att öva den högsta tillsynen över skolornas fysiska uppfostringsarbete samt att tillhandagå landets centrala skolmyndighet med råd i hithörande frågor, synes oss väl befogat, att instituttets rektor erhåller lön enligt den för tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning avsedda avdelning A av löneplanen och därvid placeras i lönegraden A 1. Vid lönebeloppets fastställande får ej heller förbises, att chefen för centralinstituttet till följd av den uppmärksamhet, som sedan gammalt ägnas instituttets verksamhet från främmande länders sida, har att uppbära en ganska omfattande och kostsam representationsskyldighet. Rektor vid centralinstituttet skulle genom placeringen i lönegraden A 1 visserligen komma i en något lägre löneställning än rektorerna vid vissa andra jämförliga fackhögskolor, men vi hava i allt fall ansett oss böra stanna vid detta förslag med hänsyn till att gymnastiska centralinstituttet är till omfattningen mindre än nämnda läroanstalter.

Professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien skulle enligt vårt förslag intaga en särställning bland instituttets övriga lärare, i det att för honom skulle gälla samma befodringsgrunder och kompetensvillkor som för universitetsprofessorer. Platsen skulle tillsättas under former, som innebure i möjligaste mån säkra garantier för innehavarens jämbördighet i vetenskapligt

Professorn i
kroppsövningarnas fysiologi och
hygien.

hänseende med nämnda akademiska lärare. Hans åligganden skulle i väsentlig omfattning utgöra vetenskapligt forskningsarbete på ett betydelsefullt forskningsområde, och hans undervisningsverksamhet skulle vara av vetenskaplig karaktär. Under dessa förhållanden är det enligt vår mening synnerligen betydelsefullt, att ifrågavarande befattning även i lönehänseende jämställas med universitetsprofessorerna. Alla de skäl, som anförts till stöd för att giva sistnämnda befattningar den högre löneställning, de genom 1925 års löne reglering erhållit — den långa dyrbara utbildningen, de ringa befordringsmöjligheterna, arbetets högt kvalificerade och samhällsviktiga art o. s. v. — kunna med fullt ut samma styrka åberopas för att professuren i kroppsövningarnas fysiologi och hygien ställas på samma lönenivå som dessa. En lägre placering för innehavaren av denna forskarplats skulle ovillkorligen inverka oförmånligt på platsens rekryterande och helt förrycka planen på och syftemålet med dess inrättande.

Vi inse väl, att av principiella skäl invändningar kunna riktas mot att på detta sätt i lönehänseende skapa en undantagsställning för en enda befattning vid en av fackhögskolorna, men kunna icke finna annat, än att denna undantagsställning är fullt berättigad på grund av ifrågavarande professors särregna natur. Just därför kan åtgärden att jämställa professuren med universitetsprofessorerna icke bliva prejudicierande eller betraktas såsom ett avsteg från den ståndpunkt, statsmakterna år 1926 intagit i frågan om fackhögskoleprofessorernas löneförhållanden.

Vi anse oss följaktligen äga mycket starka skäl för att föreslå, att innehavaren av professuren i kroppsövningarnas fysiologi och hygien erhåller lön såsom universitetsprofessor, d. v. s. 12,000 kronor med rätt till ett ålderstillägg å 1,000 kronor efter 5 års tjänstgöring. Jämväl i övrigt böra samma villkor och bestämmelser i löneavseende gälla för professorer i fråga som för professorerna vid universitetet och karolinska institutet.

Överlärare.

Överlärarna vid institutet hava genom 1926 års löne reglering hänförs till lönegraden B 28. Någon ändring i denna löneställning torde icke påkallas av vårt omorganisationsförslag.

Manliga
lärare.

Institutets *manliga lärare* hava genom nämnda löne reglering placerats i lönegraden B 21, varvid åberopats, att de förut åtnjöt avlöning enligt den för förstegradstjänstemän enligt 1907 års löne reglering gällande lönetypen. Placeringen i lönegraden B 21 innebar allenast en automatisk överflyttning till den lönegrad i det nya lönesystemet, som ansetts motsvara den gamla första graden.

Enligt vår mening är det nödvändigt att vid den blivande omorganisationen av institutet vidtaga en förbättring av lärarnas löneställning. Man måste betänka, att det här är fråga om en *lärarutbildningsanstalt*, där höga fordringar med avseende å pedagogisk erfarenhet och fackliga insikter måste ställas på dem, som hava sig ålagt att undervisa och handhåva lärarkandidaterna. En dylik ansvarsfull och krävande uppgift kan icke anses skäligen betald med lön, motsvarande den som utgår till befattningshavare i notariegraden inom de centrala verken. Det har också visat sig förenat med stora svårigheter att till dessa tjänster, särskilt lärartjänsterna i medicinsk gymnastik, förvärva kompetenta krafter. Man har på grund härav i stor utsträckning nödgats anlita extra lärarkrafter, en anordning, på vilken undervisningen vid institutet i längden måste bliva lidande. För att ifrågavarande lärare må erhålla en lön, som bättre svarar mot deras ställning och åligganden, föreslå vi, att de hänförs till lönegraden B 26. De komma härigenom att stå två lönegrader under överlärarna, vilka, såsom nämnt, skulle förbliva i lönegraden B 28. De bägge lärarkategoriernas löner bliva på sådant sätt lämpligare avvägda mot varandra än vad hittills varit fallet.

Den nu föreslagna placeringen av de manliga lärarna i lönegraden B 26 gäller dock endast de lärare, som äro fast knutna till institutet som dess ordinarie befattningshavare. Förslaget avser alltså icke *lärarbefattningen i militär gymnastik och idrott*, till vilken för tre år i sänder en officer skulle i kommandoväg utses. För denne lärare måste uppenbarligen i lönehänseende andra bestämmelser gälla. Då han fullgör lärartjänstgöringen i egenskap av beställningshavare vid försvarsväsendet och i dess intressen, synes det oss vara i sin ordning, att han under tjänstgöringen vid institutet bibehåller sin lön såsom officer. Han torde därvid böra få räkna Stockholm såsom förläggningssort och följaktligen åtnjuta de enligt officersavlöningsreglementet med tilläggsbestämmelser för en beställningshavare i hans grad vid förläggning i Stockholm bestämda löneförmåner. Härutöver torde han böra från institutets stat erhålla ett årligt arvode, som lämpligen synes kunna fastställas till 1,500 kronor.

Läraren i militär gymnastik och idrott.

Vad de *kvinnliga lärartjänsterna* angår, hava dessa enligt 1926 års beslut i lönefrågan placerats i lönegraden B 18. För dem gäller i motsvarande grad som för de manliga lärarna, att denna löneställning är alltför låg i betraktande av beskaffenheten av deras tjänst och de kompetenskrav, som måste uppställas på innehavarna. Enligt de principer i fråga om manliga och kvinnliga befattningshavares avlöande, som numera godtagits av statsmakterna, skulle det onekligen ligga närmast till hands att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas i stort sett likartade karaktär. En sådan löneförhöjning torde dock icke vara genomförbar, så länge olikhet i lönehänseende upprätthålles mellan manliga och kvinnliga lärare vid, praktiskt taget, alla andra undervisningsanstalter. Vi hava trots oss under förhållanden förhållanden kunna söka en lämplig utgångspunkt för de kvinnliga lärarnas löneplacering genom att tillämpa ungefär den skillnad mellan manlig och kvinnlig lärares lön, som råder mellan manliga och kvinnliga lektorer vid de allmänna läroverken. I enlighet härmed synas de kvinnliga lärarna böra hänföras till lönegraden B 22, en placering, som dock innebär en avsevärd löneförbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden.

Kvinnliga lärare.

Beträffande såväl manliga som kvinnliga lärare bör framhållas, att för en förbättring i deras löneställning jämväl talar den förlängning av läsåret, som enligt vårt förslag skulle genomföras.

Den *biträdande läraren vid fysiologiska institutionen* kommer, på sätt av det föregående inhämtas, att få en ganska avsevärd arbetsbörda dels såsom undervisare i fysiologi och anatomi, dels ock i egenskap av vederbörande professors biträde vid skötseln av institutionen och forskningsarbetet därstädes. För kompetens till denna plats torde komma att fordras medicinskt-vetenskapliga insikter och skolning. Å andra sidan ligger det i sakens natur, att denna befattning måste i viss mån få karaktären av en utbildningsplats, vilken i regel kommer att uppehållas av yngre forskare. Till dessa förhållanden har man att taga hänsyn vid bestämmande av den biträdande lärarens arvode. Med hänsyn till omfattningen av den undervisningsskyldighet, som skulle åligger den biträdande läraren, synes oss fog föreligga för att hans arvode sättes till 4,500 kronor för år. Det torde härigenom bliva möjligt att från de medicinska högskolorna erhålla väl kvalificerade aspiranter till platsen.

Biträdande läraren vid fysiologiska institutionen.

Föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska avdelningen å Sabbatsbergs sjukhus, vilken befattningshavare skulle tillsättas och avlönas av institutet, torde visserligen komma att i avsevärd utsträckning tagas i anspråk av föreståndargöromålen men likväl icke i sådan omfattning, att han ej blir i tillfälle att vid sidan härav ägna sig åt enskild läkarpraktik eller andra uppgifter i sitt yrke. Med hänsyn härtill anse vi, att en fullgod kraft bör kunna för ändamålet förvärvas, därest föreståndarens arvode bestämmes till 6,000 kronor för år, vilket ungefärligen motsvarar den lön, staden betalar till sina underläkare vid

Föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska sjukhusavdelningen.

sjukhuset. Detta belopp finna vi emellertid vara ett minimum, som icke gärna kan underskridas, utan att svårigheter i rekryteringshänseende skola yppa sig.

Assistent-
läkaren.

För *assistentläkaren* vid den ena av centralinstitutets egna polikliniker föreslå vi ett årsarvode av 3,600 kronor eller samma belopp, som utgår till de med denne befattningshavare jämförliga underläkarna vid vissa av karolinska institutets kliniker.

Biträdande
kvinnlig
överlärare.

Till arvode åt en eventuellt erforderlig *biträdande kvinnlig överlärare* torde i staten böra upptagas ett arvode av 300 kronor.

Extra
lärarynna i
medicinsk
gymnastik
m. m.

Arvodet åt den *extra lärarynna*, som enligt vårt förslag skulle behövas för i genomsnitt 2 timmars daglig tjänstgöring å Sabbatsbergs sjukhus, torde lämpligen böra, liksom för eventuellt erforderliga extra lärarkrafter i övrigt, bestämmas av institutets direktion i skäligen proportion till tjänstgöringens omfattning och de ordinarie lärarynnornas lön. Till gäldande av detta arvode bör ett belopp av 2,000 kronor stå till förfogande.

För undervisningen i pedagogik och röstbehandling erfordras vidare särskilda medel. Vi beräkna härför sammanlagt 900 kronor, varav 750 kronor till arvoden åt föreläsare i pedagogik och 150 kronor för undervisning i röstbehandling.

Förvalt-
ningsperso-
nal.

2. *Förvaltningspersonal.* Från institutets stat utgå för närvarande arvoden till en sekreterare, en räkenskapsförare, en bibliotekarie och ett kontorsbiträde (lönegraden B 4).

Sekreteraren.

Vad *sekreterarbefattningen* angår, har det sedan åtskilliga år tillbaka varit så anordnat, att den kvinnliga tjänsteman, som innehaft biträdesbefattningen, tillika uppehållit sekreterartjänsten. Denna tjänsteförening torde ursprungligen hava föranletts därav, att arvodet åt sekreteraren tidigare varit så ringa, att lämplig person, som varit villig att enbart för berörda arvode åtaga sig sekreterargöromålen, icke stått att uppbibringa. Följden har blivit, att, medan omförmälda kvinnliga tjänsteman omhänderhaft de egentliga expeditionsgöromålen, som tillhört sekreterarbefattningen, uppsättandet av förslag till direktionens utlåtanden och skrivelser kommit att helt påvåla institutets föreståndare utan särskild gottgörelse.

I och med institutets omorganisation enligt vårt förslag anse vi det nödvändigt, att en ändring av nu berörda förhållande äger rum. Institutets rektor kan icke vidare betungas med de göromål av notariell natur, som sålunda pålagts honom. Hans arbetskraft kommer att helt tagas i anspråk för viktigare uppgifter. Visserligen torde han alltjämt böra vara föredragande av institutets ärenden inför direktionen ävensom i viktigare frågor av facklig natur eller eljest av mera invecklad beskaffenhet utarbete utkast till skrivelseförslag och utlåtanden. Men uppsättandet av förslag till utlåtanden och skrivelser, som icke erfordra fackkunskaper i fysisk fostran, ävensom ansvaret för de av direktionsens beslut föranledda expeditioner i allmänhet torde böra tillkomma särskild sekreterarkraft. Sedan genom 1926 års lönereglering arvodet för sekreterartjänsten bestämts till 1,550 kronor, synas ej heller svårigheter böra möta att till sekreterarbefattningen erhålla lämplig person med juridisk och administrativ utbildning. En sådan tjänsteman skulle för övrigt även ur den synpunkten kunna bliva till stor nytta för institutet, att detta härigenom finge tillgång till en sakkunnig rådgivare i de ärenden av juridisk eller administrativ innebörd, som ofta torde komma före vid direktionens sammanträden och eljest i skötsel av institutets angelägenheter. Ifrågavarande befattningshavare bör jämväl tjänstgöra såsom sekreterare hos lärarkollegiet.

Vi anse alltså, att den nuvarande föreningen av kontorsbiträdes- och sekreterarbefattningarna bör upphöra, att sekreterarbefattningen bör tillsättas med särskild arbetskraft, och att på denna arbetskraft böra läggas de göromål, som

naturligen tillhöra sekreterartjänsten men hittills påvilat dels föreståndaren och dels också i viss utsträckning den kvinnliga tjänstemannen. Arvodet till sekreteraren torde böra, liksom nu, utgå med 1,550 kronor för år.

Räkenskapsföraren torde för framtiden böra benämnas *kamrerare*, en beteckning, som bättre anger de åligganden, som tillkomma befattningens innehavare. Dessa äro nämligen icke allenast förändrat av institutets räkenskaper utan jämväl handhavandet av institutets kassa med skyldighet att verkställa erforderliga utbetalningar därifrån samt uppbära dit inflytande medel. Räkenskapsförarens arvode utgör enligt 1926 års lönereglering 1,550 kronor. Detta anse vi, med hänsyn till det ansvar, som åvilar befattningens innehavare, och omfattningen av hans arbetsbörda, som kräver minst två timmars daglig tjänstgöring, vara en alltför ringa ersättning, varför vi föreslå en höjning av arvodet till 1,800 kronor.

Kamreraren.

Bibliotekariens arvode utgör 600 kronor. Häri föreslå vi icke någon ändring.

Bibliotekarien.

Biträdestjänsten å institutets expedition är, såsom nämnt, genom 1926 års lönereglering hänförd till lönegraden B 4, motsvarande den äldre första lönegraden för kvinnligt biträde, i vilken lönegrad tjänsten även före 1926 års lönereglering var placerad. Att det trots denna låga tjänsteställning varit möjligt att å platsen erhålla väl kvalificerad arbetskraft, har berott på den förut omtalade anordningen, varigenom biträdet med sin tjänst förenat sekreterarbefattningen och fått uppbära det för denna befattning utgående arvodet. Men i och med att berörda anordning i enlighet med vårt förslag försvinner, är det oundgängligen nödvändigt att för expeditionen erhålla en högre biträdestjänst. Då varken rektor eller sekreteraren kunna påräknas vara dagligen tillgängliga å expeditionen, måste biträdet ensamt i stor utsträckning handhava de egentliga expeditionsgöromålen. Dessa äro ingalunda alla av enkel beskaffenhet; särskilt förekomma talrika skriftliga förfrågningar från både in- och utlandet rörande inträdesfordringar, undervisningens anordning m. m., vilkas besvarande kräva kunskaper och gott omdöme. Samma är förhållandet med kompletteringen och ordnandet av de många inträdesansökningarna och den rätt omfattande korrespondens, vartill detta arbete giver anledning, ävensom förändrat av matriklar över de studerande, tjänsteförteckningar rörande lärarpersonalens förhållanden m. m. Berörda uppgifter böra allt framgent påvila biträdet å rektors-expeditionen, som dessutom skall hava att verkställa alla utskriffter och utföra andra förekommande expeditionsgöromål. Härjämte bör detta biträde, som är den enda befattningshavare, vilken dagligen är tillgänglig å rektorsexpeditionen någon längre tid, tilläggas funktionen såsom institutets registrator med åliggande att diarieföra alla in- och utgående ärenden, tillhandagå besökande med upplysningar och i övrigt förrätta till en registratorsbefattning hörande göromål av icke-ekonomisk natur.

Kansli-skrivaren.

Då sålunda biträdet åligganden bliva både omfattande och ansvarsfulla samt kräva förmåga av självständigt omdöme och självständig verksamhet ävensom ingående insikter i institutets organisatoriska och administrativa förhållanden, synes det oss erforderligt, att ifrågavarande befattning jämställas med den högsta inom de centrala verken för närvarande förekommande typen av dylika tjänster och alltså hänföres till kansliskrivargraden, B 11. Befattningen torde böra upptagas såsom kansliskrivare, tillika registrator.

3. *Vaktbetjäning.* Vid institutet äro för närvarande anställda två expeditionsvakter, vilka enligt 1926 års lönereglering hänförts till lönegraden B 5. Härjämte avlönas av extra anslagsmedel ett extra vaktmästarbiträde med 1,440 kronor och en eldare med 970 kronor. De båda ordinarie expeditionsvakterna uppehålla tillika portvaktssysslor vid institutet.

Vaktbetjäning.

De två extra arbetskrafterna äro redan nu för institutet oundgängligen nödvändiga. I än högre grad blir detta förhållandet, därest, såsom vi i det följande föreslå, en ny byggnad uppföres till de övriga av institutet nu disponerade. Vi anse därför, att nämnda vaktmästarbiträdes- och eldartjänster böra göras till ordinarie befattningar, så att institutet i och med omorganisationen kommer att förfoga över fyra ordinarie vaktmästarkrafter.

Av dessa fyra befattningshavare torde en böra erhålla ställningen av förste expeditionsvakt, alltså hänföras till lönegraden B 7. På honom kommer att vila den närmaste tillsynen över ordningen inom det ganska omfattande byggnadskomplexet samt uppsikten över gymnastikredskapen och övrig undervisningsmaterieell, som vid en undervisningsanstalt av centralinstitutets karaktär är utsatt för långt starkare påfrestning än eljest och därför också kräver en omsorgsfullare vård. Hans uppgift i detta hänseende blir särskilt maktpåliggande med hänsyn till det förhållandet, att institutets salar i stor utsträckning om eftermiddagar och kvällar upplåtas för gymnastikövningar åt enskilda föreningar. Till hans åligganden komma jämväl att höra portvaktsgöromål, varför befattningen bör upptagas såsom förste expeditionsvakt, tillika portvakt.

Tillkomsten av den fysiologiska institutionen påkallar, att en av vaktmästarna avses särskilt för nämnda institution. Denna befattningshavare kommer att få enahanda uppgifter som vaktmästarna vid de teoretiska institutionerna vid karolinska institutet och bör liksom dessa placeras i lönegraden B 7 med benämningen institutionsvaktmästare. Till hans åligganden bör emellertid även höra att utföra de smärre reparationsarbeten å undervisningsredskap o. d., som vid institutet ofta förekomma, och till innehavare av platsen bör därför endast ifrågakomma en i snickargöromål kunnig person.

En expeditionsvakt bör bibehållas i lönegraden B 5 och uppföras såsom expeditionsvakt, tillika portvakt.

Vad eldaren beträffar, torde han i och med tjänstens förändring till ordinarie böra placeras i lönegraden B 5. Med eldarbefattningen bör förenas åliggande att vara institutets gårdskarlar. Befattningen torde böra uppföras såsom eldare, tillika gårdskarlar.

Extra lärare m. m. 4. *Extra lärare och vikarier, elevstipendier, resestipendier, idrottskostnader och kostnader för särskilda kurser.* I den från och med den 1 juli 1926 fastställda staten för institutet är upptaget ett anslag å 20,400 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Av nämnda belopp är en summa av 16,700 kronor beräknad för arvoden till *extra lärare*. Genom institutets omorganisation i enlighet med vårt förslag kommer emellertid institutets behov av extra lärarkrafter i egentlig mening att högst avsevärt reduceras. Om vi bortse från föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska avdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, assistentläkaren vid en av centralinstitutets egna polikliniker, den biträdande läraren i fysiologi samt läraren i militär gymnastik och idrott, vilka visserligen samtliga endast skulle förordnas för viss begränsad tid, och vilkas arvoden böra utgå från nu berörda anslagspost, men som dock genom sin ställning äro mera fast knutna till institutet, erfordras efter omorganisationen egentligen endast en extra lärare i vanlig mening, nämligen den kvinnliga extra lärarkraft, vilken skulle biträda vid undervisningen å Sabbatsbergs sjukhus i genomsnitt 2 timmar dagligen. För uppehållande av denna torde, såsom förut angivits, böra beräknas ett belopp av 2,000 kronor med frihet för direktionen att inom ramen av nämnda belopp fastställa arvodet. Vidare erfordras, såsom förut framhållits, medel till avlönande av föreläsare i pedagogik och i röstbehandling med ett beräknat belopp av tillhoppa 900 kronor. Dessutom bör ett belopp av 500 kronor finnas tillgängligt för att kunna möta eventuellt uppkom-

mande behov av undervisning i särskilda ämnen utom det vanliga undervisningsprogrammet.

Till de personer, som i egenskap av lärare vid de av institutet använda övningsskolorna (f. n. till antalet 4) tillhandagå vid undervisningsövningarna för institutets elever, måste vidare någon ersättning beräknas. För detta ändamål torde böra anslås ett belopp av 1,200 kronor.

Till *vikariatsersättningar* är å institutets nya stat uppfört ett förslagsanslag av 1,300 kronor. Detta belopp torde enligt våra beräkningar i och med omorganisationen böra höjas till 2,000 kronor.

Vikariats-
ersättningar.

Å institutets ordinarie stat finnes vidare ett anslag å 2,000 kronor till *stipendier åt elever*. Av denna summa pläga stipendier utdelas till sådana av institutets civila elever, som provas vara i behov av ekonomiskt stöd och på grund av välförhållande i sina studier anses härav förtjänta; de militära eleverna komma icke i åtnjutande av dylika stipendier, emedan de under sin studietid vid institutet åtnjuta avlöning såsom beställningshavare vid krigsmakten. Det för stipendier nu tillgängliga beloppet, 2,000 kronor, har även under rådande förhållanden i regel visat sig alltför knappt tillmätt för att därmed kunna verksamt hjälpa de medellösa civila eleverna under den ganska dyrbara utbildningstiden. Åtskilliga av dessa elever hava icke sitt hem i huvudstaden, och deras kostnader för uppehälle i Stockholm under vistelsen vid institutet bliva därför efter deras ekonomiska förhållanden betydande. En ökning av anslaget skulle fördenskull i och för sig vara behöflig. Då nu därtill kommer, att efter omorganisationen ett långt större antal civila elever än hittills kan beräknas komma att söka sig till institutet, är det nödvändigt, att det nuvarande stipendieanslaget avsevärt höjes. Vi föreslå, att beloppet fastställas till 3,000 kronor.

Elevstipen-
dier.

Till *resestipendier åt institutets lärare* hava hittills icke särskilda medel funnits anslagna. Det är emellertid i hög grad önskvärt, att tillfälle beredes lärarpersonalen att med understöd av statsmedel genom studieresor i in- eller utlandet förskaffa sig en mera levande kännedom om utvecklingen på den fysiska fostrans område, än vad den relativt sparsamma och på grund av ämnets natur ej alltid tillräckligt klargörande facklitteraturen kan giva. För ändamålet torde ett belopp av 500 kronor böra å staten uppföras.

Resestipen-
dier åt lärare.

Genom beslut vid 1925 års riksdag tillkom för institutet ett extra anslag å 1,200 kronor till *undervisning i idrott*. Med anslaget har avsetts att bestrida de särskilda kostnader för resor, materiell m. m., som äro förbundna med undervisningen särskilt i vinteridrott och simning. I det yttrande av den 30 oktober 1924, vari vi tillstyrkte beviljandet av ifrågavarande anslag, framhöllo vi den viktiga roll, idrotten numera spelade i arbetet på folkets fysiska fostran, samt att det därför måste anses synnerligen betydelsefullt, att institutet ägde möjlighet att utbilda goda lärare och instruktörer jämväl i olika idrottsgrenar. Dittills hade i stor utsträckning kostnaderna för undervisningen i idrott kommit att påvila lärarna och eleverna själva. De kostnader, vi härvid avsågo, voro huvudsakligen utgifter, föranledda av de resor, som varje år under omkring en vecka företagas med institutets civila elever för att bereda dessa tillfälle att under möjligast gynnsamma omständigheter uppöva sin färdighet i skidlöpning. Dessa utflykter, som i regel förläggas antingen till Dalarna (Rämshyttan) eller till Jämtland (Storlien), utgöra naturligen ett mycket viktigt led i nämnda elevers utbildning i vinteridrott. De militära eleverna medfölja icke på nämnda utflykter, enär de under sin militära utbildning erhålla tillräcklig övning i berörda hänseende. Antalet elever, som skola delta i nu ifrågavarande övningar, har beräknats till omkring 60; för deras handledande äro fyra lärarkrafter erforderliga. Kostnaderna utgöras dels av biljettutgifter för järnvägsresorna, dels ock av utgifter för uppehälle under omkring en vecka å övningsplatsen. Vid beräkning av förenämnda anslag å 1,200 kronor

Särskilda
kostnader för
undervis-
ningen i
idrott.

har emellertid avsetts, att endast en ringa del av nämnda kostnader skulle bli täckta med anslagsmedel, närmare bestämt omkring 625 kronor, som skulle användas för järnvägsbiljetter åt lärarna och allenast 5 mindre bemedlade elever. Återstoden av anslaget disponeras för hyra av lokal för simundervisningen m. m.

Det synes oss icke vara rimligt, att låta kostnaderna för detta nödvändiga moment i elevutbildningen i så stor utsträckning, som nu sker, påvåla lärarna och eleverna själva, utan torde det få anses vara en berättigad fordran, att staten övertager åtminstone huvudparten av utgifterna. Enligt vår mening böra av statsmedel bestridas resekostnaderna för lärarna och eleverna samt bidrag utgå till såväl lärares som samtliga elevers uppehälle under övningsveckan. Även för de elever, som icke kunna betraktas såsom mindre bemedlade i egentlig mening, utgör uppehållet utom Stockholm vanligen en ganska kännbar merutgift, i det att många av dem därigenom åsamkas kostnader för vivre, från vilka de eljest äro befriade, därigenom att de hava sitt hem i huvudstaden eller där kostnadsfritt vistas hos släktingar eller andra närstående. Om vi utgå från att lärare erhålla ersättning för resa i 2:a klass och eleverna för resa i 3:e klass å järnväg, samt att av allmänna medel kostnaderna för vivre gäldas med 7 kronor om dagen för lärare och 5 kronor om dagen för elev, kan den erforderliga anslagssumman beräknas till 5,500 kronor, förutsatt att övningarna förläggas till Storlien. Då emellertid lämpliga övningsorter erbjudas även längre söderut, dit resekostnaderna ställa sig avsevärt billigare, och förläggningssorten för övningarna sålunda utan olägenhet kan växla, bör man givetvis vid anslagsberäkningen taga hänsyn härtill. Det ena året äga övningarna rum i t. ex. trakten av Storlien, i vilken händelse kostnaderna bli större, det andra året försiggå de i t. ex. trakten av Rämshyttan, då kostnaderna bli avsevärt lägre. Man bör på grund härav räkna med en genomsnittskostnad per år samt giva anslaget karaktär av reservationsanslag. Vi föreslå, att för ändamålet avses ett belopp av 4,300 kronor. Härutöver erfordras ett belopp av 600 kronor till hyra av lokal för simundervisningen samt 100 kronor till avgift för användning av Östermalms idrottsplats. Sammanlagt skulle alltså till ifrågakvarande särskilda kostnader för undervisningen i idrott ett anslag av 5,000 kronor vara behöfligt.

Kostnader för
särskilda
kurser.

För uppehållande av den *kursutbildning*, varom vi talat i Kap. VIII F., är det erforderligt, att institutet årligen förfogar över en icke alltför knappt tillmätt anslagssumma. Denna synes oss lämpligen böra upptagas såsom ett särskilt ordinarie anslag å institutets stat. Då kurserna till antal och omfattning komma att variera år från år, bör detta anslag hava reservationsanslags natur. Vi beräkna med stöd av vad i Kap. VIII särskilt anförts i fråga om kostnaderna för utbildningskurser för folkskollärare, att ett belopp av 15,000 kronor bör för ändamålet i genomsnitt årligen finnas disponibelt.

Materiell
m. m.

5. *Materiell m. m.* Till bestridande av utgifter för uppvärmning, belysning, städning, renhållning, vatten, underhåll av undervisningsmateriell och inventarier, samlingar, inköp av litteratur och bokbindning vid institutets bibliotek samt till skriv-, trycknings- och telefonkostnader m. m. förfogar institutet över ett ordinarie reservationsanslag å 9,600 kronor, varav 600 kronor äro avsedda för biblioteket. Detta anslag har länge visat sig otillräckligt. För budgetåret 1923—1924 anvisades till täckande av under nämnda år uppkommen brist å anslaget ett belopp av 5,649 kr. 97 öre. Motsvarande brist för budgetåret 1924—1925 utgjorde 2,743 kronor. De sålunda anvisade medlen hava dock icke varit tillfyllest för att kunna även med den strängaste sparsamhet nödortfigt hålla institutets materiell och inventarier i stånd samt täcka kostnaderna för upp-

värmning, belysning m. m. Härutöver hava för ändamålet måst i avsevärd utsträckning tagas i anspråk institutets s. k. *extra medel*.

Dessa extra medel utgöras av avgifter, som inflyta för sjukgymnastisk behandling vid institutets polikliniker, hyror för upplåtelse av institutets lokaler till enskilda sammanslutningar, ersättning från vissa läroanstalter för genom institutets försorg meddelad gymnastikundervisning m. m. De inkomster, som tillfallit institutet på detta sätt, hava under budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 utgjort resp. 11,883 kronor och 12,919 kronor. Medlen hava under årens lopp, i den mån de ej kommit till användning, fonderats, och kapitalbehållningen utgjorde den 30 juni 1926 kr. 16,062.

Extra medel.

I fråga om användningen av extra medlen har Kungl. Maj:t den 4 mars 1864 föreskrivit, att de finge av direktionen disponeras för institutets ändamål. I enlighet härmed hava de tagits i anspråk dels, såsom nämnt, till förstärkande av institutets materiellanslag, dels ock för olika andra, i samband med institutets verksamhet stående ändamål t. ex. mindre nyanskaffningar av undervisningsmateriell och inventarier, avlöning av extra lärarkrafter o. s. v. De hava i allmänhet för institutet utgjort en ytterst nödvändig reserv under alla dessa år, då statsanslagen till institutet varit utmätta med den största knapphet.

I och med omorganisationen av institutet och den reglering och avpassning efter föreliggande behov, som i sammanhang därmed bör ske beträffande institutets anslag, torde denna extra medlens användning såsom en institutets allmänna reservfond böra upphöra. Medlen böra antingen inlevereras till statsverket för att tagas i anspråk för statsregleringsändamål, eller ock böra de avses till täckning av vissa närmare bestämda medelsbehov vid institutet. Med hänsyn till att det här rör sig om relativt obetydliga summor, synes den senare vägen vara att föredraga. I sådant hänseende torde det vara lämpligt föreskriva, att av de årligen inflytande medlen skola bestridas alla kostnader för reparation och underhåll i övrigt av gymnastiksalarnas redskapsutrustning samt annan materiell för gymnastik, lek och idrott. I den mån extra medlen icke för dylika ändamål äro erforderliga, böra de avsättas till en fond, benämnd extramedelsfonden, under institutets förvaltning. Av denna fond böra för andra institutets ändamål än de nyssnämnda medel icke få tagas i anspråk annat än efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

Genomföres den nu föreslagna anordningen, behöver för institutet icke beräknas något anslag för underhåll av den för gymnastik och idrott avsedda undervisningsmateriellen.

För övriga hithörande ändamål krävas särskilda anslag enligt beräkningar, som vi nedan skola framlägga.

Såsom ovan nämnts, är för närvarande ett belopp av 600 kronor av materiellanslaget avsett till bokinköp och bokbinding vid institutets *bibliotek*. Samma belopp har för ändamålet utgått årligen sedan år 1917, då det första gången beviljades. Anslaget har dock varit alltför ringa för att medgiva vare sig nyan-skaffning eller bindning i önskvärd omfattning. Av institutets nuvarande omkring 3,560 band utgör större delen äldre gymnastisk litteratur, vilken sålunda är på ett tillfredsställande sätt företrädd. Detsamma kan däremot icke sägas om den nyare litteraturen i fysisk fostran, av vilken institutet måst avstå från många nyttkomna värdefulla arbeten. Särskilt den utländska facktidskriftslitteraturen är endast knapphändigt representerad i biblioteket. Här behöves alltså en ganska omfattande komplettering, vilken åter förutsätter ökade medel för nyinköp. Till behovet av ökat anslag för detta ändamål bidrager ock i mycket hög grad tillkomsten av en vetenskapligt arbetande institution i fysiologi. Den medicinska facklitteratur i detta ämne, som för närvarande finnes vid biblioteket, torde till större delen vara tämligen föråldrad. För nämnda institu-

Biblioteket.

tion och för undervisningen i fysiologi kräves, att biblioteket förses med det väsentligaste av nyare uppslagsböcker, handböcker och läroböcker i ämnet ävensom de viktigaste tidskrifterna. Till en del måste bibliotekets nyanskaffningsbehov, nämligen vad angår det mest oundgängliga, tillgodoses genom engångsanslag; vi återkomma till detta i det följande. Men i övrigt är det oundgängligen nödvändigt, att institutet sättes i stånd att efter hand fylla luckorna i sitt bibliotek genom ett avsevärt förhöjt årsanslag. Omsorgen om bibliotekets bevarande i gott skick gör även bindning i raskare takt än hittills nödvändig och påkallar större anslag. Vi hava för vår del funnit ett årligt anslag av 2,000 kronor till nyinköp och inbindning erforderligt, därest biblioteket skall kunna på nöjaktigt sätt fylla sin uppgift såsom det enda offentliga fackbiblioteket på ifrågakvarande område i vårt land.

Fysiologiska institutionen och anatomiska avdelningen.

För den *fysiologiska institutionen* och för *anatomiundervisningen* krävas medel till anskaffning av materiell samt kemikalier och övriga för det vetenskapliga arbetet och undervisningen erforderliga förbrukningsartiklar. I den mån det gäller att giva den fysiologiska institutionen dess första utrustning med apparater m. m. och att komplettera utrustningen av anatomiavdelningen med materiell, vars anskaffande nödvändiggör större kostnader, bör detta ske genom engångsanslag, i vilket hänseende vi skola framlägga förslag i det följande. För mindre nyanskaffningar och till underhåll av redan befintlig materiell samt till förbrukningsartiklar erfordras emellertid, liksom för motsvarande institutioner vid universiteten, särskilda årsanslag. Det torde vara tillfyllest, om till dessa ändamål sammanlagt för de fysiologiska och anatomiska avdelningarna beräknas 4,000 kronor, därav 3,500 kronor för den fysiologiska institutionen och 500 kronor för anatomiundervisningen. Av nämnda belopp å 3,500 kronor avses ett belopp av omkring 500 kronor för en särskild röntgenfotografisk avdelning vid den fysiologiska institutionen.

Uppvärmning, belysning, renhållning m. m.

För *uppvärmning, belysning, renhållning* o. d. måste genom tillkomsten av den nybyggnad, vartill vi nedan framlägga förslag, givetvis beräknas större kostnader än hittills. Enligt vad vi under hand inhämtat från den värmetekniska byrån i socialstyrelsen, kan den normala årskostnaden för uppvärmning med koks av institutets nuvarande lokaler uppskattas till c:a 6,500 kronor. För den nya byggnaden, vars kubikinnehåll kan beräknas till omkring $\frac{1}{4}$ av nuvarande lokalutrymmen, uppskatta vi efter samma grund värmekostnaden till omkring 1,600 kronor. Härtill komma för vissa lokalers uppvärmning med vedeldning omkring 900 kronor. Totalbeloppet för uppvärmning skulle då bli 9,000 kronor, en summa som för säkerhets skull torde böra avrundas uppåt till 10,000 kronor.

För *belysning* kan med utgångspunkt från nuvarande förbrukning och med hänsyn vidare tagen till de nytillkommande lokalerna beräknas ett belopp av 3,000 kronor.

Till *städning, renhållning, tvätt* m. m. torde böra avses en summa av 5,500 kronor och till *vattenförbrukning*, en post, som på grund av elevernas och lärarpersonalens behov av dusch efter övningarna drager rätt stora kostnader, ett belopp av 1,200 kronor.

För *underhåll* av inventarier beräkna vi ett belopp av 500 kronor. *Skriv-, trycknings- och telefonkostnader* m. m. torde kunna uppskattas till 3,500 kronor, varvid särskild hänsyn tagits till önskvärdheten av att institutet må kunna årligen genom en tryckt redogörelse hålla vederbörande myndigheter, läroanstalter och den gymnastik- och idrottsintresserade allmänheten underkunnig om sin verksamhet. Denna årsskrift från institutet synes även vara en lämplig plats för publicerande av sådana uppsatser av vetenskapligt eller fackligt innehåll i ämnen rörande fysisk fostran, som författats av institutets lärare

eller eljest efter vid institutet utförda förarbeten. Ytterligare bör en summa av 1,300 kronor anslås till diverse utgifter för institutets drift.

Enligt det förestående skulle till materiell m. m. för institutet erfordras sammanlagt 31,000 kronor.

6. *Institutets stat.* Institutets stat av år 1926 upptager följande anslag:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	82,300	<i>Institutets stat.</i>
Anm. Till institutets föreståndare utgår arvode med 1,200 kronor.			
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	1,300	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	20,400	
Till stipendier åt elever	»	2,000	
	Summa förslagsanslag	kronor 106,000	
Materiell m. m., reservationsanslag	»	9,600	

Enligt vårt förslag skola från förutnämnda anslag, *avlöningar till ordinarie tjänstemän*, utgå lön till 1 rektor (A 1), 1 professor i kroppsövningarnas fysiologi och hygien (12,000 kronor), 3 överlärare (B 28), 4 lärare (B 26), 4 lärarinnor (B 22), 1 kansliskrivare, tillika registrator (B 11), 1 förste expeditionsvakt, tillika portvakt (B 7), 1 institutionsvaktmästare (B 7), 1 expeditionsvakt, tillika portvakt (B 5) och 1 eldare, tillika gårdskarll (B 5). Efter sedvanliga beräkningsgrunder torde med denna personaluppsättning anslaget bära bestämmas till 142,032 kronor. Emellertid bör från detta anslag jämväl utgå eventuellt arvode till en biträdande kvinnlig överlärare i allmän gymnastik, vilket arvode av oss beräknats till 300 kronor. Med hänsyn här till torde anslaget belopp bära avrundas uppåt till 142,300 kronor. Detta innebär en ökning av det nuvarande anslaget med 60,000 kronor.

Till *vikariatsersättningar* hava vi förut beräknat såsom erforderligt ett belopp av 2,000 kronor, alltså en ökning av nuvarande anslag med 700 kronor.

Från anslaget till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* skola enligt vårt förslag utgå arvoden till 1 biträdande lärare vid den fysiologiska institutionen med 4,500 kronor, 1 lärare i militär gymnastik och idrott med 1,500 kronor, 1 föreståndare för den medicinsk-gymnastiska avdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus med 6,000 kronor, 1 assistentläkare med 3,600 kronor och 1 extra lärarinna i medicinsk gymnastik, för vilket sistnämnda ändamål avsetts ett belopp av 2,000 kronor. Härjämte bära av detta anslag utgå arvoden för undervisning i pedagogik och röstbehandling, tillhoppa 900 kronor, för annan erforderlig extra undervisning 500 kronor och till arvoden åt vid övningsskolorna anställda lärare 1,200 kronor. Vidare bära, såsom vid 1926 års löneroglering förutsatts, från samma anslag gäldas arvoden till 1 kamrerare 1,800 kronor, 1 sekreterare 1,550 kronor och 1 bibliotekarie 600 kronor. I enlighet härmed torde anslaget bära uppföras å staten med ett belopp av 24,100 kronor, alltså 3,700 kronor mera än det nuvarande anslaget.

Anslaget till stipendier åt elever hava vi förut ifrågasatt skola höjas med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

Såsom nytt anslag bör i staten upptagas ett belopp å 500 kronor till *resestipendier åt lärare*. Såsom särskilda ordinarie reservationsanslag bära upptagas dels ett belopp av 5,000 kronor till *särskilda kostnader för undervisning i idrott*, dels ock ett belopp av 15,000 kronor till *kostnader för särskilda kurser*.

Det ordinarie reservationsanslaget till *materiell m. m.* skulle, såsom förut nämnts, upptagas med 31,000 kronor.

Institutets nya stat skulle i enlighet härmed få följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag . . .	kronor 142,300:—
Anm. Om överläraren i allmän gymnastik är man, utgår till en biträdande kvinnlig överlärare arvode med 300 kronor.	
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 2,000:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. . .	» 24,100:—
Till stipendier åt elever	» 3,000:—
» resestipendier åt lärare	» 500:—
Summa förslagsanslag kronor 171,900:—	
Särskilda kostnader för undervisning i idrott, reservationsanslag	» 5,000:—
Kostnader för särskilda kurser, reservationsanslag	» 15,000:—
Materiell m. m., reservationsanslag	» 31,000:—

Det nu till institutet utgående extra anslaget å 5,810 kronor skulle i och med fastställande av denna stat minskas med 4,810 kronor, nämligen 1,440 kronor till extra vaktmästarbiträde, 1,200 kronor till uppehållande av en kvinnlig poliklinik, 970 kronor till avlönande av en eldare och 1,200 kronor till undervisning i idrott. Kvar skulle alltså endast bliva det belopp å 1,000 kronor, som är avsett till anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer.

Institutets nuvarande ordinarie anslag utgöra tillhopa 115,600 kronor och det extra anslaget uppgår, såsom nyss sagts, till 5,810 kronor, vilket sammanlagt i anslagsmedel för institutet gör 121,410 kronor. Enligt vårt förslag skulle institutets ordinarie anslag utgöra summa 222,900 kronor och det extra anslaget 1,000 kronor, tillhopa alltså 223,900 kronor. Vårt omorganisationsförslag skulle följaktligen för statsverket medföra en årlig kostnadsökning av 102,490 kronor, fränsett dyrtidstillägg.

B. Engångsanslag.

*Institutets
byggnads-
fråga.*

1. *Institutets byggnadsfråga.* De kommittéer, som förut sysslat med frågan om en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, hava båda funnit det vara en nödvändighet att vid en ombildning av institutet bereda detsamma andra, bättre och rymligare lokaler än de nuvarande. Man har därvid med styrka framhållit, att de gamla lokalerna äro otidsenliga och otillräckliga även med hänsyn till den bestående organisationen. Vi skola här nedan lämna en översikt av vad i byggnadsfrågan tidigare förekommit.

1910 års
kommitté.

1910 års kommitté erinrar i sitt betänkande, att, då den senaste om- och tillbyggnaden vid institutet företogs med anslagsmedel, som ställts till förfogande av 1894 års riksdag, institutets elevantal uppgick till 86. Från och med år 1900, då de tvååriga kvinnliga kurserna, vilka förut påbörjats endast yartannat år, blevo årliga, ökades elevantalet till omkring 116. Vidare ökades avsevärt antalet lärjungar i de olika årskurserna, så att sammanlagda antalet vid den tid, då nämnda kommitté avgav sitt betänkande, år 1912, utgjorde 141. Kommittén framhöll, att till följd av denna stegring av elevantalet institutets lokaler icke längre kunde på ett tillfredsställande sätt fylla behovet. Gymnastiksalarna hade visat sig otillräckliga såväl till antal som till storlek. Två salar måste användas för vissa övningar, vilka förut med mindre antal elever icke tagit mer än en sal i anspråk. Utrymmena för elevernas såväl som lärarpersonalens omklädnad och dusch vore mycket otillfredsställande, och anord-

ningar för bad saknades alldeles. För skolungdomens omklädnad hade man till och med måst anlita trappuppgångar. Då vid institutet funnes endast två föreläsningssalar, hade man sett sig nödsakad att för föreläsningar använda gymnastiksalar, vilket i och för sig i regeln vore olämpligt, särskilt med hänsyn till temperaturförhållandena, då temperaturen i en gymnastiksal lämpligen borde hållas låg, 10—12° Celsius, en värmegrad, som vore otillräcklig i en föreläsningssal. Anatomisalen vore så liten, att den ej rymde alla deltagarna i en årskurs. Den vore för övrigt i hygieniskt avseende högst otillfredsställande. Gårdsutrymmet vore sedan lång tid tillbaka otillräckligt för undervisningen i lek och idrott, en olägenhet som med varje år bleve alltmera kännbar.

Dessa och andra missförhållanden samt det av kommitténs omorganisationsförslag betingade behovet av större och bättre lokaler föranledde kommittén att framlägga förslag om uppförande åt institutet av helt nya byggnader på annan plats i huvustaden än den av institutet dittills disponerade. Denna nya förläggningsplats för institutet var bergsplatan nordost om Stadion, som då disponerades av Aktiebolaget Stockholms ridhus och Aktiebolaget tennis. Där fann kommittén möjlighet att bereda institutet rikligt med utrymme både för byggnader och friluftsovningar; läget intill Stadion och Östermalms idrottsplats ansågs lämpligt; i relativ närhet funnos läroanstalter av olika slag; kommunikationerna med stadens övriga delar voro goda, och platsen erbjöd slutligen för institutet ett värdigt, estetiskt tilltalande läge. Underhandlingar med Djurgårdsförvaltningen, under vilken området hörde, visade, att denna komme att ställa sig välvillig till förslaget. Området innehades med nyttjanderätt på tjugu år, 1 april 1909—31 mars 1929, av de båda nämnda bolagen men med skyldighet likväl för dem att dessförinnan efter uppsägning avträda för allmänt behov erforderliga delar.

Kostnaderna för uppförandet av de av kommittén föreslagna byggnaderna beräknades till 2,900,000 kronor. För lös inredning erfordrades härutöver enligt framlagda detaljerade kostnadsförslag tillhoppa 211,757 kronor. Från dessa belopp beräknades avgå mellan 770,000 och 920,000 kronor, som institutets nuvarande tomt ansågs kunna inbringa vid försäljning.

Även 1915 års kommitté ansåg de nuvarande lokalerna otillräckliga och obehövliga för sitt ändamål. Den framhöll vidare, att undervisningsmaterielen vore föråldrad och otillräcklig och icke motsvarade ens de anspråkslösaste fordringar, som i vår tid ställas på en läroanstalts utrustning. I allt vad som rörde det yttre, gjorde institutet ett över måttan torftigt intryck. I likhet med den föregående kommittén fann 1915 års kommitté fullständiga nybyggnader för institutet erforderliga. Det av kommittén härutinnan uppgjorda förslaget, som i flera avseenden följde 1910 års kommittés förslag, bl. a. i fråga om tomtplatsen, slutade på en totalkostnad för byggnader, inredning och möblering av 6,758,610 kronor. Den nuvarande tomten uppskattades hava ett försäljningsvärde av 1,400,000 kronor, vilket belopp beräknades kunna avgå från nybyggnadskostnaden.

Vad 1910 och 1915 års kommittéer anfört rörande de nuvarande lokalernas otillräcklighet och otidsenlighet gäller allt fortfarande, ehuru givetvis bristfälligheterna under årens lopp blivit alltmera starkt framträdande. De förbättringar i lokalhänseende, som kunnat åstadkommas, hava varit synnerligen blygsamma. De hava bestått i att en ny materialbod uppförts, två mindre omklädningsrum för skolbarnen inretts, en vaktmästarbostad omändrats till samlingsrum för lärare och lärarinnor samt modernisering och uppsnyggning i någon mån av duschinrättningen, varjämte smärre reparationer utförts, i den utsträckning sådana visat sig ofrånkomliga. I övrigt karakteriseras lokalförhållandena vid institutet allttjämt av samma otillräcklighet och påfallande torftighet som förut.

1915 års
kommitté.

De sak-
kunniga.

Gymnastiksalarna måste liksom förut i brist på ordentliga hörsalar tagas i anspråk som föreläsningslokaler. I avklädningsrummen råder svår trängsel, som fordrar den noggrannaste ordning, för att icke oreda skall uppstå. Biblioteket saknar erforderligt utrymme, vilket gör den där befintliga litteraturen svårtillgänglig och hindrar dess förvarande på tillbörligt sätt. I det hela torde med fog kunna sägas, att få, om ens någon, av våra offentliga läroanstalter äro i lokalhänseende så illa ställda som gymnastiska centralinstitutet.

Vad utrymmen för friluftsovningar beträffar, har ju institutet icke på platsen tillgång härtill i vidare mån, än de båda gårdarna å tomten kunna erbjuda. Att dessa gårdar icke äro för ändamålet tillräckliga, är uppenbart, och institutet har därför sedan länge måst taga i anspråk Östermalms idrottsplats för sina elevers idrottsövningar, varjämte lokal för simundervisningen måst förhyras.

Det råder alltså intet tvivel om att för institutet föreligger behov av nya, rymligare och bättre lokaler, och att det vore för institutet fördelaktigt, om i samband därmed tillräckligt utrymme för friluftsovningar kunde beredas invid eller i närheten av undervisningslokalerna. Den lyckligaste lösningen av institutets lokalfråga vore därför även efter vår mening, om helt nya byggnader för detsamma uppfördes å den tomtplats, som föreslagits av 1910 och 1915 års kommittéer, och som ur alla synpunkter torde motsvara de högsta fordringar såsom förlägningsplats för en institution av gymnastiska centralinstitutets art. Vi hålla emellertid före, att under rådande förhållanden näppeligen utsikt finnes att erhålla statsmakternas medverkan till genomförande av ett sådant förslag, vilket säkerligen komme att, oberäknat den nya tomtplatsens värde, draga betydande kostnader. Det är därför enligt vår mening klokare att nu inskränka sig till att söka tillgodose de allra nödvändigaste lokalbehoven, i den mån dessa kunna tillfredsställas inom en skälig kostnadsram. Förslaget att flytta institutet till bergsplatån nordost om Stadion bör dock därför ej släppas ur sikte. Den ter sig för oss såsom det framtidsmål, efter vilket institutet alltjämt bör sträva, men som av lämplighetsskäl måste tillsvidare skjutas undan i avvidan på gynnsammare tider. Av stor vikt har synts oss vara, att det tilltänkta tomtområdet på norra Djurgårdens mark icke slutgiltigt kommer att disponeras för andra ändamål, innan institutets flyttning blir aktuell. Vi hava därför i skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet den 14 mars 1925 anhållit om vidtagande av åtgärder för att berörda område måtte reserveras såsom blivande tomt för gymnastiska centralinstitutet.

I anledning av denna vår framställning hördes riksmarskalksämberet, som i skrivelse den 19 maj 1925 meddelade, att ämbetet samma dag anmodat intendenten för Djurgården att iakttaga, att området i fråga skulle tillsvidare reserveras för eventuellt framtida upplåtande som byggnadsplats för gymnastiska centralinstitutet, vilket innebär, att, därest någon ny markupplåtelse inom området skulle inom de närmaste åren ifrågakomma eller därest efter den 31 mars 1929 — vid vilken tidpunkt upplåtelse tiden för de inom området för närvarande befintliga lägenheterna utgår — nya kontrakt för dessa lägenheter komma att upprättas, i samtliga kontrakt skall dels lämnas meddelande om att området reserverats för nu ifrågavarande ändamål, dels ock stipuleras viss kortare uppsägningstid, inom vilken lägenhetsinnehavare skall vara skyldig att under viss förutsättning för allmänt eller annat behov avträda upplåten lägenhet.

Genom ovanberörda åtgärder från riksmarskalksämberets sida synes sålunda trygghet hava vunnits för att i en framtid, när frågan om institutets flyttning tages upp till avgörande, plats för detsamma kan erhållas å förenämnda område. Intill dess så sker, är det emellertid oundgängligen nödvändigt att vidtaga åtgärder för beredande i någon mån av större utrymmen åt institutet och avhjälpande av de svåraste bristfälligheterna i de nuvarande lokalerna.

Vad institutet framförallt är i trängande behov av, är ordentliga, rymliga föreläsningssalar, av vilka en bör vara av sådan storlek, att den samtidigt kan tjänstgöra såsom institutets aula eller samlingssal, ökat utrymme för biblioteket, rymligare lokaler för den medicinska gymnastiken, större avklädningsrum och förbättring av toalett- och duschanordningar. Härjämte kräves en allmän uppsnygning av lokalerna både utan och innan, då de för närvarande te sig i ett ytterst otillfredsställande skick.

Efter närmare undersökningar på ort och ställe hava vi kommit till det resultatet, att de sålunda erforderliga lokalförbättringarna kunna vinnas, utan att man därmed behöver förknippa en flyttning av institutet från dess nuvarande plats. Däremot är det icke möjligt att erhålla de nya eller ökade lokalutrymmen, varom ovan talats, utan en nybyggnad. Inom institutets nuvarande byggnader finnas nämligen icke några reservutrymmen, som ens tillnärmelsevis räcka för detta ändamål. En påbyggnad av de nuvarande lokalerna skulle måhända låta sig göra, ehuru det torde vara tvivel underkastat, huruvida en sådan är lämplig med hänsyn till de befintliga byggnadernas ålder och beskaffenhet. Genom en sådan påbyggnad kan dock icke erhållas hela det merutrymme, som erfordras, och vidare skulle en tillfredsställande disposition av lokalerna icke på detta sätt kunna genomföras. Därtill kommer, att kostnaderna för en lösning av lokalfrågan genom dels påbyggnad och dels en mindre byggnad näpepligen komme att ställa sig ekonomiskt fördelaktigare än den utväg, vi tänkt oss, d. v. s. omändring i vissa avseenden av de nuvarande lokalerna jämte en något större nybyggnad.

De största svårigheterna möta, då det gäller att å den av institutet för närvarande disponerade tomten finna tillräcklig plats för den erforderliga nybyggnaden. Av vikt är nämligen att icke inkräkta på de befintliga gårdsutrymmena, vilka ju redan äro alltför tränga. Det finnes emellertid en ännu obebyggd del av tomten, där erforderlig mark kan för ändamålet disponeras, utan att det öppna område, som för närvarande å fastigheten står till buds, i nämnvärd grad förminsкас, och det är den västra, åt Beridarebangatan gränsande tomtsträckan. Å denna del av tomten finnes sedan många år tillbaka uppfört ett träskjul under tak av plåt, vilket skjul ursprungligen avsetts till uppställning av en del äldre gymnastikredskap för övningar i det fria, men som numera icke användes och som därför utan olägenhet kan avlägsnas. Här skulle på en areal av omkring 10 × 30 meter uppföras den nya byggnad, som erfordras för tillgodoseende av institutets mest trängande lokalbehov.

För att erhålla sakkunnig hjälp vid utarbetandet av förslag till ifrågavarande nybyggnad hava vi hos chefen för ecklesiastikdepartementet gjort framställning om tillkallande av särskild person för att såsom arkitekt lämna oss nödigt biträde, och, sedan Kungl. Maj:t den 13 februari 1925 därtill lämnat sitt medgivande, hava vi efter samråd med byggnadsstyrelsen för ändamålet anlitat arkitekten Torben Grut, vilken i enahanda egenskap medverkat i de föregående gymnastikkommittéerna.

Den plan, efter vilken Grut haft att uppgöra sitt förslag till ändrings- och nybyggnadsarbeten vid institutet, har innefattat huvudsakligen följande.

Den å nedre botten i den nuvarande huslängan åt Hamngatan befintliga avdelningen för medicinsk gymnastik tages i anspråk för andra ändamål. Sålunda anordnas sjukgymnastiksalen till biblioteks- och läsrum för den nyare gymnastiska, idrottsliga, biologiska och medicinska litteraturen. Läkarens mottagningsrum ändras till arbetsrum för bibliotekarien. Det s. k. inre massagerummet anordnas till duschrum för de manliga eleverna, och förbindelse ordnas till deras nuvarande omklädningsrum å nedre botten i den med ifrågavarande huslänga sammanbyggda s. k. gymnastikbyggnaden. I samband här-

med vidtagas vissa ändringar och förbättringar i de därvarande toalett- och duschanordningarna.

I våningen en trappa upp bibehålles kollegierummet, som jämväl användes till överläsningsrum för de kvinnliga eleverna, oförändrat. Den nuvarande s. k. stora hörsalen och två mindre väster därom belägna rum iordningställas för den fysiologiska institutionen, vilken dessutom för de röntgenfotografiska apparaterna får taga i anspråk det s. k. yttre mässrummet, nu använt till avklädningsrum. Biblioteksrummet bibehålles oförändrat och avses för den äldre litteraturen. Den s. k. lilla lärosalen ändras till dagrum för de manliga eleverna. Inre mässrummet bibehålles oförändrat och användes, på sätt hittills skett, såsom tentamens- och överläsningsrum för manliga elever.

I den s. k. gymnastikbyggnaden, som skiljer inre och yttre gårdarna åt, utföras vissa mindre ändringar för utökning av de kvinnliga elevernas avklädningsrum, till vilket en ny trappuppgång anordnas, för ordnande av förbindelse mellan övre västra gymnastiksalen och lärarinnornas dagrum samt för utvidgning av det utanför nedre västra gymnastiksalen belägna avklädningsrummet för skolbarn, en utvidgning, som erhålles genom borttagande av de intill nämnda rum belägna torrklosetterna m. m. En ny vattenklosett inrättas, och duschanordningar samt badrummet uppputsas och moderniseras. I gymnastiksalarna behöva vidtagas åtskilliga ändrings- och förbättringsarbeten, vilka dock till stor del hava avseende på själva inredningen, varför vi återkomma till denna fråga längre fram.

Anatomisalen är inrymd i en mindre byggnad å den inre gården. Då utrymme för anatomiundervisningen lämpligen torde kunna beredas i de för den fysiologiska institutionen avsedda lokalerna, bör den nuvarande anatomisalen förändras till ett nytt avklädningsrum, varav stort behov föreligger. Förbindelse bör ordnas mellan detta avklädningsrum och ett i samma byggnad befintligt duschrum. En i byggnaden nyligen iordningställd tvättstuga bibehålles.

Den nya byggnaden uppföres i två våningar med källarutrymmen under hela huset. I souterrainvåningen skulle förläggas rum för anatomipreparat med kylanordningar, lärar- och lärarinnerum, toalett- och duschrum, avklädningsrum, kassakontor, arkivrum samt utrymmen för värmeanläggning med förrådsrum. I bottenvåningen skulle den medicinsk-gymnastiska avdelningen få sin plats med två gymnastiksalar, en för män och en för kvinnor, två undersökningsrum, två väntrum och två avklädningsrum samt ett rum för uppställande av Zanderapparater, apparater för värmebehandling m. m. Våningen en trappa upp skulle omfatta två hörsalar, en större, avsedd för omkring 60 elever och tillika användbar såsom institutets allmänna samlingssal för årsavslutningar, högtidligheter o. s. v., samt en något mindre. Dessutom skulle här finnas ett rum för förvaring av vid föreläsningarna erforderlig undervisningsmaterieell.

I överensstämmelse med denna plan har arkitekten Grut utarbetat ett förslag till ändrings- och nybyggnadsarbeten vid institutet, vilket förslag åskådliggjorts å 15 st. ritningar, vilka i blåkopior åtfölja detta betänkande. En kortfattad arbetsbeskrivning av Grut ävensom en av honom uppgjord approximativ kostnadsberäkning återfinnas jämväl bland handlingarna till betänkandet.

Såsom av nämnda approximativa beräkning framgår, kunna kostnaderna för ändrings- och nybyggnadsarbetena uppskattas till 500,000 kronor, varav för ändringsarbetena omkring 125,000 kronor och för nybyggnaden omkring 375,000 kronor. Härtill komma enligt bland handlingarna befintliga kalkyler kostnaderna för de omändrade och de nya lokalernas inredning, däri inbegripet jämväl anskaffande av korkmattor och gardiner, med omkring 26,000 kronor. Vid denna beräkning har förutsatts, att redan befintliga inventarier och materielle i största möjliga utsträckning skola komma till användning vid den nya byggnadens inredande.

Genom det föreliggande förslaget torde institutets mest trängande behov av ökat utrymme och förbättringar i de förefintliga lokalförhållandena bliva avhjälpd på ett såväl relativt billigt som praktiskt sätt. Det bör särskilt betonas, att såsom en ledande grundsats vid förslagets utarbetande gällt att söka vinna de åsyftade förbättringarna under ständigt hänsynstagande till enkelhetens och sparsamhetens fordringar. Vad som här begäres, är förvisso ett minimum. Dock lär institutet, där man under årens lopp vant sig vid att arbeta under anspråkslösa förhållanden, kunna med detta minimum reda sig under avsevärd tid framåt, utan att ytterligare anspråk från dess sida ställas på statskassan för liknande ändamål.

Vi hava vid uppgörandet av ifrågavarande förslag till nybyggnads- och ändringsarbeten icke förbisett, att, enligt den för berörda område gällande stadsplanen, det är avsett att i en framtid genomföra en breddning av Hamngatan, vilken kommer att taga i anspråk så stor del av den nuvarande tomtens norra del, att av huslängan åt nämnda gata allenast innermuren kommer att lämnas orörd. Enligt vad vi hos stadens vederbörande myndigheter inhämtat, torde det emellertid ännu dröja avsevärd tid, innan dessa arbeten igångsättas, och man lär med visshet kunna utgå från att institutet under åtminstone 10 å 15 år framåt kommer att förbliva i ostörd besittning av det nuvarande tomtområdet. Vad beträffar den del av tomten, där den av oss föreslagna nya byggnaden skulle uppföras, beröres den på intet sätt av de förändringar, som enligt stadsplanen i en framtid skola äga rum i denna trakt med avseende å byggnadskvarter, trafikleder etc. Vid nu angivna förhållanden synas oss några betänkligheter icke böra möta mot att staten på ifrågavarande tomt nedlägger kostnader i ovan angiven omfattning för nybyggnad och för ändringsarbeten å de befintliga byggnaderna. Tvärtom torde det ur ekonomisk synpunkt vara till fördel för statsverket att kunna på detta sätt genom ett relativt blygsamt kapitalutlägg, visserligen provisoriskt men dock för avsevärd tid tillgodose institutets mest trängande behov av förbättrade lokalförhållanden i stället för att omedelbart vidkännas de högst betydande kostnader, som en flyttning av institutet till nya lokaler på annan plats skulle komma att medföra. Även om institutets kvarblivande på den nuvarande tomten icke kunde beräknas till längre tid än tio år, torde den räntebesparing, staten sålunda gör, avsevärt överstiga de av vårt förslag föranledda byggnadskostnaderna och därå belöpande ränta. Härtill kommer, att staden torde bliva ersättningsskyldig för vad den nödgas i och för blivande gaturegleringar taga i anspråk av förevarande anläggningar, och att staten alltså kommer att få vederlag för de å tomten nedlagda kostnaderna.

2. *Nyanskaffning av materiell för den fysiologiska institutionen och den anatomiska avdelningen. Anskaffning av materiell för medicinsk gymnastik. Reparations-, kompletterings- och ändringsarbeten i gymnastiksalarna. Nyanskaffning av materiell för idrott och lek samt av böcker m. m. för biblioteket.* Därest i och med omorganisationen en vetenskapligt arbetande *fysiologisk institution* skall vid institutet inrättas, ligger det enligt vår mening synnerligen stor vikt uppå att denna institution redan från begynnelsen i full utsträckning förses med de materiella hjälpmedel, som förutsättas för forskningsarbetets bedrivande. Institutionen bör äga en modern fysiologisk institutions utrustning icke endast i fråga om apparater för speciellt rörelsefysiologiska undersökningar utan tillika för de kemiska och bakteriologiska experiment och undersökningar, som ovillkorligen höra samman med arbetet även på en institution, avsedd huvudsakligen för rörelsefysiologisk forskning. Till institutionen måste vidare såsom ett nödvändigt komplement höra en avdelning för djurförsök samt utrustning för fotografering, också med röntgen. Fotograferingsavdelningen

Nyanskaffning av materiell m. m.

kommer givetvis att användas och bliva till stor nytta jämväl för undervisningen i medicinsk gymnastik och allmän gymnastik.

Vi hava låtit genom sakkunniga personer utarbeta en fullständig förteckning över de olika apparater och instrument m. m., som erfordras för att giva den fysiologiska institutionen vid centralinstitutet en fullt tillfredsställande utrustning. Förteckningen återfinnes bland handlingarna till betänkanudet.

I sammandrag ter den sig sålunda:

Allmän laboratorieinredning, bord, stolar, hyllor, vaskar m. m.	kr.	8,961:—
Apparater för huvudsakligen kemiska o. bakteriologiska ändamål	»	6,723: 80
Apparater för huvudsakligen rent fysiologiska ändamål	»	23,169:—
Djur- och operationsavdelning	»	3,250:—
Röntgenapparater med mörkrumsinredning	»	12,900:—
Projektion och fotografi	»	1,090:—

Summa kronor 56,093: 80

I runt tal skulle alltså för utrustning av den fysiologiska institutionen erfordras ett belopp av 56,000 kronor.

För den *anatomiska avdelningen* erfordras ett engångsanslag å 2,000 kronor, fördelat på följande poster:

Nyanskaffning av två skelett å kr. 250:—	kr.	500:—
Skelettdelar och preparat	»	700:—
1 zinkbehållare	»	300:—
Förvaringskärl av glas	»	300:—
Skiptikonbilder	»	200:—

Summa kronor 2,000:—

Institutets avdelning för medicinsk gymnastik är i stort behov av att dess förråd av redskap och apparater kompletteras. Till avsevärd del är avdelningens redskaps- och apparatutrustning föråldrad och behöver ersättas av mera modern sådan. Många av de apparater, som numera komma till användning vid medicinsk-gymnastisk behandling, saknas alldeles. För att giva institutet en i förevarande hänseende fullt tillfredsställande utrustning kräves enligt kostnadsberäkningar, som bifogas handlingarna till betänkanudet, för redskap 15,300 kronor och för apparater 15,500 kronor.

De nuvarande fyra *salarna för allmän gymnastik* äro i flera avseenden i ett mindre tillfredsställande skick. De hava icke på avsevärd tid undergått någon grundligare reparation eller uppputsning, och endast den noggrannaste vård har kunnat åstadkomma, att de likväl äro i sådant tillstånd, att de kunnat användas. Vidare är redskapsutrustningen till stor del försliten eller föråldrad. Det har därför synts oss i hög grad erforderligt, att ifrågavarande gymnastiksalar underkastas genomgripande reparations-, ändrings- och kompletteringsåtgärder för deras försättning i ett värdigt och med hänsyn till undervisningen fullt brukbart tillstånd. I detta syfte hava vi låtit utarbeta ett kostnadsförslag, upptagande de arbeten, som i sådant hänseende kunna anses nödiga; nämnda kostnadsförslag bifogas betänkanudet. Av förslaget framgår, att kostnaderna för ifrågavarande förbättringsarbeten belöpa sig till 31,938 kronor.

Då, så vitt vi kunnat finna, förslaget inskränker sig till vad som måste betecknas såsom det mest oundgängliga, anse vi att ett till 32,000 kronor avrundat belopp bör för ändamålet beräknas.

Vidare erfordras engångsanslag för *komplettering och nyanskaffning av materiell för idrott och lek*, i vilka avseenden institutet sedan länge är dåligt utrustat. Enligt verkställda beräkningar kräves härtill ett totalbelopp av 4,000 kronor, varav för idrottsmateriell 2,750 kronor och för lekmateriell 1,250 kronor.

I fråga om institutets *bibliotek* hava vi förut nämnt, att på grund av de tillgängliga årsanslagens otillräcklighet bokbeståndet i flera viktiga avseenden förete stora luckor, särskilt vad angår den nyare litteraturen. Genom tillkomsten av den fysiologiska institutionen erfordras ock komplettering i större utsträckning av institutets medicinska litteratur, som på förevarande område är föråldrad. Vidare har det länge varit ett behov att äga tillgång till en tryckt katalog över biblioteket. Avsaknaden av en sådan har avsevärt försvårat bibliotekets användning. Behovet av nyanskaffning till biblioteket är så pass omfattande och av så trängande natur, att, på sätt vi tidigare framhållit, det samma bör, i vad det gäller den mest nödvändiga litteraturen, tillgodoses genom ett engångsanslag. För detta ändamål beräkna vi ett belopp av 4,400 kronor enligt följande fördelning:

a) anatomisk litteratur	kr. 150:—
b) fysiologisk »	» 3,350:—
c) patologisk (ortopedisk) litteratur	» 500:—
Gymnastisk litteratur	» 100:—
Idrottslig »	» 300:—
	<hr/>
	Summa kronor 4,400:—

Härtill kommer för utarbetande och tryckning av en katalog 1,600 kronor.

Till dessa belopp anse vi böra läggas ytterligare en summa för förverkligande av ett länge vid institutet närt önskemål av stor betydelse för forskningen på den fysiska fostrans område. Detta önskemål gäller bevarandet från förstörelse av P. H. Lings sons, professorn Hjalmar Ling, teckningar till 1800-talets gymnastik med tillhörande text.

Dessa teckningar förvaras för närvarande i institutets bibliotek, till vilket de skänktes av några mecenater, som inköpt dem av Hj. Lings syster, fru W. Dahl. De måste betraktas såsom den viktigaste urkunden för forskningen ej blott i fråga om den Lingska gymnastiken utan även beträffande hela den europeiska gymnastiken på 1800-talet. Det skulle därför hava varit en oersättlig förlust, om ej berörda aktstycken i tid räddats från förgängelsen genom det pietetsfulla restaureringsarbete, som två av centralinstitutets f. d. lärare majoren C. Silow och fröken Wendla A:son Falk påbörjat för flera år sedan.

Utan dessa personers arbete hade texten ävensom en del av teckningarna, som nedskrivits eller utförts med blyerts, blivit nästan fullständigt utplånade, och ingen möjlighet hade funnits att tyda Hj. Lings svårlästa stil, med vilken man måste vara väl förtrogen med för att ej göra några misstag vid dechiffreeringen.

Fröken Falk har numera avlidit, men major Silow är fortfarande villig att med hjälp av artistiskt kunnig person fullfölja och avsluta arbetet. Hitills hava konserveringsåtgärderna icke föranlett någon kostnad för statsverket. Man torde emellertid icke kunna förutsätta eller rimligen fordra, att vederbörande i fortsättningen skall finnas villig att fullgöra arbetet utan ersättning. Då av det sagda torde framgå, att det för institutet och forskningen på området är synnerligen betydelsefullt att verket avslutas, anse vi goda skäl föreligga för att staten lämnar ekonomiskt bidrag för att åt institutets bibliotek bevara för framtiden dess säkerligen värdefullaste arbete. För ändamålet är en summa av 5,000 kronor erforderlig, vilken summa lämpligen bör ingå i engångsanslaget till biblioteket.

Vi föreslå alltså, att till nyanskaffning av böcker m. m. för institutets bibliotek beräknas ett engångsanslag av 11,000 kronor.

Sammanfattning.

3. *Sammanfattning.* Enligt förestående förslag erfordras för institutet följande engångsanslag:

Till ändrings- och nybyggnadsarbeten	kr. 500,000:—
» inredning och möblering av de nya lokalerna	» 26,000:—
» utrustning av den fysiologiska institutionen	» 56,000:—
» utrustning av den anatomiska avdelningen	» 2,000:—
» nyanskaffning av materiell för medicinsk gymnastik	» 30,800:—
» reparations-, kompletterings- och ändringsarbeten i gymnastiksalarna	» 32,000:—
» nyanskaffning av materiell för idrott och lek	» 4,000:—
» nyanskaffning av böcker m. m. för biblioteket	» 11,000:—

Summa engångsanslag kronor 661,800:—

Kap. XI. Övergångsanordningar.

Plan för övergången till den nya organisationen.

Det av oss i det föregående framlagda förslaget till en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet kan icke med en gång genomföras. Dels kräver uppförandet av den planerade nybyggnaden, som utgör en förutsättning för förverkligandet av den nya organisationen, sin tid, och dels kan den bestående organisationen endast successivt avvecklas, i det att de, som påbörjat sin utbildning enligt gällande ordning, givetvis måste beredas tillfälle att efter samma ordning fullfölja och avsluta densamma.

Då vi i det följande framlägga vår plan för nyorganisationens genomförande, utgå vi från att det här föreliggande förslaget underställes 1927 års riksdag.

Under förutsättning att förslaget godkännes, bör vid denna riksdag beslut i princip fattas, att institutet skall omorganiseras enligt de av oss angivna grunderna, ävensom att de ifrågasatta nybyggnads- och ändringsarbetena skola komma till utförande.

För nybyggnadens färdigställande torde längre tid icke behöva beräknas åtgå, än att den kan tagas i bruk på våren eller i början av sommaren 1929. Intill dess kunna icke gärna några ändringsarbeten påbörjas i de nu befintliga lokalerna, då dessa under tiden måste i full utsträckning användas för undervisningen. Berörda ändringsarbeten torde emellertid kunna medhinnas under sommarferien 1929, varefter alltså till ingången av höstterminen samma år allt byggnadsarbete skulle vara slutfört.

Vi skola då se till, huru avvecklingen av den bestående organisationen och övergången till den nya kan anpassas härefter.

Höstterminen 1926 intagas elever vid institutet på vanligt sätt i instruktörskursen och första årskursen av den kvinnliga avdelningen. Dessa elever, som skola erhålla undervisning enligt nu gällande plan, avsluta sin utbildning, de manliga eleverna våren 1929, och de kvinnliga eleverna våren 1928. Vid ingången av höstterminen 1927 skulle visserligen statsmakternas beslut om institutets omorganisation föreligga i princip, men det torde icke vara lämpligt att redan denna hösttermin låta den nya ordningen träda i kraft, dels med hänsyn till att de nya lokalerna bliva färdiga först två läsår senare, och dels emedan det icke torde låta sig göra att till början av höstterminen 1927 medhinnas organiserandet av de av oss ifrågasatta, fördelningsvis anordnade militära utbildningskurser, vilka skulle utgöra ersättning för institutets instruktörskurs. Det synes därför vara nödvändigt, att jämväl höstterminen 1927 intagning av elever sker uteslutande efter den gamla ordningen. Dessa elever utexamineras vid sådant förhållande från institutet, de manliga eleverna våren 1930 och de kvinnliga eleverna våren 1929.

Från och med ingången av läsåret 1928—1929 torde däremot utan olägenhet den nya ordningen kunna taga sin början. I och med detta läsår skulle alltså intagning av elever enligt nu gällande bestämmelser icke vidare förekomma. I överensstämmelse med vad ovan anförts, komma under läsåret 1928—1929 att vid institutet finnas tre manliga och två kvinnliga kurser, nämligen dels en gymnastiklärarkurs och en sjukgymnastkurs samt en kvinnlig andra årskurs enligt den gamla ordningen, dels ock en manlig och en kvinnlig kurs enligt den nya planen, alltså tillhoppa fem årskurser eller lika många som hittills årligen undervisats vid institutet.

Läsåret 1929—1930, då de nya lokalerna skulle tagas i bruk, bliva kurserna likaledes fem, därav tre manliga och två kvinnliga, nämligen en sjukgymnastkurs enligt nu gällande bestämmelser samt två manliga och två kvinnliga kurser enligt den nya organisationen. Vid utgången av vårterminen 1930 utexamineras första gången elever, som erhållit sin utbildning efter de nya bestämmelserna, och samtidigt avslutas vid institutet den sista kursen enligt den gamla ordningen.

Från och med läsåret 1930—1931 bedrivs alltså verksamheten vid institutet helt efter den nya organisationsplanen.

Övergångstiden kommer i enlighet med det ovan sagda att sträcka sig över *läsåren 1927—1930*.

För denna övergångstid hava vi uppgjort följande plan beträffande dels institutets personaluppsättning och årsanslag, dels ock de av oss såsom erforderliga beräknade engångsanslagen.

1. Årsanslag.

Årsanslag.

Budgetåret 1927—1928.

Budgetåret.
1927—1928

För detta budgetår, då undervisningen vid institutet skulle pågå enligt den nuvarande ordningen, torde några andra ändringar i organisatoriskt hänseende icke böra äga rum, än att från och med den 1 juli 1927 föreståndarbefattningen förändras till en från överlärarbefattning fristående rektorstjänst med placering i lönegraden A 1, ävensom att vårt förslag beträffande förvaltningspersonalen genomföres, d. v. s. sekreterartjänsten tillsättes med särskild arbetskraft, arvodet åt räkenskapsföraren höjes till 1,800 kronor och tjänstens benämning ändras till kamrerartjänst samt kontorsbiträdestjänsten ombildas till en kansliskrivartjänst, tillika registratorstjänst, med lön enligt lönegraden B 11.

Dessa nu angivna förändringar äro samtliga i sig fullt motiverade, oberoende av omorganisationen i övrigt, och någon anledning att uppskjuta desamma föreligger därför icke. Vad särskilt rektorstjänsten beträffar, synes det vara av vikt att få denna försedd med innehavare i så god tid som möjligt, för att den nye rektorn må kunna sätta sig in i och förbereda alla de frågor, som stå i samband med institutets förestående omgestaltning. I detta sammanhang torde böra påpekas, att föreståndartjänstens nuvarande innehavare, överstelöjtnanten S. Drakenberg, uppnår pensionsåldern den 1 november innevarande år. Givetvis bör föreståndartjänsten för den återstående tiden, alltså intill den 1 juli 1927, icke återbesättas med ordinarie innehavare. Ej heller bör vid ledighet, som intill utgången av juni 1928 kan uppkomma å annan på nu gällande stat uppförd ordinarie tjänst, vilken beröres av föreliggande omorganisationsförslag, något återbesättande ifrågakomma.

Ovan angivna förändringar med avseende å föreståndartjänsten och kontorsbiträdestjänsten föranleda en ökning av institutets förslagsanslag till avlöningar till ordinarie tjänstemän från 82,300 kronor till 95,400 kronor. Vi erinra om

att något särskilt arvode från detta anslag icke skall utgå till institutets rektor.

Vårt förslag beträffande förvaltningspersonalen nödvändiggör en höjning av anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., vilket anslag för närvarande utgör 20,400 kronor, med 250 kronor. Härutöver föreslå vi, att redan från och med budgetåret 1927—1928 upptages det belopp av 1,200 kronor, som vi beräknat för bestridande av ersättningar åt lärare vid övningsskolorna, en post, varav behov likaledes föreligger oavsett omorganisationen. Då sistnämnda belopp bör utgå av anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., skulle alltså detta anslag för budgetåret 1927—1928 komma att utgöra 21,850 kronor, eller, avrundat uppåt till jämnt hundratal, 21,900 kronor.

I övrigt skulle staten förbli oförändrad och följaktligen för ifrågavarande budgetår erhålla följande utseende:

Stat för budgetåret 1927—1928.

Stat för budgetåret 1927—1928.	Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kr. 95,400:—
	Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 1,300:—
	Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare	» 21,900:—
	Till stipendier åt elever	» 2,000:—
	Summa förslagsanslag kronor	120,600:—
	Materiell m. m. reservationsanslag	kr. 9,600:—

Budgetåret 1928—1929.

Budgetåret
1928—1929.

Från och med läsåret 1928—1929 skulle enligt vår plan omläggningen av undervisningen taga sin början, i det att vid början av höstterminen 1928 två första årskurser, en manlig och en kvinnlig, skulle intagas enligt den nya ordningen. Vid sidan av dessa skulle enligt den äldre organisationen pågå en gymnastiklärarkurs och en sjukgymnastkurs, båda manliga, samt en kvinnlig andra årskurs.

Med hänsyn till denna plan torde det vara nödvändigt att från och med den 1 juli 1928 företaga den omreglering av institutets lärarpersonal, som vi i det föregående föreslagit. Alltså skulle från och med sistnämnda tidpunkt institutets ordinarie lärarkrafter utgöras av följande:

3 överlärare: 1 i allmän gymnastik, 1 i idrott och lek och 1 i medicinsk gymnastik, med lön enligt lönegraden B 28;

4 manliga lärare: 2 i allmän gymnastik, 1 i idrott och lek och 1 i medicinsk gymnastik, med lön enligt lönegraden B 26;

4 kvinnliga lärare: 2 i allmän gymnastik och 2 i medicinsk gymnastik, med lön enligt lönegraden B 22; samt

1 professor i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, med en lön av 12,000 kronor samt rätt till ett ålderstillägg å 1,000 kronor efter 5 års tjänstgöring.

Man skulle möjligen kunna invända, att det icke kan vara erforderligt eller lämpligt att inrätta ovannämnda professor redan från och med den 1 juli 1928, då ju den föreslagna fysiologiska institutionen icke kommer att till denna tid vara färdig utan först på hösten 1929 kan tagas i bruk. Det är emellertid nödvändigt att, såsom vi längre fram skola påvisa, för detta budgetår hava medel tillgängliga för berörda institutions utrustning, så att densamma kan vara färdig till hösten 1929, och det är av stor vikt, att institutionens blivande chef får från början omhändervärd uppgiften att iordningställa den nya institutionen. Då befattningens tillsättande, enligt det förslag vi förut i sådant

hänseende framlagt, kommer att bliva ganska tidskrävande, vore det synnerligen önskvärt, att åtgärder härför kunde vidtagas redan från och med ingången av ifrågavarande budgetår. Även om så blir förhållandet, kan dock i bästa fall utnämningen av professurens innehavare knappast beräknas ske förrän tidigast omkring årsskiftet. Den nya professorn har då vårterminen och sommaren 1929 på sig till förberedelser för institutionens iståndsättande. Dessutom bör framhållas, att undervisningen i fysiologi enligt den nya ordningen skall taga sin början på hösten 1928, vadan även med hänsyn härtill befattningen bör inrättas från och med den 1 juli 1928.

Vidare böra från och med samma tid inrättas följande för undervisningen erforderliga icke-ordinarie tjänster, nämligen:

En lärarbefattning i militär gymnastik och idrott, vars innehavare i egenskap av officer kommenderas till tjänstgöring vid institutet, arvode 1,500 kronor;

en föreståndarbefattning vid den medicinskt-gymnastiska avdelningen å Sabbatsbergs sjukhus, arvode 6,000 kronor; samt

en assistentläkarbefattning vid en av institutets egna polikliniker, arvode 3,600 kronor.

Däremot torde det icke vara nödvändigt att under läsåret 1928—1929 tillsätta den biträdande lärarbefattningen vid den fysiologiska institutionen. Behovet av biträdande lärarkraft i fysiologi och anatomi lär utan olägenhet kunna under detta läsår tillgodoses genom att medel anslås till ersättning åt extra lärare i dessa ämnen. För detta ändamål beräkna vi ett belopp av 3,500 kronor.

Härutöver erfordras medel till arvode åt den extra lärarinna, som skall biträda vid undervisningen å Sabbatsbergs sjukhus, till vilket ändamål vi upptagit ett belopp av 2,000 kronor, samt slutligen, med hänsyn till att årskurserna under ifrågavarande läsår äro till antalet fem eller en mera än enligt vårt organisationsförslag, ett belopp till bestridande av arvode åt två extra lärare. För sistberörda ändamål bör, med hänsyn till att såsom extra lärare torde komma att på vanligt sätt kommenderas officerare, vilka under kommenderingen behålla sin lön i egenskap av militärer, ett belopp av 3,000 kronor vara tillräckligt.

Beträffande vaktpersonalen böra av de nuvarande två ordinarie expeditionsvakterna, vilka båda åtnjuta lön enligt lönegraden B 5, från och med den 1 juli 1928 en expeditionsvakt upptagas såsom förste expeditionsvakt, tillika portvakt, med lön enligt lönegraden B 7, och den andre bibehållas i lönegraden B 5 men under benämningen expeditionsvakt, tillika portvakt. Med den nya byggnadens färdigställande på våren 1929 erfordras nämligen två portvakter vid institutet. Vidare bör från och med samma tid den nuvarande extra eldartzjänsten göras till en ordinarie tjänst och uppföras såsom eldare, tillika gårdskarl, med lön enligt lönegraden B 5. Däremot kan med inrättandet av den föreslagna nya institutionsvaktmästartjänsten anstå till den 1 juli 1929.

Med hänsyn till förberörda åtgärder med avseende å institutets personaluppsättning bör den förordade höjningen av anslaget till vikariatsersättningar äga rum från och med budgetåret 1928—1929.

Från samma tidpunkt böra jämväl å staten upptagas medel till undervisning i pedagogik och röstbehandling med 900 kronor, anslaget till stipendier åt elever höjas till 3,000 kronor, ett nytt anslag till resestipendier åt lärare å 500 kronor tillkomma samt slutligen såsom ett anslag till särskilda kostnader för undervisning i idrott, för vilket ändamål nu utgår ett extra anslag av 1,200 kronor, upptagas ett belopp av 3,000 kronor. Vi erinra om att sistnämnda anslag enligt vårt förslag bör bestämmas till 5,000 kronor, när

den nya organisationsplanen helt genomförts. Under detta budgetår komma emellertid endast två årskurser att pågå enligt berörda plan, vadan den nyssnämnda summan av 3,000 kronor torde bliva tillräcklig.

Institutets materiellanslag, nu 9,600 kronor, bör förbli oförändrat, då de nya lokalerna under ifrågavarande budgetår icke komma till användning.

Det ifrågasatta nya anslaget till kostnader för särskilda kurser bör icke uppföras å institutets stat under detta år, utan först sedan omorganisationen helt genomförts och de nya lokalerna blivit färdiga.

I enlighet med vad ovan anförts, hava vi uppgjort följande förslag till

Stat för budgetåret 1928—1929.

Stat för budgetåret 1928—1929.	Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kr. 139,000:—
	Anm. Om överläraren i allmän gymnastik är man, utgår till en biträdande kvinnlig överlärare arvode med 300 kr.	
	Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 2,000:—
	Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 25,600:—
	Till stipendier åt elever	» 3,000:—
	» resestipendier åt lärare	» 500:—
	Summa förslagsanslag kronor	170,100:—
	Särskilda kostnader för undervisning i idrott, reservationsanslag	kr. 3,000:—
	Materiell m. m., reservationsanslag	» 9,600:—

Det till institutet nu utgående extra anslaget å 5,810 kronor skulle för detta budgetår minskas med tillhoppa 3,370 kronor, nämligen 1,200 kronor till uppehållande av en kvinnlig poliklinik, 970 kronor till avlöande av en eldare och 1,200 kronor till undervisning i idrott, samt alltså utgöra 2,440 kronor, varav 1,440 kronor till extra vaktmästarbiträde och 1,000 kronor till studentgymnastiken.

Budgetåret 1929—1930.

Budgetåret 1929—1930.

Enligt övergångsplanen skulle vid början av läsåret 1929—1930 institutets lokaler i sitt nya skick vara färdiga att tagas i bruk. Av den gamla organisationen skulle återstå allenast en sjukgymnastkurs; eljest skulle under detta läsår arbeta fyra kurser enligt den nya ordningen, två manliga och två kvinnliga.

På grund härav bör från och med den 1 juli 1929 institutets stat upptaga i full utsträckning de anslag, som enligt vårt förslag betingas av den nya organisationen, varförutom med hänsyn till den kvarstående sjukgymnastkursen ett belopp bör beräknas för avlöande av den förstärkning av lärarpersonalen, som påkallas av sistberörda förhållande. För denna kurs kunna emellertid såsom extra lärarkrafter icke användas kommanderade militärer, vilka för tjänstgöringen vid institutet åtnjuta fyllnadsarvode, utan här behövas lärare med medicinsk och medicinsk-gymnastisk utbildning, vilka för sitt arbete vid institutet måste helt avlönas från institutets stat. Enligt de grunder, efter vilka hittills dylika arbetskrafter vid institutet åtnjutit arvode, torde för ändamålet erfordras en summa av 9,000 kronor att utgå av anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.

De nya befattningar, som vid ingången av detta budgetår återstå att inrätta, äro den biträdande läraren vid fysiologiska institutionen samt institutionsvaktmästaren. Tillkomsten av sistnämnda befattning nödvändiggör en ökning av det för nästföregående budgetår beräknade förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 3,300 kronor till 142,300 kronor; i stället avgår från

det extra anslaget till institutet å 2,440 kronor det för extra vaktmästarbiträde avsedda beloppet av 1,440 kronor, varefter detta anslag kommer att utgöra allenast 1,000 kronor till studentgymnastiken. Inrättandet av den biträdande lärarbefattningen vid fysiologiska institutionen gör, att från anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. kan bortgå det belopp, 3,500 kronor, som beräknats för extra lärare i fysiologi och anatomi, varemot anslaget bör ökas med arvodet till den biträdande läraren eller 4,500 kronor. Härjämte bör nu tillkomma ett belopp av 500 kronor, som vi i det föregående avsett för bestridande av kostnaderna för eventuellt erforderlig extra undervisning i ämnen utom det ordinarie undervisningsprogrammet. Anslagets belopp skulle alltså bli 33,100 kronor.

Vidare bör idrottsanslaget höjas till 5,000 kronor och materiellanslaget, som från och med detta läsår måste anpassas efter det av omorganisationen föranledda ökade behovet av medel till institutionernas drift, ökas till 31,000 kronor. Slutligen bör det av oss föreslagna nya anslaget till kostnader för särskilda kurser, 15,000 kronor, upptagas å staten. Denna skulle alltså erhålla följande utseende:

Stat för budgetåret 1929—1930.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kr. 142,300:—	Stat för budgetåret 1929—1930.
Anm. Om överläraren i allmän gymnastik är man, utgår till en biträdande kvinnlig överlärare arvode med 300 kronor.		
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 2,000:—	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 33,100:—	
Till stipendier åt elever	» 3,000:—	
» resestipendier åt lärare	» 500:—	
Summa förslagsanslag kronor 180,900:—		
Särskilda kostnader för undervisning i idrott, reservationsanslag	kr. 5,000:—	
Kostnader för särskilda kurser, reservationsanslag	» 15,000:—	
Materiell m. m., reservationsanslag	» 31,000:—	

Budgetåret 1930—1931.

Med ingången av läsåret 1930—1931 bedrivs verksamheten vid institutet helt efter den nya ordningen. Den stat för institutet, vi föreslagit i Kap. X under A) 6., träder alltså i kraft från och med den 1 juli 1930, vilket i förhållande till nästföregående budgetårs stat allenast innebär, att anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare minskas med 9,000 kronor till 24,100 kronor.

Budgetåret 1930—1931.

2. Engångsanslag.

Engångsanslag.

Budgetåret 1927—1928.

För detta budgetår är det nödvändigt att anvisa medel till nybyggnadsarbets igångsättande. Härtill bör lämpligen anslås en tredjedel av den beräknade nybyggnadskostnaden eller således 125,000 kronor.

Budgetåret 1927—1928.

Av övriga engångsanslag, som för berörda budgetår kunna ifrågakomma, äro anslagen till reparations-, kompletterings- och ändringsarbeten i gymnastiksalarna, till nyanskaffning av materiell för idrott, fäktning och lek samt till biblioteket särskilt trängande. Vad arbetena i gymnastiksalarna beträffar, torde dessa utan svårighet medhinnas under de tider av läsåret, då det är ferier, och sålunda icke behöva förorsaka något avbrott i eller eljest något hin-

der för undervisningsarbetet. Vi hava för ändamålet beräknat ett belopp av 32,000 kronor. Kostnaderna för idrotts- och lekmateriellens anskaffande hava vi uppskattat till 4,000 kronor. Vad angår engångsanslaget till biblioteket, som vi upptagit till 11,000 kronor, synes det oss ej nödigt, att hela detta belopp beviljas på en gång. Den för bokanskaffning beräknade summan, 4,400 kronor, kan utan olägenhet uppdelas på två år, vadan vi för budgetåret 1927—1928 beräkna allenast hälften av sistnämnda belopp eller 2,200 kronor. Till detta belopp böra läggas de 5,000 kronor, som avsetts för konservering av Hj. Lings teckningar till 1800-talets gymnastik med tillhörande text. Detta arbete är uppenbarligen av natur att böra med det snaraste avslutas, om verket skall kunna bevaras åt eftervärlden. Till biblioteket skulle sålunda för ifrågasvarande budgetår anslås 7,200 kronor.

I enlighet med vad nu anförts skulle engångsanslagen för budgetåret 1927—1928 bliva följande:

Till nybyggnad	kr. 125,000:—
» reparations- och ändringsarbeten m. m. i gymnastiksalarna	» 32,000:—
» nyanskaffning av materiell för idrott och lek	» 4,000:—
» biblioteket	» 7,200:—
	<hr/>
Summa engångsanslag kronor	168,200:—

Budgetåret 1928—1929.

Budgetåret
1928—1929.

Då byggnaden enligt vår plan bör vara färdig på våren 1929, erfordras för detta budgetår återstoden av det härför beräknade beloppet, alltså 250,000 kronor. Vidare bör till ändringsarbetena i de gamla byggnaderna, vilka arbeten skola utföras under sommarferien 1929, anslås den härtill avsedda kostnadssumman 125,000 kronor. Till dessa belopp kommer så kostnaden för de nya eller ändrade lokalernas inredning och möblering med 26,000 kronor.

Vad övriga engångsanslag beträffar, är det först och främst nödvändigt att detta budgetår igångsätta anskaffandet av utrustningen till den fysiologiska institutionen. Det härför beräknade totalbeloppet, 56,000 kronor, kan lämpligen fördelas på två år med halva beloppet eller 28,000 kronor för budgetåret 1928—1929. Det för anskaffning av materiell till den anatomiska institutionen erforderliga beloppet, 2,000 kronor, torde däremot böra i sin helhet anvisas för nämnda budgetår. Vidare bör under detta år kompletteringen äga rum av redskapsutrustningen till den medicinsk-gymnastiska avdelningen vid institutet. Härtill erfordras enligt förut framlagda beräkningar en summa av 15,300 kronor. Slutligen bör återstoden av engångsanslaget till biblioteket eller 3,800 kronor ställas till förfogande.

Engångsanslagen för budgetåret 1928—1929 skulle alltså bliva:

Till nybyggnad	kr. 250,000:—
» ändringsarbeten i de gamla lokalerna	» 125,000:—
» inredning och möblering av de nya eller ändrade lokalerna	» 26,000:—
» anskaffning av materiell m. m. till den fysiologiska institutionen	» 28,000:—
» anskaffning av materiell m. m. till den anatomiska avdelningen	» 2,000:—
» komplettering av redskapsutrustningen vid institutets medicinsk-gymnastiska avdelning	» 15,300:—
» biblioteket	» 3,800:—
	<hr/>
Summa engångsanslag kronor	450,100:—

Budgetåret 1929—1930.

För detta budgetår beviljas återstående engångsanslag, nämligen:	Budgetåret 1929—1930.
Till anskaffning av materiell m. m. till den fysiologiska institutionen	kr. 28,000:—
» anskaffning av apparater m. m. till institutets medicinsk-gymnastiska avdelning	» 15,500:—
Summa engångsanslag kronor	43,500:—

Kap. XII. Stadgar.

Gymnastiska centralinstitutets nuvarande stadgar äro av den 13 juli 1887. De hava dock sedan dess undergått åtskilliga ändringar på olika punkter genom en rad av särskilda kungörelser. I den praktiska tillämpningen hava rätt stora olägenheter vållats därav att de för institutet gällande föreskrifterna icke funnits sammanförda i en enda författning. Härtill kommer, att ett flertal bestämmelser i stadgarna äro föråldrade eller sins emellan icke längre stämma överens. En grundlig revidering av stadgarna har därför sedan länge varit av behovet påkallad. Då nu den av oss föreslagna omorganisationen i allt fall föranleder genomgripande ändringar i stadgarnas föreskrifter, hava vi ansett oss böra utarbета förslag till helt nya stadgar för institutet i anslutning till omorganisationsförslaget och meddela här nedan såsom en avslutning på vårt betänkande detta stadgeförslag, vilket tillika i sammanträngd form giver en överskådlig bild av den nya organisationen.

Några särskilda kommentarier till stadgeförslaget torde icke vara erforderliga. Motiveringen till de nya föreskrifter av väsentlig art, förslaget innehåller, återfinnes i den föregående delen av vårt betänkande. Erforderliga övergångsbestämmelser böra givetvis meddelas i överensstämmelse med den plan, vi framlagt i Kap. XI.

F ö r s l a g

till

Stadgar för gymnastiska centralinstitutet.

I. Institutets ändamål.

§ 1.

1. Gymnastiska centralinstitutet har till uppgift att genom teoretisk och praktisk undervisning i den fysiska fostrans olika grenar meddela dem, som skola ägna sig åt gymnastiklärarkallet, härför erforderlig utbildning.

Härjämte tjänstgör institutet såsom en anstalt för meddelande av en efter försvarsväsendets behov anpassad, högre militär-gymnastisk utbildning samt för utbildning av sjukgymnaster.

Till institutet hör en institution för vetenskaplig forskning rörande kroppsövningarnas fysiologi och hygien.

2. I övrigt skall institutet genom sin verksamhet sträva att främja den fysiska fostrans sunda utveckling såväl vid landets läroanstalter av olika slag som inom den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen.

II. Direktionen.

§ 2.

Institutet står under överstyrelse av en direktion, bestående av fyra av Kungl. Maj:t för en tid av fem år förordnade ledamöter samt institutets rektor såsom självskrivnen ledamot. Av de utav Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna utser Kungl. Maj:t en att vara direktionens ordförande. Direktionen väljer inom sig vice ordförande.

Vid utseende av ledamöter i direktionen bör tillses, att såväl pedagogisk som militär och medicinsk sakkunskap blir i direktionen företrädd.

§ 3.

1. Direktionen sammanträder på ordförandens kallelse minst en gång i månaden under pågående termin och eljest, så ofta ordföranden finner det erforderligt. Sammanträde skall jämväl hållas, då minst två av direktionens övriga ledamöter härom göra framställning hos ordföranden.

2. Såsom direktionens beslut gäller den mening, som erhållit de flesta rösterna. Vid lika antal röster för olika meningar gäller den mening, som ordföranden biträder. För beslutsmässighet fordras, att fyra ledamöter äro närvarande; dock må beslut kunna fattas jämväl då tre ledamöter äro närvarande, därest dessa äro om beslutet ense.

3. Rektor är föredragande i direktionen. Vid sammanträdena föres protokoll av institutets sekreterare, som ombesörjer av direktionens beslut föranledda expeditioner. Utgående expeditioner underskrivas av ordföranden å direktionens vägnar med kontrasignation av sekreteraren.

§ 4.

Direktionen skall hava allmän tillsyn och vård om institutets angelägenheter, såväl i vad angår undervisningen som beträffande dess ekonomi.

Det åligger direktionen särskilt

- a) att behandla förslag till allmänna föreskrifter och anordningar rörande institutets verksamhet ävensom frågor om anslag av statsmedel till institutet;
- b) att granska och fastställa uppgjorda förslag till läroplaner och undervisningsprogram;
- c) att utfärda erforderliga instruktioner för institutets personal och ordningsföreskrifter för dess elever;
- d) att vidtaga de disciplinära åtgärder, som enligt dessa stadgar tillkomma direktionen;
- e) att avgiva yttrande eller förslag rörande tillsättning av sådana befattningar, vilkas innehavare utnämnas av Kungl. Maj:t;
- f) att tillsätta och entlediga andra befattningshavare vid institutet än dem, som avses under e);
- g) att, enligt vad i dessa stadgar närmare bestämmes, bevilja ledighet åt institutets befattningshavare samt meddela vikarieförordnanden;
- h) att förvalta och ansvara för alla till institutet anslagna eller eljest dit inflytande medel av vad slag, de vara må; vid varje ordinarie sammanträde taga del av institutets ekonomiska ställning genom granskning av uppgjorda kassarapporter; minst en gång varje kvartal verkställa inventering av institutets kassa och säkerhetshandlingar samt tillse, att räkenskaperna i behörig tid och ordning uppgöras och avlämnas; börande särskild instruktion av direktionen utfärdas angående institutets medelsförvaltning; samt

i) att årligen före utgången av december månad till ecklesiastikdepartementet avgiva berättelse angående institutets verksamhet under näst föregående läsår.

I övrigt har direktionen att utöva de åligganden, som enligt dessa stadgar eller eljest vederbörligen meddelade föreskrifter tillkomma direktionen.

III. Rektor.

§ 5.

Den närmaste tillsynen över och ledningen av institutet handhaves av dess rektor.

Rektor skall tillika vara överinspektör över gymnastikundervisningen vid landets offentliga läroanstalter samt sakkunnig inom skolöverstyrelsen i ärenden angående fysisk fostran, allt enligt de närmare föreskrifter, som i dessa stadgar eller eljest äro meddelade.

§ 6.

Rektor åligger särskilt

a) att mottaga alla till institutet eller direktionen inkommande skrivelser eller andra handlingar;

b) att bereda och vid direktionens sammanträden föredraga de ärenden, som skola av direktionen handläggas, samt ansvara för att direktionens beslut bringas till verkställighet;

c) att utöva personlig ledning och tillsyn över undervisningen vid institutet;

d) att tillse, att institutets befattningshavare noggrant fullgöra sina åligganden;

e) att, då befattningshavare vid institutet begär vitsord över sitt förhållande i tjänsten, bestämma innehållet av sådant vitsord samt underskriva och utfärda detsamma;

f) att övervaka elevernas förhållande i deras studier och ordningen bland dem samt utöva de disciplinära befogenheter, som enligt dessa stadgar tillkomma rektor;

g) att tillse, att institutets egendom, av vad slag den vara må, behörigen vårdas, och att anslag användas för sina rätta ändamål; samt

h) att närmast handhava institutets ekonomiska angelägenheter enligt den instruktion, som av direktionen utfärdas angående institutets medelsförvaltning.

§ 7.

I egenskap av överinspektör över gymnastikundervisningen åligger det rektor

a) att utöva tillsyn över undervisningen i gymnastik samt idrott och lek vid alla statliga eller statsunderstödda läroanstalter, där sådan undervisning författningens enligt förekommer;

b) att genom inspektionsbesök vid läroanstalterna och eljest på lämpligt sätt taga personlig kändedom om undervisningens tillstånd och lärarnas förhållande i deras arbete samt därvid lämna erforderliga föreskrifter, råd och anvisningar angående undervisningens rätta bedrivande;

c) att på grundval av sina sålunda förvärvade erfarenheter framställa de ändringsförslag med avseende å kursplaner eller eljest, som han må finna erforderliga för åstadkommande av förbättringar i undervisningen;

d) att öva tillsyn över den verksamhet, som bedrivs av gymnastikkonsulenterna;

- e) att ägna uppmärksamhet åt den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen samt med råd och dåd söka främja dess sunda utveckling; samt
- f) att årligen i institutets årsberättelse lämna en kortfattad redogörelse för sin verksamhet under det nästförflutna läsåret.

§ 8.

I egenskap av sakkunnig inom skolöverstyrelsen åligger det rektor att med ledamots ställning deltaga i överstyrelsens handläggning av ärenden angående gymnastikundervisningen vid under överstyrelsens insende stående läroanstalter samt angående tillsättning av eller förordnanden å gymnastikkonsulent-, förste gymnastiklärar-, gymnastiklärar- och ämnes-gymnastiklärartjänster ävensom eljest tillhandagå överstyrelsen med råd och upplysningar i frågor, som röra fysisk fostran.

IV. Lärarkollegiet.

§ 9.

1. Lärarkollegiet utgöres av rektor, professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, överlärare och ordinarie lärare, läraren i militär gymnastik och idrott, föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska sjukhusavdelningen samt biträdande läraren vid fysiologiska institutionen.

Är någon av nyssnämnda befattningar ledig eller åtnjuter dess innehavare tjänstledighet, vare den, som tjänsten uppehåller, berättigad till säte och stämma i kollegiet.

Från sammanträde må ledamot ej utebliva utan anmält laga förfall.

2. Övriga lärarkrafter må, där kollegiet finner skäl därtill föreligga, efter kallelse deltaga i kollegiets överläggningar, men ej i besluten.

§ 10.

1. Rektor är ordförande i lärarkollegiet. Vid förfall för honom föres ordet av den i tjänsten äldste överläraren.

2. Lärarkollegiet sammanträder på rektors kallelse, så ofta förekommande ärenden det påfordra, dock minst två gånger varje termin.

3. Ej må kollegiet fatta beslut, därest icke mera än hälften av dess ledamöter äro närvarande. Besluten bestämmas efter de flesta rösterna; vid lika röstetal för olika meningar gäller den mening, som ordföranden biträder.

§ 11.

Lärarkollegiet åligger, utom annat, som dessa stadgar föreskriva,

a) att avgiva yttranden i ärenden angående undervisningen vid institutet samt i övrigt rörande frågor, som för sådant ändamål av direktionen hänskjutas till kollegiet;

b) att i mitten av varje termin överlägga angående de olika elevernas förhållande i deras studier samt i de fall, då skäl härtill prövas föreligga, besluta att genom rektor tilldela elev anmärkning rörande hans sätt att tillgodogöra sig undervisningen;

c) att bestämma huvudbetyg och vitsord för undervisningsskicklighet enligt vad i § 56 sägs; samt

d) att enligt givna föreskrifter utdela stipendier åt institutets elever.

V. Tillsättning av befattningar. Tjänstledighet och vikariat. Avsked.

§ 12.

Rektor, professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, överlärare och ordinarie lärare utnämnas medelst fullmakt av Kungl. Maj:t, rektor utan föregående förslag och de övriga enligt de närmare bestämmelser, som här nedan meddelas.

§ 13.

Professuren i kroppsövningarnas fysiologi och hygien tillsättes genom karolinska institutets medverkan efter enahanda grunder och i samma ordning, som enligt §§ 38—39 och 41—50 i karolinska institutets stadgar gälla för tillsättning av professur vid sistnämnda institut, med iakttagande likväl, att gymnastiska centralinstitutets direktion skall kallas att övervara förekommande lärarprov, samt att vad i § 41 mom. 4 samt §§ 42, 43, 45 och 51 i nyss omnämnda stadgar sägs om kanslern för rikets universitet skall i stället gälla direktionen.

§ 14.

För att kunna ifrågakomma till överlärar- eller ordinarie lärarbefattning fordras särskilt:

a) beträffande överlärar- och lärarbefattning i allmän gymnastik samt i idrott och lek: att hava avlagt gymnastiklärarexamen vid gymnastiska centralinstitutet;

b) beträffande överlärarbefattning i medicinsk gymnastik: att vara svensk legitimerad läkare samt styrka sig äga omfattande insikter i medicinsk gymnastik;

c) beträffande lärarbefattning i medicinsk gymnastik: att hava avlagt sådan gymnastiklärarexamen vid gymnastiska centralinstitutet, som jämlikt § 57 mom. 2 berättigar till antagande av titeln gymnastikdirektör.

§ 15.

Vid ledighet å överlärar- eller ordinarie lärarbefattning låte rektor ofördröjligen i allmänna tidningarna tre gånger kungöra ledigheten med tillkännagivande, att ansökningar till befattningen skola före klockan tolv å trettionde dagen efter den dag, då kungörelsen första gången varit införd i tidningarna, till rektor ingivas. Skulle ansökningstiden utgå å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

§ 16.

1. Sökande till befattning, som avses i § 15, skall vid ansökningen föga

a) behörigen styrkt meritförteckning;

b) åldersbetyg;

c) betyg över avlagda examina;

d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökande varit i allmän tjänst anställd; samt

e) övriga handlingar, som sökande kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

2. I mom. 1 omnämnda handlingar skola, i den mån sådant är möjligt, inlämnas i tre exemplar.

§ 17.

Efter ansökningstidens utgång utses tre sakkunniga, vilka skola inom en månad efter avslutandet av de i § 18 omförmälda lärarprov till direktionen var för sig eller gemensamt inkomma med utlåtande om de sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, anställa jämförelse dem emellan; skolande sådant utlåtande jämväl innefatta särskilt vitsord över berörda prov.

Samtliga sakkunniga utses av direktionen, utom då fråga är om tillsättning av överlärarbefattning i medicinsk gymnastik, i vilket fall direktionen utser två sakkunniga och karolinska institutets lärarkollegium den tredje.

§ 18.

Sökande skall inom viss av direktionen bestämd tid avlägga lärarprov dels genom att föreläsa över ej mindre ett av honom själv valt ämne än även ett bland flera, honom av direktionen förelagda och en vecka förut delgivna ämnen, dels ock genom ett praktiskt undervisningsprov enligt de närmare föreskrifter, direktionen meddelar.

§ 19.

Efter tagen del av de sakkunnigas utlåtande upprättar direktionen förslag, varå tre av de sökande, om så många finnas och äro skickliga till befattningen, uppföras i den ordning, direktionen prövar dem med hänsyn till undervisnings-skicklighet, insikter och längden av föregående lärartjänstgöring förtjänta att nämnas till befattningen.

Samtliga handlingar i ärendet överlämnas härefter till Kungl. Maj:t.

§ 20.

1. Rektor och överlärare vid institutet benämnas professorer.
2. Innehaves överlärarbefattningen i allmän gymnastik av man, förordnar direktionen en av de kvinnliga lärarna i ämnet att vara biträdande överlärare.

§ 21.

Läraren i militär gymnastik och idrott, vilken skall vara officer, förordnas av Kungl. Maj:t genom beslut i kommandoväg för en tid av tre år i sänder. Innan sådant förordnande meddelas, bör direktionen lämnas tillfälle att yttra sig i ämnet.

§ 22.

1. Föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska sjukhusavdelningen förordnas av direktionen för tre år efter förslag av överläraren i medicinsk gymnastik. Är berörda avdelning förlagd till något Stockholms stad tillhörigt sjukhus, skall, innan förordnande av direktionen meddelas, hälsovårdsnämnden beredas tillfälle att, efter vederbörande överläkares hörande, yttra sig.
2. Den biträdande läraren vid institutets fysiologiska institution samt assistentläkaren förordnas av direktionen för tre år, den förre efter förslag av professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien och den senare efter förslag av överläraren i medicinsk gymnastik.
3. Övriga befattningshavare antagas av direktionen.
4. Extra lärarkrafter förordnas av direktionen på viss tid.

§ 23.

Då tjänst, som avses i § 22 mom. 1—3 blivit ledig, skall ledigheten genom rektors försorg kungöras en gång i allmänna tidningarna; skolande i övrigt be-

träffande ansökningar till sådan tjänst i tillämpliga delar gälla föreskrifterna i § 15 och § 16 mom. 1.

§ 24.

1. Då rektor är av giltigt förfall för kortare tid hindrad att uppehålla rektorsämbetet, skall detta bestridas av den i tjänsten äldste överläraren.

2. Är rektor av tjänsteresa hindrad att utöva viss del av de löpande rektorsgöromålen, tillkommer det den i tjänsten äldste överläraren att ombesörja dessa göromål, i den mån de icke utan olägenhet kunna uppskjutas.

3. Tjänstledighet för rektor beviljas av direktionen för sammanlagt högst tre månader under ett läsår. Behöver rektor ledighet för längre tid, har han att därom göra ansökning hos Kungl. Maj:t.

§ 25.

Tjänstledighet må beviljas institutets befattningshavare av rektor för högst en vecka och av direktionen för längre tid, dock åt professorn i kroppsövningsnas fysiologi och hygien, överlärare, ordinarie lärare och läraren i militär gymnastik och idrott ej över sex månader. Tjänstledighet åt någon av dessa befattningshavare för längre tid än sex månader ankommer på Kungl. Maj:ts prövning.

§ 26.

1. Är rektorsbefattningen ledig, förordnar Kungl. Maj:t om befattningens uppehållande.

2. Uppkommer ledighet å annan befattning vid institutet, tillkommer det direktionen att, där så anses erforderligt, förordna vikarie.

3. Erfordras vikarie för tjänstledig befattningshavare, meddelas vikarieförordnande av den myndighet, som beviljat ledigheten.

§ 27.

På den myndighet, som tillsatt vederbörande befattningshavare, ankommer ock att meddela honom avsked.

Innan sökt avsked beviljas, bör, där fråga föreligger om den avskedstagandes rätt till pension, sådan fråga vara prövad i härför stadgad ordning.

VI. Elever.

§ 28.

Institutets elever bestå av tre huvudgrupper, nämligen

a) sådana, som efter avlagd student- eller folkskollärarexamen inskrivas vid institutet för att utbilda sig till facklärare i gymnastik och till sjukgymnaster (*gymnastikdirektörskursen*);

b) sådana, som efter studier vid universitet eller högskola avse att, enligt vad därom är särskilt stadgat, avlägga filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne (*magisterkursen*); samt

c) officerare, vilka för vinnande av en högre militärgymnastisk utbildning, på sätt nedan sägs, beordrats genomgå institutet (*militärkursen*).

§ 29.

Såsom allmänna villkor för inträde vid gymnastiska centralinstitutet gäller

a) att hava avlagt svensk studentexamen eller folkskollärarexamen;

b) att vid början av det kalenderår, då inträde sökes, hava fyllt nitton men ej överskridit tjugonio års ålder; samt

c) att äga en frisk och stark kropp samt besitta goda anlag för gymnastisk verksamhet.

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger direktionen medgiva undantag från det under b) stadgade villkor.

§ 30.

Elever i gymnastikdirektörs- och magisterkurserna antagas av direktionen efter ansökan, i den mån utrymme finnes och med hänsyn jämväl till det vid varje tidpunkt föreliggande behovet av olika slag av arbetskrafter på institutets utbildningsområde; dock böra årligen vid institutet ej intagas flera nya elever — militärkursens elever inberäknade — än omkring 60, därav omkring hälften manliga och hälften kvinnliga.

§ 31.

Ansökan, som avses i § 30, skall till direktionen ingivas före den 10 juni samt vara åtföljd av åldersbetyg, kunskapsbetyg i styrkt avskrift samt läkarbetyg enligt av direktionen fastställt formulär.

§ 32.

Militärkursens elever uttagas genom beslut av Kungl. Maj:t i kommandoväg före april månads utgång till det antal, som med hänsyn till försvarsväsendets behov varje gång prövas erforderligt.

Dessa elever skola, omedelbart innan sådan kommendering sker, undergå läkarundersökning samt däröver erhålla intyg, avfattat enligt av direktionen fastställt formulär. Intyget skall genom vederbörande kommandoexpedition före läsårets början översändas till rektor.

§ 33.

Utländska medborgare må kunna, i den mån ej med hänsyn till övriga elever utrymmesskäl lägga hinder i vägen, efter direktionens beprövande vinna inträde såsom elever vid institutet eller tillåtas följa undervisningen därstädes.

Ansökningar om inträde för sådana elever skola insändas genom vederbörande främmande makts diplomatiska representation härstädes.

§ 34.

Vid början av varje läsår skola samtliga institutets elever undersökas till sitt hälso- och kroppstillstånd av en av direktionen för ändamålet förordnad läkare.

§ 35.

Elev åligger att städe iakttaga ett stadgat uppförande och goda seder; att med flit och uppmärksamhet begagna undervisningen vid institutet; att ställa sig till ovillkorlig efter rättelse de föreskrifter, som i berörda hänseende meddelas av direktionen, rektor eller annan vederbörande, samt att med aktsamhet handhava institutets undervisningsmateriell och andra dess tillhörigheter.

Skada, som på grund av vårdslöshet åstadkommes, skall ersättas av den till skadan vållande.

§ 36.

Önskar elev tillfällig ledighet från undervisningen, ankommer det på rektor att bevilja sådan.

§ 37.

1. Beträdes elev, tillhörande gymnastikdirektörs- eller magisterkurserna, med försumlighet vid undervisningens begagnande eller annan oordentlighet, eller gör elev eljest sig skyldig till något, som strider mot god ordning och anda vid institutet, må rektor enskilt tilldela honom en allvarlig föreställning eller varning.

Låter elev sig härav ej rätta, eller är fallet av svårare beskaffenhet, skall rektor anmäla saken för direktionen, som äger efter omständigheterna antingen tilldela eleven varning eller, sedan lärarkollegiets yttrande inhämtats, skilja honom från institutet för viss tid eller för alltid.

2. I fråga om elev, tillhörande militärkursen, skola de i mom. 1 givna föreskrifterna äga tillämpning, dock att, när direktionen prövar skäl föreligga att skilja dylik elev från institutet, frågan härom skall underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

Över militärkursens elever äger överkommendanten för Stockholms garnison ständigt befälsrätt. Begår sådan elev förseelse eller brott, varom förmäles i strafflagen för krigsmakten, göre rektor härom anmälan hos överkommendanten.

VII. Undervisningen.

§ 38.

1. Utbildningstiden vid institutet omfattar för alla elever två läsår.

2. Läsåret tager sin början den 20 augusti och omfattar två terminer, den ena eller höstterminen från och med nämnda dag till och med den 21 december och den andra eller vårterminen från och med den 8 januari till och med den 15 juni. Den övriga tiden av året är ferier. Härjämte må undervisningen under läsåret inställas påskafton samt efter rektors bestämmande under ytterligare en tid, motsvarande högst fem dagars undervisning. Eleverna i gymnastikdirektörskursen äro dock skyldiga att i den utsträckning, direktionen bestämmer, jämväl under ferier och annan ledighet upprätthålla den medicinsk-gymnastiska behandlingen å den sjukvårdsinrättning, som enligt särskilt avtal upplåtits för undervisning åt institutets elever.

3. Undervisningen vid institutet skall så anordnas, att läsårets fyra första och fyra sista veckor till övervägande delen upptagas av idrotts- och friluftsovningar. Härjämte skola av den tid, som för varje läsår anslås till friluftsovningar, sex dagar i följd ägnas åt vinteridrott.

4. Det må ankomma på rektor att, efter lärarkollegiets hörande, för andra årskursens elever vidtaga erforderliga jämkningar i fråga om undervisningens anordning under tiden närmast före examen.

§ 39.

1. Undervisningen vid institutet omfattar ämnena fysiologi, anatomi, allmän gymnastikens teori, idrottens och lekens teori, sjukdomslära, pedagogik, allmän gymnastik, idrott och lek samt medicinsk gymnastik ävensom praktiska undervisningsövningar i allmän gymnastik, idrott och lek, allt till det omfång, som med hänsyn till de olika utbildningsmålen erfordras, och enligt närmare bestämmande av direktionen efter av rektor i samråd med vederbörande överlärare uppgjorda förslag.

Undervisningen bör vara så beskaffad, att eleverna jämväl göras skickade för verksamhet såsom ledare och instruktörer inom den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen.

Undervisningen i sjukdomslära skall jämväl omfatta en kortare kurs i första hjälpen vid olycksfall.

Undervisningen i allmän gymnastik skall även avse att bibringa eleverna förmåga att meddela undervisning i hållningsrättande gymnastik.

2. Elev, som avlagt medicine kandidatexamen, må kunna medgivas den förkortning i eljest fastställd lärokurs, som av direktionen bestämmes.

§ 40.

Under första året anordnas utbildningen efter en i huvudsak enhetlig plan för alla elever, därvid jämväl i så stor utsträckning, som lämpligen kan ske, gemensam undervisning äger rum för manliga och kvinnliga elever. Undervisningen avser under detta år att lägga en allmän grund för den mera speciella utbildning, som under andra året skall bibringas. Undervisningsämnen under första året äro:

Fysiologi, anatomi, allmänna gymnastikens teori, idrottens och lekens teori, sjukdomslära, allmän gymnastik, idrott och lek, medicinsk gymnastik samt praktiska undervisningsövningar i allmän gymnastik, idrott och lek.

Undervisningen i idrottens teori omfattar jämväl fäktlära och undervisningen i idrott även florettfäktning, allt dock endast för de manliga eleverna.

§ 41.

Under det andra utbildningsåret äger i vissa hänseenden en linjedelning rum enligt följande allmänna grunder.

a) Gemensamma ämnen för alla elever äro: fysiologi, anatomi, allmänna gymnastikens teori, idrottens och lekens teori, allmän gymnastik, idrott och lek samt praktiska undervisningsövningar i allmän gymnastik, idrott och lek.

b) För eleverna i gymnastikdirektors- och militärkurserna anordnas en kortare kurs i pedagogik.

c) Eleverna i gymnastikdirektörskursen erhålla en mera omfattande undervisning i sjukdomslära och medicinsk gymnastik samt grundligare praktisk utbildning i medicinsk gymnastik, bl. a. genom tjänstgöring å sjukhus.

d) Militärkursens elever erhålla en omfattande utbildning i militär gymnastik och idrott, innefattande jämväl florett-, värj-, sabel- och bajonettfäktning.

e) Magisterkursens elever beredas genom frihet från undervisningen i pedagogik, sjukdomslära och medicinsk gymnastik samt militär gymnastik och idrott tillfälle att fullgöra provårstjänstgöring, enligt vad därom särskilt stadgas.

§ 42.

För undervisningen i fysiologi samt för vetenskaplig forskning angående kroppsovningarnas fysiologi och hygien skall vid institutet vara inrättad en fysiologisk institution med till densamma hörande röntgenavdelning.

§ 43.

De praktiska undervisningsövningarna i allmän gymnastik, idrott och lek skola omfatta undervisning med barn och ungdom å olika åldersstadier i de vanligast förekommande skolformerna inom det allmänna undervisningsväsendet.

I den mån institutets egna lokaler ej lämna utrymme för dessa övningar, ankommer det på direktionen att genom särskilda avtal söka bereda plats för dessamma vid andra lämpliga läroanstalter.

§ 44.

Den praktiska utbildningen i medicinsk gymnastik äger rum dels vid två till institutet hörande polikliniker för medicinsk-gymnastisk behandling, en manlig och en kvinnlig, vilka skola hållas öppna å tider, som direktionen med hänsyn till undervisningens behov och andra förhållanden prövar lämpligt bestämma, dels ock å någon större sjukvårdsinrättning i enlighet med därom av direktionen träffat avtal.

§ 45.

För bajonettfäktning erforderliga gevär skola avgiftsfritt på rekvisition tillhandahållas genom vederbörande militärmyndighets försorg.

VIII. Lärares undervisningsskyldighet.

§ 46.

1. Professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien upprätthåller undervisningen i fysiologi vid institutet samt förestår den fysiologiska institutionen och leder det vetenskapliga arbetet vid densamma.

Professorn är skyldig att hålla föreläsning i sin vetenskap minst en timme fyra dagar i veckan, såvida ej direktionen bestämmer, att föreläsningarna skola på annat sätt fördelas, eller att i stället för föreläsning skall träda annan däremot svarande undervisning.

Över institutionen tillhörande undervisningsmaterieell, apparater, instrument och andra inventarier skall professorn föra inventarieförteckning samt årligen före läsårets utgång hos rektor anmäla de ändringar däri, som under läsåret ägt rum.

2. Den biträdande läraren vid fysiologiska institutionen upprätthåller undervisningen i anatomi vid institutet, biträder professorn vid undervisningen i fysiologi samt deltagar i det vetenskapliga arbetet vid nämnda institution. Närmare bestämmelser angående hans åligganden utfärdas av direktionen.

§ 47.

Överlärare har att dels utöva allmän ledning av och tillsyn över undervisningen inom det till hans befattning hörande ämnesområdet, dels ock inom samma ämnesområde meddela teoretisk och praktisk undervisning till en sammanlagd tid av 20—24 veckotimmar.

§ 48.

Ordinarie lärare samt läraren i militär gymnastik och idrott åligger att meddela undervisning inom det till befattningen hörande ämnesområdet ävensom att i fall av behov efter direktionens bestämmande biträda vid undervisningen i andra ämnen, allt till en sammanlagd tid av 22—26 veckotimmar.

§ 49.

Föreståndaren för den medicinsk-gymnastiska sjukhusavdelningen leder undervisningen och övningarna å denna avdelning samt ansvarar för behandlingen därstädes enligt därom gällande avtal och de närmare föreskrifter, direktionen meddelar.

§ 50.

Assistentläkaren biträder vid undervisningen och behandlingen å den ena av institutets polikliniker.

§ 51.

Övriga lärares undervisningsskyldighet bestämmes av direktionen, som jämväl har att genom särskilda instruktioner meddela erforderliga närmare föreskrifter angående lärarpersonalens åligganden.

IX. Examinationen.

§ 52.

Betygsgraderna vid institutet äro: berömlig, med utmärkt beröm godkänd, med beröm godkänd, icke utan beröm godkänd, godkänd samt icke godkänd.

§ 53.

1. Vid slutet av vårterminen under det första utbildningsåret erhålla eleverna betyg över teoretiska insikter och praktiska färdigheter i kursens olika läroämnen ävensom vitsord angående undervisningsskicklighet.

Den, som i samtliga ämnen erhållit minst betyget godkänd, uppflyttas till andra årskursen.

Elev, som underkänts i något ämne, anses skild från institutet, såvida han icke i tentamen, som anordnas vid början av nästkommande hösttermin, blivit godkänd; dock att lärarkollegiet äger i fall, då sjukdom eller därmed jämförliga förhållanden prövas hava utgjort hinder för eleven att nöjaktigt tillgodogöra sig undervisningen, medgiva elev att ånyo genomgå första årskursen.

2. Skulle elev, tillhörande militärkursen, icke uppflyttas till andra årskursen, skall rektor härom göra anmälan till vederbörande kommandoexpedition.

§ 54.

1. Mot slutet av vårterminen under det andra utbildningsåret verkställas med de elever inom andra årskursen, som anmält sig vilja undergå avgångsexamen, tentamina i kursens samtliga teoretiska ämnen.

Elev, som vid sådan tentamen icke blivit godkänd, äger rätt att före examen en gång undergå förnyad tentamen.

De över tentamina avgivna vitsord gälla såsom betyg i avgångsexamen.

2. Betyg i sjukdomslära, som tillerkänts magister- och militärkursens elever vid slutet av första utbildningsåret, äga giltighet i avgångsexamen.

3. Betyg i avgångsexamen över elevernas praktiska färdigheter sättas på grundval av den erfarenhet härutinnan, vederbörande lärare förvärvat under utbildningstiden.

§ 55.

Varje i avgångsexamen deltagande elev skall undergå ett praktiskt undervisningsprov genom att hålla en lektion i allmän gymnastik. Uppgiften för denna lektion äger eleven erhålla 24 timmar före provets avläggande.

§ 56.

Förutom betyg i de särskilda ämnen, utbildningen omfattar, erhåller elev i avgångsexamen *dels* ett huvudbetyg för teoretiska insikter, avseende ämnena fysiologi, anatomi, allmänna gymnastikens teori, idrottens och lekens teori samt sjukdomslära, *dels* ett huvudbetyg för praktiska färdigheter i allmän gymnastik, idrott och lek, *dels ock* vitsord angående ådagalagd undervisningsskicklighet.

Huvudbetyg och vitsord angående undervisningsskicklighet sättas av lärarkollegiet.

Vid bestämmande av huvudbetyg skall hänsyn tagas såväl till elevens betyg i de särskilda ämnena som ock till hans under studietiden ådagalagda allmänna mognad, insikter och färdigheter inom den fysiska fostrans ämnesområde.

§ 57.

1. Elev, som i avgångsexamen erhållit minst vitsordet godkänd ej mindre i de särskilda ämnena än även såsom huvudbetyg för teoretiska insikter och praktiska färdigheter samt för undervisningsskicklighet, har därmed avlagt gymnastiklärarexamen, till bevis varom för honom skall utfärdas avgångsbetyg enligt av direktionen fastställt formulär.

2. Gymnastikdirektörskursen tillhörande elev, vilken avlagt gymnastiklärarexamen, äger antaga titeln gymnastikdirektör. Angående rätt för sådan elev att vinna legitimation såsom sjukgymnast gäller, vad därom är särskilt föreskrivet.

§ 58.

Lärare är ej tillåtet att åt någon av institutets elever eller annan, som med särskilt medgivande bevistar undervisningen, avgiva enskilt vitsord angående dennes vid institutet inhämtade kunskaper eller färdigheter.

X. Ämneskonferenser.

§ 59.

Inom var och en av de tre ämnesgrupperna allmän gymnastik, idrott och lek samt medicinsk gymnastik skola hållas ämneskonferenser, enligt vad här nedan närmare stadgas.

§ 60.

Ämneskonferensen utgöres av rektor, överläraren och samtliga lärare, vilka vid institutet meddela undervisning inom vederbörande ämnesgrupp.

Rektor är ämneskonferensens ordförande. Vid förfall för rektor föres ordet av överläraren.

§ 61.

Ämneskonferensen sammanträder inom de tre första veckorna av läsåret för uppgörande av en i metodiskt hänseende enhetlig och fullständig plan för det till dess läroområde hörande undervisningsarbetet under läsåret.

Härutöver har ämneskonferensen att på kallelse av rektor sammanträda för att uppgöra förslag till antagande av läroböcker och inköp av undervisningsmaterieell, överlägga om bästa sättet för undervisningens bedrivande samt i övrigt avgiva yttranden i ärenden, som av direktionen, rektor eller lärarkollegiet underställas konferensens bedömande.

XI. Biblioteket.

§ 62.

Vården av institutets bibliotek handhaves av en bibliotekarie enligt av direktionen fastställd instruktion.

Biblioteket skall hållas tillgängligt för studier och utlåning å tider, som bestämmas av rektor.

Över biblioteket tillhörande böcker, planschverk och manuskript skall av bibliotekarien föras katalog.

XII. Förvaltningspersonal.

§ 63.

1. Sekreteraren har att föra protokoll vid direktionens och lärarkollegiets sammanträden samt att ombesörja alla av dessa myndigheters beslut föranledda expeditioner.

2. Kamreraren biträder direktionen och rektor i institutets ekonomiska angelägenheter. Honom åligger särskilt att handhava institutets kontanta medel, uppbära likvider och verkställa utbetalningar, enligt givna föreskrifter föra och avsluta institutets räkenskaper, samt att, när sådant av direktionen eller rektor påfordras, avgiva redogörelse för institutets ekonomiska ställning.

3. Kansliskrivaren tjänstgör såsom biträde å rektorsexpeditionen och har tillika att i egenskap av institutets registrator diarieföra och registrera alla in- och utgående skrivelser och andra handlingar.

4. För de i denna paragraf omförmälda befattningshavarna liksom även för expeditionsvakter och med dem likställda befattningshavare utfärdar direktionen efter förslag av rektor särskilda instruktioner, i vilka deras åligganden närmare angivas.

XIII. Åtal och ansvar för tjänstefel.

§ 64.

Brister någon av lärarpersonalen eller bibliotekarien, sekreteraren eller kamreraren i fullgörandet av deras tjänsteplikter, äger rektor erinra vederbörande om ett noggrant uppfyllande av hans åligganden.

I svårare fall göre han härom anmälan hos direktionen.

§ 65.

Finner direktionen rektor eller befattningshavare, som avses i § 64, hava begått fel eller försummelse i tjänsten eller hava visat vanvördnad mot överordnad, äger direktionen att, efter omständigheterna, erinra därom och anbefalla rättelse eller ock därjämte tilldela den felande lämplig varning.

Har den felande icke låtit sig härav rätta, eller befinnes hans fel vara av svårare art, må direktionen äga förordna om åtal vid domstol, vilket i fråga om de i § 12 omförmälda befattningshavare anhängiggöres och utföres vid Svea hovrätt; ägande direktionen att från tjänstens utövning avstänga den sålunda under tilltal ställde, intill dess över honom blivit dömt genom laga kraftvunnet beslut.

§ 66.

Beträdes kansliskrivaren, expeditionsvakt eller likställd befattningshavare med opålitlighet, försummelse, olydnad eller annan förseelse i tjänsten, må den felande av rektor varnas. Följer härav ej rättelse, må vederbörande av direktionen på anmälan av rektor suspenderas från tjänst och lön under högst tre månader eller, om felet är av svårare beskaffenhet, skiljas från tjänsten.

Har befattningshavare, varom här förmäles, blivit suspenderad eller skild från tjänsten, äger direktionen förordna om befattningshavarens avstängning från tjänsten, till dess beslut i ämnet vunnit laga kraft.

§ 67.

Om behandling av besvärsmål och åtal för fel och försummelse i avseende å redovisning av allmänna medel gäller, vad särskilt är stadgat.

XIV. Besvär.

§ 68.

Över erhållen föreställning eller varning eller över beslut om tilldelande av betyg, varom sägs i §§ 53, 54 och 56, må klagan ej föras.

§ 69.

Över beslut av rektor eller lärarkollegiet må den, som tror sig därtill äga fog, anföra sina besvär, åtföljda av de protokoll, som innehåller beslutet, hos direktionen före klockan tolv inom fjorton dagar efter den, då han av beslutet erhöi del, den dagen likväl oräknad.

§ 70.

I ärende rörande tjänsteförslag, skall genom anslag tillkännagivas dagen, då förslagsfrågan blivit avgjord i direktionen; och äger den missnöjde att före klockan tolv å trettionde dagen efter anslagsdagen, densamma oräknad, till ecklesiastikdepartementet ingiva sina till Kungl. Maj:t ställda besvär.

§ 71.

Över direktionens beslut må, där ej annorlunda är bestämt, den, som åt beslutet ej nöjes, anföra sina besvär hos Kungl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen, efter det klaganden bevisligen erhållit del av beslutet.

§ 72.

Skulle tid för besvär, som i dessa stadgar omförmälas, utgå å sön- eller helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1923.

Närvarande:

Föredragande:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Clason.

140:o)

Departementschefen, statsrådet Clason anför härefter:

»I samband med det av mig förut i dag anmälda ärendet rörande förordnande av ny föreståndare vid gymnastiska centralinstitutet har jag haft anledning att närmare uppmärksamma frågan om detta instituts organisation och verksamhet. Föreståndarskiftet har föregåtts av en livlig och ganska långvarig diskussion i pressen, därvid från olika håll och ur skilda synpunkter krav framställts på en omgestaltning av institutet. Här är icke erforderligt att närmare redogöra för innehållet i den mångfald av uttalanden och projekt, som sålunda framkommit; jag vill blott framhålla, att de alla kretsa kring ett och samma spörsmål: Fyller institutet i de former, under vilka det nu sedan många decennier i stort sett oförändrat arbetar, den uppgift, som för dess store skapare, P. H. Ling, torde framstått såsom och alltjämt synes böra utgöra institutets egentliga mål, nämligen att vara ett centrum för arbetet på vårt folks höjande i fysiskt hänseende? Detta spörsmål är ingalunda av nytt datum. I för saken närmast intresserade kretsar har denna fråga sedan länge varit brännande, och vad statsmakternas ställning till densamma vidkommer vill jag erinra, att institutets verksamhet varit föremål för omfattande utredningar av två olika av Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer, vilka i ärendet framlagt vidlyftiga betänkanden, det ena av år 1915 och det andra av år 1918.

Den första kommittén, tillsatt år 1910, tillkom närmast med föranledande av en framställning från institutets direktion, vilken framförde allvarliga klagomål över institutets lokaler såsom varande i hög grad otidsenliga och otillräckliga samt jämväl betonade önskvärdheten av en förbättring av lärarpersonalens löneförhållanden. I samband därmed framkommo, särskilt från läkarhåll, önskemål om en omläggning av institutets verksamhet i syfte att den institutet påvilande utbildningen av sjukgymnaster måtte fränskiljas från institutets uppgift såsom en anstalt för utbildning av skol- och militärgymnaster. Med dessa önskemål förknippades även från undervisningens målsmän framställda krav på dels ökad plats å lässchemat för den fysiska fostran och dels i sammanhang härmed en förbättrad ställning för gymnastiklärarkåren.

Det förslag, som 1910 års kommitté i sinom tid framlade, gick ut på en synnerligen genomgripande förändring av institutets verksamhet. Det kan här icke komma i fråga att i detalj redogöra för kommitténs förslag; jag vill endast peka på några huvudpunkter i detsamma. Institutet skulle ombildas till en gymnastisk högskola, d. v. s. en institution med vetenskaplig prägel och försedd med den till en sådan institution hörande utrustningen. I följd härav skulle inträdesfordringarna höjas därhän att avläggandet av en särskild universitetsexamen (gymnastisk-filosofisk examen) eller motsvarande utbildning förutsattes såsom villkor för inträde. Vid högskolan skulle avläggas gymnastisk ämbetsexamen, vilken skulle utgöra behörighetsvillkor för erhållande av lärarbefattning vid rikets allmänna läroverk och därmed jämställda eller högre undervisningsanstalter. Gymnastiklärarbefattningarna vid dessa skolor skulle förändras till adjunkturer, eventuellt lektorat i gymnastik, fullt jämförliga jämväl i lönehänseende med vanliga ämneslärartjänster. Vad sjukgymnastutbildningen beträffar tänktes denna fränskild från högskolan och förlagd till en särskild skola för utbildning av sjukgymnaster, mera löst förenad med högskolan. Arméns och marinens behov av gymnastiskt skolade officerare skulle fortfarande i så måtto tillgodoses av högskolan, att under vissa förutsättningar ett mindre antal officerare kunde årligen dit kommenderas för att genomgå den för skolgymnaster avsedda kursen. Härutöver föreslogos kortare instruktörskurser i gymnastik vid de särskilda truppförbanden.

Det är klart, att med de anseliga proportioner, detta kommittéförslag ägde, kostnaderna för förslaget genomförande skulle ställa sig avsevärt höga. Kommittén räknade med att årskostnaden för högskolan och sjukgymnastskolan tillhopa skulle utgöra omkring 175,000 kronor. Förslaget förutsatte jämväl omfattande nybyggnader för institutet, vilka beräknades draga en nettokostnad av omkring 2,200,000 kronor.

Vid den efterföljande behandlingen av kommittéförslaget hos olika myndigheter och enskilda sammanslutningar underkastades detsamma en ganska skarp kritik, vilken gav vid handen, att det icke gärna var möjligt att på förslaget, sådant det förelåg, grunda några organisatoriska åtgärder från Kungl. Maj:ts sida. År 1915, sedan de sista utlåtandena över förslaget inkommit, tillsattes den andra av mig omnämnda kommittén. Denna kommitté, vars betänkande, såsom förut nämnts, avgavs år 1918, kom, beträffande institutets organisation, i stort sett till samma resultat som 1910 års kommitté. Planen på inrättande av en vetenskaplig högskola — av denna kommitté benämnd 'högskola för fysisk fostran' — bibehölls, dock med den skillnaden, att åt berörda högskola med hänsyn till lärarpersonal och utrustning m. m. gavs än mera omfattande dimensioner än enligt det äldre förslaget. Den gymnastisk-filosofiska examen ersattes med en medicinsk-gymnastisk examen såsom inträdesvillkor. Vid högskolan skulle avläggas magisterexamen och licentiatexamen i fysisk fostran. En särskild militärkurs skulle anordnas vid högskolan. Däremot bibehölls tanken på en särskild vid högskolan knuten läroanstalt för utbildning av sjukgymnaster. Årskostnaderna efter förslaget genomförande beräknades till omkring 290,000 kronor. Kommitténs nybyggnadsförslag skulle draga en kostnad av icke mindre än omkring 5,300,000 kronor.

Jämväl detta senare förslag utsattes för en tämligen skarp kritik från olika håll, och någon vidare åtgärd från Kungl. Maj:ts sida har varken detta eller det tidigare förslaget hittills föranlett.

Det återstår att nämna, att under år 1922 till statsrådet och chefen för eklestistikdepartementet från ett stort antal gymnaster, militärer och läkare, många i framskjuten ställning, inkommo åtskilliga framställningar om upptagande på nytt av frågan om institutets omorganisation.

Av det studium, jag kunnat ägna de föreliggande officiella utredningarna i

detta ämne, den vidlyftiga diskussion, som vid olika tider i saken förts i pres- sen, och det material, som i övrigt stått mig till buds för bedömande av ifråga- varande spörsmål, har jag kommit till den övertygelsen, att institutet med de resurser, varöver detsamma för närvarande förfogar, näppeligen förmår att så som önskligt vore fylla sin betydelsefulla uppgift i den fysiska fostrans tjänst. Sakens i och för sig stora vikt för vårt folk och jämväl de traditioner, vårt land på detta område äger, synes mig innebära en förpliktelse för statsmakter- na att icke låta denna fråga förbliva svävande utan efter förmåga lämna sitt bistånd till en gynnsam lösning av densamma. Det är nämligen klart, att så länge frågan befinner sig i sitt nuvarande läge, varje åtgärd för åstadkommande av förbättrade förhållanden för institutet försvåras eller förhindras. Härmed vill jag emellertid ingalunda hava sagt, att jag anser en utveckling av institutet ovillkorligen böra gå i den av de båda kommittéerna föreslagna riktningen. I varje fall synes det mig klart, att man under nuvarande förhållanden måste bestämt avvisa tanken på en så omfattande och kostsam omgestaltning av insti- tutet, som av förenämnda båda kommittéer ifrågasatts. Likaledes anser jag mig böra betona, att jag för min del ställer mig mycket tvéksam beträffande lämpligheten att på det sätt lösa förevarande spörsmål, att den trefaldiga upp- gift, som hittills ålegat institutet, såsom utbildningsanstalt för lärare, mili- tärer och sjukgymnaster, söndersplittas och fördelas på skilda organ. Må- hända torde det komma att visa sig mest ändamålsenligt och i varje fall för ett snart avgörande av frågan lyckligast, att de organisatoriska åtgärder, som i saken vidtagas, i stort sett bygga på den grund, som den nuvarande organisa- tionen erbjuder, men med bättre tillgodoseende av institutets behov av lärar- personal, lokaler och utrustning i övrigt. Åtskilligt synes mig tala för att denna väg för närvarande är den lättast framkomliga. Givetvis utesluter detta icke, att man härvid tillgodogör sig åtskilliga uppslag av värde i de redan verkställda utredningarna, såsom för att endast nämna ett par exempel, tanken på samarbete för sjukgymnastutbildningen med sjukvårdsinrättning eller medi- cinsk undervisningsanstalt och starkare specialisering av utbildningen för mili- tär-gymnaster. Självfallet måste det också framstå såsom ett önskemål att för- bindelserna stärkas mellan institutet och det omfattande arbete för höjande av vårt folks fysiska fostran genom gymnastik och sund idrott, som pågår såväl vid undervisningsanstalter av olika slag som genom den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen, och som utgör ett av de viktigaste leden i nutida strävän- den för folkhälsans stärkande.

Emellertid är det uppenbart, att jag icke utan vidare kan vara i stånd att framlägga något positivt förslag i saken. Därtill är den allt för omfattande och svårlöst. För att likväl ett definitivt avgörande i ämnet icke må undan- skjutas på någon längre tid, vill jag föreslå, att en mindre krets av sakkunniga personer anlitas för att inom ecklesiastikdepartementet verkställa utredning av frågor om verksamheten vid gymnastiska centralinstitutet och vad därmed äger sammanhang.

Vid protokollet:
Gustaf Breitholtz.

Utkast

till

kungörelse angående filosofisk ämbetsexamen med gymnastik såsom däri ingående examensämne.

§ 1.

Filosofisk ämbetsexamen må, utom i den ordning stadgan angående filosofiska examina den 1 november 1907 föreskriver, jämväl kunna, på sätt här nedan stadgas, avläggas med gymnastik som examensämne.

§ 2.

Sådan examen skall omfatta

dels någon av följande ämnesgrupper:

1:a gruppen: Nordiska språk, Litteraturhistoria med poetik,

2:a gruppen: Latinska språket, Grekiska språket,

3:e gruppen: Latinska språket, Historia,

4:e gruppen: Tyska språket, Engelska språket,

5:e gruppen: Tyska språket, Romanska språk,

6:e gruppen: Engelska språket, Romanska språk,

7:e gruppen: Historia, Geografi,

8:e gruppen: Botanik, Zoologi,

9:e gruppen: Matematik, Fysik,

10:e gruppen: Fysik, Kemi;

dels ock vid gymnastiska centralinstitutet avlagd gymnastiklärarexamen.

Studerande äger att, utöver de sålunda föreskrivna ämnena, undergå provning i ett eller flera av filosofiska fakultetens examensämnen.

Härförutom skall studerande, därest ämnet pedagogik icke ingår i hans examen, hava nöjaktigt genomgått den i § 3 av stadgan angående filosofiska examina omförmälda kurs i psykologi samt pedagogikens teori och historia; fakulteten dock obetaget att i särskilda fall, om giltiga skäl därtill föreligga, på därom gjord ansökning meddela studerande tillstånd att, utan att hava bevistat kursen, undergå den i samband därmed anordnade provningen.

§ 3.

För att här omförmäld filosofisk ämbetsexamen skall godkännas, fordras, att den studerande i examen erhållit minst sju betygsenheter. Angående denna betygsummas fördelning på de olika ämnena iakttages,

dels att den studerande skall hava erhållit minst betyget med beröm godkänd i vartdera av de båda ämnena, som enligt bestämmelserna i § 2 skola ingå i den valda ämnesgruppen,

dels ock att den studerande skall i gymnastiklärarexamen eller genom där-
efter undergången efterprovning hava erhållit minst huvudbetyget med beröm

godkänd i endera av betygsgrupperna teoretiska insikter eller praktiska färdigheter samt minst huvudbetyget godkänd i den andra av dessa betygsgrupper.

Den, som sålunda avlagt filosofisk ämbetsexamen, skall av fakultetens dekanus för filosofie magister förklaras.

§ 4.

Ansökan om här avsedd filosofisk ämbetsexamen skall innehålla uppgift å de ämnen, som skola ingå i examen, och skola vid ansökningen fogas:

- 1) intyg, att den studerande för den termin, under vilken examen skall ägas rum, är inskriven såsom närvarande i den nationsförening, han tillhör;
- 2) betyg över avlagd studentexamen;
- 3) den studerandes tentamensbok;
- 4) intyg över de i gymnastiklärarexamen eller genom därefter undergången efterprövning erhållna huvudbetygen i teoretiska insikter och praktiska färdigheter; samt
- 5) en avgift av 15 kronor.

§ 5.

Beträffande här omförd filosofisk ämbetsexamen skola i övrigt de i stadgan angående filosofiska examina givna föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Förslag

till

överenskommelse angående rättighet för gymnastiska centralinstitutet att meddela undervisning i sjukgymnastik vid Sabbatsbergs sjukhus.

1.

Hälsovårdsnämnden medgiver, att vid sjukgymnastisk behandling å Sabbatsbergs sjukhus undervisning får meddelas åt vid gymnastiska centralinstitutet studerande elever, dock högst 15 samtidigt.

2.

Centralinstitutet åtager sig utan kostnad för sjukhuset och ansvarar för all vid sjukhuset eller dess poliklinik erforderlig sjukgymnastisk behandling, häri även inberäknad massage, samt håller härför erforderlig personal, med rätt för institutet att för den behandling, som icke meddelas å sjukrum, härför disponera anvisade lokaler. För behandlingen erforderliga apparater och annan materiell tillhandahållas av sjukhuset.

3.

Centralinstitutet förordnar för denna verksamhet en särskild föreståndare och intager denne till hälsovårdsnämnden och sjukhusets direktör samma ställning som sjukhusets läkare samt är pliktig att efterkomma de anordningar, som hälsovårdsnämnden bestämmer eller som direktören på grund av sjukhusets stadgar är befogad att vidtaga, likasom i allmänhet att ställa sig dessa stadgar till efter rättelse. Om föreståndares antagande skall underrättelse meddelas hälsovårdsnämnden.

4.

De på gymnastikavdelningen tjänstgörande eleverna äro pliktiga att följa de ordningsregler för avdelningen, som av hälsovårdsnämnden utfärdas.

5.

Denna överenskommelse kan hävas när som helst efter sex månaders å någöndera sidan skedd uppsägning.

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Statens offentliga utredningar 1926

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

P. M. ang. tätare tingsammanträden. [6]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande ang. de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlösningsförhållanden och anställningsvillkor. [2]
1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Nytt förslag till militär tjänstepensionslag. [3]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens begränsning i vissa främmande länder m. m. [1]
Postverket. [4]
Förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga m. m. [9]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Förslag till ändrad lydelse av vissa delar av lagen om nyttjanderätt till fast egendom. [8]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Det svenska skolväsendets organisation. [5]
Betänkande ang. gymnastiska centralinstitutet. [10]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns truppförband. [7]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.